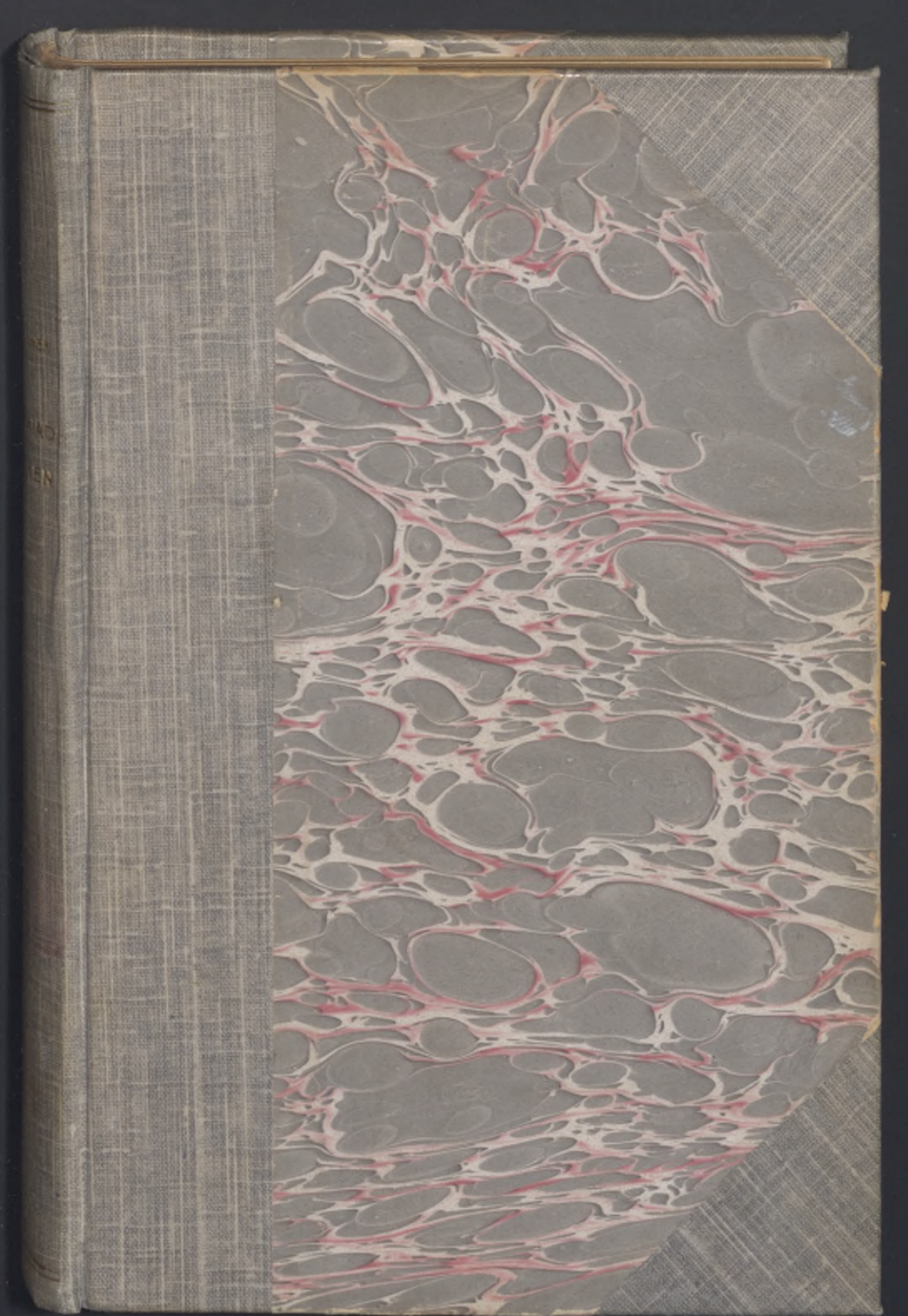

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

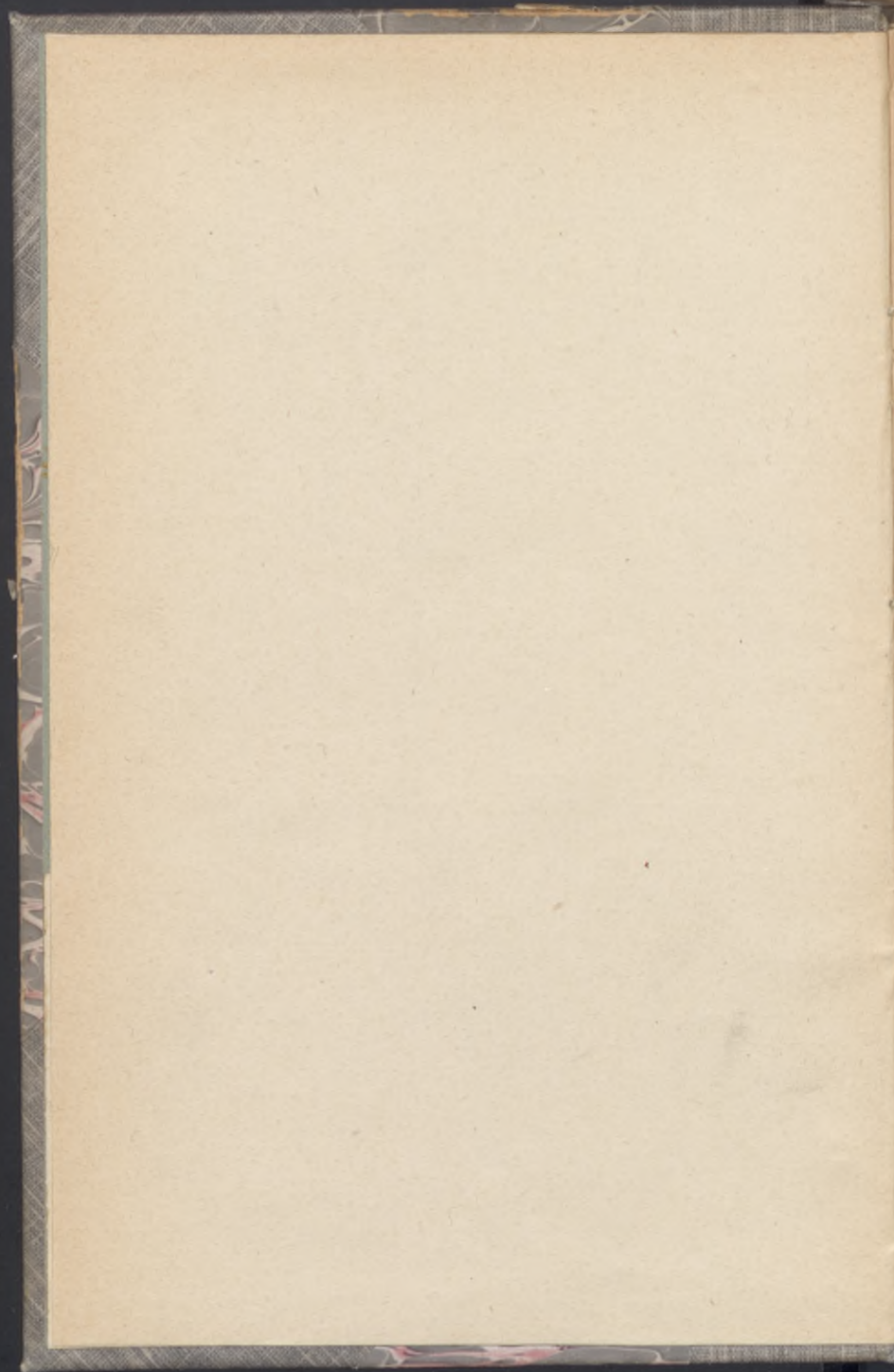
Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

* Sv. 59

391

Vecko-Journalen nr 52 B.

DEN BEFRIADE KÄRLEKEN

ROMAN AV *ELIN WÄGNER*

FÖR VECKO-JOURNALEN

STOCKHOLM
ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B.

STOCKHOLM 1918
ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B.'S BOKTRYCKERI

I.

DEN SISTA SORGLÖSA MORGONEN

Utanför de stängda fönsterluckorna stod den sista sorglösa morgonen och väntade, men ingen gjorde min av att öppna och släppa in den. Då sände den genom det utskurna fönsterhjärtat in en stråle, som med den fina guld nålen på sin yttersta spets rörde vid de sovandes medvetande, där det låg nedsjunket på botten av sömnens brunn. Det vaknade och började stiga, långsamt som en luftbubbla stiger i ett stilla vatten, mötes av ljuset, vitnar och skimrar, innan den nått ytan.

I det låga rymliga rummet med golvplankor och takbjälkar från en tid, som hade råd att låta träden bli sina hundra år i skogen, stodo två bäddar. Där sovo sida vid sida mannen och hustrun. Stungna av solnålen började de långsamt frigöra sig ur natten. Ännu druckna av sömn, vände de sig mot varandra och trevade efter varandras händer. Mannen drog in hustrun till sig och kysste henne, så sjönk han åter ner i sömn. Men hennes medvetande fortsatte sin lodräta stigning uppåt, och samtidigt vaknade hennes ansikte, som när en blomma om morgonen vecklar ut sin kalk för solskenet. Med en ännu av sömn fumlig hand strök hon håret ur ansiktet, och slog upp ögonlocken. Ett par ögon, så bruna

och obekymrade som en ekorres, satta i starkt blåelsefärgade vitor ,smålogo mot morgonen. Eller riktigare, smålogo inåt mot sig själv. Ty vid detta stadium av uppvaknade hade hon börjat identifiera sig själv och ingenting kunde vara angenämare. Hon förnam genom alla lemmar som ett ousägligt välbehag det faktum att hon var Andrea Humble och ingen annan kvinna i världen, inte ens en kejsarinna ,som vaknade på sin trön.

Vissheten att vara den mest älskade kvinna i världen, ja bokstavligen den mest älskade, gav en lycklig trygghet och ro, utestängde alla onda aningar, all längtan till förändring, alla vresiga eller bedrövade frågor om meningen med denna nya dag av ett liv.

Hon låg orörlig på rygg, med ansiktet vänt uppåt, alltjämt småleende mot morgonen. »Så bra», viskade hon utan att åsyfta något särskilt, endast uttryckande sin sömn-omspunna känsla inför tillvaron i allmänhet. Alltid lika bra... Den fasta, barnsliga tilliten till morgondagen gav nuet dess fridfulla ro ,hon höll framtiden som en blomma mellan sina händer. Hennes make hade i en av sina dikter givit henne löfte att hans kärlek som en tidlös skulle blomma ännu i de vita hårens månad november, och det löftet var mer än en vacker strof i ett poem. Gammal lika väl som ung var hon den enda kvinnan för honom. Hurudan hon annars var, men han hade i henne funnit fullkomligheten. De två stodo över mänskliga hjärtans nycker och smärtsamma förvandlingar.

En röst ur sängen bredvid viskade hennes käraste smeknamn. Hennes medvetande nådde i detsamma ytan och flöt ut i världen omkring, hon satte sig upp, lutade sig över det mörka huvudet, tog det mellan sina händer, så som endast hon kunde ta, med ett hjärta i var hand, och kysste det hastigt två, tre gånger.

»Det är visst solsken», sade han och blinkade mot ljuset.

»Ja, det var klart, vad skulle det annars vara», och med ett raskt hopp stod hon på golvet. Det dugde inte att ligga och dra sig, ty hon hade vaknat mitt i en storsädningsdag, och om än lyckans blomma är oförvisnelig, bör den inte få dofta bland sopor. Mannen följde henne beundrande med blickarna, hur snabb och munter var hon icke i dag som alla dagar. För sin del hade han alls inte lust att störta upp bara för att mötas i sitt arbetsrum av den dikt, som han i går kväll dömt som definitivt misslyckad. En misslyckad dikt var i och för sig något onaturligt i en produktion så bortskämd av inspirationen, som vore han enda barnet.

Andrea stod nu i sitt böljande långa linne och kikade ut på vintermorgonen genom fönsterhjärtat. Solstrålen, som nyss väckte dem, illuminerade hennes ekorrbruna, hennes besjungna hår och följde som med guldstift profilens graciösa linje. Silhuetten var honom förtrogen och gränslöst kär, även de små vemodiga tecknen till ålder, men i dag rörde den inte hans inbillning. Ingenting föll honom in mer än ett par linjer ur en av hans dikter:

Genom ett hjärta
ser du ut i världen...

Men en poet är inte nöjd, om endast en gammal dikt faller honom in... Han erinrade sig med någon olust, att han drivit den satsen, att dikten om kärleken var kärlekens måttstock. Erfarenheten hade korrigerat honom: det var inte sant, ty vore det sant, skulle han ju därur kunna dra den orimliga slutsatsen, att han inte älskade Andrea så högt som förr. Han inte älska Andrea! Ursinne!

Hon öppnade fönstret och slog upp luckorna, en frisk snöluft strömmade in. Tunna grå vinterdimmor hade re-

dan lätt beslöjat solen. Djupt ner från södra varvet klang det och dånade, eggande till verksamhet.

Nu inträffade något, som sedan en tid upprepats varje morgon: tre sparvar kommo flygande och satte sig som grå bollar på fönsterbrädet. Orörlig, med spånt intresse vaktade Andrea dem, gav inte akt på kölden. Sedan de väntat en stund, knackade först den ene, så den andre och tredje kort och otåligt med näbbarna på blecket, alldeles som stamkunder, som inte bli nog fort serverade. Andrea, som stått med en vetebulle i handen, började förtjust att smula den åt fåglarna. De föreföllo henne varje morgon liko oemotståndliga. Sakta, för att inte störa dem, sköt hon till fönstret.

»Upp Filip!» ropade hon, »det är så rött och vackert väder, och det har snöat i natt, så Hammarby sjö ser ut som en öskrivens matsedel.»

»Tala inte till mig om öskrivna matsedlar», sade Filip, »säg mig i stället, om vi har goda affärer eller dåliga?»

»Varför vill du veta det?» frågade Andrea och satte sig på kanten av hans säng. »Vi har en vecka till självdeklarationen». Det var hon, som helt och hållet hade finanserna om hand och i övrigt skapade ramen kring deras liv, vilket ingav dem båda den oriktiga föreställningen, att det var hennes vilja, som styrde äktenskapet.

»Jo», sade han, »därför att jag ville veta, om vi har råd att köpa en resväska av svinläder med slipade flakonger.»

Hon fick en eftertänksam min: »varför det då, ska vi ut och resa?»

»Nej... jag vet inte det... Men jag drömde om en sån väska, strax innan jag vaknade. Jag tyckte att jag packade ner dig i en flakon och satte guldlöck på. Vart tog du vägen?»

Hon sträckte sig på tå och nickade åt honom från andra sidan den stora skärmen bakom vilken hon dragit sig tillbaka för att göra toalett.

»Det är rätt att du inte en gång i sömnen reser utan mig», sade hon. Hennes röst var jämn och ljus, hon hade ingen aning om att Filips fråga i själva verket var den första varningen. Han hade alls inte övrraskat henne därmed, han fick ju så ofta sådana där plötsliga häftiga önsknigar att äga, se eller ge någonting. I hennes utgiftsbok med den röda stämpeln var Filips önskningskonto ganska vidlyftigt, ja hur vidlyftigt ville hon helst inte låtsas om. »Ifall ni två barnlösa människor inskränkte er», hade hennes svägerska Mikaela sagt en gång, då hon träffat på familjen i spänning inför en stipendiutdelning, »så skulle ni vara oberoende av alla gratifikationer.» Men Mikaela förstod inte omöjligheten av att binda Filip inom för snäva gränser. Försakelse gjorde livet fattigt och trist, men ingen dag borde gå snål och mulen förbi, den var ju en del av det heliga livet.

Denna resväska... den kanske inte ens var en önskan, blöt en nyck, som han glömt före frukost. I så fall var det bäst att låta den oförmärkt falla eller ersätta den med något lika roligt men billigare.

»Säg har vi råd?» upprepade Filip på nytt. Hon var i färd med att sätta upp det knitrande ekorrhorna låret framför spegeln och svarade inte strax.

»Vi får se till våren», sade hon sen, stack i sista hålen, skyndade ut efter morgontidningen att sätta i händerna på honom och kom tillbaka läsande.

»Står där något?» frågade han. »Inte ett dugg», hon lämnade honom den och trädde huvudet i kjolen. Filip började skratta. »Men min flicka lilla, ministären har ju inlämnat sin avskedsansökan.» »Ja, om sånt förstås, men jag menade litteratur», och så gick hon ut för att göra upp eld och laga frukost.

Andrea hade själv hyrt det lilla huset på Kvastmakarbacken där de bodde. Det var obekvämt och gammal-

dags, men Filip älskade de låga rummen, det pittoreska läget och var morgon, då hon som nu trälade för att göra upp eld eller tända Primusköket, hade han anledning säga, att hon dock offrade något för svenska litteraturen.

Resväskan brydde henne alltjämt under det sysslorna runno genom hennes händer. Hon hade hundrafemtio kronor i reserv, men det skulle vara bra skönt att med den slutligen betala skräddaren, han bodde så nära. Jag låtsar inte om det, tänkte hon, jag skickar ut honom på en långpromenad bortom tullen, det livar upp honom, och under tiden gör Gustava rent. Sen måste han väl bli inspirerad i ett friskt och blänkande rum på eftermiddan.

Havregröten var kokt nu, hon gick fram till fönstret och tittade ut i den lilla snötäckta trädgården, undrande över att inte Gustava kom med mjölken. I bortre hörnet av trädgården stod ett grönt, vimpelprytt lusthus, lutat mot en grå bergknalle som likt en valfiskbuk sprang upp ur marken, där bodde Gustava. Fotsår drogo diagonalen över snön bort till porten i det höga planket åt gatan, men man kunde inte veta, om de tillhörde henne eller karlen, som hon hyste. I detsamma syntes han i dörren, även han tittade väl efter Gustava.

Han var en stor, grov person mellan fyrtio och femtio, såg bra ut, men hade ett uttryck, som skvallrade om att han uppgivit något mycket väsentligt av sitt medfödda manliga värde, när han flyttade till Gustava. Nu kom hon in genom porten, karln ropade på henne, hon stannade ett ögonblick villrådig, vem skulle få sin mjölk först, frun eller han? Så ställde hon den mindre krukan av de två i snön och gick in i stora byggnaden. Andrea mötte henne med ett leende. Gustava var enligt kyrkoboken sextiofyra år, men hon krusade inte sin ålskare för det.

»Kom in får jag säga ett ord», bad hon, och Gustava satte sig vid dörren. Hon var en lång, mager kvinna, med

svarta livliga ögon. Munnen var lite slapp, ty tänderna hade fallit i livets strid, men likväl, när hon nu bar sjalett, så att man inte såg det isgrå håret, kunde hon lätt tas för en femtiåring. Raden av barn, med skrik och stryk och sjå som fyllt hennes ungdom och medelålder, var slut ren för tjugo år sen med det tionde, men den karlen, som nu med sur min kom och hämtade mjölken nere i trädgården, var däremot kanske inte den siste i den långa raden av män. Det hade nog påpekats för herrskapet Humbles, att Gustava egentligen inte borde tolereras som hjälpgumma i ett bättre hus. Men som hon var makalöst duktig, ordentlig och lika uthållig i arbete som i erotik, så förmådde aldrig Andrea offra henne för moralens skull. När hon väl hade en man i sitt lusthus var hon lugn, stillsam, vid gott lynne. Sina talrika efterkommande körde hon med korta tyglar och tillät dem aldrig komma i så stort antal på en gång, att de uppfyllde trädgården. Hon hade sex döttrar, av dem voro tre gifta och tre i livet, som hon uttryckte det. Dötterdöttrarna, de giftas som de ogiftas, hade nu kommit till den vändpunkt i en kvinnas liv, då hon har att bestämma sig för ett av de två alternativen. De giftas barn voro genom ödets nyck fula och de ogiftas vackra, det gick dem därefter. Gustava skröt med dem alla lika mycket, antingen de togo realskoleexamen eller gingo in vid Oscarsteaterns kör.

»Jag kommer lite sent, frun», sade Gustava, »men se Annas flicka, Marianne, för hemifrån i dag. Hon ska i en fin flickpension och lära sig varjehanda.»

»Det var ju roligt», sade fru Humble; misstanken att den fina pensionen inte var något annat än ett räddningshem, teg hon med av undseende för det mormoderliga hjärtat. »Vi skulle göra lite rent i dag åt herr Humble», tillade hon, »kan Gustava ta tav sig och stanna med detsamma?»

»Jag får lov att gen mat först», sade Gustava och pekade med tummen åt fönstret, »han måste passa på och arbeta i det vackra vädret.» »Har han arbete?» Andrea vände sig om i dörren åt salen. »Ja, jamän, han är konstnär, riktigt stor till och med, han får tio kronor för sina tavlor.»

Vid frukosten framlade hon för Filip förslaget med långpromenaden och föreslog också vägen. Hennes sätt hade en viss likhet med en kindergartensfröken och hon var även ute i tamburen och såg att han fick ordentligt på sig, när han gav sig av. »Kom ihåg att vara hemma till middagen.» Filip fogade sig fullständigt, han var glad att inte ens behöva gå in i arbetsrummet, där den förbannade dikten låg på skrivbordet. När han kom ut på gatan, vände han sig om och nickade åt Andrea, som redan flängt upp alla fönster i hans rum. Det var verkligen gränslöst vackert i dag, södra bergen voro strimmade i svart och vitt som de lappska fjällen, luften full av vinterrök som spelade och lekte med solen. Stimulerad av kylan, satte han rask fart bortåt den väg Andrea anvisat.

Snart var han bortom Skanstull och vek in i allén, som leder upp mot Hammarby gård. Fem minuters väg bortom gården, och naturen, som så kvickt kastar sina bojor, gav den fullständigaste illusion av ödemark. Nu gick han nere i en bred dalsänka mellan två höjder, staden var borta, undanskymd, blott en gång hörde han avlägset Katarina klockor, som sjöngo sin vaggvisa för någon avsmnad församlingsbo. Hela världen var svart och vit, svart och vit som en birgittinernunna — liknelsen med en kvinna föll sig av sig själv för honom — och de röda nyponen voro de fem röda såren på hennes huvudkläde. Han fastnade ett par gånger i nyponbuskarnas taggar, och mekaniskt gjorde han en rad av händelsen.

Men det blev inte till något, han fann ingen bakgrund,

ingen botten för en dikt om dessa törnen, och de erbjödo ingen möjlighet till en förbindelse över till Andrea.

Vanmaktskänslan från i går kväll kom över honom igen: han kunde inte dikta, han hade ingen fantasi. Sant att dessa törnen voro tämligen oskyldiga, och att det stode honom fritt att när som helst vända om till middagen, men ändå, ändå, vad är vårt liv, tänkte han, vi tränger ju oss alltid fram genom törnen, så brådskande, som längtade vi till målet fast vi veta, att det blott är ett fall ner i en avgrund, döden. Mitt liv är lyckligt, men just därför tragiskt i sin korthet, dess mera vild blir smärtan vid avgrundens rand. På så sätt tar det obehagliga ödet med en fruktad och avskydd död hämnd för mitt lyckliga liv.

Men han var frisk, blodet gick syremättat och rent genom hans ådror, och han kände ingen död i sina lemmar, han trodde inte på den, eller den rörde honom inte. Nej, men det förhållandet att han inte kunnat göra en acceptabel dikt på två månader, det var sanning, det var verklighet. Tänk, om det var slut! Det var en allvarlig sak, detta, att vara ett förtorkat snille, ett dumt geni. Ack dessa avundsvärda, och hans fostersyster Mikaela gled snabbt förbi hans inre öra, som bli illiterata med en gång och för alltid i sin moders liv!

Han stannade, det lönade sig inte att gå vidare, detta nunneliknande landskap sade honom ingenting, väckte intet hos honom. Rundturen, som Andrea föreslagit, inställdes, hellre vände han, nedsteg till norr, gick till riksbiblioteket och fick av sin vän bibliotekarien Brinkmans hand en bok om andra världar, mindre klosterlikt magra och kyska, där solen brann, där färger flödade, blommor bländade ögat, och vilddjuren röto, där den tropiska natten viskade tusen hemligheter i vandrarens öra.

Det var ändå underligt, tänkte han, att jag drömde om en resväska av svinläder. Man ska inte avvisa dröma-

mar så där utan vidare. Tänk om en resa vore räddningen, om det är vad jag behöver. Italien? Detta sköna land föreföll honom nu banalt, utskrivet, idélöst.

Nej, och nu kom önsknigen brytande upp ur djupen och vräkte undan all trötthet och tankeförslamning: tropikerna! Tropikerna! Han gick fort, som om det gällt att hinna till tåget. Skulle han ta spårvagn till slussen, gå och låna bok hos Brinkman? Nej, han måste skynda hem och rådgöra med Andrea om den stora planen. Hon och ingen annan skulle kunna döma om dess utförbarhet och göra underverk för att sätta den i verket.

Under tiden var Andrea flitig i sitt hus och anade inte det minsta. När Filip vände hemåt, stod hon i källaren och tappade ur ett ankare en kanna bordeaux till middagen, vin skulle han få i stället för den där dumma resväskan, som hon inte kunde låta bli att reta sig på. När kannen var full, klappade hon vänligt ankaret på ryggen. Hon hade alltid ett sådant ankare i källaren, det var som ett husdjur. Tack vare det och raden av burkar som stodo på hyllorna runt omkring i hennes gammaldags förträffliga källare, och kanske också det faktum att hon varken hade barn eller jungfru kunde hon alltid frimodigt invitera till Kvastmakarbacken i det kritiska ögonblick på en trottoar, utanför en teater, då ett sällskaps andra husmödrar generat tittade åt sidan och inte låtsade om att herrarna knuffade på dem. Genom så enkla medel var hon den populäraste av alla fruar i kotteriet, Filip och hon tillhörde, och livet i detta lilla hus, där en stor diktare bodde hade något av rymd och glans över sig trots sin anspråkslöshet. Förresten tänkte hon, varför skulle vi inte kunna ta hit Brinkmans och några andra i kväll? Det ska pigga upp Filip. Omedvetet byggde hon sina små barrikader mot något, som komma skulle.

II.

MIKAELA

»Det finns ingen människa, som har ett så omaka namn som jag», sade Mikaela Humble, när hon var vid retligt humör. »Det börjar som en ärkeängel och slutar som en kryddgårdsväxt och till på köpet en, som ska ha stör. Det kan man kalla dualism. Men», tillade hon, och här bröt vanligen ett löje fram genom förargelsen, »det är inte så farligt, för dualismen tränger inte längre än till namnet, min själ är en syntes, nu vet ni det, av ett långt livs rika erfarenheter.»

Denna dam bodde i ett kvarglömt gammalt tvåvåningshus av trä i den obestämda gröngula utkantsfärgen. Det låg på en kulle, som föll rätt ner i Hammarbysjö utan kaj eller någonting. Från sin veranda såg hon ut över sjön under ett rundbågevalv av mäktiga gamla lövträd, lind, ek och lönn. Träden, som slogo ring om hennes hus, intogo här sin medfödda, kungliga ställning som beskyddare och stodo inte som vid Birgerjarlsgatan likt små hundar vid en port. Genom tomten rann ner i sjön en bäck, som efter ställets värdinna kallades Amazonfloden.

Hon bodde inte ensam här, hon skötte hushållet i ett ungarlshem, som grannarna sade. Till den ställ-

ningen hade hon nått vid fyllda trettiotvå år efter äventyrliga resor och platser i främmande land. »Det är inte mycket», sade hon, »men alltid ett surrogat för matriarkatet, för det är jag, som styr.»

Denna dag, för Andrea den sista sorglösa, var Mikaela på väg hemåt vid samma tid, som Filip kom genom Skanstull och sneddade bortåt Sofiahållet. Vid en viss punkt i närheten av hennes hem måste de alltså stöta på varandra.

»Nej, se Filip!» ropade hon glad, »nu hjälper du mig med några av mina paket, jag nästan dignar, som du ser.»

»Du och digna», sade Filip och såg upp mot hennes långa, kraftiga gestalt, som kontrasterade så starkt med hans egen smärta figur. I själva verket voro de så olika, han med mörka, precisa, spetsiga romanska drag och hon mera allmän och nationell i ansiktet, så att det aldrig lönade sig för henne, som hon sade, att skryta med att hon var syster till den berömde diktaren.

»Usch, inte vill jag ta i det här», utbrast han, »det är ju en gädd!»

»Var är Andrea», frågade Mikaela och stäövade upp för backen.

»Hon är hemma och gör rent.»

»Ja», sade Mikaela, »det är verkligen den stora fördelen med Andrea att rent, det gör hon, jaseså, se inte så ursinnig ut för det, att du inte vänjer dig vid mig.»

»Och att du inte tröttnar.»

»Käre Filip, vore det inte onaturligt, om jag inte vore avundsjuk? En sån gnistrande sällhet. Ska du inte stiga in?» frågade hon, då Filip gjorde min av att räcka henne gäddan vid grinden.

»Är du ensam hemma då?»

»Jadå, det vill säga, bokbindarn har ju verkstad här, men det måtte väl inte göra dig någonting.»

»Jo, om han är mördare. För jag drar gränsen framför mördare i mitt personliga umgänge.»

»Hur vet du det?» frågade Mikaela allvarsamt. »Förresten är mina herrar varken mördare eller förfalskare eller nånting. De föddes till världen den dag de kom ur fängelset. Bär dig inte brackigt åt, Filip, vad ont gör de dig? Några är aktningvärda och allihop mycket olyckliga.» Filip dröjde en stund med foten på nedersta trappsteget till verandan och såg upp mot Mikaela, som gått före. När han nu betraktade henne, så där bekymrad och förvånad, var han så lik sin mor, att Mikaela tyckte sig än en gång stå inför fostermöderns indignerade förvåning över att det skulle ta en sån vändning med den lilla lockiga flicka hon utvalt sig till ömt fosterbarn och ålderdomens glädje.

»Men om jag nu går med dig in», sade Filip, »så springer du bara och jagar kring huset.»

»Nej då, det lovar jag. En av mina gentlemän ska gifta sig i nästa vecka, och jag ska se till att han inte varl-edrar mig genom att komma med trasiga kläder in i äktenskapet.»

»Är det kanske en hustrumördare?» frågade Filip med avsmak.

»Nå, om så vore?» frågade hon hetsigt tillbaka, fast mannen var den frommaste av förfalskare.

»I så fall tycker jag det är perverst.»

Hon befriade honom från hans gädda, tog honom så med in i samlingsrummet innanför hallen, ett rum med ganska mycket böcker, instrument, brädspel, schack och annat att sysselsätta sinnen, som inte tålde att vara ensamma med sig själva.

»Kom ska du få se något», sade hon.

Rummet var tomt, på pianot stod ett notblad med prydligt handskrivna verser.

»Det är brögummens egenhändigt komponerade bröl-

lopssång till den där dikten av dig: »Världens morgon», sade hon. »Han har sin Andrea och nu är hans klocka 7 och hela dan framför honom. För ett år sen var han en askhög. Är inte människan ett under?»

»Jo», medgav han lamt, »om du ser saken så.»

»Du har aldrig förstätt mitt arbete Filip eller haft nåt intresse för det. Du begriper inte att jag njuter av att se detta under. Du är författare, du tycker att allt annat är förbaskat tarvligt. Det har aldrig fallit dig in att jag också skapar, fast inte vers utan gentlemän.» — »Och du menar att du lyckas lika bra med det som jag med att skapa konst?» frågade han lite nedlåtande.

»Ja», sade hon efter en sekunds dröjsmål, »inte är mina herrar lika formfulländade som dina värs. När jag började sa jag till mig själv: jag ska se efter om själen är odödlig. För kan den överleva Långholmen, så måste den vara det.»

»Nå?» frågade Filip tankspritt, »är den det då?»

»Ibland», sade Mikaela. »Sitt nu ett tag, så ska jag bjuda på något, och hon var borta, innan han hann med att protestera.

Otålig med dröjsmålet och ivrig att komma hem till Andrea, gick han efter ut i hallen och ropade: »Mikaela, jag kan inte vänta!»

Hon kom från köket: »Vänta fem minuter till kaffet blir kokt!»

»Nej», han bad henne förlåta, men han hade något viktigt att tala med sin fru om, en resa... Med nervös hast fick han på rock och hatt, först när han stod i verandadörren lättade hans min.

Mikaela stod på verandan och åsåg med halvt road, halvt satirisk min hur han rusade ned för gången som om det gällt ett återseende efter flera månaders skilsmässa. Då hon vände om in igen, mötte hon sin gamla trotjänarinna, Greta, som kom pustande ner för trappan; »gick

herr Filip!» utbrast hon, »och jag som knogat upp brickan ända upp i frökens rum.»

Mikaela klappade gummans av ålder möjliga kind och bad henne gå in till herr Törnros och be honom komma i stället. »Herr Törnros», muttrade gumman misslynt, »det har då inte varit brukligt förr att fröken druckit kaffe med di därna. Men efter hon klappa mig så...»

Mikaela bebodde själv två vindsrum, medan hennes pensionärer hade sina sovrum förlagda i mellanvåningen. Då hon för tre år sen kom hem från England med idén till ett hem för frigivna fångar, besökte hon det avsidet, förfallna gamla stället för att se om det passade för ändamålet. När hon kom upp i vindsrummet, stannade hon vid åsynen av de gammaldags bjärtblå tapeterna, såg sig om och utropade: »här vill jag bo.» Och därmed hade hon beslutat sig för huset, obekymrad över bristen på vattenledning och alla andra brister, som väl gjorde hyran makalöst billig, men livet ganska arbetsamt och tjänarefrågan permanent kritisk. Men varför de blå tapeterna bevekade henne till den grad, det hade sin särskilda historia.

När gamla jungfru Greta knackade på i bokbindarverkstan, och bad mannen, som arbetade därinne, att komma upp till fröken i blå tornet g e n a s t, reste han sig ögonblickligen, vände sig om och satte sina svarta ögon i pigan för att konstatera om hon menade allvar och ej skämtade med honom. Hans förnäma ansikte med dess starkt intellektuella prägel kontrasterade på ett förbluffande sätt med hantverket och blåkläderna. »Vad är det om?»

»Det säger jag inte», svarade hon, »men konsula kan gärna tvätta händerna.»

»Jag har förbjudit vem det vara må att kalla mig konsul», sade han med en sträng röst, som, det hörde man, inte i dag uttalade befallningar och förbud för första gången. »Ja, visst ja», sade gumman oförskräckt, för hon

hade hört mycket herrskap ryta i sin dar, »men skyn-
da sig, konsuln, det är bråttom.»

En minut senare stod han utanför Mikaelas dörr, drog ett djupt andetag, han hade sprungit så fort, och knackade på. I ett helt år hade han bott i pensionatet, men ännu aldrig beträtt frökens privata rum, ehuru han under ett helt år varit under hennes behandling. Sin strid mot hans dödslust och melankoli hade hon utkämpat utan några enskilda samtal, blott i sin umgängelse med alla tillhops. Endast en natt hade han, hon och en revolver haft en överläggning på hans verkstad som slutat med att de alla slutit fred och fördrag med varandra.

»Det var bara detta», sade Mikaela med en gest mot bordet och mötte hans spörjande blick. »Min bror ville inte stanna, — annars hade ni fått råka honom», tillade hon och var plötsligt artigare än hon tänkt. »Jag binder just er brors diktsamlingar åt presidenten Oxensköld», sade herr Törnros. Han uttalade inte sin tacksamhet eller förvåning över hennes vänlighet, men det var likväl tydligt, att han uppskattade den. Medan hon väntade på honom hade hon beslutat ta tillfället i akt och försiktigt antyda för honom att det väl ändå vore bäst han skaffade sig ett eget hem med verkstad. Det var ju en oskriven lag, att hennes herrar flyttade efter ett år eller så, när de hunnit vänja sig igen vid samhällets luft. Men när hon nu såg på hans ansikte ett leende, lika sällsynt som en skottdag, tvekade hon. Bestämt skulle han ta det hårt, hur taktfullt hon än tåge på saken, och hon nådes inte fördystra denna korta stund. Men för att ändå nalkas möjligheten av en förändring, ledde hon samtalet in på den reparation hon tänkte företaga under sommaren för att leda in vatten och elektriskt ljus och föröfrigt lyfta huset upp ur sjuttonhundraåret, där det stod kvar. »Men», sade hon så där i förbigående, »då får förstås herrarna lov att hyra in sig på

annat håll under en månad eller så. För jag blir urständsat att ha hushåll under tiden och dessutom tycker jag, att det är synd om deras snygga kläder, de skulle bara ta oljefärgen med sig ut i livet.» »Ska jag också flytta?» Mannens ansikte svartnade plötsligt, och rynkorna blevo så vassa i hans ansikte, att hon under ett par sekunder tyckte sig se honom i cellen på Långholmen. »Kunde inte herr Törnros resa lite», frågade hon försiktigt, »det kunde väl till exempel vara skönt att andas lite havsluft...»

»Efter att ha suttit inne så länge, menar ni?» frågade han b.t.ert. »Jag trodde verkligen ni med er erfarenhet visste hur det skulle kännas för mig att röra mig bland dem som andas havsluft... Att jag inte finner någon annan stans än här.»

»Här?» sade hon rörd.

»Och att jag är alldeles ensam, inte har en vän, inte en anhörig, bara fiender... Nej, jag kan ingenstans resa...»

Hans ord bevekta och upprörde henne på ett alldeles särskilt sätt. Hon kände sig oförmögen att vidare argumentera.

»Ni sitter kanske och tänker, att värför far han inte till hustru och barn, som bor i en sjöstad med havsluft», förtföror han med stigande sinnesrörelse. »Men vad vet ni om mina förhållanden?»

»Inte så mycket», svarade Mikaela med mild röst.

»Men ni vet ju att jag förfälskade växlar, att jag rymde med pengarna, att jag blev förrådd och slog den, som förrådde mig? Och hur många år jag slutligen fick?»

»Det vet väl herr Törnros, att den dagen ni trädde ut i samhället igen, så var allt detta försonat och existerade inte mer.»

»Ja, ja, den officiella Skyddsvärnsständpunkten. Men skada bara att våra egna inte gärna anlägger den. Tror ni man skulle behandla mig som om jag kommit från en

affärsresa, nere i Helsingborg? Då jag skrev till min hustru vid tiden för min befrielse för ett år sen och bad henne sända mig några rader, då svarade hon till pastor Wirén. Det var samma dag pastorn meddelade mig det, som jag träffade er för första gången...»

Hon nickade, och smärtan och ledan i de svarta ögonen den gången uppe på byrån...

»Kan jag inte få flytta ner i vebon, medan ni reparerar?»

»Jo», sade Mikaela utan betänkande.

Med ens blev mannen alldeles lugn och sig lik som om ingenting hänt.

»Vad är det för konstverk ni har över soffan», frågade han i vanlig samtalston och pekade över hennes huvud.

»Det är mitt skyddshelgon», svarade Mikaela med en invärtes välsignelse över folk, som inte glömde sitt umgängesvett under långholmsåren.

»Å, behöver fröken i sin tur själv ett?»

»Ja», sade hon och skrattade åt den förstuckna komplimangen. »Ni har naturligtvis hört talas om henne, Leonora Christina Ulfeldt, som satt fången i Blå tornet i Köpenhamn i 26 år.»

»Å, Blå Tronet! Nu förstår jag.»

»Ja, det är sammanhanget. Se nu närmare på henne, här ser ni på första bilden henne ung, skön, fri och lycklig, en förnäm furstinna. På den nästa har ödets slag redan drabbat henne, hon är fångslad, hennes make är anklagad för högföräderi, hennes barn slitna från henne. Men ser ni hur rak hon är, när hon går över tröskeln till Blå Tornet, hur lugn och vilande i sig själv. Och lägg märke till den sista bilden, när hon lämnar fångelse efter 26 år, då är hon lika rak.»

»Tjugusex år, det är mycket», sade han sakkunnigt.

»Se på detta prövade, okuvliga gamla ansikte», sade Mikaela med det ömmaste tonfall han någonsin hört,

»Det har blivit för mig vad en mors ansikte är för andra, som ha en mor att minnas, lika kärt.»

»Är det för fångarnas skull, som ni intresserar er för Leonora Christina, eller tvärt om», frågade han. »Jag har ofta undrat hur ni kom på denna originella idén att offra ert liv för oss.»

»Ingendera delen», sade hon. »Men min far var en.»

»Revisionssekreterare Humble, omöjligt.»

Mikaela brast i skratt.

»Jag tycker mig se honom för mig i vita smärtingsskor och fångkläder med kapuschong. Nej, han var bara min fosterfar. Min egen träffade jag bara en gång, men det var nog. Jag var omkring fem år — varför berättar jag egentligen detta? — och visste inte om annat än att jag var vanligt barn i familjen Humble. Därför uppträdde jag också lugn och trygg i rätt fina kläder på gatan vid barnjungfruns hand, det var förresten gamla Greta, ni kan fråga henne. Då kom emot oss den värsta buse jag sett i hela mitt liv, ånej, det kanske jag tar till för mycket, men i alla fall. Vi gjorde en lov, Greta och jag, för hon visste vem det var, men han gensköt oss.»

»Du är mitt barn», sade han till mig, »här får du fem öre.» Han stack den i handen på mig och gick vidare. Där stod jag med femöringen, sen stoppade jag den i fickan och vi fortsatte till en affär, där vi fick två knäckar för den, en till var, Greta och jag. Hemma förnekade man ivrigt busen för mig, men Greta hon kände honom väl. När jag blev litet äldre, tänkte jag ofta, att den där femöringen förklarade min busfröartade natur och mitt främlingsskap hos revisionssekreterarens, ni kan veta det var ett bildat hem men jag gick inte att bilda. Jag avskydde klassiker och somnade över all högre litteratur. Jag måste ju vara en buses barn. Och det var jag också.»

»Vem var er mor?» frågade han, »som gav er namn efter drakdödaren Mikael?»

»Jag minns henne inte», svarade hon, »och hennes ansikte fick ett smärtsamt uttryck. »Greta påstår att hon blev ihjälslagen, mera på skämt, i hastigt mod på ett kalas.»

»Förlåt att jag frågade», sade han och reste sig. »Det var eget att detta skulle hända mig just i dag, att jag fick tala med er så där som vanlig människa. Jag satt just och var så oerhört melankolisk över solskenet.»

III.

ANDREAS ADELMOD

När Filip tog av sig galoscherna i sin tambur var hemmet och hustrun allt vad en bortskämd äkta man kan begära och lite till. Gustava var försvunnen med sina tillbehör, luften var på en gång frisk och varm, bordet rött av bordeaux och tulpaner, Andrea, med skära kinder av arbetet och tresnibb över håret, mera underbar än någonsin. Ett ögonblick föreföll det honom som dårskap att någonsin lämna denna fredliga varma vrå för en resas tusen mödor, men då han kom in i sitt arbetsrum och såg de vita arken på skrivbordet, stadgades ånyo hans beslut.

Så fort han fått henne mitt framför sig vid bordet, tog han upp ämnet, och hon hörde tyst och uppmärksam på. Ständigt återkom samma argument: jag har inte arbetat på två månader, och jag måste tillgripa detta. Hon kände honom tillräckligt väl för att förstå att nu var det allvar, det lönade sig inte att diskutera om planen borde utföras, endast hur. Hon betvang sin egen första instinktiva känsla av att det var olustigt att lämna hemmet och ge sig ut i februari. »Pengar? Ja, kära Filip, det beror ju på vart vi skulle fara, hade du tänkt Paris?»

Filip svarade inte direkt, han måste först göra klart

för henne, att han hade behov av att uppleva något alldeles nytt, som kunde exitera hans fantasi. Lika gärna stanna hemma, som fara till Paris. Andrea såg på honom länge, så länge att han slutligen fällde blicken ner i tallriken. »Filip!» utbrast hon häpen, »jag ser det på dig, du tänker resa till Egypten, du har så sfinxlik min.»

Han skrattade: »bättre opp», sade han, nöjd över att ha hunnit ett stycke på väg: »till Indien.» — »Vi ska väl utgå från något rimligt», sade hon, »jag föreslår, att vi kalkylerar på Egypten tills vidare. Kan du skaffa femtusen i förskott och dessutom göra upp med några tidningar, så att hyra och skatt härhemma kan betalas från dem, så må det vara hänt.»

Filip såg missnöjd ut, han avskydde att binda sig för artiklar, som skulle förstöra hela nöjet för honom, men Andrea begrep ju vad som behövdes.

Han var så ivrig, att han inte förmådde dröja till följande dag med att framlägga saken för sin förläggare. Så fort han ätit, begav han sig ner till stan och sökte upp förläggaren i hans privata bostad, det generade honom inte att avbryta hans middagsvila, denna sak var så viktig, menade han, att den bröt all etikett. Full av entusiasm framlade han sina planer. Nu nöjde han sig inte med Egypten, det var till Indien, den ariska kulturens vagga, han ämnade sig, och han visste redan att boken därifrån skulle bli olik alla andras, något förtjusande, men villkoret för att detta verk skulle bli skrivet, var de sextusen kronorna. Förläggaren tog saken ganska kyligt, sextusen fann han vara särdeles mycket pengar. »Herr Humble är ett gott namn», sade han, »litterärt vägande, men herr Humble köpes inte i någon vidare utsträckning. Sextusen tar ni aldrig in på en reseskildring, ja så för all del, inte reseskildring, men i alla fall. Dessutom behöver en ensam person inte göra

»med så mycket på en förståndigt lagd två månaders orientresa.»

Filip förklarade, att hans hustru skulle följa med.

»Jaså», sade förläggaren med en min, »det var just det jag ville veta. Hör på, herr Humble, inte bara för kostnaden, men i alla fall, så råder jag er att resa ensam. Jag beundrar mycket er vackra fru», tillade han, då han såg Filips indignerade uppsyn, »att inte tala om några av de dikter ni gjort om henne, sådan subtil erotisk poesi är något enastående i Sverige. Men om hon nu följer med, då kommer ni fortfarande bara att skriva om henne, det blir sak samma vid Ganges källor som på Söder. Vad ni behöver», fortsatte den gamle herrn i faderlig ton, »är att lära er se med egna ögon och vidga er motivkrets. Ni behöver känna er som en ensam man för en gångs skull. En ensam mans färd på havet är skön, har jag läst.» Han tveg lite, men då Filip var förstummad av harm, tillade han: »jaha, det är inte bara jag, som påstår detta, det är mer än en, som kommit och sagt detsamma, privat på tal om herr Humbles sista diktning. Senast presidenten Oxensköld, som ändå var den som skaffade er statens stipendium.»

Det var ett bittert tal för Filip, med hans ömtåligt självkänsla. Förläggaren, må så vara, men presidenten Oxensköld, som han ansett för en så fin man och kännare av poesi!

»Jag kan inte böja mig för sådana uttalanden», sade han.

»Jaha», sade förläggaren, »vi måste alla böja oss. En författare, som en affär måste gå framåt, annars går den tillbaka.»

»Och tillämpa moderna affärsmetoder», sade Filip ironiskt.

»Ja ja, jag vill herr Humbles bästa; och därför så är mitt svar på er begäran det, att om ni reser ensam, så ska ni få fyratusen, vilken dag ni behagar, i förskott

på litterärt arbete. Reser ni i sällskap med er fru, ja då anser jag mig ingenting kunna förskottera, ledsamt nog. Ja ja, seså, jag har varit er förläggare och många andra snillens i arton år, det är inte första gången jag griper in lite i deras levnadsöden, och det tror jag inte de mått illa av.»

Det lugnade Filip att höra, att andra, kanske nästan lika framstående som han, blivit behandlade på samma sätt, och han lovade tänka på saken till följande dag. »Men hur ska jag kunna förklara detta för Andrea», funderade han på hemvägen. »Dessa tokerier, dessa konstiga villkor skulle kanske såra henne bara att höra talas om. Men hon har ju humör, hon kommer att skratta åt den originella gubben, ungtkarl och allt.»

Men när han kom hem och möttes av den nyfikna Andrea ute i förstugan, kände han sig i hemlighet lite brottslig över att inte med ens ha givit förläggaren det svar han förtjänat. »Karlen har blivit tokigt!» sade han inledande. »Hur så?» — »Jo, han, som måste sitta kvar här uppe och avsluta sina konti med sortimentsbokhandlarna, han missunnar mig den ljuvliga resan jag drömt om. Han vill, att den ska kännetecknas av trassel och besvär och längtan. För att jag ska få det riktigt jävligt, får jag inga pengar alls, om jag inte lämnar dig hemma och försöker, fattig fan, att reda mig i världen på egen hand. Sannerligen, man kunde frestas att tro, att han vill åt dig, sköna Batseba!»

Andrea visade ingen humör, hon drog inte ens på mun. Hon ville bara veta vad förläggaren sagt, och vad Filip svarat på detta.

»Han reflekterar alltså på anbudet!» tänkte hon för sig, då Filip redogjort för sitt svar. Först i detta ögonblick insåg hon hur gränslöst Filip måste vara i behov av nya intryck. Hon sade: »det kan nog bli trevligt för dig även utan mig, älskling.»

O, nej, det räknade han inte på, nöjet, det var absolut förstört. Det enda var, att han så gärna velat göra något med exotiskt motiv. »Men vi uppskjuter det till dess vi kan resa båda, kanske det finns något resestipendium? För jag låter inte föreskriva mig några villkor.»

Hon satt med huvudet i handen och stirrade ner på den gröna lampkupans reflex i det nypolerade mahognybordet, den liknade en smaragd, sjunken ner i ett djupt myrvatten, oätkomlig. Vad vill han innerst inne? tänkte hon.

»Eller hur?» sade Filip efter en lång tystnad.

»Jag låter inte föreskriva mig några villkor, eller hur?» Nå nu visste hon med ens att Filip ville bli övertalad att resa ensam. Hur ofta hade hon inte, tyngd av sin kärlek, ropat eller viskat till honom: Min älskade, finns det då ingenting jag kan få offra för dig? Jag får ingen ro, förr än jag får lida något litet för dig. Nåväl, kanske var nu stunden inne, om det verkligen var så, att han hade att välja emellan att inte resa alls eller att resa ensam.

Med ett litet skratt gick hon fram och tog hans huvud mellan sina händer.

»Nu har hon funnit det komiska», tänkte Filip lättad.

»Ack du», sade hon och försakade sig själv, »du ska förstås resa. Det är ju du, som ska skriva den exotiska boken och inte jag. Slå du till, tag de fyra tusen.»

»Men skulle det inte vara att medge att han hade rätt?»

»I vad då?» frågade hon snabbt. »Sade han några skäl, som du inte talat om?»

»Nej, vad då. Rätt att föreskriva mig villkor, menar jag.»

Det kostade inte Andrea någon särdeles möda att övertyga Filip, att han kunde böja sig under ödets, här förläggarens, villkor utan att medge, att det hade rätt. Han måste först och främst tänka på det mästerverk, som låg och väntade honom därute. Vad var egentligen

viktigare än hans utveckling? »Det är skillnad med mig, jag behöver ingen utveckling.» — »Nej, därför att du är fullkomlig», sade han.

Det kom en rad av vackra röda februarimorgnar. Man kysste varandra till godmorgon, man öppnade fönstret, matade sparvarna, man sjöng, medan man lagade frukost eller åtminstone medan man var inne och dukade. Men man var inte sorglös mer, man levde i en spänning av ädelmod och av undran, om man skulle få användning för det. För Filip var saken avgjord, i och med att Andrea själv övertalat honom att mottaga förläggarens anbud. Det föll honom inte in att söka några andra utvägar, han var inte van vid sådan ansträngning, och han hade aldrig i sitt liv sett en ärlig växel. Det visste Andrea, men ändå, för var gång Filip kom hem efter att ha varit särskilt länge ute, så hade hon ett litet hopp, att han kanske gjort ändå en eller skaffat en mecenat eller ordnat saken på annat sätt, så att hon till slut skulle få komma med. Hon hyste alls intet groll, när det visade sig inte vara fallet, men hon kunde gå ut i köket och torka bort en missräkningens tår. Inte alltid kunde hon vara i jämnhöjd med sin handling.

Aldrig hade Filips kärlek varit så tropisk som nu inför avskedet. Detta avsked gav en ny bakgrund åt hans känslor, en ljuvlig ångest. Och se bara, nu flödade på nytt poesins förtorkade åder, och han skrev till Andrea ett par små vackra melankoliska visor till sin ousägliga glädje.

Filip ville ogärna tala om sina resplaner. Resan blir ju bara misslyckad, höll han fast vid, när du inte är med. Men en vacker dag kom ett brev med Sydafrikanska dominions frimärke, och det innehöll ingenting mindre än ett bjudningsbrev till Filip från en tysk köpmansfamilj i Kapstaden, en bekantskap från förliden sommar i Norge.

»Jag kom att nämna för Muellers, att jag tänkte mig ut på en långtur», sade han lite förlägen.

»Då far du, det var klart», sade Andrea i en ton som om det gällt Södertelje. Hon härdade inte ut att för första gången se honom generad inför sin hustru. Det gav deras äktenskap en avskryvärd likhet med vanliga människors.

»Jaså, du säger det, ja det vore kanske inte så galet. Jag kunde segla runt Afrika på hemvägen från Egypten.»

»Nå, Indien då», sade Andrea och slog ut hela sitt ädelmod. »Vad betyder ett par världsdelar eller ett par månader mer eller mindre, när du en gång är ute!»

»Sakta, sakta», sade Filip, »vi håller oss allt till Egypten. Det anar mig, att där ligger min första exotiska bok begravnen.»

Jaså, han förstod inte alls hennes ädelmod, då gjorde hon det än större och bjärtare och höll det tätt inför hans ögon. Med resultatet blev endast det, att han, förvånad, kände sig smått sårad. »Vad har du för skäl att önska mig så långt bort?»

»Ditt bästa.»

»Jag skulle vara nöjd med en aning mindre omtanke om mitt bästa», sade han skämtsamt, men med en liten udd.

Andrea svarade inte, hennes bruna ögon fylldes med tårar.

I detta ögonblick, ja det kunde man ha tänkt sig, kom Mikaela på besök.

»Ska Filip resa?» frågade hon genast.

Andrea svalde sin gråt, det var som om hon svult en fotboll.

»Hur vet Mikaela det?»

»Jag slöt mig till det, för jag kunde inte tänka mig något annat, som du kunde vara så ledsen för, Andrea», sade svägerskan vänligt.

»Det är inte alls som du tror», sade Filip kvärt. »Det är

Andrea, som övertalat mig till resan, fast jag av ekonomiska skäl måste fara ensam. Men hon gråter för att jag bar mig taklöst åt, då hon förtjänat bättre.»

Andrea strålade genast upp vid denna hans form för ursäkt och lät villigt smeka sitt hår. Mikaela betraktade dem fundersamt.

»Jag har ett förslag», sade hon sedan, »Andrea flyttar hem till mig, åtminstone första tiden, medan det är vinter. I det här huset kan inte en ensam kvinna hålla sig varm.»

Andrea såg betänksam ut inför detta problem, men Filip högg in förargad innan hon hunnit säga ett ord:

»Mikaela, jag hade inte trott dig om att vara så dum. En ung kvinna b'and alla dessa celibatärer och skojare, det skulle bli svartsjukedramer och elände av, de skulle siita Andrea och varandra i stycken, du skulle inte kunna styra dem.»

Mikaela började skratta, men blev dock lite arg, hon var själv tre år yngre än Andrea. Se där, hennes anbud visade sig vara en liten hållhake i Andreas hand på den reslystne Filip, nu skulle det vara roligt att se, om hon använde den. »Vad säger du själv Andrea?» frågade han.

»Tack ska du ha», svarade Andrea ganska uppiggad, »jag ska komma och hälsa på dig, och», hon slog ned ögonen, »inte är jag farlig för herrarnas sinnesfrid. Men det är nog kärast för mig att bo på Kvastnakarbacken, där Filip lättast kan tänka sig mig.»

De båda damerna gävo varandra en snabb blick och smålogo. Andrea, hon var då alltid lika storartad, nu bröt hon sönder vapnet Mikaela i kvinnlig solidaritetskänsla erbjudit henne, men behöll dock en stump i handen. Ja, det var väl inte för inte han var så rädd för att släppa henne bland män, där Mikaela färdades utan ringaste risk, sin egen polishund. — Gud, som han kysser

henne, det är hög tid jag går: »ja anbudet står kvar, Andrea!»

Andrea såg över Filips axel efter Mikaela, där hennes höga figur försvann genom gårdspöten: en ganska ståtlig uppenbarelse så här i sin stora svarta hatt.

»Du var allt lite taktlös mot Mikaela», sade hon skämtsam och förebrående. »Varför skulle jag, en äldre gift människa, vara farligare för bovarna än Mikaela?»

»Som om du inte visste det, hycklerska!»

IV.

FEL PÅ LINJEN

Filip och Andrea togo avsked av varandra en hel månad. Skilsmässan stod för dem båda som döden, slutet på allting. Hundra gånger ville Filip ge upp resan, men Andrea var fast och det visste han ju också. När äntligen tåget ångestfullt slet sig från centralstation, döljande sitt ansikte i ett moln av ånga, voro de båda så trötta och utpinade att de inte orkade gråta eller vifta. Filip kastade sig utmattad på sin soffa, Mikaela måste föra Andrea som ett barn till hennes hem, klä av henne och ge henne mat. När Andrea vaknade på morgonen kände hon sig som om man skilt en av hennes lemmar från kroppen. Den första häftiga smärtan mildrades väl något medan veckorna gingo, men livet hade satt upp ett nytt ansikte mot henne, det samma grå trista ansikte, tänkte hon, det visade alla dem som inte voro den första, den enda, och som inte somnade i kärlekens arm. Atmosfären omkring henne blev kallare och kallare, hon gick frysande i päls långt in i maj. »Ta dig något nyttigt för, Andrea», sade Mikaela, men hon nekade, hon hade inte tid för den dagliga brevskrivningen.

Det första brevet från Filip kom nästan onaturligt fort och som express. Han hade funnit en rörande form

för sina skildringar från livet ombord och från hav och hamnar. De hade bytt huvudkuddar, när han reste, och när han lutade sig mot den, på vilken hennes älskade huvudet vilat, ingavs honom allt vad hon skulle tänkt, sagt och njutit om hon varit med på färden. Han kunde sitta vid lugnt väder i skrivsalongen på den eleganta linjeångaren och fylla sida efter sida med skildringar av den drömda Andrea vid hans sida, över vad hon såg och hon kände, över henne skönhets och den beundran hon väckte, hur hennes hår fladdrade i vinden, hennes kinder rodnade, och hennes ögon speglade havet. Hur hon somnade i sin däckstol vaggad av vågorna, hur båten satte fart, på det att rättvisa snarast möjligt måtte ske de länder, som hittills förgäves förstat efter hennes åsyn.

En dag då Mikaela lämnade Andrea efter att ha åhört valda bitar ur ett sådant örev — Andrea var mycket stolt över dem — gensköts hon på gården av Gustava, som naturligtvis stått bakom en dörr och lyssnat. »Fröken», sa hon förskräckt, eller kanske snarast med låtsad förskräkelse, »är jag tvungen för mitt samvete att sä för frun, att herrn fick sin egen kudde med sig, fast han inte vet at? Den dan han reste fick jag se att fruns låg överst i hans väska, och jag trodde det var någe misstag, så att jag bytte. Gör de någe?» »Nej», sade Mikaela, »bara Gustava inte låtsar om nånting, så.» Man får inte ta från dem deras dockor, tänkte hon.

För att inte vara sämre än Filip måste Andrea låta honom veta allt vad han i sin tur företog sig på Kvastmakarbacken, och därvid lärde hon för första gången förstå, hur svårt det är att dikta. En solig april dag, då hon kände sig en liten smula upplivad av vårluften, skrev hon i alla fall en riktigt nätt skildring av hur han lyfte riset av krokus och hyacint i trädgården. »Och de glädde sig», skrev hon, »att ditt och solens voro de första vänliga ansikten de mötte efter vinterns mörka

arrest.» Skildringen slutade på följande sätt: »jag är en liten krokus, täckt av granris, jag kan inte växa, jag står stilla i mörkret. När ska jag se solen igen?» Hon tyckte det var så vackert, att hon själv fick tårarna i ögonen.

Men på sin fråga fick hon intet svar. Ännu hade solen sitt ansikte vänt bortåt, icke hemåt. Trots enstaka besvärigheter upplevde han och kudden underbara saker. Egypten var en upplevelse för honom. Hans starkt mottagliga sinne nästan sprängdes av intryck. Men han kunde inte finna de rätta orden för att återberätta dem, förr än han åter satt med Andreas hand i sin, då, visste han, skulle han skapa ett nytt språk åt Orienten liksom han skapade ett för att besjunga Andrea.

I Filips och Andreas krets diskuterades förläggarens tilltag att skilja de lyckliga makarna åt för att vinna en stegring i Filips alstring och upplägor. Skulle han nu komma att göra bättre saker för det? Svårt att svara direkt, en blick på fruarna visade att frågan var ömtålig nog. »Varför har inte förläggaren samma omsorg om mig?» retades fru Brinkman, utsärande därvid högt, vad flere av de närvarande författarna i tysthet tänkte. »Kanske därför att han inte visste du älskade mig så alltför högt, att det blev farligt för din produktion», svarade hennes man.

Andrea hade ingen aning om att man diskuterade henne som ett problem. »Vi ha överlistat förläggaren», sade hon till sina vänner, »han trodde han skulle skilja oss med makten av sina pengar, och så är jag med Filip i alla fall! Jag har farit uppför Nilen nu senast, kära ni. Det är kärleken, som segrar över rum och tid och förläggare med konstens hjälp, som dess eviga uppgift är, säger Filip.»

Hon ville inte medge, att de inte voro avgjorda segrare i den kamp de förde med verkligheten. Men många gånger, när hon vaknade, likgiltigt om till regn eller solsken, då var Filip i en annan världsdel och hon lämnad hemma

kvar. Då titade hon förgäves efter alla de sångfåglar han sände med bud till hennes trädgård. Då kunde hon skaka hans brev utan att ens den minsta solstråle föll därur.

En dag, det var i maj månad, då Andrea som vanligt var sysselsatt med att skriva brev, avbröts hon av en ringning, och i telefonen var Mikaela: »vill du ta på dig en höghalsad klädning och ärbar min och sen komma hit och stanna till middagen?» Tonfallet var spefult som orden, och Andrea rödade i telefon. Hon var säkert löjlig, som sprang sin väg vid varje besök hos Mikaela så snart det var fråga om att stanna till någon måltid. Det såg ju ut som en abnorm egenkärlek, fast det endast var lydnad för Filips önskan. Han hade minsann återkommit till saken i sina brev. »Varför ska jag komma på middag i dag?» frågade hon. »Därför att det är min födelsedag», sade Mikaela, »för all del, det gör ingenting, men ser du herrarna tänker fira mig, och då måste jag ha ett kvinnligt stöd.»

Andrea kom och fann sin svägerska vid ett olycksbådande lynne. Hon hade nyss stått uppe i Blå Tornet och fått åse hur Olson och Svenson buro in stora fång ny-sprucket löv, som de brutit från tomtens enda björk, antagligen för att klä matsalen med. Dessutom hade de rivit av alla vitsipporna på kullen, den vita skiftningen i det gröna var försvunnen. »Jag har lust att gå in i salen och köra ut dem», sade hon, och endast Andreas föreställningar avhöllo henne därifrån. »Ja, det är bra», sade Mikaela, »lugna mig mera, det behövs. Herr Törnros skulle aldrig gjort så: först fjäska med att hylla mig och sen inte idas gå ut en söndagsmorgon och göra åverkan utom tullen utan på min egen tomt. Han vet, att jag här på stället är en idé och inte en dam.»

Emellertid var salen mycket vacker, när Mikaela och Andrea kommo in och satte sig vid var sin kortända, Det krusiga guldgröna lövet med nyss mjuknade hängen

stod som en sky över bordet, och därunder lågo vitsipporna som en matta.

Det slog plötsligt Andrea, att det egentligen var en rätt egendomlig situation, vari hon nu figurerade. Man hade numera vant sig vid att Mikaela tillbragte sina år tillsammans med dessa existenser, varmed fängelset försedde henne i en aldrig sinande ström. Ingen funderade längre över hur hon kommit på idén eller hur hon hårdade ut. Andrea drog sig till minnes Mikaela, sådan hon var på den tiden, då hon ibland kom hem på feriebeseök från England: munter, ivrig, full av de mest härresande historier från sitt liv i London med den ständiga spänning, som kulminerade i de dramatiska suffragetupprädena inför parlamentet och ministerierna. Ingen skulle väl ha trott att denna, som hon själv sade, vansinnigt roliga tid var förberedelsen till det tämligen enformigt och i skymundan utförda arbete, som hon sedan tagit upp. På den tiden kunde man ha trott av hennes uttalanden, att när hon väl en gång komme hem på allvar, då skulle underverk ske. Då skulle det gamla fosterlandet väckas upp av de svenska suffragetternas slungor varefter, sedan motståndet brutits, det nya rättfärdighetens rike skulle inträda, eventuellt med Mikaela som president. Och så detta... Ett liv ägnat åt på det hela taget värdelösa existenser... Och i dag inregistrerade hon sitt 34:de år utan spår av födelsedagsångest.

Därborta satt Mikaela nu och serverade soppan, så som hon väl gjorde alla dagar, och alla ansikten voro vända mot henne, så att Andrea endast såg dem i halvprofil. Filip skulle varit förvånad över hur de ignorerade hans hustru. Just nu ljöd ett glatt sorl i kretsen, men hur många bedrövade, förödmjukade och förbittrade hjärtan sutto inte kring detta bord! Alla hade de bakom sig ögonblicket i livet, då man förlorar balansen, den kvalfulla stund då allt störtar samman. Alla hade de känt

den ousägliga förödmjukelsen att vara fånge, många hade kanske rivit sina kläder till rep att strypa sig med, därför att de icke kunde uthärda att leva utan självaktning. Dessa händer, som nu sträcktes mot sopptallriken, hade rensat kaffe, dessa huvuden döts av den grå kapuschongen, kanske skulle några ånyo anlägga den, sådant hade hänt. Och i denna atmosfär levde Mikaela frivilligt, detta företag upptog hennes tid och tankar, var hon borta en afton, ringde hon alltid hem som en mor, som har spädbarn, och förhörde sig om alla kommit hem, om allt var lugnt... Ja hon var en underlig typ, Mikaela. Hon hade sina idéer. »Är min svägerska omtyckt?» vände sig Andrea med en plötslig fråga till herr Törnros, som satt till vänster om henne. Han såg förebrående på henne. »Vad tror ni själv? Jag tänker ni får höra snart», sade han enkelt.

»Vem ska hålla hyllningstalet?»

»Herr Olson, han är van att tala, han håller ibland tal till Gud på Hornsgatan, och då är det fullt i lokalen, sägs.»

»Var sitter herr Olson?»

Herr Törnros pekade ut en reslig, kraftig men fängelseblek ung man med ett vackert men i Andreas ögon osympatiskt ansikte. Och nu kände hon igen honom, han var ett av Gustavas oräkneliga barnbarn, son av den dotter, som på en gång var Gustavas förskräckelse och stolthet: fru Olson, gift med föreståndaren för kappellet på Hornsgatan. Unge herr Olson hade en syster, som tagit realskolexamen, en bror, som var ett ljus på vägot annat sätt, Gustava beundrade men skydde familjen.

Mycket riktigt, herr Olson steg snart upp och höll sitt lilla tal, och Andrea iakttog med stigande oro Mikaela. Det syntes hur den dämpade förargelsen över plundringen av björken kom igen och ökades vid bibelspråk och Guds välsignelse som lät så besynnerligt omaka ur

denna mun. »Snart slår hon handen i bordet», viskade Andrea nervöst till Törnros, »kan ingen knuffa på mannen?» »Jo», sade han och sände ut en knuff till ena långsidan bortåt Olson, som också snart nådde talaren och förstods. Avslutningen kom något tvärt, utan fyråldigt leve, det passade egentligen inte ihop med talets halvt andliga karaktär.

Efter middagen kom Olson fram till Törnros något röd i ansiktet. »Det var herr Törnros som skickade knuffen, att jag skulle sluta, törs jag be att få fråga varför? Passade inte talet?»

»Jag såg på frökens min, att hon inte tyckte om talet...»

»Det är verkligen otacksamt att göra något för henne», sade Olson förargad, »inte ett ord sa hon, för att vi klätt så vackert i matsalen, Svenson och jag.»

»Var ni glada, att hon teg, begriper ni inte, hur mycket ni förargade henne med att bryta så mycket löv ur hennes björk, som hon är så rädd om?»

»Har hon kanske sagt det till er?»

»Nej, men en del saker är ju självfallna — eller borde vara det», sade herr Törnros.

När pensionatet stängdes i början av juli blev det uppenbart för herrarna — dels att fru Andrea Humble skulle flytta in, när de flyttade ut, dels att herr Törnros fått lov på vedbon. På Andrea förargade de sig inte så mycket, ty de insågo ju, att de själva ändå inte kunnat använda frökens privata rum, men bokbindarens företrädare var dem svårt att smälta. Amazonen meddelade saken en gång, då de alla voro församlade, men hur kom det sig att bokbindaren ensam visste om det i förväg och kunnat tinga vedbon? Det var upprörande, tyckte de, att han, som ändå började bli överårig på stället, skulle få stanna där över reparationen. Olson kom och bad så vackert att få bo var som helst, gärna dela vedbon, eller bo på vin-

den, han till och med talade om de fres'elser, som hotade utanför Mikaelas staket.

»Men herr Olson har ju ett religiöst föräldrahem?»

»Ja inte minst därför! Och därtill kommer att min syster Dorkas, som var lärarinna på ett räddningshem — och det passar hon till — tyvärr har vänt åter därifrån därför att hennes kusin Marianne, som var där för att räddas, var så gräsligt elak mot henne. Och vi två kan inte bo under samma tak. Om vi ska göra det, så slutar det med att jag avfaller. Hon pinar mig ständigt med påminnelser om allt tråkigt, som varit och har orimliga fordringar på en annan, bara för att en varit i tråkighet. Jag är rädd att hon får min eviga ofärd på sitt samvete, och fröken får dela ansvaret i så fall», sade herr Olson och såg så onaturligt ängslig ut, att Mikaela ett ögonblick undrade om han stöd och drev med henne.

»Skicka hit Dorkas, så ska jag tala med henne», var det enda Mikaela svarade och därmed fick Olson gå. Efter den betan egnade han sig så energiskt åt att uppgåta missnöje mot Mikaela, att Törnros till och med självmant erböjd sig att flytta. Men hon var orubblig.

»Jag har lovat», sade hon.

»Olson vill att Långholmarna skola förklara er i blockad!»

»A, det finns andra fängelser» sade Mikaela.

»Tror du han har bott förr så här i — skjul?» frågade Andrea, när hon och Mikaela återvände upp till stora byggningen efter att ha inspekterat herr Törnros' anordningar i vedbön.

»Det vet jag inte», sade Mikaela, »men jag tror det knapp, för han har ägt två hus och en villa.»

»Tänk att en människa kan överleva ett sådant fall, hur gammal är han?»

»Trettiosju år.»

»A, jag som trodde femti. Känner du hans historia?»

»Ja.»

»Vill du tala om den?»

»Nej, kära Andrea.»

»Ska han äta med oss?»

»Ja, det förberedde jag dig ju på. Har du något att invända?»

Nej, Andrea sade ingenting, hon var blott alltför glad över att ha fått flytta till Mikaela. Det var inte blott den stora, sköna trädgården, som lockade, hon njöt av att komma från det tomma hemmet och från Gustava, som var odräglig, nu sen hennes store konstnär var ute på studieresa. Filips brev kommo numera flockvis med stundom rätt långa mellanrum och hon hade tröttnat på att uppehålla fiktionen, att han var kvar på Kvastmarkbacken. Hon tyckte, att han borde ha kommit hem, men det gjorde han inte.

Föröfrigt fanns det ingenting som var så ägnat att förströ henne som en riktigt grundlig reparation. Mikaela var inte särskilt händig eller intresserad av färgsammansättningar eller överhuvud av detaljerna. Kanske låtsade hon sig mera dum än hon var för att ge Andrea en uppgift och något annat att tänka på än den välsignade Filip. Det glädde henne att se hur Andrea kom igång efter att under hela denna tid ha varit liksom avstannad, och när hon en dag märkte, att det inte var dubbel porto på brevet till Filip konstaterade hon belåten att kuren verkat bra.

Endast sällan fick Andrea anfall av längtan och melankoli, vilka kännetecknades av att hon släppte allt vad hon hade för händer, gick ut och satte sig under träden på en bänk och stirrade bort över den begränsade utsikten över Hammarbysjön och bergen som hejdade hennes blickar och avstängde dem från öppna havet och vägen ut i världen.

Herr Törnros tyckte inte om denna vana hos Andrea, han tänkte på sitt liv, på sin hustru och sina barn han

inte sett på 8 år, och kunde inte inse, att Andrea hade rätt att sitta där och uppfylla hela trädgården av melankoli, så att trädens löv borde gulna därvid.

En dag i slutet av juli kom ett ganska besvärligt anfall. Hon ville inte gå ner i trädgården, ty med hettan och det låga vattenståndet var luften inte riktigt frisk. Huset var fullt av rörläggare, snickare och andra typer, som pratade och sjöngo respektlösa slagdängor. Så trotsade hon den oerhörda hettan och tog en promenad bortom tullen. Av en slump kom hon att gå samma väg som en gång Filip i vintras, den väg, där han fick infallet att resa till Orienten. Hon fick en våldsamt stark förnimmelse, som inte var framtvingen eller diktad, av Filip. Hon tyckte att det slet och drog i den sträng, som förband deras två hjärtan, den kunde inte töjas mycket mera, om inte hennes hjärta skulle slitas ur kroppen och följa med ut i världsvimlet. Vad kunde denna oro betyda? Säkerligen ingenting annat än att han nu var på väg längre bort, ner längs Afrikas Ostkust neråt Kapstan. Hon hade ju själv gillat hans tanke att resa till Muellers, men hade dock i hemlighet gått och hoppats, att Filip, när det kom därtill, skulle ha fått nog av ensamheten, gripes av hemlängtan och resa hem i stället. Hon hade ställt in sig på en glad överraskning, på att åtminstone under augusti få fara bort nästan med honom, i hemlighet hade hon sytt sig ett par klänningar för det ändamålet. Men nu började hon utan påvisbar anledning att tvivla. I själva verket, tråd och allt till trots, så när visst en längtan inte så långt.

De törnen, som fångslat Filip, blommade nu. Hon bröt av en hel mängd kvistar och återvände till staden med dem i famnen.

Herr Törnros stod på trappan och såg Andrea komma, lik en levande rosenbuske i sin bladgröna klänning. Han var helt blek.

Andrea knäcktes fullkomligt under den nyhet han hade att meddela. Bland alla oförberedda i världen var hon den mest oförberedda. Av den olust och obestämda ångest, som kännetecknat de senaste månaderna, hade hon inte märkt det minsta. Hennes intressen hade varit kärlek och böcker om kärlek, i hennes värld ingick inte begreppet stat, konflikt, krig, omstörtning. Och i detta kaos, som öppnade sig för hennes fötter, var Filip förlorad, försvunnen. »O, hur kunde han resa, vad hade han ute att göra?» upprepade hon oavbrutet inför den tålige Törnros, och lät sig inte tröstas.

Nyheterarna blevo allt otroligare och fränare, varje hopp försvann, och från Filip kom varken brev eller telegram.

Inte en minut under dessa dagar kunde Andrea hålla sig stilla i trots av Mikaelas böner och bannor, hon vankade omkring i rummen, strök sig mot de nymålade dörrarna och fläckarna på hennes gröna klänning ökades med varje ultimatum. Det var som om en liten skabbig prydnadsväxt plötsligt stigit ur krukans och gått omkring i hopp om att undkomma en mask som slingrat sig kring dess rötter.

Och så en morgon var det gjort. Världens öde var beseglat, den största dödsdomen sen världens begynnelse var fälld.

Klipp, klipp, lät det nu över hela världen. Den stora Saxen gick fram och klippte av alla trådar, som spunnits kors och tvärs över landgränserna, mellan universitet, affärskontor, hjärtan, järnvägsstationer.

Klipp, så var också förbindelsen avbruten mellan Filip och hans hustru, och det hade hänt, som de förklarar långt orimligare än solars utslocknande.

På kvällen lyckades Mikaela med vänlighet och våld få av Andrea den fläckade klänningen och kände henne skälva under sina händer. »Jaja», tänkte hon, »nu är det deras tur, som har någon att älska i världen.»

Hon satt en stund vid Andreas bädd, men då denna endast kved stilla och inte gav tillkänna någon önskan om att ha sällskap, reste hon sig och lämnade försiktigt rummet.

Mikaela visste rätt väl, att hon var lite hjärtlös i detta ögonblick. Men hon längtade så mycket efter att få tala med en fullvuxen människa och söka nå fram till någon slags fattning och styrka. Och hon hade heller inte glömt en enda av alla de gånger, då Filip och Andrea nickat farväl och lämnat henne ensam...

»Ja, nu är det Andreas tur», upprepade hon, »nu får hon göra sällskap genom samma erfarenheter som miljoner andra kvinnor, dessa som inte är mer tillfrågade än Europas böskap, vad de tycker om att få krig.»

Andrea spratt upp när dörren stängdes. Hon såg sig omkring i det lilla rummet.

Hon var ensam, ensam att möta det som komma skulle. Ack, om hon bara vetat var Filip fanns på den vida jorden, om de fått tillsamman genomleva det som förestod. Men nu var han förlorad i världsallett, och det var fel på linjen mellan dem. Kanske satt han i detta nu i fångelse, kanske var han arkebuserad som spion!

Hon sträckte ut sina armar men vidrörde endast döda föremål. Filips kudde var hård som sten; porträtt, brev, dikter — han hade flytt ur allt detta. Hon lyfte sitt huvud, gripen av tanken att hon borde stiga upp, klä sig och gå hem till Kvastmakarbacken, för att sörja och söka Filips närhet där. Men hon sjönk åter ner i sängen, insåg själv att fantasier, barnsligheter hjälpte inte mer. Livet hade förlorat sina draperier, förgyllningar och kruseringar. Man låg stilla utan konst och man teg.

Ja, hon låg mycket stilla, som hoppades hon att dödens smärtfrihet skulle följa med en efterlikning av dess stillhet. Med torra ögon stirrade hon ut i sensömmar-

nattan, som grånade och till sist åter ljusnade. Hon var något så litet och obetydligt i sin maktlöshet, att hon lätt skulle kunna skakas ut av pigan med lakanen genom fönstret på morgonen utan att någon märkte det.

Tryggt och obehindrat hade hon förut rört sig i tillvaron, med säkerhet och tyngd satt foten på marken och begärt, att hennes fotspår skulle vara förblivande. Icke för att hon var något i sig själv, nej, men Filip var en för den samtida litteraturen dyrbar och viktig person, och då han endast med hennes hjälp kunde fylla sin uppgift, fick ju även hon sin betydelse. När hon förr blivit uppringd i telefon av okända kvinnostämmor, som tackat henne för att hon förmått inspirera till så sköna dikter, hade hon tagit denna hyllning som något rätt naturligt.

Utän att någonsin uppträda drygt, hade hon dock alltid tyst förutsatt, att hon och Filip voro liksom lite för mer än mängden. Hon hade tagit det som en självklar sak, när goda människor tycktes betrakta som en kär plikt att jämna vägen för Filip med stipendier, statsunderstöd, förskott, hedersgåvor.

Men vem skulle väl nu få tid att lyssna, om hon sökte väcka intresse för herr Filip Humble? Ingen, hade Mikaela sagt och hindrat henne från att redan i dag resa till utrikesdepartementet. Nu flöto individerna ihop till arméer och genierna följde med, i hastigheten. Herr Filip Humble, är han officer, soldat, ingenjör, kirurg, bakar han bröd eller ammunition? Ingendera? Ja vad ska vi så bekymra oss om honom? För att han skriver så vackert vers kanske, haha! Och mellan dem sträckte sig oändliga hinder, hela den vredgade, skräckslagna, sjungande, rytande världen.

Men nere på en bänk i trädgården satt Mikaela med hårt knäppta händer. Herr Törnros stod framför henne med ryggen mot en gammal ek.

»Jag är glad ändå», sade han, »att jag inte i det här ögonblicket sitter på cell.»

»Men då visste ni väl ingenting av det vi nu vet», invände hon.

»Sant, men tror ni inte att de stackars djävlarne, som sitter där nu kväljas förfärligt av en förnimmelse att något ont och hotande ligger i luften? Konstapeln är försenad, han verkar orolig, tittar de genom gluggen, står det där svarta olycksbringande molnet framför dem», och han pekade bort mot norra horisonten.

»Må vara», sade Mikaela med en suck, »men jag kan inte tycka, att skillnaden är så stor i natt mellan oss och cellfångarna. Vi vet nästan lika lite, vi betyder lika lite, vi är lika maktlösa. I dag tycker jag just, att jag har lärt vad som menas med fångenskap.»

»Jaså ni tror det», sade han och smålog.

»Vet fröken, Humble vad jag har tänkt på? På den gången då man tog mig. Ni har hört allt eller hur? Jag stod i en bank i New York och hade växlat en god del av mina stulna svenska sedlar. Jag stoppade dem på mig och tänkte: se så där min gosse, du klarar dig visst. Och just i det ögonblicket kände jag ett slag på axeln bakifrån, och innan jag hann vända mig om, visste jag att jag var såld. Och flet var en gammal vän som sålt mig, en som jag aldrig drömt om att behöva vara rädd för, en hedersman som inte stod rycken för 10,000 kronor.

Nu har jag känt det där slaget på axeln igen.»

»Det har vi alla känt», sade Mikaela. »Vi trodde oss också säkra med vårt goda i plånboken. Skillnaden är bara den, att ni visste vem förrädaren var, och det har vi ingen aning om.»

I detta ögonblick kom jungfru Greta ut på trappan och ropade på fröken, som ögonblickligen reste sig, nu som alltid vid den gamlas kallelse. Törnros svartnade, var

det måhända med flit, som Greta avbröt deras samtal? Han anade att gumman såg snett på honom och visste, att hon var vaksammare än en bandhund. Mikaelas herrar älskade henne inte. De sade att hennes stora näsa hade någon mystisk kraft, varmed hon utransakade allt, som var dolt, sårat och sjukt. Hon kände baksidan av världen, hade inga illusioner med avseende på bättre folk, men skilde ändå strängt på dem, som lyckats hålla sina fula historier hemliga eller haft dem i tidningarna. Hon hade vakat över Mikaela hela hennes barndom; kände hennes föräldrar, men hade glömt att de inte hette revisionssekreterare Humble. Hon hade kommit under fund med, att Mikaela talat om rätta sammanhanget för Törnros; därför tyckte hon illa om honom, men vågade inte visa det, för att han inte skulle sladdra. Men Törnros hade mött den oförfärade blicken i hennes sjunkna gamla ögon, och visste att hon inte skulle rygga tillbaka just för någonting, ifall denne man i vedbøden på något sätt bleve opekväm. I största ödmjukhet, i all ringhet gudbevars, skulle hon ta och göra sitt ingrepp i Mikaelas liv, åtminstone försöka.

I dag måtte emellertid hon ha stört dem avsiktslöst, ty nu kom Mikaela åter tillbaka och satte sig på bänken.

»Det var Olson och Svenson i telefon», sade hon, »de är inkallade, skulle hit ut och hämta en del grejor i morgon. Jag lovade lägga matsäck åt dem. Det klack till i mig, verkligheten kom en så nära, i morgon är den kanske ända inpå en.»

Nyheter hade en stark verkan på Törnros. »Tänk om jag också blir inkallad?»

»Ni tycker inte om den utsikten?»

»Nej, och jag ska säga er varför. Jag har svurit en dyr ed, vid allt heligt jag visste, att jag bar vapen för sista gången den dan jag nyss talade om.»

»Å, då måste ni kanske bryta er ed!»

»Eller också hålla den.»

»Vad händer då?»

»Ja, vägrar jag lyda order, blir det fängelse igen. Och sen måste jag ändå förmodligen till slut bära vapen. Inte har jag tänkt på fosterlandet förut. Jag undrar vilket som är min plikt.»

»Det slår mig», sade Mikaela, »att den frågan måste ha upprepats här och var över hela Europa av män, som avgivit löften och besvurit grundsatser, som nu kommit i motsats till fosterlandet.»

»Och alla har valt fosterlandet!»

»Inte alla, jag tänker några valt idén. De älskade nog fosterlandet, men de kunde inte ändra sin uppfattning om rätt och orätt vid något som skedde. De insåg nog att deras motstånd inte tjänade någonting till. Men de hade ett behov att stå fasta och beständiga mitt i det allmänna sammanstörtandet. De är väl nerskjutna nu.»

»Jag satt just och tänkte be er om ett råd», sade han.

»Tack, nu har jag fått det.»

»Å, inte har jag någon befogenhet...»

»Jo, just ni... Ni är min Leonora Christina.»

»Menar ni verkligen att ni skulle reflektera på att stå vid er ed? Al! Hon räckte ut sin hand, han kom fram och tog den.

»Vågar jag säga er något?» frågade han lågt.

»Javisst», sade hon, något förvånad över hans tonfall.

»Anar ni inte vad det är?»

»Nej, hur skulle jag kunna det?»

»Ni har då inte förstått att jag älskar er? Föll det er aldrig in, att när en man bor i en vedbo, så har det sina skäl.»

Hon drog en djup suck. Aldrig hade hon hört sådant tal av en man förr, aldrig väntat att få höra det. Hon blev plötsligt helt blyg över att vara så bortkommen.

»Jo», narrades hon, »kanske.»

»Men ni trodde väl aldrig att jag skulle komma mig för att säga det?»

»Nej», sade hon dröjande och undrade, om hon nu återigen lät mycket oerfaren...

»Blev ni ond?»

Blir man ond, brukas det? Hon visste inte, men själv hade hon en underbar känsla av att liksom i en saga vid hans enkla ord förvandlas till något annat än vad hon förut var.

»Ond, nej», sade hon, »men...»

»A, nog förstår jag era men, jag har själv flera», sade han. »Men detta var oundvikligt. En karl kommer ut ur fängelset, han har inte en människa på jorden att hålla av mer, han får inte, helt enkelt. Så säger man till honom, gå dit och dit, där får ni ett hem. Han kommer, och man möter honom som en värderad gäst, å, jag ska väl till min sista dag komma ihåg ert handslag när jag kom. Jag hade tänkt er mycket god, troligen kristlig, och säkert på ett ödmjukt sätt imponerad själv av detta ni gjorde. Jag hade tänkt, att man var dag skulle behöva visa sin tacksamhet. Men ni snäste av mig, när jag började. Vänta med det, till ni får se hur det passar er här»; sade ni. Förresten vet jag inte, om jag tog fel i, att ni var speciellt vänlig mot mig...»

»Jo, det var jag nog», sade Mikaela skuldmedvetet. »Jag har aldrig kunnat vara opartisk. När nu Olson skulle ut i krig, så insåg jag med en gång att jag varit fasligt knottrig mot den stackars pojken. Men inte var jag ändå så uppscendeväckande vänlig mot er att...»

»O, nej, då, ni hjälpte mig bara att leva, förmodligen har ni glömt det, och ett par gånger frågade ni mig, om ni borde göra så och så. Ni lät mig sätta upp er självdeklaration, så att den skulle bli riktig, ni väddade till mig i rättsfrågor, en gång, i vintras anförtrodde ni mig lite av er egen historia från barndomen. Ni skänk-

te mig aktning, och jag behöll den, den slog rot och blev min egen. Jag tycker det var så självfallet att jag skulle älska er över allting. Men jag drömde inte om att säga det. Fast en sådan sak säger man kanske alltid förr eller senare. Att det blev nu, det var världskrigets fel. En sån natt det är, i morgon kan allting hända. I natt trevar många mäns händer i mörkret efter en kvinnas hand, som jag efter er. I denna natt tycker jag inte det är så stor skillnad mer mellan mig och andra män.»

»Man kanske borde vara så uppfyllt av världens öde», sade hon.

»Ja, men det är inte jag. Ni ensam har varit god mot mig, er är jag uppfyllt av. Om jag blir värnpliktsvägrare, så är det för att jag märkt, att ni gillar att man är envis in i döden. Och som det ligger något mod däri, så är det modet att vara skild så länge från er.»

Hon flyttade sig en smula på bänken: »sitt här», sade hon.

I nästa ögonblick låg han på knä i gräset framför henne, och det föreföll ingen av dem som något märkligt eller teatraliskt.

Ett svagt sus gick genom trädskronorna, och en ljum fläkt omsvepte dem. Det var så mörkt under det tunga molnet nu, att de icke ens sågo varandras ansikten. Det föreföll som om vinden, som gått förbi, haft något hemligt bud med sig, som en kurir som reser med chifferpost. Plötsligt blev denna natt någonting avskilt, något för sig, en ö i tidens hav. Vad sade han, vad man gjorde hade inga konsekvenser... Han famlade efter hennes ansikte redan hans snabba otåliga fingrar meddelade henne en darning. Så drog han henne intill sig med ett hastigt överraskande grepp och kysste henne, den första kys-sen kom lite på sned, icke så den andra.

»Detta är inte sant, det är lögn», mumlade han.

»Ja, jag tror väl», sade hon förvirrad.

»I morgon ångrar ni er och är värdigare än nånsin», sade han. »Men jag ska inte bli ond, jag ska inte låta er märka att jag minns er korta krigsnattssvagheter.»

»Ni förstår i alla fall att dra fördel av den nu», viskade hon.

»Förlåt mig», sade han. Hon lade händerna på hans axlar: »jag menade inte så, jag skyller inte ifrån mig på er», sade hon.

Strax därpå gick Mikaela uppför trappan till vinden, där Andrea låg. Hon mindes nu sina överord; miljoner kvinnor har någon att sörja men inte jag. Och hon smålog tyst åt att själva krigsnatten, blödsnatten, givit även henne, *The spinster of spinsters*, som man kallat henne i England, en man, en ångest. Och åt lätt hon inte förmådde sörja händelsen. Detta, som vuxit upp mellan fången och henne var väl utan morgondag, en dunkel dröm, som flöt bort vid dagens ljus, så som han själv menat. Ty hon älskade honom inte, bokbindaren, så som man älskar den, vid vars sida man ställer sig och förblir. Hur skulle hon ha hunnit så långt, hon, som alltid intill denna stund sett honom som en av herrarna, om också den bästa, en av hennes klienter... Nej, men hon hade under stundens våldsamma tryck givit vika och gett honom ett grepp i sig, och när han nu gick, om till fängelse eller om det värsta hände, ut i det dåraktiga kriget, då skulle hon känna något av vad andra kvinnor led.

Hon gick bort och lyssnade vid Andreas dörr, lite skrämsen och ångerfull. Inte ett ljud hördes, hon öppnade på glänt och frågade: »sover du?»

»Nej», svarade en liten, alldeles torr, men gränslöst patetisk stämma. »Kom in Mikaela, och säg att jag får se Filip en gång till i livet.»

»Ja ja», sade Mikaela och kysste henne för första gången i sitt liv, »det tror jag säkert, Andrea. Om du vill låter vi dörrarna stå öppna mellan rummen.»

HERR ÖDMJUK

Andrea bedömde Filip i viss mån för hårt, han hade längtat hem, och han var nästan besluten att bara göra resan runt Afrika utan uppehåll i Kapstaden. Men så kom han dit och blev av Muellers införd i de rum man tänkt sig för honom om han ville stanna. Han blev stående stum och betagen. Oceanen skimrade mäktig och blå bakom grönskan, och Taffelberget avslöjade från nästa fönster sina mäktiga konturer, medan ännu längre bort slön glänste på en väldig bergskedjas branta linjer. Då greps han av en av sina imperativa impulser, lät hämta sitt bagage och beslöt sig för att stanna, till nästa ångare kom förbi. Redan nästa dag började han skriva, hans bok skulle bli en roman, den första han någonsin gjort, och det var för honom en oerhörd tilldragelse, överskyggande allt annat. Allt bidrog att underlätta arbetet för honom, det behagliga vinterklimatet, den komfort, som hans enkla, men mycket rika vänner Muellers omgävo honom med, den säregna och mäktiga naturen här uppe på slutningen mot Taffelberget. Han endast saknade Andrea, tänk vad hon skulle intresserat sig för denna roman, som hon bett honom om i så många år! Han roade sig med att sätta in henne livslevande i boken, att göra

henne till hjältinnan och låta henne i ett vackert språk utsäga sköna och litterära tankar. När Muellers hörde, att han börjat skriva en bok, tyckte även de, att det var något kolossalt märkvärdigt och bådo honom inte avbryta arbetet med att resa, nu när han kommit i farten. Och Filip var så road av sin uppgift, att han själv tyckte detsamma och drog sig för att bryta förtrollningen.

Han hade för romanens skull inte tid att intressera sig för de första krigsryktena, vilka däremot med stor iver och upphetsning diskuterades av familjen Mueller. Han förstod sig inte på dessa herrar Mueller, den unge och den gamle, det var som om de fått en länge väntad signal. När han sade: »men varför i all världen skulle det bli krig?» svarade de: »varför i all världen skulle det inte?» Med häpnad såg han, att de togo saken på allvar, de försedde sig med vapen, brände papper, förde bort värdeföremål. Medan Filip satt och skrev, hörde han brådskande steg och ivriga röster precis som någon verklig fara skulle varit för handen och det störde honom. »Gnädige Frau ska inte gråta», sade han till gamla frun, när han kom på henne att torka sina tårar i smyg så tysk kvinna hon var, »det blir inget krig, det driver förbi, så som det alltid gjort, vi är väl civiliserade människor.»

»Herr Humble säger att det inget krig blir», sade fru Mueller vid middagsbordet. »Och han kommer ju ändå från Europa.»

»Det säger alla svenskar vi träffar», anmärkte med en axelryckning herr Mueller den yngre, en ung nybliven familjefar i värnpliktsåldern. »Men det säger inte tyskarna, för vi vet bättre.»

När slaget hade fallit, då teg Filip. Han kände sig djupt bekländ bland dessa plötsligt fanatiska människor, som hängävo sig lidelsefullt åt hat, patriotism och reu-gion på en gång.

»NA herr Humble, vad säger ni som svensk?» Han visste, att de väntade, att han skulle säga: 'jag tycker att Sverige borde gå med sina germanska stamförvanter.' Men han sade bara: »världen har mist förståndet.» De båda paren Mueller sågo förvånade, smått ringaktande på honom. Man förstod varandra inte det minsta mer.

Alla främlingar i Kapstaden, som det möjligen kunde, hade slagits och trängt sig ombord på de båtar som strax före krigsförklaringarna avgiogo till Europa. Men Filip lät tillfället gå sig ur händerna, till en början för sorglös och sedan alltför sorgsen för att företa sig något. Han stannade alltså hos Muellers, sökte slå en ring omkring sig och gjorde sitt bästa att ställa sig förstående och sympatisk inför den patriotiska extas, som steg till sin höjdpunkt, då den engelska krigsförklaringen kom och förvandlade Muellers till det lands fiender, där de hade bo och bärning.

Deutschland über alles... Filip's nationalhymn var ägnad Andrea. Där hon är, där är mitt fädernesland. Unge Mueller höll på att skrämna livet ur den känslige svensken, när han så där i förbigående som om en detalj i det stora hela talade om Sveriges del i den germanska kappen och om dess plikt att sätta skuldran mot dörren i norr även med risk att ryssen sloge in klörren och trängde ner genom Norrland. Men Sverige binder ju alltid trupper i alla fall, tröstade han Filip. Dumt att ryssen lär ska känna så väl till inloppet till er huvudstad, efter vad jag hört.

Filip rös. Tänk om ryssen gav sig till att bombardera Kvasimakarbacken. Den arma lilla stackaren Andrea, bara hon inte dog av skrämsel långt innan dess! Vad tog hon sig väl till? Hur förtvivlat han nu längtade hem, och hur han förebrådde sig att nånsin ha rest ifrån henne. I denna stund var det inte lätt att återkalla den känslostämning, som drivit honom åstad. Hur kunde han på allvar ha trott

att hans dikt, uttrycket för hans innersta väsen, vore beroende av något så tillfälligt som miljön? Nu då den ökentorra perioden var över, hade han glömt sin törst. Fosterjorden, hemmet, hustrun, satte åter hans inbillning i rörelse. Han slängde den påbörjade romanen och skrev i ilande fart under den smärtsamma inspirationens bann: »En landsflyktings sånger.»

Det kändes som att bära munkalve att inte ha Andrea att läsa upp dem för och att ingen i hans omgivning kunde förstå dem. Han tyckte, att han måste gå ut på gator och gränder och leta upp någon som kunde läsa svenska för att överföra på den något av sitt våldsamma känslö-överflöd. Han fann också en svensk köpmansfru men även hennes vänliga sympati och beundran klargjorde för honom den himmelsvida skillnaden mellan Andrea och andra kvinnor i världen. Så som hon, så svarade honom ingen annan.

En dag kallades han av Muellers brådstörtat till handling. Man visste nu att Sverige förklarade sig neutralt, att det inte ilat sin överfallna tyska frände till hjälp: Nå, det tycktes ju heller inte behövas, och man sade ingenting därom, fast man tyckte det var enfaldigt. Men eftersom herr Humble nu var fri att resa med första Europaångare, där plats kunde beredas honom, så ville man be honom om en liten tjänst.

»Säg bara ifrån, kära herr Mueller», sade Filip förtjust över utsikten att få komma hem och samtidigt få återgälda den tyska gästvänskapen.

Den yngre Mueller smålog bistert.

»Vad skulle ni säga om att ge mig ert plats och ert pass», sade han, »jag borde ju hem och slåss.»

Filip spärrade upp ögonen, obehagligt överraskad. »På det sättet skulle jag få lov att stanna här?»

»Till dess det blev fred ja, ett år kanske. Eller möjligen ett och ett halvt.»

Gamle Mueller tystade på sonen: »kom inte med såna fordringar på herr Humble, du har ju tillfälle att göra fosterlandet tjänster här också.»

»Jag menade heller aldrig allvar», sade den yngre. »Men det vi ville be er om, herr Humble, det är att befördra några brev och smycken över Sverige till Tyskland. Mor och Lizzie har en del juveler, som de prompt vill försälja för Röda korset. Och så vill vi ju gärna ge släkten underrättelser om hur vi har det i fiendeland.»

»Är det bara det, så gör jag det mer än gärna», sade Filip, så glad att han slapp hjälpa herr Mueller på flykten, att han utan betänkande lovade ta med sig vad de ville. Förresten glömde han snart hela historien, han hade inte tanke för annat än att han skulle få komma hem. Hans enda förbindelse med Andrea sen krigsutbrottet hade skett per telegram. Han hade avsänt ett lugnande till henne, och hon hade telegraferat till svenska konsuln: »Sänd underrättelser om svenske författaren Filip Humble.» Konsuln hade dock inte gjort sig någon särdeles brådska att finna namnen. Det var först när Filip sökte sig ner till staden efter någon svensk, för vilken han kunde läsa upp En landsflyktings sånger, som han kom i kontakt med konsuln. När han fått hennes telegram, hade han ögonblickligen telegraferat på nytt, förfärad över den långa tid Andrea fått vänta på svar. Men nu voro skilsmässans sorger över, och hans hemkomst skulle kompensera henne för hennes ensamma nätiers ångest och hennes dagars fåfänga väntan.

Han var utom sig av lycka, när han reste ner till hamnen där båten låg. Aldrig mer lämnar jag nu Andrea, svarar han heligt. Men han var väntad på båten av polis såsom gäst i en familj, farlig för det engelska väldet, blev närgånget undersökt, berövad alla Muellers och en del av sina tillhörigheter — däribland manuskriptet till romanutkastet och slutligen obevkligt avförd från båten.

Stående mellan tvenne beväpnade män, måste han i maktlös förbittring se ångaren lägga ut. Han var tillintetgjord. Detta var ju Ryssland, det var medeltid... Ja, det var det, men han skulle bara ha tänkt på det förr. Det var som om det först nu på allvar gick upp för honom, att det var krig, och att krig en gång för alla inte är någon artig umgängesform. Men det skulle bli värre. Han fick inte återvända till sina präktiga rum hos Muellers, inte ens sätta sig i förbindelse med sitt värdfolk. Hans anhållan därom upptogs som en förvärrande omständighet. De engelska myndigheterna uppskattade inte Filips barnsliga och öppenhjärtiga oskuld, de misstänkte svek och list därbakom, och satte honom helt oceremoniellt i rannsakningshäkte, utan att risken att han sen kunde befinnas oskyldig tycktes den så fruktansvärd som den enligt Filips åsikt var.

»Kan ni sova lugnt, om ni häktat en oskyldig?»

Ja, det kunde de, och man önskade honom en god natt. Följande dag fördes Filip in till förhör. Vid bordet, där en engelsk officer tagit plats, lågo smyckena och gnistrade i solen, där funnos också breven till farföräldrarna, syskon och kusiner. Filip tänkte på Andrea, som var ovetande om den fara han svävade i och gjorde en manlig ansträngning för att behärska sin nervositet och uppföra sig vid förhöret. Tyvärr talade han endast dålig engelska.

Han fick redogöra för sina förbindelser med Muellers, och det föreföll honom som om man kollationerade dem med andra förut inhämtade underrättelser. Hur förhöll det sig med kommissionerna? Jaså, smyckena skulle försäljas för Röda korset? Men varför sände den tyska miljonärsfamiljen juveler i stället för en bankanvisning? Filip försökte förklara för sin domare, att det var en känslosak. Den tyska kvinnan begärde nu att få göra gästen att stryka ringarna av sina fingrar och knäppa

upp låset på diamanthalsbandet. Så hade kejsarhusets damer gjort.

Officern ryckte på axlarna. Smyckena voro sönderbrutna, men hade visat sig vara äkta diamanter från Kimberley.

»Men dessa brev, hur förklarar ni dem, mister Humble?» Han uttalade Filips namn på engelska, det lät som om han hetat herr Ödmjuk, och de närvarande frissade litet åt detta passande namn på den något bortkomne svensken.

Filip förvånades över denna fråga, Muellers hade ju sina anhöriga i Tyskland, vad var naturligare än att man valt en neutral person som mellanhand för att meddela sig med dem?

»Har ni läst breven?» frågade den engelske officern.

»Nej, men naturligtvis inte.»

»Naturligtvis inte», härmade officern ironiskt. Han tog upp ett av breven, ställt till Grossmutter i Berlin. Detta brev handlade om det Muellerska barnbarnets, lille Wilhelm's tänder, och aldrig har väl ett tyskt litet barn fått tänder med en så besynnerlig precision som babyn i det tyskafränkiska hemmet. Det var som om han haft en hel artilleripark i sitt lilla gap.

»Den tredje augusti», skrev den unga modern, »fick lille Willy sin andra tand, som redan är 4,5 millimeter bred eller lika bred som den första. För en vecka sedan uppstod en svullnad på 5 kvmm:s yta och därur uppstucko på 2 mm avstånd från varandra två skarpa piggar, som bebåda en ny tand. Dessutom tycka vi oss märka i underkäken en liknande retning, och vi tro att Willy snart skall vara så försedd med tuggverktyg att han kan inta fast föda. Meddela alla intresserade i släkten denna nyhet.»

Den engelska officern, själv familjefader, småbg torrt, här han fällde papperet efter att ha läst upp brevet.

»Förstår ni, mister Humble?»

»Nej», sade Filip troskyldigt, »jag kände inte till språket.»

»Kan ni inte tyska, som vistats flera veckor hos Muellers?»

»Förlåt», sade Filip, »men jag uppfattade inte att det var tyska.» Någon i salen började skratta. Officern rodnade retad. Alla tänkte: Gud, så opraktisk den där svensken är.

Lille Willys tänder skilde nu Filip på obestämd tid från hans hustru och fick ett avgörande inflytande på deras återstående levnad.

Ty visserligen hade myndigheterna av förhöret fått den uppfattningen att herr Ödmjuk troligen varit en relativt oskyldig bulvan åt de sluga herrarna Mueller, men man kunde aldrig vara säker och därför ansågs med imperiets säkerhet bäst förenligt att herr Ödmjuk tillsvidare kvarhölls under polisuppsikt i Kapstaden. Han kunde ju alltid ha muntliga upplysningar att meddela, om han kom i förbindelse med tyska myndigheter. Att han livligt önskade komma herr till sitt land och sin hustru, det förstod man nog, men många bättre gossar än han gjorde det. Och han skulle inte ha varit en sådan fool som att resa med landsförrådiska meddelanden åt de ganska komprometterade herrarna Mueller.

Det var ett fullständigt oväntat och förkrossande slag för Filip. Han hade varit så övertygad om att hans oskuld skulle beskydda honom, det hade visst inte gått upp för honom än att så inte alltid var fallet i denna värld. Nätt och jämnt förmådde han bevara ett yttre lugn, medan han stod inför sina domare. När han blivit ensam i det ruskiga lilla hotellrum han hyrt för sig och sin packning nere i staden, sjönk han ihop, i bokstavlig mening tillintetgjord. Denne fyrti års man, som för sina vackra versers skull bevekt människor och inom rimliga gränser fått det som han ville från det han låg i

vaggan och intill nu, denne man fann sig stående inför en kopparmur, som bjöd hans vilja ett fast motstånd. Han vägrade också till en början att fatta, att de engelska myndigheternas beslut inte skulle kunna låta sig rubbas. Han trodde att man kunde tala förstånd med en kopparmur. Här voro ju hotade två människors liv, två människors liv, kursiverade han, och borde inte det beveka människor med sinne för rättvisa och billighet att träda emellan och rädda? Han kunde inte fatta, att inte svenske konsuln tog det allvarigare, att han lät sig nöja med det avböjande svar han fick på sin hemställan, att han inte satte in hela sin ställning, hela Sveriges neutralitet på fallet Humble. Först så småningom avslöjade sig sanningen för honom: muren lät inte rubba sig en linje, han måste göra halt.

Han var rädlös, kom sig inte för att inrätta sig, packa upp sina under den långa resan tämligen illa medfarna ägodelar, vecka efter vecka var han som en, som skall res: i morgon. Timvis låg han på sin bädd, och hans tankar kretsade ständigt kring frågan: hur kan sådant få ske? Därmed menade han kriget, men också och framför allt behandlingen av honom sjölv. Så småningom sprang upp ur kaos den övertygelsen, att så väl han som världen led under ett straff, han därför han svikit Andrea, och världen svikit — ja — idealet, även den. Han hade övermodigt brutit den mystiska enhet han och hon tillsammans utgjorde, krossat skalet omkring dem, och nu låg han där som en äggula i stoftet. Denna tro blev honom på sätt och vis en hjälp. Nu hade hans elände fått en viss glans av grekisk tragedi, nu var den förbannade officeren med sina långa tänder nedflyttad till exekutor åt en högre makt, och man kunde förakta och förlåta honom. Förövrigt blev denne officer på sitt vis Filipps räddning genom sin bestämmelse, att han två gånger om dagen måste visa sig för myndigheterna. Annars

skulle Filip murat in sig i sitt rum som i en grav för att avvakta befrielsens dag och återföreningen med Andrea. Han skulle sökt och för var dag allt mer illusoriskt lyckats att likna en död och likt andarna i fångelset levat i ett mellantillstånds dunkla dröm. Nu var han tvungen att se på klockan och erkänna tidens suveränitet, klä sig, raka sig, möta människor.

Livets problem tvingade sig på honom, han måste räkna sina pund och förvalta dem. Det gick icke att blunda för det faktum att i straffet för att han övergivit Andrea ingick även ekonomiska svårigheter. Här nere kunde han ju inte utöva sitt yrke, något annat dugde han inte till, han var överflödig som en sånglärare på Manilla. Han hade fattat hat till svenske konsuln och ville inte be honom om hjälp och råd. Men han gick till den svenske köpman, vars fru välvilligt och utan att somna lyssnat till En landsflyktings visor, och denne gav honom en liten syssla, bestående i att skriva affärsbrev på svenska språket och påta med enklare saker. Han ångrade det nästan, inte för att myndigheterna misstuckte, ty det gjorde de inte. Men för att Filip Humble enligt hans uppfattning skrev så dålig svenska.

VI.

TELEGRAMMET

»Om jag ska leva en vecka till i en sån ångest, så dör jag på måndan», sade Andrea vid krigsutbrottet. Och likväl måste hon finna sig i att levande vänta dag efter dag förgäves på ett ord, ett ljud, en suck från Filip. Hon sökte vinna intresse för hans öde på utrikesdepartementet, men man hade inte tid med henne, kunde ingen tröst och löften ge. Vart hon än kom, gjorde hon samma erfarenhet, att ingen visste hur viktigt detta var. Folk lyssnade knappt, berättade hon för Mikaela: nu har Tysklands ultimatum kommit, hette det, och vi måste välja mellan att bli som Belgien eller Bulgarien.

»Hur ska vi få vårt igenrostade svärd ur skidan?» frågade henne ivrigt den 70-årige presidenten Oxensköld, alldeles som visste hon det. »Ja, det är förfärligt ledsamt med herr Humble, men han kommer nog snart hem, han är ju ett neutralt lands undersåte. Min son säger, att det har lyst hela natten i generalstabens fönster. Han ska ut i landstormen...»

Mikaela bar sig nästan lika illa åt. Mitt i Andreas berättelse från besöket på utrikesministeriet sprang hon ifrån för att möta bokbindaren och fråga, om han var inkallad. När hon hörde att så var fallet, var det full-

ständigt slut med hennes intresse för Andrea, hon blev stående i viskande överläggningar med mannen, som om vore det nu så viktigt eller märkvärdigt, att han som andra måste ut i landstormen. Och Mikaela retade sig över att målarna utan varning uteblevo från arbetet. Hon kunde inte skilja huvudsak från bisak, lika litet som presidenten Oxersköld...

Sårad smög sig Andrea undan och gick sin väg utan att Mikaela gav akt därpå. Hon ville hem till Kvastmakarbacken och frivilligt vrida om dolken i såret vid att återse platsen för den hotade lyckan. Hon gick förbi koloniträdgårdar, där familjerna arbetade flitigt och fredligt med att skörda och gräva om sina land, öppnade den röda porten och stod i sin trädgård. Hon hade inte besökt den på länge, den såg sörjande och övergiven ut som föräldrahemmets trädgård, när man kom från sommarnöjet på hösten. Buskar och blommor hade vuxit och fått grova, mörka blad, hon kände inte igen dem mer. Hon gick bortåt lusthuset och knackade på, ingen svarade. Inne i huset var det nerrullat, kvavt och olustigt. Alla ting sågo, liksom växterna, försummade ut, över alla ytor låg damm. Hennes husmodersinstinkter uppreste sig över vanvården, hon måste ta en dammtrasa och torka av det värsta, innan hon kunde med ro sätta sig ner och tänka på Filip.

Från hyllan tog hon hans senaste diktsamling med dess rörande tillägnet: tag åter det som först fick liv i ditt hjärta. Hon smekte boken, slog upp en sida och läste sin älsklingsdikt halvhögt för sig själv, seende blott sällan ner i boken men oftast på det stora porträttet av mannen, som hon ställt framför sig. Det hade kanske aldrig slagit henne så starkt som i dag, att allt i dessa dikter utgick från och allt återvände till henne. Hon var världsaltets medelpunkt. Solen, molnen, vindarna voro blott liknelser och symboler av henne och kärleken till henne. Hon förstod nu, att han efter den diktsamlingen verk-

ligen måste ha haft svårt att göra en ny tom henne, allt som kunde sägas till en kvinnas pris var ju sagt här.

I tio år hade de varit förenade, och dessa år hade varit honom en vila vid hennes fötter. Tio år av en mans liv! De tio år av världens liv, då djävulen och hans apotekare lagat hop den brygd som världen nu tvangs att dricka. Och hon hade ansett det fullkomligt i sin ordning, lycklig och tillfreds tagit emot, att han slöt sig till henne som funnes endast hon i världen. Varför skulle förresten inte Andrea Humble vara världens medelpunkt? Ja, säg det! Hon skrattade till ett ödsligt skratt, som gled över i gråt. Långa, tunga snyftningar rullade lika havets flodvågor in över det förgångna och dränkte de vackra snäckorna vid stranden. Det hade börjat skymma. Hon reste slutligen huvudet, mätt av gråt, överraskande sig med en önskan att Mikaela skulle ringa och vara orolig över hennes försvinnande, be om ursäkt för sin tankspriddhet. Hon behövde höra en människas röst. Hon gick bort till telefon och läste genom sina vänner, som voro uppsatta på minneslistan med sina nummer. Utom slaktarn, mjölkboden och sömmer-skan, bestod den mest av författare och lärt folk. Hon gick igenom dem nummer för nummer, undrande och vä-gande, om där fanns tröst eller där, lade handen på kly-kan ett par gånger men drog den åter tillbaka, nej det lönade inte mödan. Så gick hon ner i mjölkboden. Tröst fick hon inte där, ty frun var av en pessimistisk läggning, men väl många nyheter. Där visste man precis hur långt ryssarna hunnit in över gränsen, och många andra rysliga militära hemligheter, ty fruns man justerade skriv-maskinerna på generalstabens. »I går var kronprinsen så blek när han kom. Får jag råda frun, så köper frun den här skinkan. Gubben säger att kriget kan vara ett helt år.» Andrea köpte skinkan och bealade den med darrande händer. Nere i källaren dit hon gått för att placera

skinkan, överfölls hon av en plötslig skräck. Om kriget varade ett helt år, hur skulle det då gå henne och Filip? Vad skulle hon leva av? Hon hade ytterst små reserver och ingen brydde sig nu om att köpa lyrik, så det lönade sig inte att vänta något från förlaget. Alla fästmän, som annars skulle gett Filips sista diktsamling till sin älskade i julklapp skulle nu ge honom sovsäckar eller Sven Hedins bok från västfronten.

Nöd? Ensambhet, för ett helt år, eller vem vet, kanske för hela livet! Hon kände sig i själva världseländets mätt, där hon satt i sin källare, det kunde inte ha varit värre om hon gömt sig undan bombardemang. Hon visste inte hur länge hon suttit där, om det kanske var natt och hela stan i undran vart hon tagit vägen. Det gamla husets nattliga ljud begynte. Ovanför hördes steg, dörrarna öppnades och stängdes, spökerna voro i gång. Andrea kände sig nära hysteri. Hon förmådde inte genomföra sin försats att stanna, till dess Mikaela hämtade henne. Brådskande skyndade hon tillbaka till Skansgård.

Men Mikaela tycktes inte ens ha märkt, att Andrea varit borta flera timmar. Hon var tankspridd, försjunken i något okänt. Bokbindaren gick omkring i söndagskläder och såg högtidlig ut. Men Andrea intresserade sig inte nog för honom för att fråga vad som hade hänt.

»Vad ska jag ta mig till, om kriget varar ett år?» — »Arbeta», svarade Mikaela kort. »I morgon ska du få en landstormsstrumpa. Vår landstorm är kippskodd, om det intresserar dig, Andrea». — »Inte värst», svarade hon.

Dagen därpå återvände några av målarna till sitt arbete på Mikaelas reparation, då de ju sågo att världen icke förgicks. Inom kort blev också huset färdigt, och pensionärerna kommo tillbaka, alla utom fyra, som efterträddes av färska från Långholmen. En var försvunnen, uppslukad av huvadstaden, två mobiliserade och den tredje,

herr Törnros, som vägrat efterkomma inkallelseordern till landstormstjänstgöring, var just arresterad dagen innan.

»Tänk så fegt», sade Andrea i sin oskuld.

»Tänk så modigt!» ropade Mikaela harmset. »Hur vågar du döma så ytligt och lättsinnigt!»

»Herrarna säger det», försvarade sig Andrea förskräckt.

»Jaså!» sade Mikaela med blixtrande ögon, »då skall jag lära dem annat.» Och det gjorde hon.

Nu flyttade Andrea skyndsamt tillbaka till Kvastmakarbacken, måste fortfarande dölja sin skönhet för Mikaelas gentlemän, så som Filip önskade det. Då hon förtvivlad över ensamheten bad Gustava flytta in från lusthuset, svarade hon, att det var ju för dant, men ärtisten väntades tillbaka från sin studieresa och då var hennes plats i hemmet. Gustava hade emellertid ett annat förslag. Frun kunde ju ta hennes doterdöter Dorkas till sig som sällskap och bildat umgänge och till att göra nytta. »Hon som varit i den fina flickpensionen?» »Nej», indignerat, »Dorkas är från ett utmärkt kristligt hem, hennes far är kapellföreståndare och hon har tagit studenten, lilla di kallar.» Nå, då visste Andrea, att det rörde sig om en syster till unge Gösta hos fröken Mikaela. »Ja, det var nog rätt, men han hade flyttat hem nu, han behövde inte vara på inrättning längre, en sån stadgad ung man, och hans principal bara hoppades att mobiliseringen inte skulle vara för länge, för de kunde nästan inte undvara honom.»

Andrea frågade Mikaela om hon inte kunde få låna gamla Greta, men blev utskrattad. »Hur tycker du de skulle ta sig ut ihop, Greta med ett liv som en uppslagen bok, som i hela sitt liv kyskt tillbett minnet av en seminarist, och Gustava!» »Tycker du det vore bättre med Dorkas!» »Dorkas!» utbrast Mikaela, »när du nämner henne, så vet jag ju precis var jag ska ta och placera dig. Jag är inspektris på krisbyråerna, och jag har satt Dorkas på en av dem, men hon behöver hjälp, det är i Nikolai och

mycket att göra. Vill du bli hennes assistent? För du har själv tänkt att börja arbeta?»

»Du vet väl att jag inte haft en tanke för annat än telegrammet, som inte kommer.»

Redan nästa dag mötte Andrea med blandade känslor underrättelse om att hon fått plats på en av de kommunala hjälpbyråerna. Men det var ingenting annat än gå dit och tacka till för de hundra kronorna, som var månadslönen.

Hon tyckte oerhört illa om fröken Dorkas. Hon retade sig på hennes långa röda näsa med nedhängande spets, på hennes avskyvärda sätt att klä och kamma sig, stötte sig på den överlägsna ton hon tog sig.

»Det är precis som om jag vore en... Hon behandlar mig som en flicka på ett räddningshem, och om jag än inte är så inne i allt det sociala, så är jag väl ändå Filip Humbles hustru och har inspirerat dikter, som kommer att bana väg för honom till en stol i Svenska Akademien. Men vad är hon, min hjälpgummas barnbarn, men det låtsar hon minsann inte om!»

»Tror ni att det bara är att ta fram en krona eller en mjölkpolett och ge dem, som kommer?» frågade Dorkas och plisserade hela näsan av förakt. »Ånej. Man måste känna till hela nätet av sociala institutioner och alla lagar och förordningar. Om ni inte vet råd för en familj med arbetslös hufvud och tio epileptiska, vanföra, tuberkulösa och vanartiga barn, och kan placera var och en på sin anstalt, då kan ni heller inte sköta arbetet här.»

»Ja, se jag», sade Andrea, skrämmd till ödmjukhet, »jag är placerad här själv av Mikaela Humble som krigsoffer eller vad ni vill kalla mig. Min man...»

»Jag vet», avbröt Dorkas snävt.

Äck att inte ha Filip att klaga för, att hålla sig om ryggen och hjälpa sig! Filip! Filip! Hon steg upp varje morgon, het och förgräten och kom till byrån i ett

skick som kunnat uppväcka medlidande hos vem som helst, men inte hos fröken Dorkas. »Man får böja sig under Guds rådslag», sade hon.

Och ändå, trots allt, trots alla tillrättavisningar och all förargelse voro dock timmarna på byrån de dragligaste. Vid middagstiden inträffade dagens kris. Då gick hon hem från Vesterlånggatan, i en stämning som hann att många gånger växla mellan fruktan och hopp, innan hon nådde sitt hem. När hon gick genom porten över gården ilade det i tänderna, och hon darrade så, att hon knappt fick upp dörren. En skygg blick på brevlådan, den var tom.

Han är död, tänkte hon då, Filip är död, jag är också död, det är bara ett litet missförstånd att det ser ut som om jag levde. Vid sextiden brukade alltid Mikaela ringa: »har du ätit middag?» »Ja», svarade hon då ibland för att slippa så väl bjudning som bannor, men Mikaela hörde alltid, när hon ljög.

En dag, Andrea glömde den aldrig för allt vad sedan skedde, stod Gustava i porten och viftade vilt, när hon kom uppför backen. O! Hon började springa, glädjen spred sig som eld genom hennes lemmar, hela nervnätet glödde som en glödoträdslampa, hon tyckte sig knappast röra vid marken.

»Är det brev? eller telegram?» ropade hon på långt håll.

»Nej, jesses frun, jag bara skakade dammtrasan.»

Men en dag, ungefär en månad efter Andreas första telegram, låg verkligen svaret där, när hon kom hem från byrån. Hon darrade så att hon knappt kunde få upp det: dess insecgel dolde ju liv eller död.

Jag lever arbetarkysser ditt telegram gråt inte älskade Filip.

Gråt inte älskade, bara därför måste hon gråta. Efter den långa tystnaden hörde hon på ett hemlighetsfullt vis

ur en fjärran värld Filips röst, svag men sig lik genom allt elände.

»Har du ätit middag?» frågade Mikaela i telefon.

»Nej, men jag har haft te egram.»

»O, men Andrea, vad jag är glad, när kommer han hem?»

»Det säger han inte.»

»Men varför kommer han inte?»

»Det vet jag inte.»

»Vad ska vi göra för att få hem honom?»

»Det säger han inte.»

»Har han pengar?»

»Det säger han inte.»

»Men vad i herrans namn säger han då?»

Andrea läste upp hans telegram.

Mikaela brast i skratt: »ack, den gamla gossen, vad han är förtjusande. Hur ska du kunna visa det där på utrikesdepartementet utan att rodna? Jag lever: två onödiga ord, efter som han telegraferat. Arbetar: gott men vad då på? Kysser ditt telegram: nåja, det meddelar oss förstås att det gått fram, så jag ska ingenting säga om det. Men: gråt inte älskade: tänk om han meddelat någon exakt upplysning i stället. Nu har du visst gråtit bara för det, du låter så täppt i näsan.»

»Du talar om det du inte begriper», sade Andrea, men var dock för glad att bli stött. Och för all del, Mikaela hade rätt i sak.

»Kommer du till Brinkmans i kväll?» frågade Mikaela. »Åjo, men gör det, nu när sorgen är bytt i glädje. Jag ska dit.»

Hos Brinkmans var Filips koteri samlat. Det var den första bjudningen, sedan man hämtat andan efter förskräckelsen, nu möttes man med nöje och alla voro sig lika. »Det är bara Humbles som saknas, ja han, stackarn, vet ingen var han är, och hon ville inte komma.»

I detsamma öppnades dörren och Andrea steg in. Hon var alldeles oväntad, Mikaela hade ingenting sagt. Hon var klädd i en blekblå crepe de chinéklänning, som gick fullkomligt i färg med hennes ögonvitor, och som föll i vida och djupa veck omkring henne, som på en tavla. Klänningen kände man, det hade talats tillräckligt mycket om den för att uttrötta de andra fruarna, men hon själv var sig oik. Ögonen tycktes litet särkantade, hon var ovanligt blek, och håret var som en änkas hår. Mikaela såg förvånad på henne, mellan värdfolket och gästerna sköckade sig kring henne och under många omfamningar och utrop lyssnade till nyheten om telegrammet. Varför såg hon inte gladare ut? Man skulle väl trott, att hon skulle rätat sig som en blemma som fått vatten. Men det var som om all glädjen sugits upp lika hastigt som en droppe regn på ett glödhett tak. Så fort Mikaela kom åt, frågade hon direkt.

»Ja», sade Andrea, »någ är jag förstas glad att han lever. Men telegrammet är ju ändå bara bekräftelsen på, att han inte kommer hem. Och ändå säger dom här med bestämdhet, att de vet att ångare har kommit från Sydafrika. Men kanske han inte törs för tyska kapare!» När den första ivern lagt sig och man liksom väntade att Andrea skulle glida in i sällskapet, såsom dess livande och inspirerande moment, som så ofta förr, då inträdde en viss förlägen stelhet. Man var van att se henne spänstig och vital med en glans av Filips dyrkan omkring sig. Men, om det var att hon saknade stimulansen av hans beundran eller något annat, hon var liksom förbleknad, hennes snabba infall hade tystnat, hon var sluten och knapp, och hennes mun hade fått en ny patetisk kurva, som mycket förändrade henne. Nej, olyckan klädde inte den förrollande Andrea Humble.

»I tio år», viskade Per Brinkman till Mikaela, i tro

att han vände sig till rätt forum, »har Filip fått oss att tro, att han var den älskade kvinnans verk. Och nu ser vi att det var tvärtom.»

»A, vi vet inte, hur Filip ser ut just nu», sade Mikaela strävt.

När sällskapet tillräckligt länge och mycket intresserat sig för Filip Humbles öde, började det tala litteratur, som var de flestas yrke och levebröd. Några nya böcker hade hunnit komma: hur är den gjord? hur är den?

Andrea drog sig undan, hon sade inte ett ord, hon som förr blixtnabbt haft sina omdömen klara.

Men värden, som kom att titta åt hennes håll, beslagtog ett litet svårtytt löje i hennes munvinklar.

»Jag tror du sitter och gör narr av oss», sade han skämtsamt. Det glimmade till hos Andrea, så som det också kan glimma hos stoftet på vägen. Hon satt verkligen och kände sig på sitt sätt överlisen, ty hon var den enda av alla de närvarande, som fatat sin ringhet.

»Nej, visst inte», sade hon, »men kanske av mig själv, som i hela mitt liv lyssnat till konstnärer, som till orakel.»

»Du har alltid varit naiv, Andrea», sade värden, »men hur så?»

Hon tänkte efter, ville gärna ge ett fullt riktigt svar, men inom henne var en skriande brist på definitioner av de nya meningar, som tvingat sig på henne.

»För deras sjätte sinnes skull», svarade hon slutligen. »Jag vet inte varför, men jag trodde förr, att de hade någon hemlig källa till kunskap, som tog vid, där alla andras tröt, och mycket klarare ögon än andra. Jag inbillade mig, att de hade någon mystisk förmåga att försätta sig i andra människors läge, så att de levde många liv. Ja, så ungefär var det.»

Gästerna samlade sig kring Andrea, och allt annat samtal avstannade. Per Brinkman var särdeles nöjd.

»Har du kanske kommit underfund med motsatsen?» frågade han.

Andrea såg sig litet generad omkring.

»Nej, ja, det vill säga: ja», sade hon och rodnade.

Alla skrattade. »När upptäckte du det? Snälla Andrea, tala om. Här? Nu?»

»Ja», sade hon och tyckte plötsligt, att det var ingen idé att hålla inne sin övertygelse. »Här är så många konströrer i kväll. Men uppriktigt sagt, när jag ser på er, så måste jag tvivla på att ni verkligen gått igenom nånting under den här tiden. Det ser inte så ut. När man lidit ser man så ryslig ut som jag.»

»Å, för all del», sade man och smålog mot hennes lilla koketteri.

»Rädd har jag varit, alldeles dödligt rädd ett tag», sade värduinnan, som föll in i den uppriktiga tonen, »men lidit, så där å det helas vägnar, upplevat världens smärtor i mitt eget väsen, nej, det har jag förstås inte. Jag var så glad att Per var kronvrak.»

Andrea nickade mot henne: »jag tycker om dig för du är ärlig», sade hon. »Per och Per och därutöver inte så värst mycket. Du är ju konströr, det sa åtminstone Filip. Men då har konströrerna inte heller det sjätte sinnet, och det gör en väldig skillnad för oss andra. Jag har läst din bok, som du var så hygglig och skickade mig, och din och din», vände hon sig till ett par andra av de närvarande. »De är väldigt bra och roliga, men ingen av er har förlorat Filip med mig. Och det var det man ville haft er till just nu.»

Mikaela satt och njöt i ett hörn, förvånad över Andrea och med större känsla av sympati än kanske någonsin förr.

Per Brinkman hade mycket roligt åt de utpekades miner, man borde väl för tusan ta kritik lika elegant som beröm, men ingen svarade någonting.

»Allting är relativt», sade han, »även min hustrus konstnärskap. Men vad tänker du då om Filip?»

»Å, han!» utbrast Andrea i en obeskrivlig ton, som lockade de närvarande att skratta. Ingen visade sig sårad eller stött på Andrea, alla voro vänliga och sympatiska, försökte att taktfullt sordinera sin munterhet, dansade först sedan hon gått. Men man bjöd henne inte i större sällskap mer. »Jag tänkte du tyckte bäst om att vara en kväll i stillhet med oss», hette det efter den dagen, då fru Brinkman ringde nå.

Per Brinkmans fråga: vad tänker du om Filip?» kom under den natt, som följde, tillbaka till henne så plötsligt, som om någon öppnat dörren och ropat in den. Hon svarade först: det är något helt annat med honom, han är förstående, han har sympati om någon. Men tvivlet fanns där: lider han med de olyckliga? Jo, visst gör han, men var har han visat det? Åter kommo dikterna fram, och hon måste tillstå för sig själv, att här saknades fullständigt det, som hon inför det Brinkmanska sällskapet av en plötslig ingivelse kallat för konstnärskapets kännetecken: sympatien. Filip fann skönare ord än väl någon diktare i världen för sin lycka, för spelet av ljus och skugga över sin själ, ingen hade tackat en kvinna så som han. Men den övertygelse hon bort inbränt i sig efter fjorton dar på hjälpbyrån: att Orättvisan behärskade världen, var icke antydd i hans produktion, än mindre fanns där medkänsla, indignation, protest. Han var mer ursäktad än Eva Brinkman och de andra, han var ju poet. Men hon förmådde inte bortvisa misstanken, att det till slut inte var en tillfyllestgörande ursäkt för att han försjunkit i sig själv, tagit sitt behagliga liv som en självfallen sak och andras avsaknad av samma goda han njöt som något lika självfallet. Filip var på många områden lika stor som Goethe, men det hade aldrig fallit honom in att vilja ändra något i världen! Det vållade

hennes lidande att ha fått liksom en ny synpunkt på Filip, som i sig innebar kritik, ångerfullt bad hon kudden om förlåtelse.

På morgonsidan låg hon och drömde, att hon tvistade med Filip. Han hade bett henne om en senapsduk på bröstet, han hostade så onaturligt hårt, att det dånade i hans bröst som mobiliseringsklockor. »Nej», svarade hon, »jag lägger senapsduk bara på konstnärer. Du får gärna hosta». Strax därpå vaknade hon av Gustavas hostskrällar i köket och mindes sitt svar till Filip. »Det är sant», tänkte hon, »det är likt mig, i hela mitt liv har jag lagt senapsduk bara på konstnärer.»

Hösten gick, mörkret kom, Andrea levde sig in i sin kyska och hårda tillvaro. Hon intresserade sig efter fattig förmåga för fallen Andersson och Pettersson på sin byrå, gick på fredsmöten med Mikaela, för att Filip skulle få komma hem igen. Allt mera överklig blev den gyllene tid, då hon levde sitt kärleksliv med Filip i dess växling av spänning och ro, då hon alltid haft en famn att fly till, en fast punkt, en uppgift i världen.

Liksom hennes ekorrbruna hår, så strimmades också hennes sinne av grått. Långsamt, mot hennes vilja, under ständiga samvetskval, förändrade hon sin hållning mot Filip. Sida vid sida med den hängivna och beundrande kärleken spirade kritiken, stundom var den nedtystad, men stack så åter upp huvudet. »Jag älskar Filip lika gränslöst som förr, men...»

I denna blandade stämning mottog hon en dag ett tjockt kuvert från Kapstaden. Det var avsänt kort efter krigsutbrottet, före äventyret med lille Wilhelms tänder och innehöll »En landsflyktings visor.»

Detta rop tvärs över världen till henne vållade i hennes känslor en plötslig stegring, som avpressade henne det passionerade rop hon skrev till honom tillbaka om sin kropps och själs blödande saknad. Hon upplevde en

slags smekmånad med hans dikter. Med blossande kinder och glänsande ögon kom hon till hjälpyrån den morgon, då den första dikten i serien stått i Svenska Dagbladet, och hon på gatan mottagit presidenten Oxenskölds galanta komplimanger.

»Den dikten fordrar en plats i akademien», hade han sagt, »sannerligen, jag kunde vilja dö undan bara för det.»

När hon kom in i yttre rummet, hörde hon inifrån köket en bevekande stämma under suckar och stön belja någon om något. Hon skyndade hastigt in, tyckte sig känna igen Dorkas röst, men var alltid van att höra den neka eller bevilja böner, aldrig be några själv. På tröskeln stannade hon häpen. Där låg Dorkas på knä med huvudet mot diskbänken och bad ivrigt: »rädda henne, rädda henne, käre Jesus, öppna hennes ögon för den fara hon svävar i, vänd hennes sinne från den lusta som bränner det...» — »Vad är det om? frågade Andrea. »A, det förstår nog fru Humble.» — »Nej, minsann om jag det gör!» Dorkas reste sig upp, gick fram och rörde med rak arm vid Andreas axel. »Tänk att vi är varandra så nära att jag kan ta i er», sade hon, »och ändå är det lika långt emellan oss, som mellan sanning och lögn och mellan död och liv.»

Andrea blev för första gången häftig.

»Jag undanber mig verkligen frökens omdömen om annat än det som hör till mitt arbete», sade hon. Filip Humbles sångmö behövde väl i alla fall inte vara som ett stoft under illitterata fötter...

»Jag mötte Andrea, och hon var nästan sig lik som förr», sade Per Brinkman till sin hustru.

Efter det dikterna kommit, blev det åter tyst, det led mot jul, och Andrea började vänta hem Filip. Hon sade ingenting till någon, men hon hade hemlighetsfulla överläggningar med Gustava och hennes julförberedelser voro långt vidlyftigare än hennes ekonomi egentligen tillät.

Hon hade läst i en tidning, att en ångare avgått från Kap och beräknades nå Europa före jul. Själva Filip's tystnad stärkte henne i tron, att han var ombord. Det blev ett svårt slag för henne, då strax före jul ett telegram åter anlände av följande innehåll: »god jul, min älskade, allt väl!»

Detta budskap, som i själva verket dölde ett bittert lidande och en stor självövertvinnelse, tjänade blott att nedslå och oroa Andrea. Missräkningen gjorde henne grätvis: »vad går det åt Filip, som sänder såna här intetsägande telegram och inte skriver brev eller kommer hem, fast det går båt?»

»Jag tror minsann att du är stött på den stackars Filip», sade Mikaela. »Jag undrar, om soldatustrurns stöter sig på att deras män blir fångna eller sårade?»

»Tror du att Filip är det då?»

»Ja», sade Mikaela, »det tror jag. Det förvånar mig verkligen, att inte du, först av alla förstår vilken ryslig dag han måtte ha haft, då båten gick till Europa utan honom.»

De sågo på varandra, det var som om de dunkelt annat båda två, att något osynligt, en gnista, en fläkt, flytt från den ena till den andra, att Mikaela plötsligt ägde en gåva som fördom var ensamt Andreas och det var kanske så ty Mikaela hade förstått att rätt tyda åtminstone första ordet av det chiffer, som Filip's telegram egentligen utgjorde.

Han hade i själva verket ingivit en förnyad ansökan att få fara hem, men de engelska myndigheterna hade avslagit den. I det vilda sommarregnet hade han stått vid kajen och på nytt sett en ångare lägga ut, vars mål var Europa. Av sorg och våta kläder i förening insjuknade han i malaria. Under denna svåra tid kämpade han hårt mot frestelsen att kalla Andrea ner till sig. Hennes närvaro skulle betyda hälsa, hem, fred, allt på jorden.

Hon väl hos honom och allt var väl. Även för henne, argumenterade han, vore det trots allt lyckligast att vara i hans närhet. Han erfor en ständig oro för att hon skulle förtäras däruppe i ensamheten, blekna bort och bli till en skugga, hon till vars varma ljuva famn han längtade så vilt, hon vars röda hjärta han ville hålla i sina kallå händer, hon som kom hans hjärta att slita sig och rycka i repen, hon, som han ville äga och besitta så länge, så alltid, så evigt. Det vore också bäst för Andrea att komma även ur den synpunkten, att hon därmed skulle rädda hans liv. Ty annars bleve han inte frisk, det vore snart slut med honom. Men Andrea som änka det var en förfärlig och ofatlig tanke.

Han skrev ett telegram och kallade henne ner, men när orden voro nedskrivna, stod för honom allt det hon riskerade: den långa farliga resan, vantrivseln i de små och knappa förhållanden han levde i. Och så inte minst: fångenskapen, den ständiga polisövervakningen. Nu då Filip var sjuk kom en polisman dagligen på besök till honom, misstänksam som en sjukkassa. Så där, nu kom den skurken igen! Hastigt rev Filip sönder telegrammet och såg med ett bittert nöje hur polisen lade sig på golvet och plockade ihop bitarna.

Därpå skrev han om telegrammet och gav det den lydelse, som kom fram till Andrea. Och han kände sig så stolt över denna moraliska seger, som han inte varit, sen han som skolpojke fick stora A över en kria om den moraliska karaktärens daning.

VII.

I DET SJUNDE HUVUDET'S TID

»Äck den som vore död», sade Andrea en dag under arbetet på byrån. Dorkas såg hastigt upp från sitt kortsystem och gav henne en förbräende blick. Hon lät intet undgå sig trots en oberörd förkylning. »Ja, jag menar det», tillade Andrea trotsigt, »livet är bara en förhatlig börda numera.»

»Det är knappt troligt att fru Humble får dö alls», svarade Dorkas i en ton av lugn säkerhet.

Vid dessa sällsamma ord lyfte Andrea sina trötta ögonlock och stirrade på Dorkas. Av Filip hade hon ofta hört att deras kärlek skulle leva sedan världarna kallnat, och hon hade varit van att han bollade med liv och död och solsystem så som det bäst föll sig i versen. Men i denna nyktra ämbetslokal talades aldrig om annat än dem, som rätt och slätt dogo, hur väl än deras förtjänst hade behövts för familjen, och som förblevo döda och skulle i en billig grav.

»Hur så», frågade hon, »jag ska väl inte leva evigt heller?»

»Hur sa fru Humble? Leva evigt? Ja det beror alldeles på. Men jag menar bara att vi båda två leva i det sjunde huvudets tid och tillhör det släktet, som ska levande uppleva Herrens tillkommelse.»

»Jaså den», mumlade Andrea, förlägen å den andras vägnar. Nå, nu hade hon fått klarhet i vad det var för livsåskådning som låg bakom Dorkas gränslösa förakt

för alla jordiska bekymmer, om de så tryckte andra till jorden. Därför rynkade hon näsan åt en sådan olycka som att förlora sin man eller sitt hår. Därför hjälpte hon sina klienter med ett sällsamt ömkande och kyligt löje, som retade dem mer än hennes förståndiga anordningar glädde dem. Så konstigt folk det finns, och därmed beredde sig Andrea att åter sjunka tillbaka i sin egen kretsgång av tankar, som hon körde likt oxen kör tröskverket i ett vandringshus. Men hon sade ändå: »det får jag säga var en originell uppfattning, snälla fröken, var har ni fått den ifrån?»

»Det är ingen originell uppfattning, det är sanningen själv», sade Dorkas och satte upp sin ganska röda näsa. »Sanningen, som är uppenbarad för dem som fått bryta Bokens Insegel. Har inte Herren sagt: 'när I ses detta ske, så veten att Guds rike är nära'.»

»Vad ske?»

»Fru Humble har kanske inte observerat att något sker just nu? Världskriget. 'I de yttersta dagarna skola folken vredgas'. Kan fru Humble tänka sig nån mera träffande beskrivning på det som nu sker? Men blundar man, så hjälper det förstås inte hur nära en sak är inpå en, förstås.»

Andrea skulle tydligen inte i dag få köra sitt tröskverk mer. »Nu är jag inte alls med», sade hon, »vad är det som är nära inpå?»

»Herrens tillkommelse. De sista profetiornas fullbordan. Äntligen, Gudskelov.»

»Gärna för mig», sade Andrea vårdslöst, »mig gör det inte ett dugg.»

Dorkas knäppte sina händer ovanpå kartongen. »Herre», sade hon och fäste sin blick ungefär på tapetbården, »tillläter du att jag i dag talar till henne och uppenbarar sanningen?» Ofrivilligt riktade Andrea sin blick på samma fläck, som om något skulle stått att läsa där. Hon såg

ingenting, men Dorkas måtte ha fått svar, ty hon fortfor:

»Häda inte så, för er egen skull! Ni har ingen aning om vad det är ni talar om. Många plågor har redan gått över jorden, men vi har alla de sju vredesskålarna kvar. Ni kommer att få sönderbita er tunga för värk och häda Gud för er stora plåga, om ni inte medan tid är räddar er undan. Hör bara!» Innan Andrea hann blinka, hade hon fått upp en bibel ur sin skrivbordslåda och läste: »En vredens dag är den dagen, en dag av ångest och trångnål, en dag av ödeläggelse och förödelse, en dag av mörker och tjocka, en dag av mola och töcken, en...»

»Tack, nu är det nog», sade Andrea. »Jag tror visst att fröken är välunderrättad i allt som angår platsen här, men se om världens framtida öden är fröken säkerligen inte bättre underrättad än vetenskapsmän och teologer och politiker.»

»Jo, men se det är jag i alla fall», sade Dorkas och snöt sig. »Den som förstår tyda profetian — och det är inte alls sagt att vetenskapsmannen förstår det, den har sett hur romerska rikets fall och folkvandringarna och muhammedanismen och påvedömet eller skökan på vildjuret, hur allt har följt på varannat precis så som förutsagt var. Nu har vi nått till det sjunde huvudets tid, då det sista världsricket ska upprättas, innan det besegras av Lammet för alltid efter förfärliga domar. Lika visst som profetian visat sig sann förut, lika visst ska den göra det nu. Kan detta kriget vara nånting annat än början till slutet, va? Kan nån annan ha ställt till det än djävulen?»

»Det har inte stått ett ord om detta i tidningarna», sade Andrea klenetroget. Dorkas försökte le sitt vanliga överseende löje, men avbröts av en lång nysning. Efter en stund hämtade hon sig och sade: »fru Humb'e talar som om ni vore mycket långt från sanningen, men det är

ni inte. Inte för ni har närmat er sanningen, men den har kommit till er. Jag har nog iakttagit er, fast jag ingenting har sagt. Jag kände nog lite till er förr i världen också. Jag såg er, när jag var hos mormor nån gång, och det var precis som om ni tänkt som kvinnan på vilddjuret: 'jag sitter och är en drottning och icke änka och har ingen sorg'. Men jag visste redan då, att sorgen skulle komma. Ja, jag bad Gud att inte dröja med den.»

»Bad ni ner olyckan över mig?» Det var besynnerliga meddelanden denna Dorkas kom med under sitt plötsliga oväntade anfall av uppriktighet.

»Ja, det gjorde jag. Till ert bästa. När jag sen hörde att den kom, då tackade jag Gud.»

»Det var ett fasligt intresse för min ringa person», sade Andrea med en min.

»Ni är inte nån ringa person, ni är en odödlig själ», svarade Dorkas. »Och därför har Gud intresse för er och vill rädda er. Och det ska ske genom mig, det förstod jag samma dag ni kom hit på byrån.»

»Och ni var så snäsig mot mig?»

»Jag har flera gånger velat tala vid er», fortfor Dorkas utan att låtsas om inpasset, »men Gud har alltid sagt: vänta, har han sagt, ännu inte. Hon ska lida än en stund och lära sig inse sin oförmåga att hjälpa sig själv. Hon ska vara så länge i öknen, till dess hon själv i brinnande törst börjar längta efter vatten. Ack vad jag har bett för er, att den stunden skulle komma medan tid var. Mor och far därhemma har ändå undrat, att jag satte bort så mycken tid på er. Men jag har längtat och trånat efter er själ, för jag visste att Gud skulle använda er till ett redskap. Och i dag har jag äntligen blivit tillstadd att tala till er! Ni anar inte vad glädje är, som inte vet vad jag känner nu.»

»Ja, det går ju som av sig själv», sade Andrea, och

visste inte om hon skulle skratta eller gråta. »Men jag försäkrar er att jag inte sökt någon religiös tröst eller några källor i öknen. För det finns inga. Det enda som kan göra mig glad igen, det är när min man kommer hem igen. Men när nu Italien visst ska med också, då blir det förstås aldrig slut. Om jag bara kunde sova om nätierna.» Och därmed satte Andrea pennan i bläcket för att visa att saken borde vara utdiskuterad.

Men när byrån skulle stängas för dagen, och de stodo ute i tamburen och knäppte sina kappor, sade Dorkas: »Ni kommer att räddas i alla fall undan eländet. Ni kommer över på vår sida.»

»Jag tycker att tidens vedermödor drabbar alla lika, antingen de äro hedningar som jag eller kristna som du», invände Andrea.

Dorkas ryckte på axlarna över Andreas okunnighet. »Ni borde inte yttra er», sade hon. »Vi ska bli upptagna i skyn till Herrans möte i luften. Och sen må ni tro, sen finns det intet mer som kommer att hindra Gud att släppa sin vrede över jorden. Det är för vår skull, som jorden och haven ännu är något så när drägliga att bo på. Sen ska dom dricka blod och malört, ja det finns inte den plåga som inte ska drabba världen och ändå är det inte ett uns mer än den har förtjänat.»

Där stod nu Dorkas utanför porten i regn och b'äst, hostande, snytande, klädd i de trasiga skor som hon bar sedan hon dragit av sina nya och gett dem varma till en fattig hjälpsökande härom dagen. Troligen frös hon och hungrade, — hon hade aldrig mat med sig på byrån — och önskade sig hem. Men Andrea beslöt att pröva om den glädjen höll, som hon talat om.

»Följ med mig en bit och tala om lite mer för mig», sade hon. »Blir det alltså värre än det är nu?» Och se, Dorkas strålade upp över hela ansiktet över detta tecken på intresse hos sin åhörare. Gud fördöjde för

honne att det var bara elakhet. Hon började ivrigt tala och förklara för Andrea. Då hon hörde att denna inte hade någon bibel och aldrig ägt någon, suckade Dorkas över det tillstånd vari hennes föräldrar nu måste befinna sig efter döden, och lovade skaffa henne en bibel till följande dag.

»Tror ni det blir nån morgondag då?»

»Jo, då», sade Dorkas Olson.

När Andrea kom hem satte hon sig på trots att läsa Strindberg. Men hon hade fått tag i en bok från hans senare tid och upptäckte till sin häpnad att han trodde på Gud. Då lånade hon bibel hos Gustava, som blev högst intresserad.

»Har jantan fått at som hon ville nu ändå», sade hon, »det är ju för dant. Se jag har sagt att det tjänar ingenting till att försöka med frun som är så bildad, men hon har satt sig före att få frun över på sin sida, bara för å visa att hon kan.»

»Har hon inte försökt med Gustava?» frågade Andrea.

»Nej, inte hon så mycket, men Gösta, hennes bror, som var hos fröken Mikaela. Han levde med mig, så det var för dant. Och sånt ljus han var i församlingen och som hans mor, doter min, skräppte med den pojken! Och nu då! Nu har han gett saligheten på båten och tjänar Mammon och Mammon betalar sitt folk ska jag säga. Han bodde inte längre hemma, må frun tro och sen har han flyttat två gånger och fått at finare unnan för unnan. Jag skicka ner artisten till å sälja honom en tavla, då var han inte hemma, men artisten fick full betalning, tio kronor utå pigan och behålla tavlan till. Så då kan man tänka, han ska ha pengar. Di säger han ska ha förtjänat en miljon på hästad och en på skor! Det är ju för dant.»

Andrea hade inte haft den blekaste aning om Uppenbarelsebokens innehåll, inte mer än vad hon läst hos

Karlfeldt. Nu läste hon igenom den en gång, fullständigt förvirrad, tog den så om igen, men långsammare utan att begripa ett jota av dess symboler. Hon tyckte sig höra en mörk och vredgad röst långt bortifrån förbanna jorden och vad därpå var, och hon lät sin egen känsla av olust och besvikelse, ja vrede, flyta med ut i det mörka raseri, som tömde alla plågor över jorden och så kastade den på elden, som om den varit en vissnen krans i en tömd festsal.

Andrea var uppfostrad först av sin far och sedan av Filip att värda livet och kulturen vars högsta spets var konsten. Om detta var hennes religion, så var Dorcas lära en hädelse mot den. Men aldrig förr hade Andrea förstått vilken vållust det förbittrade hjärtat fann i att häda vad det fordom hållit heligt, förr än hon läste Apokalypsen. Att leka med tanken på världens bestraffning tillfredsställde en hemlig grymhet i ett milt hjärta: ska jag lida och gå under, må du värld det med.

Andrea kände en viss hemsk lättnad, när hon gått igenom alla straffdomar och plågor och världen var förbränd, tömd på människor, och förintad. Hon hade fått luft och hon somnade tidigare än hon gjort på länge.

Det var med en underlig känsla hon vaknade följande morgon. Solen sken och den sken inte, en skugga låg över allting. Galenskaper, sade hon, men skuggan förblev. Den var av fantastisk storlek, den överskyggade inte bara Kvastmakarbacken men hela universum, den var genomskinlig, men ändå fick allting, ja själva solen, sin färg av den. Hon tog till boken igen, började slå upp parallellställena enligt hänvisningen under verserna. Det tog tid, men hon tänkte inte på sina plikter. Hon läste och läste och slutligen överraskade hon sig med att säga: tänk! tänk om! Man hade förstås alltid haft klart för sig, att jorden var praktiskt taget evig, men man hade haft så mycket annat lika klart för sig, som visat

sig vara lögn, till exempel livets jämna gång mot fullkomning. När man såg för sina ögon ett sånt otroligt vanvett som detta jordkrig, då kunde man ju acceptera vad som helst för framtiden. Utom Apokalypsens författare kunde ingen i sina vildaste drömmar ha tänkt sig det som nu skett, men han hade det, och nu var det verklighet. Och denna morgon övergav hon utan att egentligen själv ana det, sin inlärla fordran på att se och begripa de ting, vilka hon skulle tro på, och gav sig in på de ovissa möjligheternas område, där allt kunde ske, och där allting också mycket riktigt senare skedde.

»Tänk», sade hon dröjande motvillig och tjugad på en gång, »om jag nu ur min bedrägliga drömvärld skulle vakna upp till sanning? Tänk om jag är dåren och Dorkas den visa? Som räddat sig in bland de utvalda medan det ännu var tid.»

Denna tanke förorsakade en fullständig sjögång i hennes hjärna, hon tyckte sig vara ute i så stark storm, att hon inte mera visste vad som var golv eller tak i hennes värld.

Nu slog klockan nio, hon kom för sent till byrån, men tänkte hon, Dorkas fäste sig väl inte vid sånt så sakerna nu stod. Och hon blev liggande ännu en stund, ända till dess en telefonringning tvang upp henne. Det var Dorkas, som fordrade att få veta, vad hon tänkte på. Fröken Humble hade redan varit på inspektion och gått igen och tyckte det var besynnerligt att det inte var mer ordning på byrån. Andrea försvarade sig med att hon blivit så överväldigad av Dorkas upplysningar och av bibelstudiet, att hon inte orkat upp. »Kunde hon inte möjligen få bli hemma i dag och sansa sig?»

Men Dorkas gav henne en grundlig uppsträckning. Det var inte meningen, att man skulle få ligga och lata sig om morgnarna för det att händelsevis världens yttersta tider voro nära. Tvärtom, när så kort tid var kvar, gällde

det att taga vara på minuterna. »Jag har trettionio gräders feber, men jag är här ändå i dag.»

Andrea bad om ursäkt och kom fort i kläderna. Hon kom ut på gatan och såg sig omkring. Hur faktisk var inte Kvastmakarebacken med sin renhållningskarl, sin mjölk-kärra. Gingo inte barnen till skolan med en självklar pretention på att bli stora? Nej, tänkte hon, jag måste akta mig för att bli lite vriden.

Dorkas lätsade alls inte om Andreas lilla försök att skolka, hon var tillsynes fullkomligt upptagen av arbetet, och med att hålla sig uppe överhuvud taget. Men under smörgåsrasten kom hon och räckte Andrea några små skrifter.

Andrea tog dem ur hennes svullna och iskalla, blå händer. »Dömens dal», läste hon, och »Harmageddon.» »Det Sjunde Huvudet.» Vad är det?»

»Det har jag inte tid att förklara nu», sade Dorkas, »vi får lov att sköta vårt arbete.»

Men Andrea tittade likväl i smyg i sina skrifter, och till slut måste hon uttala sig:

»Jag tycker författarna är väl säkra på att de själva skola 'aktas värdiga att undfly detta', sade hon. Jag tycker det ligger något osympatiskt i att Gud räddar undan en liten hop som i grund och botten kanske inte är så förfärligt mycket bättre än de andra och sen vräker ner sin vrede över den stora massan utan förbarmande. Jag tycker synd om de stackars hedningarna, som Gud kallar till Dömens dal för att förgöra dem.»

»Men Gud är inte sympatisk», sade Dorkas och skälvde till under en febrilsnig. »Han har ingen modern åskådning. Han är inte vetenskapligt bildad. Han är vred och utan förbarmande eller också underbart barmhärtig och nådefull. Och det som avgör vilket, det är den ställning vi tar till hans älskade son. Gud satte mänskligheten på ett enda väldigt prov, när han utgav den ende

sonen för våra synder. De, som ännamma offret, möt dem känner hans godhet inga gränser, och vi får leva med honom i en gemenskap, som varje dag fyller vårt liv med glädje och häpnad. Men de som föraktar hans offer, de bli förtappade utan förbarmande.»

»Om de också är niohundra tionio av tusen?»

»Ja», sade Dorkas med lysande ögon, »sådan är Gud. Men hans önskan är att niohundra tionio skola bli räddade, om det är möjligt, och därför inger han oss frälsta en sådan törst efter att rädda förtappade själar, att vi icke har ro natt eller dag för er skull.»

»Men om det inte är Gud, vem är det då, som nedlagt hos människan en ärelystnad att själv strida mot sin lägre natur och höja och rena sig med egen kraft?» frågade Andrea.

»Det är djävulen», sade Dorkas.

När Dorkas väl en gång börjat, släppte hon inte taget och gav Andrea intet tillfälle att glömma, krångla sig ifrån och sjunka tillbaka till sina gamla tankar. Hon undervisade henne som man undervisar en hedning, övade sig på henne, till dess den sälla dag skulle randas, då hon verkligen finge ge sig ut till de folk, som bo i mörkret. Hennes största vapen mot Andreas otro var den fullkomliga visshet, varmed hon uttalade sig. Väl inkommen inom denna tankesfär började Andrea tycka att alltsamman förelöll självklart, allt utom den eviga fördömsen.

Till den punkten hade hon nått, då Mikaela skickade åstad henne på semester. Hon kom till en prästgård djupt inne i Värmland, med två präster, en gammal och en ung. Hon försökte rådfråga dem båda om tolkningen av Apokalypsen, men de avvisade alla hennes eskatologiska funderingar som förmätna och osunda. På detta ställe umgicks man på ett helt annat sätt med Gud än Dorkas, mera lugnt och vardagsförroligt liksom och sam-

tidigt dock mera vördnadsfullt. Kanske skulle all skräck och mystik ha försvunnit från den Heliga bok, som låg på hennes nattduksbord, om inte ständigt Dorkas skrivit till henne och passat in varje telegram från Wolfs byrå med profetian. Hon skickade tidningsurklipp om rustningar i Japan och Kina och hänvisade till det ställe där det förutsades, att hedningarna skola församlas vid Harmageddon för att deltaga i den sista kampen. Världskriget drev ju allt närmare den plats, där Domens dal var belägen.

Andrea kom hem utan att ha underrättat och fann till sin häpnad Dorkas installerad i gästrummet på övre våningen. Gustava, den lögnaktiga gumman, påstod att frun lovat henne att få begagna rummet.

»Vilket som, så var det nog så utsett i alla fall», anmärkte Dorkas lugnt och gjorde inte min av att flytta.

»Stanna över i morgon om det är er ölägligt att flytta igenst», sade Andrea hövligt.

Dorkas var ju ändå en levande varelse, och Andrea hade varit nästan utom sig över att behöva resa hem och påbörja ännu en höst, en vinter, en evighet i samma ensamhet. Det är bara att vänta med tålmod, skrev Filip i sitt sista brev... I prästgården hade åtminstone pastorn varit förälskad i henne...

Det hade alls inte varit Andreas mening att vänja Dorkas att förekomma i våningen, om hon så än vore en högre makts redskap. Men Dorkas var redan van. Hon städade rummen och diskade som om det varit en självfallen sak, och frågade: »har fru Humble kommit ihåg att vattna blommorna?»

En kväll kom oförmodat Per Brinkman på visit, medförande ett urval av Filips flikter han utgivit på uppdrag av den gamle förläggaren, som sökte en ursäkt för tusen kronor åt Filip Humbles hustru.

»Och kan du tänka», berättade han för sin fru, »på sof-

fan, där Filip brukade ligga klädd i sin sidenrock, medan Andrea skalade en apelsin åt honom med vita händer och en perlemörknif, där satt ett fruntimmer, av obestämd klass med röd vass näsa och läste högt ur bibeln, medan Andrea satt bredvid och sydde vitbroderi.

Jag gav henne boken och hon såg knappt åt den, var tydligen generad för den andra.»

Aldrig förr hade det fallit Andrea in att känna den ringaste blygsel över den sublima uppriktighet, varmed Filip diktat över hennes själ och kropp och lovsjungit lyckan av att äga dem. I det fallet var hon utan kunskap om synd som Eva före syndafallet. Filips dikt var ju konst och därmed var allt förklarad och höjt över varje låghet och smuts. Inte visste hon vad Gustava och kryddböhern på Asögatan viskade om, när hon gick förbi.

Men när hon överraskade Dorkas lutad över antologien och såg hela sitt samliv med Filip ligga blottat inför flickans kyliga och föraktfulla blickar, greps hon av ett blygsels ursinne. Hon rusade fram och ryckte häftigt boken från henne.

»Låt bli», ropade hon flämtande av raseri, »låt bli, skäms ni inte!»

»Jag trodde det var meningen att läsas, efter det är tryckt», sade Dorkas mycket lugnt.

»Inte av såna som ni, som ingenting begriper!»

»Ajo», sade Dorkas, långsamt och med mycken vishet, medan hon steg upp ur stolen och gick mot dörren; »det är minsann inte så svårfattligt.»

Andrea kramade om boken, så att knogarna vitnade.

»Vad vet ni, en — en — en — fröken om vad kärleken är? Det är precis bara för att ni är så, så lite älskvärd som...»

Dorkas svarade endast med ett medlidsamt löje, som så när hade förlätt Andrea att störta sig över henne, däf-

på gled hon stilla ut ur rummet. Men hon gick inte upp till sig, hon förblev stående därnere utanför dörren, och när hon hörde vad hon väntat: Andreas skärande snyftningar, kom hon in igen och böjde sig mit över Andrea, som, sammanfallen på golvet, grät av smärta, längtan och vrede på en gång.

»Det heter om de frälsta: desse äro komne utur stor bedrövelse», sade Dorkas med ovanligt mild röst. »Och dit räknas nog också avskyn för all den fåfänglighet man älskat förut. Men om än era synder vore blodröda, så bli de vita som snö i lammets blod.»

»Varför skulle Filip och min kärlek vara synd?» frågade Andrea förtrytsamt.

»Därför att ni bara sökte köttets lust...»

»Nej», sade hon, »det är inte sant.»

»Och därför att man endast ska dyrka Gud och inte människor...»

»Gå er väg, är ni snäll, fröken.»

Nästa dag frågade Andrea: »var har ni gjort av antologien, jag har letat efter den?»

Dorkas gick efter den, och Andrea sade: »om den är så oren, varför läser ni den då?»

»Alldeles av samma anledning, som man utspionerar en fiendlig terräng», sade Dorkas.

»Det tror jag inte», svarade Andrea, samlande sitt mod, »säkert kände ni en hemlig dragning till boken. Svaret uppriktigt om inte en sinnlig önskan rördé sig hos er, när ni läste hans kärleksdikter?»

Dorkas rödnade.

»Sinnlig önskan», sade hon, »det vet jag inte vad det är, men nu har ni riktigt blottat er, fru Humble. Uschl! Jag trodde ändå, att ni då ni är sökt av Gud, börjat fatta den sanningen inför vilken allt orent flyktar som mörkret för dagens ljus. Försök att förstå», hon accentuerade orden med små pauser, »att vi stå inför den rör-

liga tidens slut, och att det här kriget är de första ryckningarna i den sista dödskampen, innan det mänskliga livet stelnar i två eviga former: salighet och pina. Blunda och tänk på det.»

Andrea lydde tuktad. Men snart öppnade hon ögonen igen: »jag tål inte vid att tänka på det längre», sade hon. »Jag får ont i huvudet av evigheten.»

Dorkas gjorde ingen min av att lämna det gula huset. Hon smög sig alltmera in i Andreas liv, gjorde tjänster, som hon inte hade energi att avvisa. Andrea kände sig ständigt omvärd av hennes förböner, förföljdes av hennes fordran att hon skulle fatta beslut och ta parti för Gud. En dag sade hon med ett svagt hopp att bli av med sin gäst: »men säg, varför förnöter ni de här sista dagarna som är de viktigaste sen världens skapelse här på hjälpyrån? Ni kunde väl ha viktigare göra.»

Med tillfredsställelse såg Andrea, att hon vidrört en ömtålig punkt.

»Jag har inte fått tillstånd att lämna den än», svarade Dorkas enkelt. »Kanske det är för mina föräldrars skull, som är fattiga, och behöver min lön, kanske är det också för er skull, fru Humble. Men jag väntar på att Gud ska tillställa mig att lämna den inkomsten och gå igenom en missionärsskola.»

»Vad menar ni med att Gud tillåter eller inte tillåter? Det är väl er egen mening, som ni omskriver så?»

»Så länge ni är omvänd, kan ni inte fatta den hemligheten.»

»Men ni talar om att försörja föräldrarna, ni som lär ha en bror som är miljonär!»

»Ja, jag har en bror, på väg till helvetet, men det är inte han som försörjer föräldrarna», sade Dorkas.

På kvällen kom hon in till Andrea, klädd i hatt och kappa.

»Jag tänkte försöka att gå och rädda min bror», sade hon, »vill ni följa med?»

»Hur ska det gå till?» frågade Andrea häpen.

»Det får ni se. Följ med. Se, ni måste! Det är meningen, att ni ska följa med i kväll. Det kommer att hända något.»

Under tystnad förde Dorkas Andrea genom slaskiga gator bort till andra ändan av Söler till en liten gudstjänstlokal långt bort på Hornsgatan.

De kommo in i en liten ful och naken lokal, upplust av stickande gaslägor. En doft av surt ylle slog emot dem från den tätt sammanpackade församlingen. Andrea såg sig omkring, undrande vad dessa människor, som varken voro proletärer eller överklass, hade för sig i verkligheten. Det var medelålders matronor, snyggt och tråkigt klädda, rundkindade landsflickor, några välkammade halv vuxna pojkar, en och annan man av hantverkartyp, en massa gummor av den sort, som aldrig dör.

Alla föreföllo så bekanta och hemmastadda här. Andrea kände sig ha kommit in i en värld, som länge okänd för henne existerat bredvid hennes egen. Det tycktes åtminstone vid första påseende vara en mycket lycklig värld: sånger, böner och predikan voro ingenting annat än tacksägelser för Guds underbara nåd med församlingen, och vittnesbörd om saligheten i Gud. Dorkas ledde sången med den högsta sopran, som väl någonsin ljudit till Guds ära. Andrea tyckte sig känna igen ett par av de män, som voro uppe och bälto men kunde inte erinra sig var i livet hon mött dem, förr än Dorkas viskade: »den där gamle herrn, han bor hos fröken Humble, han har varit en stor syndare men Gud har gjort stora ting med honom, och i dag har han två andra herrar med sig därifrån.»

Mötet förlöpte utan att något sensationellt inträffade, utom att Dorkas far höll sig vaken. Men när man be-

redde sig på att bryta upp, sprang Dorkas upp på plattformen och började bedja. »O, Herre Jesus», sade hon, »du har själv befallt mig att gå till min affällige broder Gösta» — allmänt sorl i församlingen — »denna kväll för att frambära till honom ditt budskap att han besinnar sig ännu medan tid är. Hör de böner, som bröderna och systrarna i församlingen på sina knän uppsända och förläna dem kraft att icke förtröttas att bedja förr än jag är tillbaka med budskap om hans räddning!»

Den gamle herrn, som Dorkas utpekade som en av Mikaelas skyddslingar, fattade genast eld: »Gud är med oss», ropade han, »han har ingett vår syster att gå till sin broder just denna kväll, när han inbjudit några vacklande själar från det hem, där jag bor, för att dra dem över på sin sida och få sällskap till helvetet. Jag har varit bedrövad hela dagen för deras skull, jag har bett Gud om hjälp, men jag har inte sett någon väg! Och nu visar han oss den! Han har hört min bön!»

»Följ med mig», sade Dorkas. »Om broder Palm-skog känner andens mening.»

»Ja, det gör jag visserligen», sade han och visade det på alla sätt. Hans härjade gamla ansikte, där man i skikt kunde avläsa hans historias tre avdelningar: den stora fest- och syndperioden, då han som regementsintendent bestäl kronan otroligt, skräckperioden i fängelset och lyckoperioden han nu genomlevde, uttryckte en utesäglig hänförelse. »Anden manar mig», sade han, »att gå till mina fiender, som jag älskar, och som dagligen försmädar mig. Här i afton har jag två yngre bröder med mig, som också varit syndare som jag, men nu är rättsligen frie genom vår frälsares nåd. Anden tillsäger mig att de också ska följa med. Men församlingen bör stanna här på sina knän och anropa Gud! Kom ihåg att i denna stund avgöras många själars öden för tid och evighet. Är det inte stort?»

Flertalet av de närvarande vände sig i bänkarna och lade sig lydigt på knä, några reste sig och smög ut.

»Kom», viskade Dorkas och tog ett hårt grepp i Andreas arm, »låt oss skynda oss.» I nästa minut hade dörren avklippt dem från bönesuckarna därinne, och Andrea befann sig till sin ousägliga förlägenhet i ett litet sällskap på fem personer, detacherat som en utpost från Guds huvudstyrka.

»Vi tar spårvagn», sade Dorkas, och där suttu de något avspända och tittade generat på varandra och på de vanliga passagerarna, som voro på hemväg från arbetet för att äta och lägga sig. Den gamle regementsintendenten och hans två yngre kamrater upptäckte först nu att Andrea var med och det tycktes förvåna och besvära dem.

»Vad ska jag med att göra?» frågade Andrea skyggt, när de gingo upp för trapporna i det eleganta hus vid Birgerjarlsgatan, där Dorkas' bröder bodde.

»Skåda Guds Andes underbara verk», sade Dorkas med imponerande tillförsikt.

De ringde på en dörr, som bar en skylt med namnet: direktör G. Olfeldt, det var Olsons nya signatur.

»Vi blir nog inte insläppta», sade en av de klentrögnna.

»Jo», svarade Dorkas, »jungfrun är troende, Gud är med oss.»

De stego in i en elegant hall, där en mycket dyrbar aftonkappa med pälsbräm och brokadfoder låg slängd över en stol. Rakt fram var en bred skjutdörr, genom en springa trängde ut ett rött sken och sørl som från ett bordssällskap i slutet på en middag. Dorkas mönstade sin lilla trupp och steg beslutsamt på. Med ett enda grepp av sin högra hand smällde hon undan skjutdörren, och så utan ett ögonblicks varning, mötte djävulens barn Guds barn öga mot öga.

Nu utspelade sig hastigt en scen, vulgär, grov, lätt-

fattlig och effektiv som ett biograf-drama. Sedan biografen länge sökt hära livet, börjar nu livet hära biografen tillbaka.

Ledd av en instinkt att dölja sig själv, knäppte Andrea hastigt av ljuset i hallen och från sin mörka parkett såg hon nu in på scenen. Det sken de sett genom springan kom från två höga kandelabrar med små röda skärmar över varje låga. Mitt på bordet stod en hög fruktskål, från den strömmade som vin ur en fontän strålar av röda sidenband bort över bordet, löpte under skålar av röda rosor och runno ner mot golvet.

Ett sällskap på en tio, tolv män sutto till bords, med en enda kvinna ibland sig, en vacker ung flicka, klädd i en skarpt violett dräkt, i vars vida veck det röda ljuset silade som vin. Hon hade tagit ett av banden, som dekorerade bordet, och snott det om sin bara arm. Värden vid hennes sida var just sysselsatt att knyta ett annat av dem i håret, då dörren flög upp. Det blev ögonblickligen så tyst i matsalen, som efter ett skott. Med konstnerade miner stirrade bordsgästerna på inkräktarna som störde festen.

Andrea kände igen dem och fick en plötslig vision av fångdräkten och kapuschongen trots den höga rodnad välfägnaden framkallat och trots de hyrda aftöndräkterna.

Det dröjde en sekund, så reste sig värden, som satt på långsidan mitt emot dörren. »Dorkas!» utbrast han med avsky. »Hur fan i hetaste helvete understår du dig!»

»Jag har kommit hit för att rädda dig, Gösta», svarade Dorkas och talade fort för att hinna med så mycket som möjligt, innan hon blev avbruten. »Du rasar i din galenskap, du vet inte att du tjänar under den ängel av avgrunden, som heter Abaddon...»

»Å, hut, slyna och ut med dig!»

»Nej varför det», inföll en munter röst, som tillhörde

Svenson, »kom hit i stället lilla gullet och låt bjuda sig på ett glas munk. Se inte så förbaskad ut, är det fråga om en räkning, så betalar nog herr miljonären den, när det passar honom.»

»Ja, det är fråga om en räkning, från Gud.»

»Är den kvitterad? Gå hem till Gud och säg, att han kommer själv under kontorstiden.»

»Var inte rädd! för att inte Gud kommer med den själv, när hans tid är inne», sade Dorkas allvarligt och tog ett steg in i salen. »Men nu skickar han mig först...»

»Ja han skickar ju sina änglar...»

»Du Gösta som är kunnig i sånt», sade plötsligt en självsvaldig flickröst, »vad var det för en du tjänar: Addapon? Vad är det för en gycke? Är han jobbarbarnas konung?»

»Ja, det är han», sade Dorkas. »Han är hövding över de gräshoppor som skola kvälja människors barn i fem månader» och »deras ansikten äro som människornas ansikten», står det, »och gaddar äro i deras stjärtar.»

Hela bordet skrattade hysteriskt, men Dorkas lät sig inte bekomma. Andrea kunde inte undgå att imponeras av hennes allvar och lugn i denna groteska situation.

»O, broder!» bad hon allvarligt, »vi har trätt så mycket i våra dar, vi två, men nu vill jag bli bara väl. Du som känner sanningen, fast du avfallit från den, du vet vad som skall bli slutet på detta liv! Du vet att tiden snart är ute, du vet vad som förestår! Res dig i denna kväll och gå ifrån allsamman, vänd tillbaka till Gud, kasta dig för hans fötter, han skall förbarma sig över dig... Lasta åtminstone inte på ditt huvud den stora synden att förläda dessa andra svaga själar...»

»A, vi kan nog hitta till helvetet själva», ropade Svenson glatt.

»Tyst och låt bli att munhuggas med henne, hon är

ju galen», avbröt värden otåligt och reste sig upp. »Är det ingen av er, som sitter där nere och gapar som har vett att stänga igen dörren och låsa ute henne och figurerna hon har med sig, jag ser inte vad det är för några. I morgon låter jag skicka jäntan på hospital.»

Svenson reste sig tjänstvilligt, men vid dörren stod en av Dorkas' följeslagare och höll helt enkelt igen.

»Å, fan!» sade Svenson förvånad, »det är Gullman. Och se på ytterligare fan, Sturholm och gamle Palm-skog. Kors i Jisse namn, nu har vi hela pensionatet här. Trodde ni att ni också va bjudna!»

Den unga flickan vid bordet reste sig hastigt, flyttade undan kandelabern, som skylde för henne ansiktens i dörren och spejade ut i mörkret. Här i kretsen bar hon det väklingande namnet Envars älskarinna, men på hennes prästbetyg stod Lisa Palmskog.

Och som svar på hennes spejande blick ljöd över hela våningen från den gamle regementsintendenten ett högt anskri: »Lisa! Lisa!»

Dorkas och alla hennes vänner lystrade, deras hjärtan svällde. Det hade gått snöpligt med expeditionen hittills, men nu, nu skyntade de undret! Och de trängde sig i en ivrig klunga i dörren.

»Far», ropade flickan, »Herre Gud, det är far!» Och hon störtade upp, gömsk av att hon var bunden vid bordet med det röda bandet om armen. Det verkade som en fartastiskt symbolisk handling att se henne rycka i bandet och hastigt vinda det av sin bara arm. »Tänk far!»

Fängelset hade skilt dem åt i tio år. Hon hade nästan glömt, att han fanns!

»Älskarinnan håller bordskick», befalld värden, »och ni andra med.» Men ingen lyssnade, alla hade rest sig från bordet. Andrea, som stod lite avsidet med kokerskan och husan, såg bjudningen upplösa sig, såg rege-

mentsintendenten betrakta sin dotter med en blandning av stolthet och smärta och Dorkas brottas med sin bror, som skrek: »ut din fördömda markatta!»

I nästa ögonblick flydde gästerna ut i hallen, alla så när som lille Svenson, som lugnt fyllde i sitt iikörglas på nytt.

»Det osar», sade husan och drog in lukten med näsborrarna, »nu har di bränt upp damastduken med sina cigarrer.»

»Jaså, är det på det viset!» ropade värden, flämtande efter att ha kastat ut Dorkas ur matsalen. »Ja skynnda er då hem till Amazonen och be om förlåtelse och lova att allr'g göra så mer.»

»Ja, det kan com väl tryggt», tillade Svenson försmädligt, med en blick på gästerna som nu alla lågo framstupa och letade efter sina galoscher utan att säga ett ord. »Men älskarinnan, då, är det inte skada att låta henne ge sig av också?»

Värden ryckte på axlarna, låtsades likgiltig för förhållandet, att hon nu som bäst höll på att knyta en sjal över det röda bandet i sitt hår. Han insåg, att det inte lönade sig just nu att söka återerövra henne, när alla både bjudna och objudna gäster syntes slagna av detta direkta ingrepp från höjden. Och han tyckte förresten att det var förbannat olustigt själv.

»Var är hennes kappa?» frågade Dorkas brådskande, »så mycket tycker jag fru Humble kunde göra för Guds sak, som hålla reda på den!» Andrea såg sig förvirrad omkring, men den troende husan stod redan med kappan öppen, och flickan kröp darrande in i armarna.

Scenen slöt med att Dorkas, med hängande hår och hatten på sned, höll ett väckelsetal i hallen, uppmanade alla att inse att Gud haft en särskild mening med att låta dem närvara vid detta underbara tillfälle, då Gud

ledde en ovetande fader dit där han skulle återvinna sitt förlorade barn.

»Vem är väl här som kan tvivla mer på Gud?»

Medar allt detta hände låg församlingen i kapellet vid Horngatan på ömma knän och bad om framgång för Dorkas i hennes värv. Då det dröjde, steg den ene efter den andre upp igen och satte sig i bänkarna, endast de mest uthålliga blevo liggande kvar. Till dem hörde den förlorade sonens fader och moder. Båda hade de i hemlighet för den andre fallit för frestelsen att då och då i smyg ta emot litet av den rike sonen, båda stredo de nu ångestfullt mot sin skamliga önskan att han fortfarande skulle bli i tillfälle att stödja dem som hittills, och båda fasade de över sitt fall och sin synd.

»Tror du Dorkas har framgång?» viskade hans mor.

»Ja, bed du Gud därom kanske han hör dina modersböner», sade fadern.

»Nej, jag tror han snarare hör dig», svarade modern i sin blygsel.

»Så länge hon dröjer!»

Men ännu är icke tiden kommen, då man skall få räta på sig och förbyta böneröpen i tack och lov. Innan denna aftons händelser bli avvecklade och förda till kojs, måste vi besöka Skansgård, där husets härskarinna tillbringade aftonen ensam med en enda av sina pensionärer, utan att till en början ha en aning om var resten befann sig.

Törnros hade nu varit hemma några veckor efter sin långa frånvaro i fängelse och militärtjänstgöring. Ehuru irret ohederligt villådde honom denna gång, och han snarare bort vara stolt över att han så ståndaktigt stått vid sitt ord, hade likväl själva fängelsevistelsen i och för sig plöjt upp de gamla fårorna i hans ansikte och skuggat hans blick, när han kom tillbaka. Mikaela, som ånat att hans förflutna måste ha hållit honom sällskap

cellen, mottog honom högtidligt som en soldat, som kommer tillbaka från en strid med belöning för tapperhet i fält. Hon hade nyss haft en diskussion om Törnros med herrarna och framhållit honom som den mera förtjänte om fosterlandet än herr direktör Olfeldt, som väl utmärkt sig i landstormen, men som sedan gjort allt han förmådde för att hans landsmän skulle gå hungriga och barfota. Hon visste att hennes uppfattning av Törnros retade dem. Men hon visste inte, att hennes ögon lyste när hon gick att möta den henvändande, som den kvinnas ögon, vars färger hjälten burit i striden.

Dagen efter denna högtidliga hemkomst inträffade en händelse som Mikaela inte genast förstod att sätta in i sitt sammanhang. På morgonen hade hon med stolthet visat Törnros de travar och åter travar av böcker hon samlat hos alla pacifister i Sverige till bindning. Det hade gjort henne lite ont, att han inte blev så glad som hon väntat, hon betänkte icke att han måste hata detta yrke, som i hans ögon bar förnedringens stämpel. Kanske var det under inflytande av en osynlig olust, som hon på förmiddagen gjorde ännu förståndigare uppköp för herrarnas räkning än vanligt, tog ut billigare skjortor, tjockare strumpor och omodernare kragar, än hon annars skulle ha gjort. I allmänhet funno sig herrarna i att Amazonen sörjde för deras garderob, de medgävo att de inte förstodo sig på det, och ödelade för mycket pengar på finesser. Men denna dag, när paketet kommo hem, blev det uppror.

»Det här sätter jag inte på mig», började Svensson.
»Jag är väl ändå inte nån arbetskarl.»

En tämligen nykommen ung man, som hittills visat sig utmärkt lydig och tacksam, vägrade nu plötsligt att bära lösa manschetter, och besvarade med fullkomlig passion Mikaelas argument. Man var väl ändå en människa igen och inte en utkastad och märkt person, som skulle för-

neckas fasta manschetter! Medan samtalet i denna fråga pågick, uppträdde en annan liten grupp av herrarna och förklarade sig med tacksamhet och glädje bära de billiga skjortorna, men de gjorde det på ett sätt, som om de därmed tågo sitt kors uppå. Mikaela blev lika häpen över motståndet hos den ena parten som över de andras demonstrativa ödmjukhet, hennes ögon öppnades, hon såg från den ena gruppen till den andra och fann att hennes lilla koloni henne övetande delat sig i två partier, fiendliga mot varandra inbördes och kanske på sitt sätt båda två mot henne själv. När hon nu blivit uppmärksam på saken, fann hon, att herrarna inte mera som förr sutto endråkigt tillsammans om kvällarna. De ödmjuka sutto i salen samlade kring den gamle regementsintendenten Palmskog under lågmälda samtal eller studium av böcker, som icke hörde till husets boksamling. De andra i sin tur hade slutat upp både med att läsa och roa sig med sällskapsspel som förr, de sutto kring spisen i samlingsrummet, inbegripna i livliga samtal, som gärna upphörde, då hon kom in. Törnros tillhörde inte någondera gruppen, han höll sig på sitt rum, ständigt sysselsatt med sina bokband, arbetande nästan med raseri för att minska travarna av böcker, som väntade på honom. Mikaela visste inte, om han glömt världskrigssaken, då...

En förmiddag gick hon in till honom då alla de andra voro ute, var på sitt arbete.

»Jag stör visst», sade hon och anslog en hjärtlig ton. »Men det är också min fasta föresats. Ni arbetar för mycket. Har ni verkligen hunnit med allt detta på en vecka? Jag som trodde, jag hade arbete åt er för flera månader framåt. Lägg bort verktygen.»

Han lydde med ett småleende, som förjagade något av skuggan över hans ansikte, och bad henne sitta ner. De sutto ett ögonblick tysta mitt emot varandra, en viss osäkerhet var över dem båda, de hade icke varit en-

samma sedan den natt, då vinden visslat i kronorna över deras huvuden och förbådat en nalkande storm. Slu igen sade Mikaela: »herr Törnros, har ni något emot på att bli indragen i mina husliga svårigheter? Jag har ingen annan än er att få hjälp och råd av.»

»Nej, inte alls», sade han, »ni förstår väl att jag älskar att få vara er till tjänst.»

»Jo, ser ni», sade hon, »det är så, att jag har gått här och varit blind och inte sett upp. Jag har varit för upptagen av mina egna ekonomiska bekymmer för husets ekonomi och av att sitta i kommittéer. Och under tiden har herrarna börjat en rörelse för fasta manchetter, gentlemannens särmärke! Har ni märkt någonting därav?»

»Ja», sade Törnros, »men jag är inte det minsta förvånad, vilket ni tycks vara, ändå har jag varit borta från världen i ett helt år. Om tie pojkar varit med om samma tjuvstreck, och de nie b'ev straffade, medan den tionde gick fri och fick ta de andras arbete och tjänster, hur tror ni han skulle bli? Jo, precis sådan som det neutrala Sverige är hösten 1915! Och herrarna här, de utvecklar sig i samma riktning som alla andra, i det fallet är det ingen skillnad, ska jag säga er. I går afton kom jag in i samlingsrummet utan att de märkte mig, de satt i skymningen och viskade, Svensson förle ordet. Jag vred på knappen och fick dem alla på en plåt. Utom Bredlund, som alltid är försjunken i sig själv, och den barnafromme dostojevskifiguren Gullman, fann jag sällskapet med sträckta halsar och något obeskrivligt girigt i hållningen, medan de lysnade till skildringen om Olsons affärer, och hur han höll sig med tripleter både i rum och älskarinnor.»

»Det är Svenson som korrumperar dem med berättelsen om Olsons framgångar», sade Mikaela. »Han får lov att komma bort. Men att de nu kan vara så dåraktiga

att låta sig imponeras och bländas av en figur som han!»

»Däraktiga», eftersade Törnros, »ja ser ni, det där förstår inte ni. Jag är själv imponerad på sätt och vis, ska jag tala om. Ack hur väl jag begriper vilka drömmar det väcker hos dem att även kunna höja sig ur sitt ob-skyra läge med penningens hjälp. Ni som är en dam, ni anar inte, vad pengar betyder för oss, som störtats av brist på den rätta summan i det kritiska ögonblicket.»

Mikaela gav honom en smärtsam blick, hon tålde inte att han ställde sig på samma plan som de andra.

»Jag kom egentligen hit», sade hon, »för att be er åta er det svåra värvet att återställa jämvikten och friden här igen. Vi måste hjälpas åt med att hålla ihop kretsen om kvällarna, jänna ut klyftan och få den att intressera sig för annat än Olson igen. Vill ni?» Hon räckte ut sin hand över bordet, ångrade det i samma ögonblick, men då var det för sent. Han tog den mellan sina och därmed överförde de på varandra all den ström av känslor, för vilka de inte haft ett ord. Han kände hur hennes puls började öka, det var som om han lyssnat till en hemlighet.

Herr Törnros gjorde sitt bästa. Det var en uppoffring av honom, ty han trivdes inte bland de andra, men han mindes Mikaelas puls. Under flera veckor lyckades han också hålla kamraterna tämligen mangrant hemma om kvällarna, skrämde som de voro av Svensons öde, att åka ur huset, ty de flesta voro ännu börmögna att stå på egna ben i världen och visste det. Konsul Törnros hade en gång varit vida bekant för sin förmåga att fångsla och charmera dem, med vilka han kom i beröring, en förmåga som stod i proportion till siffrorna i hans konkursstat. Nu ledde han konversationen om kvällarna så, som han gjort det en gång i sina salonger i tiden bortom katastrofen. Han diskuterade det skiftande minspelet i tidens ansikte, försökte få de andra med sig på en plattform av kritisk avskiljdhet, varpå han själv visserligen endast stod

om aftnarna. Han erbjöd sig också att undervisa i engelska och italienska... Han arbetade under det elektriserande inflytandet av den kvinnans närvaro, som han älskade och lyckades. Det vill säga till en början. Första dag Svenson dök upp igen och bjöd ett par av de yngre kollegerna ut på en afton, sedan han först givit hela laget tillfälle att beundra hans eleganta dress, var smittan inkommen i kretsen igen.

»Herr Svenson är inte välkommen vidare», sade Mikaela till honom, nå så telefonerade han. Endast i sällskap med dem, som ingenting ägde och levde i blygsammare förhållanden än han, Olsons bulvan och betjänt, kände han sig så mäktig och märkvärdig, som han behövde för att trivas. Olson, numera Olfeldt, umgicks i helt andra finanskretsar, till vilka varken Svenson eller de andra fingo tillträde. Men de hade att leva på ett löfte, att en gång när Olson fick tid, bli bjudna på en fest, mot vilken, sade han, Envars lilla hippa i väckelsepjäsen på Dramatiska teatern skulle totalt förblekna.

De av herrarna, som hade intresse av att fortfarande få bo kvar hos Mikaela, återfunno sig alltid i rätt tid på kvällarna och turade om att vara närvarande vid hennes aftoncirklar. Men hon märkte snart systemet i deras vakthållning och det förtröt henne mer, än om de öppet trotsat. »Det är ju inte svårt att se, att deras begärelse går till operettmusik och punsch och affärsprat och prostituerade, eller också till bönemöten i kapellen runt om i staden, och inte till intellektuella samtal eller språkstudier», sade hon till Törnros. — »Å vi har ju ett par trogna», försvarade Törnros. »Ja, men det är för litet.»

Men trots dessa bekymmer tycktes det vila en glans över henne som över den, som mitt i svårigheter och mörker upplyses av en hemlig glädje. Hon var lycklig, medan hon satt och lyssnade till herr Törnros, när hans överlägsenhet i bildning och erfarenhet över de andra

blev tydligt märkbar. Genom detta me-larbetarskap höjde han sig för alltid från sin ställning som en av herrarna och blev något särskilt för sig. Han hade visat sig vara en man som vilken kvinna som helst kunde älska. Ty att bortse från vad han varit och att vara höjd över fördom mot hans enkla yrke, det ingick ju i hennes första grundläggande principer.

De talades sällan vid i enrum. Någon gång tittade hon in i hans verkstad om förmiddagarna men aldrig utan att ha ett bestämt ärende och ofta väntade han henne förgäves. Men den lördagsafton, då Andrea följde med Dorkas till kapellet på Hörnsgatan och sedan till direktör Olsons våning funno sig de två ensamma vid tebrickan på kvällen. Gamla Greta rapporterade, att de världsliga sagt sig skola gå på biograf. Som om inte här i huset vore som en biograf jämt, sade Mikaela i låti ton. De suto som herre och fru i läsrummet, drucko sitt te språkande hemmavant och förtroligt. Törnros skulle varit tacksam mot herrarna för upprøret i afton, om han inte sett, att det irriterat Mikaela. »Vad är det som gjort att de inte lyder mig längre?» frågade hon mer än en gång. »Det finns ju dåliga nöjen förr också, men aldrig hade de vågat rymma fältet allihop som i dag.»

»Men så är det också något alldeles särskilt i dag», sade Törnros. »Jag ville inte tala om det för er medan ni åt, men de är på fest hos Olsson. Jag hörde det av en av de hyggigare, Breklund. Om inte de alla (utom läsarna) följde med, bleve det ingen fest av, och så måste han och Staffanson gå med, det hjälpte inte.»

»Olsson förföljer mig», sade Mikaela och bet sig i läppen. »Jag tror att det är han som ligger bakom Svenssons uppviglingsförsök. Men var inte ni bjuden?» —
»Nej, den hedern bevisade han mig.»

De blevo sittande ännu sedan Greta tagit bort teet och med en sista vass blick lämnat dem ensamma, mestadels

alldeles tysta, båda med en känsla av att deras öde på något sätt var i rörelse, att de fakta, som bildade deras nuvarande liv inte mycket längre skulle förbli i den nuvarande kombinationen utan måste upplösa sig och bilda en ny. Vilken, det visste de ej, men sårbara genom att älska anade de smärta.

»Jag älskar er så mycket och har ändå inte kunnat bespara er detta», sade han slutligen bittert. »Men vad är också jag för en, en märkt herre, en för detta brottsling, som sitter och knåpar med bokbinderi, lärt i fängelset.»

»Ni förolämpar mig, som är en vän», sade Mikaela. »Och ni gör mig ledsen också. Går då detta aldrig bort? Jag trodde, att ni vunnit er en fullständigt trygg värdighet i er själv alldeles som ni har i mina ögon. Och vad betyder det om man binder böcker eller är konsul?»

»Å, allt möjligt», sade han. »Det måtte väl ni veta, som är konsul själv. Så likgiltig kan jag inte vara för livet jag lever. Jag hade resignerat, och jag har det inte mer. Jag avskyr och föraktar klistret och böckerna. Jag kan ändå något annat, tiden är märklig, här finns arbete för en man, stora ting att uträtta, medan jag sitter här och påtar. Och så måste jag säga mig, att det är till slut mitt eget fel, att inte konsul Törnros i detta ögonblick går i spetsen för företagsamheten hemma i Helsingborg.»

Mikaela lyssnade med klappande hjärta. När han nu sade det, visste hon, att han rörde vid det sista hindret som bandit och hållit tillbaka hennes känslor, och att hon med alla sina principer dock i grund och botten dragit sig för att skänka sitt hjärta som det heter åt en man, som satt och band böcker och nöjde sig därmed. Men med glädjen över att höra honom blandade sig bävan för vad detta skulle föra med sig av förändring i deras liv.

»Så nu förstår ni nog, varför jag inte kunnat hjälpa

er med att strida mot tidens besmittelse», tillade han, »när jag är gripen av den själv.»

»Vad tänker ni göra?» frågade hon.

»Å, förmodligen ingenting. Fortsätta att binda böcker med bitterhet. Jag vet vad som skulle göras, men jag ser inte hur jag ska kunna göra det! Det är stängt för mig! Och jag har inte mod och självtillit.»

»Om jag kunde ge er mod.»

»Hur vågar ni säga så, när ni håller er för god att ge mig mod på det enda sättet som duger!»

»Vilket sätt?» frågade hon, redan besegrad, sträckande vapen inför det oundvikliga.

Men han måste inte ha förstått, tänkte hon ty han tog henne inte intill sig som hon väntat. Han ville inte sätta eld på hennes besinning, först skulle hon säga honom sanningen.

»Genom att älska mig», sade han och såg bort från henne.

»Jag älskar er», sade hon sakta.

»Är ni säker på det?»

»Ja, jag har aldrig älskat någon förr. Så jag är säker.»

»Vill ni ta konsekvenserna? Vill ni bekänna mig? Med allt som skulle följa därav? Ni blir omöjlig här som föreståndarinna, kanske också bland rösträttskvinnorna, i era allmänna värv? Vill ni låta mig förstöra ert liv totalt?»

»Är det då inte nog att jag älskar er?» frågade hon, förundrad över en stränghet, som hon aldrig mött förr.

»Jo», sade han och hans ton slog om i mildhet, »det är nog — för i dag.»

»Kom», sade hon och sträckte ut sina armar.

»Ni sade det själv...» Med en underlig känsla av att på en gång vara segrare och besegrad tog han henne i sin famn. Hon mötte honom med en vild ömhet, för frisk, för oberörd och berusad för att drömma om att dölja sig eller blygas. Han mindes hur skyggt och halvt motvilligt

hon mött hans kyss världskrigsnatten, och hur lätt hon gått ifrån honom. Och han förundrade sig över hur hon förvandlats medan han varit borta i fångenskap. Den kysSENS frö hade grott i hemlighet.

»Vad är detta?» viskade hon, lösgjorde sig från honom och såg förundrad på hans skälvande mun. »Vad är det med oss?»

»Det är passionen», sade han som om han undervisat ett barn, som första gången frågar om solen: »vad är detta?»

Upprörd, bländad av den blytliska uppenbarelsen av sitt eget kvinnliga väsen såg hon på honom som på den vid vilken hennes öde från denna dag måste vara bundet.

»Jag förstår nu», sade hon, »att det inte är nog att jag älskar er. Jag måste göra allt det, som ni sade förut...»

»Var inte rädd», sade han, »jag vill inte förstöra det för er, vi ska försöka finna någon utväg...»

»Nej, nej», sade hon, »det finns ingen utväg mer...»

Hon talade som den, som bränt sina skepp, men ändå saknar dem, därför att han älskat så mycket att färdas på dem.

I detsamma slog klockan elva... Hon vaknade upp som ur en sömn. »De har inte kommit hem», sade hon bestört. »Nu måste jag gå och stänga ytterporten. Eller hur? Tycker ni, att jag ska utan vidare vara så beskedlig att låta dem komma hemlarvande på småtimmarna?»

Han funderade. »Kunde man inte ge dem en varning? Elva är ju ingen tid för fullvuxna karlar på en festmiddag. Jag kan ringa och hälsa dem att porten stängs låt oss säga tolv.»

»Nej», sade hon, »då tror jag hellre, att jag tar på mig och går dit själv och förelägger dem ett ultimatum. Hur det än ska gå för mig sen, ännu så är jag chef och ordsman på den här skutan.»

»Stäng då hellre», sade han. »Och låt så dem ta och ringa upp från automaten i hörnet. Jag ska sitta uppe och vakta telefon och svara så som ni önskar det. Gå nu upp i blå tornet och sov lugnt. Ni ser så trött ut.»

»Jag har aldrig i mitt liv varit så trött», svarade Mikaela, »inte ens den gången jag var med i en suffragettbatalj. Och släpp sen in dem i Herrans namn, jag skall tala med dem i morgon. Och tack för att ni sitter uppe, för min skull.»

»Älskade», sade han bara med ett leende, »ni har ingen aning om vad jag har att tacka er för, ni förstår inte vad ni gjorde för mig. Ni har nu först öppnat portarna till mitt fängelse.»

Medan de stod i hallen på väg att låsa verandadörren, hördes röster utanför och dörren flög upp. De två stirrade häpna på det sällskap, som kom in: Palmskog först med håret på ända, Dorkas och Andrea med Envars älskarinna i ett fast grepp emellan sig och bakom dem som fond en klunga herrar ur båda lägren. Mikaela betraktade dem skarpt, de världsliga sågo snöpa och förbittrade ut, intet av den Olsonska festglansen dröjde över deras anleten, hon tyckte för ett ögonblick synd om dem. Och Andrea? Hon blossade och tindrade och tycktes alldeles utom sig över något som hänt, men vad? Vad regementsintendenten angick, så tycktes han inte längre trampa jorden utan på osynliga änglahänder.

»Gud är ute i natt!» ropade han. »Det är någonting för fröken Humble, som annars har så nog av sin egen kraft! Det har hänt ett underverk!»

»Ni ser ut som om ni varit i slagsmål», sade Mikaela och tittade på Dorkas, som till fulla rättfärdigade denna förmodan. »Var kommer ni alla ifrån?» Jag förstod att herrarna var på middag, men ni andra då, har ni kanske också varit där?»

»Ja», svarades tvekande.

»Och vem är den unga — fröken?» frågade Mikaela, »må se så stig in mitt herrskap och sansa e!»

»Det är min dotter», upplyste regementsintendenten och såg förväntansfullt på Mikaela. »Jag gick med de här bägge systrarna till avfallingens fest i kväll för att varna honom och hans gäster, då fann jag henne sittande till bords med syndarna, själv en synderska och jag har inte sett henne sen hon var en tösabit på åtta år. Hur ganimal är du Lisa?»

»17», sade flickan kort.

»Varsågod och tag av kappan, fröken», sade Mikaela utan att alls yppa någon förvåning över det underverk, som nyss satt en hel församling i extas.

»Tack helst inte», sade flickan, med samma trubbiga röst, »men jag vore tacksam om jag kunde få ett pulver och ett glas vatten. Jag har 'en vansinnig huvudvärk.»

»Jag ska be Gud bota dig», sade fadern.

»Tack snälla pappa, men jag kunde väl få ta ett pulver bredvid.»

»Jag undrar», ingrep nu Törnros, som nu en smula övervunnit den smärta han känt vid att se en kamrats halv vuxna dotter och tänka på sin egen vid ungefär samma ålder, »jag undrar om det är Palmskogs mening att härberga fröken här i natt?»

Denna oskyldiga fråga tände ånyo den strid, som vid kapellet port utbrutit mellan Dorkas och regementsintendenten om vem av dem, som skulle ta hand om den räddade. De började plötsligt att gräla, men hur envis Dorkas än var, här stötte hon på ett orubbligt motstånd.

»Det är Guds mening att jag aldrig ska släppa flickan mera», sade gubben, användande sig av samma argument som Dorkas. Flickan själv hade sjunkit ner i en länstol och betraktade de båda som stredo om hennes själ under huvudvärkstyngda ögonlock med en min som om hon

tänkte: Det gör rätt detsamma vad som är Guds vilja, för i morgon så smiter jag tillbaka till Gösta igen.

Med en gång b'ev Mikaela förfärligt ond. »Nu vill jag inte ha mer av det här», sade hon. »Fröken ligger på gästrummet uppe hos mig, kom nu», och därmed tog hon flickan vid handen. Ett stycke uppe i trappan vände hon sig om: »Andrea», sade hon, »skulle du vilja komma hit nån gång i morgon och förklara för mig, hur du kommit att bli inblandad i den här historien?»

»Fru Humble har ingen skyldighet till att förklara något för fröken», svarade Dorkas myndigt.

Andrea lade bedjande en hand på Dorkas arm. »Snälla Mikaela», sade hon avbedjande, »förstår du då inte alls, vad det är som Herren ville säga oss i afton, när han uppenbarade sin allmakt?» Och i och med hon avlade denna sin första bekännelse överfölls hon av en sådan blyghet att hon vände och skyndade på dörren.

Dorkas uthytte en fientlig blick med Mikaela, som stod mållös kvar på trappsteget, så följde hon hastigt efter Andrea ut i natten.

VIII.

DIREKTÖRENS JULKLAPP

»Nå?» sade Mikaela i betydelsefull ton.

Fjorton dar hade förflutit sedan den hän'else som man i kapellet på Hornsgatan förnöjsamt kallade det stora undret, men Andrea hade först denna afton låtit höra av sig.

De hade suttit en hel timme uppe i blå tornet, sysselsatta med att ordna och packa in några julpaket till krigsfångar. »Sen Filip blev fänge, har jag fått ett sådant intresse för dem», sade Mikaela. And ei hade börjat hoppas att scenen nere i hallen alldeles skulle förbigås med tysthet, då Mikaela plötsligt fällde händerna i knäet, såg Andrea rakt in ögonen och sade: »nå?»

Andrea hoppade högt av nervositet.

»Va, vad menar du», frågade hon, fast hon visste det.

»Kunde du verkligen tro att du skulle slippa undan? Jag satt i går en hel timme framför ett brev till Filip, han har bett mig att berätta något om dig, varav jag sluter, att du inte gör det själv. Men jag stannade vid, att innan jag skrev, måste jag ha ett samtal med dig, jag tyckte det var lojalare, än att meddela Filip vad Gustava säger om dig.» Andrea rödnade som en solnedgång.

»Gustava kanske narras», sade hon.

»Förmodligen», svarade Mikaela. »Men mina ögon narrades näppeligen härom kvällen.»

»Ja, jag har följt med Dorkas några gånger på möten.

Och, vet du Mikaela, det är något underbart, när man trott att ens liv varit så gott som slut och all glädje förbi och bara mörker över sista biten, och så öppnar sig för ens aning en ny värld, bortom döden, full av salighet och utsägliga ting...»

Mikaela såg eftertänksamt på sin lilla svägerska. Den för vilken lycka var det enda naturliga och möjliga, måste ju ha ganska lätt att tro på hur stor och blå himmel som helst.

»Och du har alltså säkrat dig en plats därovan», sade hon.

Andreas min föll. »Jag är ännu inte riktigt viss», sade hon. »Jag kan inte tro att allt detta är åt en som mig. Jag är en för stor synderska.»

»Jag undrar ändå om inte det b'leve enformigt med bara Dorkasor i himlen», sade Mikaela.

»Du tycker inte om Dorkas, men det är ändå hon, som givit mig alla mina nya synpunkter på tillvaron. Hon har ett sätt att betrakta detta världskrig som en del i Guds dom över världen, så man tycker att det är den enda möjliga förklaringen, och att hela gåtan löser sig. Ser du, de menar att...»

»Behövs inte», avklippte Mikaela, »jag hörde alltsammans av herr Olson, som du besökte häromnatten, han förklarade profetiorerna för mig på den tid, då han var ringa och fatig.»

»Han kan aldrig ha trott», sade Andrea sårad, »för hur kan du tänka dig, att han skulle handla så dåraktigt, om han visste, att domen står för dörren och Guds rike är nära.»

»Men kära Andrea, även om människorna tror, att Guds rike är om nästa hörn, slinker de ändå in på första krog till vänster hand», sade Mikaela, »alldeles som Gösta Olson har gjort. Jag för min det tycker det verkar som om han trodde alljämt att tiden var mycket kort.»

Han våldtar livet på dess njutning i stället för att så saktat smeka fram den. Har du sett hans fetma, ja visst, du var ju där?»

»Ja», sade Andrea, som inte ogärna såg denna utveckling av ämnet. »Men du har ju hört vad krigsjobbarna säger: 'låt oss äta och dricka, ty i morgon blir det fred!' Det kan lika väl vara den han fruktat som Domen.»

»Det är en konstig karl», sade Mikaela och satte ett vackert förgyllt lack på det färdiga paketet, »han borde ha hunnit att glömma sig, men det har han inte. Han gör sig ständigt påmint. Han har försökt att korumpera herrarna, nu har det för tillfället åtminstone misslyckats. Vi har haft en allvarlig diskussion och kommit överens om att efter råd och lägenhet se ner på honom och själva välja helt andra vägar till framgång och rikedom än han. Men vet du vad han gör? I går skickade han upp femtio kronor till extra förplägning till julen med en biljett avfattad så, som om han hört klagomål på min mat. Endast min stora vana vid behärskning hindrade mig från att brusa ut mot herrarna och störa det nyupprättade goda förhållandet mellan oss. Men jag känner en tagg i mitt hjärta mot dem, och det var väl vad han ville.» — »Skickade du igen pengarna?» — »Nej, jag köpte förplägning åt dem, de må gärna ha't. Och om inte min ängel passar särdeles väl upp, kommer jag att tala om för dem på julafton att en välgörare skänkt hemmet alla godsakerna.»

»Det tycker jag ska försätta herr Törnros i julstämning», sade Andrea.

Mikaela rynkade ögonbrynen. »Vidare och värst av allt, har han tagit sig namnet Olfeld», sade hon. »Det måste vara en förvrängning av Leonora Christinas vördade namn. Jag undrar vad som ska komma härnäst. Jag tycker att skuggan av hans bok fa'er över min själ, Andrea. Men iör att återgå till vårt egentliga ämne,

skall jag alltså skriva till Filip, att du blivit ett Guds barn?»

Andrea blev förskräckt. I Mikaelas otrogna mun lät det så bisarrt, och hon kunde tänka sig hur hon skulle lägga ut det i brev. Hon bad henne låta bli, lovade att själv oförtövat underrätta Filip, om en gång den stora förändringen verkligen skedde med henne. »Och jag tror att Filip kommer att förstå mig», sade hon. »Det är ju helt naturligt, att man ändrar livsyn, när hela världens omkring en förändras.»

»Det är det visst inte», svarade Mikaela i bestämt ton. »Här ändrar ni er till höger och vänster, jag söker med ljus och lykta över hela världen efter en enda pamp som inte ändrat sig, men finner ingen. Dessa klockbojor som man visste var man hade förr i världen, nu driver de ilsket ringande omkring på vägarna och förklarar för vem, som vill höra på, att de aldrig varit fastare förtöjda än nu vid sina respektive grund. Vad har de yttre tillfälliga händelserna att göra med vad som är rimlighet, sanning och plikt och ett anständigt uppförande? Man ska inte tänka Filip Humbles tankar den ena dagen och den nästa Dörkas Olsons alltefter som endera bor under ens tak. Hör du det!»

Andrea suckade, men svarade inte.

Mikaela kände ett motstånd emot sig och drev på än ivrigare: »Säg håller du av honom lika mycket än», frågade hon. »Ja visst gör du. Det är inte två år ni varit skilda och du skulle släppa en kärlek, som var något så odödligt? Gör det inte! Var trofast! Övervinn ödet, och håll dig med alla krafter nära intill Filip.»

Andrea lade båda händerna i kors över sitt hjärta: »du förstår inte du», sade hon. »Därför att du själv är något så särdeles stabilt, nästan bronsartat. Men dig har ju ingenting hänt som kunde smälta bronzen, du sitter här som härskarinna på Skansgård och är alla herrar-

nas fäste och ankare som före kriget. Vad är det för skillnad på ditt liv nu och i juli 1914?»

Mikaela gav Andrea en hastig forskande blick, inte olik den, varmed Andrea i sin tur bepejlat sin svägerska, när hon kom. Onödigt fruktan, Andrea anade intet om den oro, som drivit Mikaela att predika fasthet under jordbävning och orkan, i liv och död.

»Jag har sett att du är fredsvän, Andrea», angrep hon henne från en ny sida, »du har ju flitigt skrivit på alla våra upprop. Men hur ska den kunna bli något hålverk mot krigshypnos, som faller så villigt som du för en annan hypnos?»

»Jag ska inte skriva på några fler, om du inte tycker jag är värdig att stå bredvid dig», sade Andrea. »Att jag redan är värdig att frestas», tänkte hon.

Och det föll en tystnad mellan de två i blå tornet, och Leonora Christina såg ned på dem med sina gamla visögögon för vilka ännu i fängelsemörkret intet var fördolt. Som om Mikaela känt dem i nacken, vände hon sig hastigt och kastade upp en blick som sade: förvivla ännu inte över mig. I detsamma hördes en bilsignal tätt under fönstret. Mikaela reste på sig och tittade förundrad ut, det hände ytterst sällan att bil körde fram änka in på gården. Framför trappan lyste två stora bilögon över snön.

»Du ska se, att det är direktör Olfeldt!» ropade Andrea, och det hördes hur glad hon var över att något hände.

»Kanske det», sade Mikaela, satte sig igen och tog upp arbetet. Men strax hördes Greta i trapporna: »hörde inte fröken hur di tuta?» frågade hon misslytat. »Den där Olson är här och vill tala med fröken.»

Mikaela slutade omsorgsfullt det paket hon hade för händer, reste sig utan brådska och gick långsamt ner för trappan. Andrea följde efter. Under den manut, som förlöst, innan hemligheten avslöjades, hade hon tänkt att det kunde vara Filip. I år hade hon inte alls hyst

samma tillförsikt som i fjol och inte lutat någon fisk. Men vid jul blev hon i alla fall som barn, som väntar överraskningar.

Nere i hallen satt Olfeldt, han var också förväntansfull som inför julklappskorgen, lik ett barn, som undrar vad man skall tycka om den present det valt ut. Han hade gjort sig en särdeles mökla med denna julklapp till sin förna fröken, att den kostat pengar gjorde ingenting, blott den gjorde rätta veckan. Det stämde honom nästan högtidligt att tänka på hur rollerna kunna bytas här i världen och lyckan växla. Här i denna hall hade han stått en gång ännu med fängelseblekheten på kinden och lukten i kläderna, och nu satt han här, som ägare av huset, ingenting mer och ingenting mindre. Och fröken Mikaela Humble, som inte velat låta honom bo i sin vedbo en gång, hade ingenting annat att göra än finna sig och försvinna, när han sade: »schas». Då hon dröjde blev han otålig, »Greta», ropade han, »har hon inte sagt till fröken, att jag vill tala med henne!»

»Jo», sade Mikaela i trappan, »för all del.» Hon stod ett ögonblick stilla och såg ner på mannen. Han hade lagt av sig sin pels på en stol, och placerat sig mycket bekvämt medan han väntade, tillbakalutad i en korgstol med benen kastade över varandra. Silhuetten var kolossal, och ingav henne något som liknade rädsla, mest därför att den såg så glad och lycklig ut. På bordet hade han lagt en tjock portfölj, och på den vilade tungt och värtaligt hans högra hand som en drake på skatten. Han reste sig då Mikaela kom men satte sig genast igen, då hon förblev stående, bjöd han med gesten av en värd eller en furste henne sitta ner mitt emot honom.

»Varmed kan jag stå till tjänst», frågade Mikaela med en knapp och torr röst, som förtog det hövliga i frågan. Direktören log.

»Jag begär ingen tjänst av fröken», sade han, »det var

förr det. Nu begär jag min lagliga rätt och knappt det.»

»Hade ni då laglig rätt till fröken Palmskog?» frågade Mikaela, som antog att ärendet gällde Envars älskarinna, som för närvarande åtnjöt en något försenad men välbehörlig konfirmationsundervisning.

»Palmskog», upprepade han och låtsade som om han glömt alltsamman, »nå ja så, den där lilla, henne hade jag så när glömt, man har ju så mycket och så många i huvudet, eller i famnen om ni så vill! Nej, jag hade ingen laglig rätt till henne, och jag ger henne fan. Men jag har laglig rätt till något annat, som fröken besitter, och tänker ta ut den också.»

»Det tror jag är ett misstag», sade Mikaela, och nu var hennes röst så knapp, att Andrea upp i trappan inte uppfattade vad hon sade.

Nu började Olfeldts högra hand att blanda sig i samtalet. Den klappade sakt på den tjocka portföljen, knackade hemlighetsfullt på den, som för att kalla fram ett papper och utförde till sist en liten övermåttig fingerdans på alla fem, varvid naglarna slog takt mot metalllåset. Mikaela betraktade handen med uppmärksamma ögon som för att tyda dess språk. För övrigt rörde hon inte en muskel i sitt ansikte. Äntligen sjönk handen till ro igen, platt bred och segerviss på sin skatt, och Olfeldt sade: »Jag har köpt det här huset!» t-r-a-t-r-a sprätte de tre mittfingrarna till i sin ostyriga glädje.

Mikaela svarade inte genast. »Nå en sen?» sade hon så, helt lugnt.

»Än sen? Jag river det, förstås, och bygger ett nytt på tomten. Jag tänkte ha det nya huset färdigt till nästa höst.»

»Var tänker ni göra av mig då?»

»Jag är ledsen om det förorsakar fröken obehag, men man är sig själv närmast, och fröken måste flytta första april.»

Mikaela skrattade till. »Ni lär ju ha studerat juridik innan ni, kort sagt, i början av ert bana. Har ni inte reda på att mitt kontrakt gäller ännu i tre år, oavsett om huset byter ägare? Och jag tänker stanna så länge jag har laglig rätt...»

»Lova inte för mycket, fröken Humble, det finns så många oanade möjligheter för den, som studerat juridik i början av sin bana. Men jag ska inte genast skrida till ytterligheter. Om ni flyttar tyst och beskedligt utan härskri i den lilla nätta tidningen Solglimret eller i socialistpressen så ska jag bevilja er två tusen kronor i skadestånd.»

»Jag trodde ni skulle känna mig bättre», sade Mikaela.

»Om jag med tanke på er svåra ställning skulle säga sju tusen», sade Olson med ett som hon tyckte vedervärdigt leende.

»Inte för tjugo», sade Mikaela. »Var det något mera, eller får jag säga er farväl och önska god jul?»

»Nej, det var inte mera, för i dag», sade Olfeldt och reste sig. »Men jag vill bara säga er ett enda ord: var inte säker! Se er om efter något annat, ifall ni verkligen tänker fortsätta rörelsen men jag förmodar att ni ändå tänkt upphöra?» tillade han med infam tönvikt.

Utan ett ord vände Mikaela honom ryggen och gick sakta uppför trappan, sakta med en tyngd i varje fot.

Hennes gäst blev stående och såg på hennes rygg, han hade ingen aning om hur hans sista ord tagit och klet retade honom obeskrivligt. När han vände sig om för att gå, stod pälsten till synes självständigt upp och ner på golvet, stum och väntande fröed skinnsidan mot honom. Han hajade till, gick fram och tittade bakom den yviga kragen, där stod gamla Greta och höll den på höjda armar, och inte ett knäpp hade han hört. Det föll honom in att en så ljudlös gumma måste veta mycket om världen.

»Hör du Greta», sade han och kröp i pälsen, »hör du Greta, tack ska hon ha, här är en krona, säg mig är det sant, som de säger, att fröken Humble ska gifta sig med bokbindaren?»

*

Denna jul hade det varit ett ofantligt viskande bakom Mikaelas rygg. Herrarna sutto på annandagen samlade i ett av sovrummen och överlade bekymrat om hur det väl skulle bli, om Oltedt vräkte Amazonen för dem. Plössligen upptäckte man, att hon i alla fall var en oemörd pamp. Alla utom Törnros, som satt tyst, diskuterade möjligheten att förhindra den Olsonska planens utförande. Det vore väl också tusan om man inte skulle kunna göra något för henne den här gången, Oltedt är väl rädd för stryk! Gamla Greta hade råkat höra ett sådant yttrande och exploderade så skärvorna yrde: göra något för henne! Jo jag tackar! Ingen människa har ställt annat än ledsambeter för henne och allra mest di som hon varit goast vel »Varför är gumman så stött i dag?» frågade Gullman. En av Svenssons vänner stred en kort och ojämn strid med sitt sämre jag, gick så bort och viskade frågaren i örat, höggs av en annan och viskade ett ord här och var. Som Idioten händelsevis numera lutade åt Palmskogs håll, svor han icke, men man såg att det var nära ögat. Ofrivilligt kastade han en hastig blick bortåt Törnros, som också deltog i rådplägningen. Törnros fann sig plötsligt som centrum för allas häpnad, tvivlande och samtidigt respektfulla blickar. De måste skänka den sin äktning som vunnit amazonen. En känsla av äganderättens stolthet blossade upp hos honom. Gullman, som hade ett av sina klarsynta ögonblick, såg det och förstod att det otroliga meddelande, som viskats omkring, måste ha ett uns av sanning i sig. Han reste sig och lämnade rummet. Han var utom sig, Amazonen var ju ett fruntimmer!

Dagen därpå stod Törnros vid fönstret i sin verkstad och spejade efter Mikaela, som gått ut tidigt och ännu efter flera timmar, ej syntts till. Äntligen varseblev han hennes långa, pälsklädda gestalt. När hon kommit upp på gården, stannade hon och betraktade huset med rynkade ögonbryn, som om hon undrat över möjligheten att ta med sig sin egen oljefärg, när hon flyttade... När hon slutligen gick in i huset, kom han ut ur sitt rum och mötte henne i hallen.

»Det är något jag ville tala med er om», sade han, »vill ni inte komma in till mig?» Men hon var inte i något komma-in-humör.

»Vänta mig här», sade hon kort, »jag är strax tillbaka.»

Törnros var den ende, som hade hört nyheten om Olfeldts planer med en hemlig glädje. Därmed öppnades måhända för honom och henne en väg ut ur den omöjliga situation, vari de befunno sig. Om hennes verksamhet genom Olfeldts ingripande tvunges att upphöra, då fanns det utsikt för honom att komma i en annan ställning till henne än hjonets till sin välgörarinna. Han var besluten att träda in på köpmannabanan igen, hade vänt sig till styrelsen för det rederi han en gång ägde, och den hade genast givit honom löfte om en plats på nyåret med tanke på att den förtjänat millioner på de båtar, som gingo över haven med en röd törnros på skorstenen. Mannen var ju duktig, och hans fall hade varit hans efterträdare till så stor upphöjelse! Han hoppades att här sätta en kil in i livet och komma fram på nytt, och om så hon samtidigt drevs bort från sitt livsverk, då grydde den dag, då han kunde vinna henne utan att all för mycket förödmjuka henne. Hon älskade honom. Varför vore det då så omöjligt? Feg och småaktig var hon inte, nej, hon var säkert stolt nog att bekänna den hon älskade, blott han kunde tillåta det. Icke en natt, sedan han hört nyheten

om husköpet, som spritts i huset genom Svenson, hade han fått sömn för alla de planer, som fyllde hans hjärna.

»Vad var det ni ville mig?» frågade Mikaela och väckte upp honom ur hans tankar. Han tyckte inte riktigt om hennes ton. Han såg sig om, här var dörrar åt alla håll, och han kände det olustigt, han kunde allrig veta var gamla Greti skulle dyka upp. Hon var numera alldeles närvarande, som en oak gammal häxa sågale hon honom till besynnerligaste spratt. Sedan han höjt sina ögon till hennes fröken, voro alla kärli i hans rum, som borde vara fulla tomma och tvärtom, hans skor borstades inte och gamla katten han avskydde låg ständigt i hans säng, när han kom in, spann ont och stank.

»Jag ville tala med er om den Olfeldtska historien», sade han.

»Å, jag trodde inte ni visste den.»

»Kunde ni verkligen inbilla er att Svenson skulle vila, annan vi alla hört den? Han har försatt oss med alla detaljer, vi känner hela samtalet mellan er och Olfeldt, och vi vet också att han svurit på att driva ut er den första oktober.»

»Men är det då ingen av er som är så pass bevandrad i lag och förordning att ni inser att han inte kan det», sade hon häftigt och blev röd i ansiktet. »Mitt kontrakt står, även om huset byter ägare.»

»Men nämnde inte Olfeldt att han hade en möjlighet att göra kontraktet om intet?»

»Jo, men det vet jag ju han inte duger till! Det är bara tomt skryt.»

»Nej men var det ej, jag kan inte hjälpa det, se inte så ond ut. Om han säljer huset exekutivt, är kontraktet därmed ogiltigt, och han gör med er vad han vill.»

»Ja, men då är det ju inte hans hus längre!»

»Ack ni är då inte inne i världens ondska. Han gör bara en skenauktion och köper det tillbaka själv. Det är det enklaste i världen.»

»Och jag svär er att om det också vore det enklaste i världen, så ska det inte gå i alla fall! Det finns en rättskänsla! Samhället, en opinion som inte tillåter vad som helst, en slags kollektiv moral och mot den, minns mina ord, förmår Olson ingenting!» Och hon reste sig hastigt och gick mot dörren.

»Ett ögonblick», sade han, »det var ännu en sak: jag vill också säga er, att jag äntligen skriver ut mig själv som frisk nu och lämnar min plats i ert radiumhem för en annan med samma kraft i själen. Jag ämnar mig just ut att se på rum i dag.»

Hon blev stående häpen.

»Flytta», sade hon, »ska ni flytta från oss! Är det alltså verkligen sant, det trodde jag inte!»

»Hur så?» frågade han förvånad, »jag har inte talat vid någon människa om mina planer att flytta.»

»Då är det ändå märkvärdigare», sade Mikaela. »För gamla Greta sa till mig i morse, när hon kom med mitt te, fröken ska få se att konsuln flyttar snart sin väg.»

»Nej vet du Greta», sa jag, »han flyttar inte förrän jag upphör med hemmet, och det ämnar jag inte göra.»

»Jo, men, vänta bara», sa Greta.

IX.

DET ANDRA TECKNET

»Vad gör hon just nu?» frågade sig Filip ofta och föreställde sig Andrea stående i porten till sitt hus, spejande efter den länge saknade, som skulle han utan vidare komma gående med sin resväska av svinläder i handen. Eller han såg henne sitta i skymningen framför brasan orörlig ännu länge efter de den slocknat, drömmande, sörjande det förgångna, mellan längtan förtärde henne lika obevekligt som elden glöden i kakelugnen.

Vad gör hon just nu? Ingenting kunde vara längre från hans tankar än det rätta svaret. Han hade icke kunnat följa den rad av händelser och den hjärtats förvandling, som fört henne till den gröna schaggsoffan i gudstjänstlokalen, där hon kanske i samma ögonblick han sände ut sin fråga i rymden placerades av församlingens ledning, medan de troende sutto på trä.

Den dag då Andrea slutligen uppgav motståndet och överlämnade sig, var för Filip lik alla andra. När Andrea senare gav honom datum, försökte han att erinra sig denna avgörande dag, men fann den bortkommen i den tystnad, som månad efter månad stod som en mur i norr och skiljde honom från hans älskade...

Medan församlingen sjönk: »friköpt, friköpt, friköpt, av det blödande Lamm!» vred sig Andrea oroligt på

schaggsöffan. Hon hade i sin sångbok ett bohmärke med ett törnekrönt Kristushuvud, under vilket stod: »Skall jag dö fåfängt? Skall jag blöda förgäves?» Vad skulle hon svara? Vad skulle hon välsvara på det?

Så kom Dörkas' yngre bror upp i kat-dern. Han påminde alltför stygt om direktör Olfelt för att Andrea skulle tycka om honom, men han var inte utan talarbägning och fantasi. Det låg en viss flykt över hans ski'dring av mänskligheten, som på avgrundens rand rukt ihop och förgjorde sig inbördes, hetsad av en ångest, vars orsak den icke själv förtäl. Eggad av ärelystnad och hämnbegär, förblindad av smärta och blod sörjade den ur tiden huvudstupa in i evigheten utan att märka faran. För Andreas inbillning framstod en åskådlig bild av grotesk och fruktansvärd tragik. En skälvning kom över henne, en dödens pust strök henne förbi. O jämmer, tänkte hon, o erbarmliga slut på den sköna världen! Du liknar en döende, som i sin sista stund bara tänker på att skinna och roffa och skada.

Hon såg sig omkring i församlingen, inte en fläkt rörde sig ännu där. Apokalypsens fasor voro vardagsmat för denna publik. Endast en sorgklädd ung kvinna med två barn vid sidan tycktes upprörd, när hon såg på sina små. Hon tänkte väl på sin vanmakt att rädla dem. Men ingen tycktes i alla fall dela Andreas medlidande och skamkänsla. Ingen kände sig solidarisk med den värld, som skulle förgås. Ingen beklagade det jämmerfulla slutet på den sköna jorden, där mänskligheten arbetat, lidit, njutit och längtat efter fullkomningen i tusenden av år. Varför skulle man det? Här var inte frågan om en värld, som långsamt, genom oändliga svängningar av kurvan, rest sig. Nej, det var en värld, som, en gång fullkomlig ur Guds hand, syndat och förnekat till dess måt-

tet var rågat. Den förtjänade sitt öde, man fick inte glömma det, och man kunde endast böja sig för Gud och prisa honom, att Han frälst en från att dela det.

Apokalypsens Gud var bakgrunden, mot vilken predikantens bild av den rasande mänskligheten på tidens rand avtecknade sig. För Andreas syn stod Han vid horisonten som ett gigantiskt åskmoln med konturerna av en människa, stundom flammade därur en ljungeld till tecken hur vred han var. Skålarna av hans vredes vin voro fulla, han var utan misskund mot dem som icke ville mottaga frälsningen! Det var fäflängt att tänka, att Gud kunde bevekas t. l. att mildra sina stränga villkor eller giva mänskligheten ännu någon frist. De begagnade ju varje uppskov endast till att bli än värre. För ett stoft att hysa medlidande med mänskligheten vore att mätra Gud.

Andrea såg upp vid dessa ord och mötte predikantens skarpa blick, han hade riktat sig speciellt till Andrea, här finns ingen annan, som hade någon frestelse att mätra Gud i detta stycke.

Med ens, utan övergång, vändes bladet, ty nu talade predikanten inte om mänskligheten i allmänhet utan till de trogna. Och nu hade det mäktiga ovädersmolnet förvandlats till en mild afönsky, nu var Gud den osägligt kärleksfulle, som av outgrändlig godhet valde ut band och miljonerna en enskild individ och länkade dess öden, så att han måste drivas till frälsning, som en herde, när vilddjuren äro ute, söka: gena ett lamm in i fållan.

Andrea, som i likhet med de festa av sina samtida omsorgsfullt avnjutit sitt liv, övertygad om människans absoluta rätt till de glädjeämnen jorden kunde bjuda, denna samma Andrea skulle plötligt förmås att tro, — annars vore han förlorad — att Gud enkom för hennes frälsnings skull ingivit Filip lust till att resa och skiljt

dem åt med sina mäktiga händer, på det att hon må te vända sitt hjärta mot frälsningen.

Hon vändades under motsägelsen, förebrådde sig själv att vilja bringa de höga mysterierna i samklang med sitt vid ett åttaklassigt läroverk nödtorftigt utbildade förnuft.

Änliggen teg han, och Dorkas stämde upp:

Underbara nåd,
Underbara nåd
Underbara nåd i Jesu

I samma ögonblick som sången förklingade, och församlingen beredde sig till bön, rycktes dörren upp, och in störtade gamla Gustava, åtföljd av den store konstnären och Marianne, flickan, som varit i sin flickpension. Och nu kom det liv i församlingen. Predikanen fällde handen, varmed han redan betäckt sitt ansikte, hans far rätade på sitt gamla Petrushuvud, som legat fridfullt nedsjunket mot bröstet, och öppnade ögonen för första gången under mötet. Men då han såg, att det var hans svärmor, som kom, slöt han dem igen.

»O Herre Gud!» ropade Gustava. »O Herre Gud, nu är han dö! Nu är han dö! Precis som han sa. På tredje dagen, precis som han sa!»

»Jaha, precis som han sa», upprepade de andra i korus.

Dorkas tog genast hand om saken. Hon reste sig från orgeln och ledde fram sin mormor inför församlingen.

»Är han riktigt säkert död?» frågade hon och såg förvåntansfullt på gumman.

»Jaha», tjöt Gustava, »precis som han sa.»

»Seså mormor», sade Dorkas och gav Andrea en triumferande blick, tala nu om för församlingen vad som har hänt, ingen vet nånting.»

»Har du inte talat om det då?»

»Nej, jag ville först veta, om han dog.»

»Jo, det är min dotterson», förklarade Gustava, och rösten bröts av en snyftning. »Alla syskonen är så utmärkt begåvade och föräldrarna med, men den här pojken, han som dö nu, han har vatt stum som en fisk, sen han var två år gammal. Och nu va han tolv på det trettonde, och i torsdags morse satt han och åt välling med oss andra, och ingen tänkte på nånting annat än att vi va glaa att ha lått den där mjölkatårn, så vi kunde koka. För de händer inte var torsda i dessa tider, ska-jag sä. Och när pojken ätit slut sin skål, så sant som jag står här inför församlingen, Petterson kan vit'na och flickan här, hans syster m., så börja pojken, som vatt stum som en fisk, å tala lika klart som jag nu.»

»Ja, det var en skål det, san, och så räckte han fram den tom te mor sin. Hon ble så förstenad och förlägen, så hon kom sig inte för med nånting, utan jag fick hålla upp och jag darra på hand, så att jag spillde på duken...»

»Duken!» tänkte Andrea.

»Och när pojken ätit upp den skålen med, så sa han, (Herre Jesus, så rädd jag ble): Om nästa år kommer Domen, sa han.»

»Å inte kan du veta det, sa vi.»

»Jo, det kan ja, sa pojken, och det är lika så sant som att om tre dar så är jag dö. Och sen så sa han inte ett ord mer, hur vi ban och truga. Och vi har valtän ännu sen och inte våga lämnan ett ögonblick och inte nåt fel så vi på pojken, utan han va se precis lik. Men Herre Gud ett sånt under, i dag ackurat ve samma tid som vi åt välling, så sjönk han ihop å va dö!»

»Jag trodde det!» ropade Dorkas, »jag visste, att detta tecken var från Gud!»

Sammalunda församlingen. Den hade utan synbar rö-

relse åhört profetians bevis för världens snara undergång, men Gustavas uppträdande och berättelse om det mystiska lilla vittnet steg den åt huvudet. »Tack Herre, att du besöker oss! Tack Herre, att du gör under för att stärka vår tro!» hördes nu från alla håll i bänkarna. »Herre Jesus, gör oss beredd! Herre Jesus, bevek de själar, som äro här och ännu inte givit sig åt dig!»

Predikanten harklade sig. Han ville helst tala själv, och blev lätt otålig om församlingen var alltför meddelsam. Nu lade han åter handen över ansiktet och passade på när en röst tystnade och innan nästa ännu hunnit ta vid:

»Tack att du sänder oss denna underbara påminnelse om att din tid är nära», sade han. »Må den verka på våra hjärtan och i synnerhet på den familjens hjärtan, där undret är skett, på det lilla vittnets mor och syster...» Han hade själv förgäves sökt att omvända sin vackra kusin Marianne.

När slutligen församlingen beredde sig på att bryta upp, reste sig Dorkas och höjde handen till tecken, att hon hade något att säga. Då man inte märkte henne, sprang upp på sin stol, ropande: »bröder och systrar!» Man stannade i förväntan, och blickarna flögo mellan henne och brodern, som såg ganska illa berörd ut. Och det hade han också skäl att vara, ty nu riktade sig Dorkas direkt mot hans allmänna tolkning av vad som skett. Hon nöjde sig inte med att han sagt tiden är nära. Det lilla vittnet hade ju bekyrat nästa år kommer Dömen! Nära kan vara om en tjugu, tretti, fyrti år! Men nästa år är nästa år, och om vi borttolkar vittnesbördet, då har Gud förgäves gjort ett under för våra ögon! O bröder och systrar, bedjen för vår broder att han måtte mottaga Anden, att han måtte få den tron, som bränner bort fruktan och klenmod såsom e'd!»

Den stackars unge mannen såg inte ut att veta hur

han skulle bära sig åt, men församlingen upptog välvilligt Dorkas' uppslag; den ene efter den andre steg upp och bad för predikanten och sade honom under denna form många ganska bittra sanningar. Tydligen hade Dorkas det största inflytandet över dem. Men slutligen tyckte visst den gamle Petrus att det kunde vara nog. Med en röst, som åskade genom salen, tog han upp en sång, och när den var slut, fick man gå.

Gustava utlöste församlingens stämning. Hon skakade på sitt huvud, så att de vita hårtestarna fladdrade, »Det är ju för dant», sade hon. »Nu får vi lov å börja leva ett rent liv Peterson!»

Andrea och Dorkas fingo sällskap med Gustava och gingo direkt till lusthuset till det lilla liket. Det var nästan som om de väntat, att änglar skulle burit bort det, men nej, det låg där på en säng iklätt en liten nattskjorta från den asyl, där det vistats några år, låg där med ett majestätiskt och vist leende på sitt magra anlete, som isade Andreas blod. Från det ögonblicket var övertygelsen inbränd hos henne, att Gud talat genom barnets mun och för henne fanns nu ingenting mera, som var viktigt i världen, än att mottaga frälsningen och vinna frid.

»Jag har satt på kålen åt frun», sade Gustava, när Dorkas och Andrea gingo upp i stora byggnaden. Båda föraktade de att svara, de ämnade sannerligen inte äta kål, ej heller någon annan söndagsmiddag. De visste nu båda vilken kamp, som förestod. Andrea darrade och fröjdades som en kvinna, som känner de första värkarna.

Dorkas hade inte tagit föda till sig sedan torsdags morgon, då hon hörde undret, som skett med hennes lille kusin.

Hon var vit i ansiktet så när som på den yttersta nässpetsen och ögonen blänkta.

»Det är det andra tecknet, som sker för fru Humbles

13 — Den befriade kärleken.

skull», sade hon. »Krafter är i rörelse, motstå dem icke mera!»

Hon föll på knä, drog Andrea ned vid sin sida, och nu började bönekampen. Hon tycktes inte känna någon trötthet, hon slappnade icke av. Oavslåligt bestormade hon Gud om hennes själ, om tro, om klarhet och om frälsningens förvisning för henne. Och medan hon bad timme efter timme, kom en hänryckningens svindel över henne. Hon omslöt av en ljuv och himmelsk atmosfär, en dimma sänkte sig över henne, hennes kropp föll av henne som blomblad, och i den skönaste förening av bävan och tillit förnam hon andens närvaro.

Andrea såg hur hon förklarades, hur hon med blå skakande läppar talade med Någon, lyssnade till Någon. Och med ett svagt rop, av henne själv förnummet som ett rytande, av vild längtan att tränga bortom skrankorna, grep hon fast i Dorkas hand för att om möjligt överföra något av extasen på sig själv. Så långt som Dorkas kunde hon inte nå, ty hon hade icke fastat som hon, men plötsligt brast tvekan inom henne, den påtryckande kraften hade blivit starkare än motståndet. Nu var det likgiltigt allting utom hennes förhållande till Gud, och han belönade hennes fullkomliga hingivelse och uppgivelse med den utesägliga vissheten om hans välbehag.

»Herre», viskade hon, »för mig skall du icke blöda fåfängt. I denna välsignade stund dör du för mig, jag dyker ner i ditt blod, jag tvär mig från huvud till fot däri och hela min syndaskuld faller bort. Ack vad det är skönt», viskade hon extatiskt, »att sluta sig intill ditt blodiga hjärta och vila där för alltid. Jag har varit så ensam och förvillad. Nu får du allt som är mitt, min vilja, mina minnen, ja du får mina minnen också. Lagg din genomstungna hand på mitt huvud, som tänkt så många dåraktiga tankar både i glädje och sorg. Låt mig få somna in i dina sidosår, dina dyra pinomärken. För

din skull blir världen såsom ett intet. Och Frälsare, jag har ännu något att offra, jag har något att lägga för din fot. Min make älskar mig. Den kärleken bjuder jag dig.»

Dorkas brast ut i jubel och lovsång, vid Andreas ord. Hon uppfylldes av en vanvettig glädje, hon kunde inte ligga på knä, hon steg upp, sträckte sig mot höjden, hon skulle velat dansa inför Gud i fröjd över hans underbara nåd och över att det blivit henne förunnat att vara ett redskap för Andreas frälsning.

När Gustava kom in fram på kvällen, fann hon spisen kall och maten orörd.

»Nu kokar jag lite äggmjölk», sade Gustava.

XI.

ANDREA BEKÄNNER SIN TRO

En söndag någon tid efter undret gick Andrea och ordnade ett förmiddagsté i sitt hem på Kvastmakarbacken. Det var den första bjudning hon haft på år och dag, kanske var det den sista. Vid denna tanke suckade de många glada festernas värdinna lätt, möjligen av saknad, möjligen av ruese.

Så snart hon själv känt sig bärgad över på rätta sidan av floöen, greps hon av samma hunger efter själar, som utmärkte Dorkas. De två hade långa överläggningar om hur Andrea bäst skulle kunna upplysa människorna och föra dem till Gud, men det dröjde något, innan anden gav dem ledning hur det bäst skulle ske. En dag, just när de sutto och grubblade över detta, ringde Eva Brinkman och frågade, om hon inte finge titta upp ett slag på söndagen. Andrea och Dorkas ansåga sig därigenom ha fått den ledning de behövde. Och nästa dag blev fru Brinkman ombedd att ta med sig så många kvinnliga journalister hon kunde få tag i. Det var nu dessa, som skulle ha té och marmelad.

De flesta av de tillfrågade hade svarat nej tack så mycket, de ville inte offra sin söndagsförmiddag på att springa på Söder och leta efter Kvastmakarbacken. Men så stod på söndagens morgon i alla tidningar en nyhet om Filip Humble, Den Fångne Skalden, som gjorde att

de ångrade sig. Och när nu Andrea tittade ut, såg hon en hel skara komma glatt pratande uppför backen. Sist slank in genom den röda porten en herre med en låda, fotografen. Andrea skyndade att öppna, Dorkas var till hennes hemliga glädje borta på möte. Bland dem som kommo var en liten nybörjare i yrket, som med en nick räckte Andrea sin sälbisamkappa.

»Ja», sade den olyckliga, när sedan kamraterna följde över henne, »hon såg väl ut precis som en husjungfru med svart klänning och en sån där remsa om halsen, som man ger dom om jularna och en silverbrosch under hakan i form av en äbber!»

»Det kommer att gå illa för er i yrket», undervisade veteranen i skaran, »ifall ni bedömer folk efter kläderna. Det kan bli de gräsligaste misstag. Om jag aldrig sett fru Humble förr, så skulle jag ha kunnat peka ut henne bland ett tusen husor. Hon har tydligen blivit lite tokig, alldeles som jag skulle bli om tyskarna sänkte min man, som just nu är på Atlanten. Men hon har i alla fall kvar hela sin obeskrivliga charm. Om än en fjärl får vingarna skurade med messingsvatten så är hon ingen klädmal för det.»

»Om jag tatt henne för klädmal, hade jag väl inte precis gett henne min kappa», insköt synderskan.

»Och vad äbbern angår», inföll en annan, »så tillhör jag mosaiska församlingen, men det har inte undgått mig, att Fisken var en symbol för Kristus hos de första kristna. Så det!»

När gästerna kommit in i den lilla låga salen, där solskenet bröt sig mot de gröna, bucklade fönsterrutorna, så att det såg ut som om man vistats inne i en flask mosel, slog de ring omkring Andrea, fulla av entusiasm.

»Nu får vi lov att gratulera hjärtligt! Tänk vad det var förfärligt roligt! Det säger alla tidningar med

en mun. Aldrig har väl ett val varit så populärt förr», tillade hon med sälbisamkappan.

Andrea blev blossande röd ända upp mot det gråsprängda hårfästet.

»Vad är det ni lyckönskar till?» frågade hon.

Alla sågo häpna på varandra.

»Har inte fru Humble läst tidningarna? Er man är invald i Svenska akademien efter Hedland! Vi trodde det var därför ni bett oss komma hit.»

Andrea sjönk ner på en stol.

»Är det sant?» vände hon sig till Eva Brinkman. »Ja», svarade hon och gick fram och kysste henne, i ett anfall av plötslig medkänsla. Hon visste bäst hur Andrea krävt och längtat efter en stol i akademien för sin man, och så kom denna gåva nu. Hur annorlunda kunde detta ögonblick inte ha varit!

Inom Andrea kvälde upp en våg ur en källa som hon stenat igen. Äntligen, äntligen rättvisa åt Filip! Hon hade hållit vad med honom om en låda champanj att det skulle bli före 1918, då han blev fyrtiofem år. Hon hade vunnit vadet, men vad betydde egentligen all sådan världslig utmärkelse nu? Mindre än champanj till och med.

Gästerna hade skingrat sig litet för att ge henne tillfälle att hämta sig.

»Var så vänlig och sitt stilla precis såsom frun sitter ett ögonblick», sade fotografen.

Andrea satt stilla, till dess mannen satt på huven, då störtade hon upp och förklarade, »att hon inte ville bli fotograferad. Nej förlåt mig, min herre, det vill jag inte.» Han bugade sig och gick med sin plåt.

»Jag bjöd er hit av helt annan anledning», sade hon, vänd till gästerna. »Jag hade inte en aning om valet. Var så god nu och slå er ner...»

Man talade om de ökade utsikterna för Filip att få

komma hem, en och annan försökte en kryptointervju, frågade så där samtalsvis efter Filips brev, hur det kändes att vara skilda, om han diktade något i fångenskapen?

Andrea svarade mycket knappt, hon längtade blott efter att få tillfälle att tala ut, men det var svårt att börja trots allt.

Fru Brinkman såg det och försökte hjälpa henne på traven genom att fråga vad Andrea väl haft på hjärtat, när hon bjöd hit dem.

»En mycket allvarlig sak», sade Andrea och såg sig omkring bland dessa helt världsliga signaturer, med en plötslig undran, om hon förstätt Gud rätt, om Han menat att hon skulle börja med dem. De tycktes henne i själva verket lika långt borta som Filip i Kap.

De lyssnade emellertid uppmärksamt och deltagande på henne, när hon, nervöst lekande med en tesked, försökte förklara för dem Sanningen. Hon förstod nog, att för dem tanken att världshändelserna voro förebud till änden, syntes orimlig, som den gjort för henne. Men hon bad dem pröva den, och de skulle se hur förunderligt den passade in, hur den förklarade det till synes oförklarliga. Damerna trodde väl inte, att kriget var ett utslag av människornas fria vilja. Nej, hemligheten var den, att vi ingått i Apokalypsens skede och stod vid evighetens rand. Men detta förstod inte människorna, de var förstockade som folket i Sodom och Gomorra, och eld och svavel skulle ofelbart regna också över Stockholms stad...»

Ingen sade något eller vågade en blick åt sidan, ett par voro som fallna från skyarna: hur var den människoskapt, som ännu talade om Gud? Alla blevo alltmer generade, hur i Herrans namn skulle detta utvecklas, och vad skulle detta bli för tidningen? De hade kommit för att intervjuva en av de adertons fruar om hennes sympatiskt tragiska öde, särskilt ägnat att intressera en vil-

sträckt läsekrets, emedan man visste att det var henne Filip Humble besjög i sina dikter. Och så träffade de denna lilla besynnerliga figur, som ville omvända dem och med dem förmodligen deras läsekrets. Kanske menade hon att nyheten om världens undergång borde stå samtidigt på första sidan i hela pressen på måndagsmorgonen, försedd med lämpliga kommentarer. Men man kunde ju inte snäsa av henne, hon var därtill alldeles för söt och rörande och olycklig. Olycklig, och ändå stod glädjen som en gloria omkring henne.

När Andrea slutat blev det rätt länge tyst, ingen visste något att svara.

Slutligen tog fru Brinkman till orda: »men vad tänkte du att vi skulle göra åt detta, Andrea?» frågade hon som man talar till ett barn. »Det tog ju dig lätt år att bli övertygad, du tror väl i alla fall inte att vi kan bli färdiga till i morgon?»

»Jo», sade Andrea, »nu när jag vet sanningen, tycker jag det. Jag tror er bättre än mig själv.»

»Ska kanske fru Humble hålla något föredrag?» frågade den mosaiska journalisten, som var praktisk och tydlig, »för då kunde ju vi alltid komma och referera.»

»Ja», sade de andra, »ja, ja.»

Andrea teg ett ögonblick med slutna ögon. Hennes gäster fingo ett intryck av att hon frågade Någon.

»Är det enda sättet att få fram mina tankar?» frågade hon. Och då hon fått bekräftelse därpå, sade hon beslutsamt: »ja, så ska jag då hålla ett föredrag! Jag ser att jag måste göra det. Men jag ska be att få lämna några skrifter, så att damerna kan orientera sig lite i frågan i förväg. Annars är jag rädd, att ni bara refererar mig ur skandalintresse.»

Hon gick, men man hann inte mer än utbyta en blinkning, så var hon tillbaka med en hel hög traktater. Ett par av gästerna, som tyckte att samtalet började bli lika

enformigt som ofruktbart, reste sig till hälften för att taga adjö, beslutna att glömma skrifterna i förstugan. I detsamma slogs dörren upp, och där stod en dam i en bourgognefärgad kappa med en stor svart hatt. Det var Mikaela, känd av de flesta från deras sociala reportage, och de hälsade henne med en så tydlig lätnad, att hon började tro Gustava talat sanning, som påstått, att frun kallat samman alla tidningarna, för att underrätta dem om ett under, som tilldragit sig med hennes barnbarn.

Andrea, som på sista tiden undvikit Mikaela, hade inte mod att möta situationen.

»Ta av dig», sade hon, »jag går och sätter på nytt tevattnen.»

Mikaela skakade hand runt bordet.

»Kom ni också för att gratulera?» frågade hon.

»Ja», sade fru Brinkman, »det var ju förfärligt roligt men...»

»Ja, det är för tråkigt att han är borta. Ska ni gå nu? Vänta ett ögonblick», bad hon gripen av en plötslig impuls, »jag skulle kunna ha en stor skandal att meddela pressen, i vilken jag och en känd stockholmsmillionär spelar huvudrollen! Vill ni ta hand om honom åt mig?»

»Hvad han inte är aktieägare», sade en av de mera erfarna

»Känner ni direktör Olfeldt?» frågade Mikaela. Ja, en hade sett honom på Bukowskis julauktion, köpande krämkoppar, en annan hade ätit middag med en kamrat, som lånat pengar av honom, en tredje hade ringt upp honom för tidningens räkning för att fråga vad han trodde om moralen efter kriget.

»Gott», sade Mikaela, »då kan det ju alltid roa er att höra början av denna lysande bana.» Och för första gången i sitt liv bröt hon hemligheten kring en av sina herbar och skildrade med den fullkomligaste indiskretion Olfeldts fall och fängelseår, hans uppträdande i hennes

förstuga med ödmjukt snaggat huvud, hans arbete på att omvända henne till den rätta tron... Det var illa gjort, men det var just det, som var så skönt. Hon berättade hur han blev mobiliserad, fick en hjärtevän och kompanjon bland kamraterna, gjorde sin första kupp på sin första permissionsdag, och nu var rik. Hon talade om hans middag för de fattiga förolyckade, hur han blev av med sin älskarinna, och hur han en dag slutligen kom i egen bil till hennes port för att berätta att han köpt huset och tänkte jaga ut henne.

»Just er!»

»Ja, han hade så vitt jag vet ingen annan välgörare», sade Mikaela och skrattade. »Nå, fortsatte hon, »jag var inte rädd. Jag trodde på lagen, på den kollektiva moralen. Först prövade jag den ena, sen den andra, nu försöker jag vad skandalen genom er mina damer kan göra men det är bara på elakhet, utan hopp om framgång. Sedan återstår ingenting — annat än att ge sig för övermakten.»

»Men har du verkligen varit hos de rätta personerna?» frågade Eva Brinkman, som höll på de besittande klasserna och skrev i deras tidningar.

»Kära du», svarade Mikaela och skrattade, »det är mitt yrke och min enda specialkunskap att veta vilka som är de rätta personerna, annars skulle jag inte kunna sköta ens det lilla arbete jag har. Jag har varit hos rådmän och överexekutorer, stadsfullmäktige av alla partier och skuggningar, och jag har slutligen varit hos socialt intresserade millionärer, två.»

»Nåå? Har du vunnit något?»

»Ingenting annat än sympati. Nej, kära ni, samhällets sympatier är uteslutande på min sida, men Olfeldt kommer att med dess lagliga bistånd köra ut mig och ruinera mig och min verksamhet i alla fall. Det är sanningen om detsamma.»

»A, nu är du väl bitter ändå.»

»Ja, visst tusen är jag bitter. Men inte för bitter skulle jag tro. Nu vet jag verkligen hur världen är hopfogad. Jag har sett tusen brättvisor mot andra och varit arg och reagerat, men ändå är Olfeldt det hål, varigenom sanningen först riktigt strålar ut över min stig! Se goddag, Andrea, låt mig riktigt lyckönska dig!»

Andrea såg sig intresserad om bland sina gäster. »Det var snällt att ni skriver», sade hon tacksamt åt två av dem.

»Ja, inte sant», sade Mikaela, »du unnar också Olfeldt att komma på schavotten? Men ni andra då. Är han aktieägare i alla era tidningar?»

»Jag skulle gräsligt gärna vilja skriva», sade fru Brinkman. »Men jag vill bara tala om vad vår ekonomidirektör svarade, när jag föreslog att börja en kampanj mot jobbarna: 'vi kan väl inte börja en kampanj mot vår läsekrets.'

Mikaela ryckte på axlarna. »Jag bjuder er i alla fall till Skansgård den första oktober, mina damer», sade hon, »då ska ni få se mig sitta på min stjärt på trappan och Olfeldt tillsammans med lagens och rättvisans hantlangare i färd med att bända dån mig med spett.»

Ute i tamburen pratade man ivrigt om Olfeldt, var verkligen mycket förbittrad på honom där. Det berättades, att han nyss flyttat in i en stor våning på åtta rum, att han låg i underhandling om att köpa ett renässansslott i Sörmland.

»Det är ju för dant att det ska vara så olika», utlät sig Gustava, som hjälpte på med ytterkläderna, »i kåken här bredvid fick en fru i går sin tionde unge på några nummer av Stockholms-tidningen.»

»Det är visst något för mig», sade Stockholms-tidningens representant och skyndade ut med Gustava. Alla hade nu så brått att komma iväg, att Andrea knappt fick gehör

för en påminnelse, om fördraget hon tänkte hålla. Ingen tycktes egentligen hågad att återkomma till ämnet, men man lovade göra vad man kunde, det vill säga på tidningsspråket ingenting.

»Nu har jag satt bort hela förmiddagen», klagade flickan i sälbisankappan »för ingenting.»

»Tänk jag för min del», sade fru Brinkman, »tycker att jag haft en ganska givande förmiddag. Ingenting är så roligt, som att se livet utveckla sig för sina ögon i all sin groteska prakt. Här har vi ju fått uppradade för oss tre typiska exemplar av världskrigets människor eller fyra, om man räknar dit frun, som fick barn på Stockholmstidningen. Stackars lilla Andrea Humble, direktör Olfeldt med älskarinna och fröken Humble, hans offer, som har rätten på sin sida, men likväl måste vika för hans pengar. Vad vill ni egentligen mer? Tror ni att ni hade haft roligare hos Bergs eller Feiths?»

»Ja, efter som jag inte skriver romaner», sade sälbisankappan försmädligt.

DEN LILLA BLA KANTEN

En medelålders välklädd herre gick fram och tillbaka på Tunnelgatan utanför Viktoriasalen. Ett litet auditorium kom ut, han stannade och betraktade det, och många sågo intresserat på honom igen, fängslade utan att veta varför. Hans ansikte liknade hjältens i ett bi-drama, sista akten. Det var Törnros.

Per Brinkman och hans fru kommo ut, han hälsade, och de kommo fram till honom.

»Nå, vad tyckte ni, herr Törnros?» fru Brinkmans stämma darrade av uppsamlade intryck.

»Jag var förvånad över att hon talade så vant och så väl», sade Törnros och såg förbi fru Brinkman bort mot dörren.

»Ja, men var det ändå inte en vemodig tillställning det hela? Ja, ni kände inte Andrea Humble förr, hon var lyckan själv. Ni skulle sett dem tillsammans, Filip och hon, det var romantiken livslevande återuppstånden med hela dess behagliga filosofi! Och nu har hon av allt detta inte kvar mer än en liten blekblå kant på sin svarta klänning, såg du den Per? A, detta förbannade krig! Snart tar det väl från en den lilla kanten med.»

»Jag tror du misstar dig i det, Eva», sade mannen ivrigt, »jag är säker på, att herr Törnros alldeles som jag kände hur hennes väsen under hela föredraget utstrå-

lade erotik. Jag hörde inte mycket på, det ror mig inte med bibelutläggning, men jag såg på henne.

Vet ni vad hela hemligheten är med henne? Ingenting annat än det att hon inte har någon man. Hela hennes väsen var bara älskog, så blev hon ensam och nu kastar hon i förtvivlan hela världen som en krans ner i sin döda kärleks öppna grav. Andrea har alltid förstått gesten!»

»Är du så tvärsäker på att det hänger ihop så?» frågade fru Brinkman med lätt tvivel i rösten.

»Ja, det är jag! Om hon bara blev upplyst om sammanhanget själv, och fick en aning om vad det är för krafter, som driver henne, så kanske hon bleve klok igen.»

»Då tycker jag du ska underrätta henne om det», sade fru Brinkman allvarsamt.

»Ja, det har du rätt i!» ropade han förtjust, »det ska jag göra. Men varför kommer hon inte?»

Törntos hade otålig gått uppför trappstegen och in i vestibulen. Där mötte han Mikaela, och ett rop undslapp honom: äntligen!

»Har ni väntat på mig?» frågade hon, »jag ville ju göra ett försök att lossa Andrea ur den Olsonska familjens grepp. Men det tycks vara omöjligt, hon sitter därinne och gråter med en liten grupp av trogna omkring sig; som gör allt för att hetsa upp henne, förstås.»

»Frågar ni om jag har väntat?» sade han. »Jag har inte sett er, inte talat vid er på månader.» I den tomma, skumma vestibulen klämde han hårt hennes hand: »jag förstår er inte», sade han förebrående.

Hon gjorde sig lös: »kom», sade hon, »vi får sällskap hem.»

Brinkmans stod ännu kvar därute, diskuterande lämpligheten av att ge Andrea en karta över hennes själsliv.

»Varför kommer inte Andrea», upprepade Per besvret

ken, »jag ville tala vid henne, jag skulle klarlägga hela sammanhanget för henne, lösa hennes trauma, och hon skulle bli bra eller åtminstone bättre, det lovar jag, skratta inte Mikaela.»

»Nej, då», sade hon, »men jag tror inte Andrea just nu är tillgänglig för din analys. Hon sitter därinne och gråter.»

»Varför då? för att det var så lite folk?» frågade fru Brinkman, som på presidentens Oxenskölds begäran sänt bud till pressen att tåga.

»Nej», svarade Mikaela, »det var hon ju beredd på, eftersom hon inte kunde få in någon slags reklam. Men därför att ni applåderade så muntert, när hon slutade med att be er så hönligt ta vara på den korta tid, som återstår till änden. Det tog hon för hädelse, och nu är hon fullkomligt förtvivlad över att hon ökat allas vår skuld och det kommande straffet, emedan vi inte ska kunna ursäkta oss med att vi inte hört sanningen. Nu ska vi alla lida mycken hugg för hennes skull.»

»Ja det syns ju att det är nödvändigt att jag lägger nerven till hennes handlingar blottad för henne», sade Per Brinkman och tog avsked för att gå hem och tänka över framställningen.

Det var söndagsmiddag fram i april och mycket folk ute.

Trots den spänning och det myckna osagda, som låg mellan henne och Törnros, njöt Mikaela av att ha honom bredvid sig, förklädd liksom i den nya vårdressen till otädlig gentleman ur Stockholms högre ämbetsmannavärld.

»Slutligen sade hon: »vad menar ni med att ni inte förstår mig. Jag trodde att vi voro fullkomligt på det klara med varandra.»

»På det klara! Vi har inte talats vid riktigt, sedan

den natten då Olfeldt hade sin fest, i december! Ni lät mig ju aldrig komma till, innan jag flyttade!»

Hon betraktade honom från sidan, han var sårad och vred, och hon var orsaken. Hon som han fört i figurlig och bokstavig mening talade till på knä.

»Jag trorde», sade hon, »att när vi flyttade var det därför, att ni tyckte som jag att vi måste skiljas åt när en sådan man som Olfeldt kunde diskutera oss.»

»Jaså!» sade han med ett bittert stänk i rösten, »trof ni det var därför jag flyttade! Jag trodde verkligen, att Olfeldts yttranden var er lika likgiltiga som mig. Jag flyttade därför, att jag inte längre kunde stå i hjonets förhållande till den kvinna jag älskade. Jag är en helt annan man än den, som nödvändigt ville bo i er vebo.»

»Ja, jag märker det», sade Mikaela, med en känsla av stolthet blandad med oro och osäkerhet.

»Och ni tänkte att jaha, nu flyttar han, och en annan kommer i stället, och därmed är allting förbit! Hur lite ni känner en man, som vill vinna en kvinna! Mims ni den kvällen, då ni sade: »jag måste göra allt vad ni tillsagt mig? En dag kommer jag och kräver ut det löftet av er.»

Mikaela rodnade vid minnet. Hon hade lärt sig inse att passionen inte, som hon då trott, var ett band för hela livet, och en tygel över ens vilja.

»Nu har ni förklarats», sade hon, »och turen är min. Det är inte alls så att jag bryr mig om vad Olson och Svensson och Palmskog och Gullman och hela högen säger om mig i och för sig. Det är Greta, som bekymrar sig över det. Men ser ni, när jag visste, att de visste, så fick jag klart för mig, det som jag grubblat på så länge: varför makten glidit mig ur händerna, varför de inte lydde mig mer. De hade förlorat respekten för mig, jag som fjällat varenda en förut. Tror ni att Olson skulle

vågat sig på att köpa huset och vräka ut mig, som han inte vetat detta med oss två? Aldrig. Förstår ni inte hur det förlamade mig i mina försök att omintetgöra hans planer eller åtminstone skaffa pengar för att etablera mig i ett annat hus. Jag visste ju aldrig, när eller var jag skulle möta detta rykte, att jag hade ett kärleksförhållande till en av pensionärerna, och därmed hade jag ju varit omöjlig och hela mitt livsverk fallit till marken.»

»Hur vågade ni då lämna ut honom åt pressen?»

»Jag tänkte mig inte för. Men vilka dagar jag hade sen medan jag väntade på hans motdrag. Det är detta, som gnager på min hemliga heder och och därför beslöt jag att...»

»Offra mig.»

»Jag trodde att vi i all tysthet var fullkomligt överens», sade hon sakta.

»Nej, jag är inte alls så ädel», sade han. »Det ängår inte i mina hedersbegrepp att avstå från er. Men säg, varför erbjöd ni mig i dag, att få följa er hem? Har inte en enda av de där damerna vi hälsat på under vägen, varit sociala pampar som kunde betyda något för ert livsverk?»

»Jo, en», sade Mikaela. »Men ser ni ibland dem har jag det mest stadgade rykte som neutrum. Men varför jag tycker att vi kan gå tillsammans i dag, är det, att jag nu beslutat mig för att ge upp striden. Den exekutiva auktionen har redan skett, han har köpt igen huset och sänt stämmingsmän på mig, och ingen makt på jorden kan nu hindra honom från att kasta ut mig första oktober. Något annat, som jag har råd att hyra finns inte, jag äger ju inte ett öre, jag la ner allting på reparationen. Jag kunde nog få lite pengar till ett par års hyra eller så, men det vill jag inte. Min önskan var att få ihop en förening och bli anställd som föreståndarinna av den, men det är det ingen som har lust med. Det är alltså

slut med min välsignelsebringande verksamhet på Skansgård, och jag säger återbud till alla förfrågningar om plats för nya herrar. Men jag är mycket ledsen.»

Törnros däremot tycktes klarna upp under samtals gång. Saken hade utvecklats sig så som han önskat det. Till hösten då hon stod utan livsverk, borde han väl åtminstone ha kommit så långt, att han kunde ha en verklig framtidsplan att förelägga henne.

»Har ni tänkt er något för hösten?» frågade han.

»Ja», sade hon, »jag funderar på att resa till Balkan, om det låter sig göra.»

»Vad för något!» Han stötte käppen så hårt i gatstenen att det gnistrade om döppskon, »vad menar ni? Hur kan ni skämta så vårdslöst?»

»I dag tycks vi ha svårt att förstå varandra», sade hon. »Det är inget skämt. Jag har några vänner, som har ambulans därute. Jag vill dit ut och förvärva min hemliga heder tillbaka...»

Han såg på henne, alldeles blek. »Jag förstår inte», sade han vredgad, »varför ni talar så ogillande om er svägerskas sätt mot Filip. Ni är ju precis likadan.»

Mikaela förstummades av häpnad. Han jämförde Andreas uppförande mot sin man med hennes mot honom själv. Han var, vid Gud, konsul bliven igen, herr Törnros!

»Ja, vad är det egentligen för skillnad», fortsatte han. »Ni söker er enskilda högfärd, hon sin själs frälsning, är det så stor skillnad? Båda offrar ni er kärlek därför. Ifall man nu kan tala om kärlek på samma gång som fröken Mikaela Humble.»

Mikaela sökte efter de rätta orden, som skulle förklara för honom så att han förstod. Innan han kunde det, måste han blicka in i en hel föreställningsvärld, som var honom ny. Han kände inte mycket till hennes liv, innan de träffades, han visste inte i vilken grad krigs-

årens händelser varit döden för den stolta dröm om kvinnorna, hon slagits med polis för i sin dar medan hon var i London, visste inte hur hon rasat av sorg och skam och känt sin åskådning nära att råka i drift. Hur kan man på Götgatan en söndagsförmiddag förklara för en man vad som menas med sårad instinkt, något så okroppsligt, så intet, så allt? Kan, den som kämpar efter en plats i världen och en kvinna att dela den med, förstå henne, om hon säger, att hon inte orkar bli världens lyckligaste kvinna?»

Hon drog en djup suck, nej det var omöjligt att finna de rätta orden för detta.

»Jag vet att jag håller av er», sade hon, »så som av ingen annan. Fast jag förstås satt hela min tillvaro på kant därmed, ville jag ändå inte vara den Mikaela Humble, som inte känner er. Hon var liksom inte riktigt född till världen. Men försök att förstå...»

Hon tvärstannade. »Vad vill det här säga», utropade hon, titta!»

Ner mot dem kommo i sluten trupp alla Mikaelas herrar gående i led på två. Nu fingo de i samma ögonblick syn på henne, och en viskning, som en lösen, lopp genom leden. Truppen hälsade artigt och böjde undan för henne.

»Vart tar ni vägen», ropade hon, »vi skulle äta middag om tre kvart.»

»Fröken får vara snäll och ursäktas, men vi har ett viktigt ärendes. Vi lämnade bud i köket att vi skulle vara hemna vid fem, och kökerskan sa det gjorde ingenting för hennes del», sade Gullman med hemlighetsfull uppsyn.

Mikaela såg högst förvånad ut, men nickade bifall, och herrarna fortsatte sin väg. De gingo tysta ända fram till gården, ingen av dem tycktes ha lust att återuppta samtalet.

»Bjuder ni på middag?» frågade han.

»Ja visst, har jag inte redan gjort det? Men det blir en rätt bedrövlig middag, för jag ska säga upp herrarna

i dag, har jag beslutat. De undrar förstås hur det ska bli.»

Ingenting yttrades under middagen om herrarnas ärenden, men de voro tydligen uppspelta över någonting, som hänt dem. En nykommen ung man presenterades för Törnros, och Mikaela vaktade honom, till dess han böjde sig till bordsgrannen, tittade på Törnros och viskade: »är det han?»

De voro tydligen förberedda på att lämna hemmet den första oktober, ty de mottogo budskapet med fattning. Det var ju ännu rätt långt dit, och de hade tid att ordna sig. Gullman steg upp och svarade å allas vägnar.

»Fröken Humble säger, att fröken gjort allt vad fröken kunnat för att ordna så att fröken kunde fortsätta, men att det var omöjligt. Vi vill då bara tala om att vi inte heller varit alldeles överksamma. Vi kanske inte skulle tala om det, när det inte gick, men vi har varit runt hela stan för att skaffa pengar att lösa in den där in-teckningen, som var förfallen och förhindra exekutiv auktion. Men Olson fick tag i det på nåt vis, och fröken vet, när man har pengar, så kan man allting, han fick auktion utlyst fortare än nån människa tänkt, och det brukas annars, och vi kom för sent. Men jag vet inte, om det kan glädja fröken att höra, att när vi mötte fröken i jans var vi på väg att gå och skälla ut Olson, och det har vi också gjort», han såg sig omkring i kretsen, »så pass vi förmår, som inte är så lite.»

»Skällde ni ut honom», sade Mikaela med tårar i röstent, »tala om för mig ord för ord vad ni sa.» De gjorde det och hon försäkrade dem att deras ord voro ett stålbad för hennes själ. »Jag kommer att räkna er som de tio rättfärdiga, i Sodom, mina herrar». Då hon sagt detta, gick hon runt och tog högtidligen var och en i hand. Framför Törnros stannade hon.

»Ni har ingenting att tacka mig för», sade han kort.

En minut senare var kretsen skingrad. Den ene skulle på biograf, den andre på konsert, ett par hade sina koloniländ att besöka. »Vad ska ni allihop ränna ut för», fråste Greta argt i dörren.

»Jag stannar en stund, om ni inte har något emot det», sade Törnros och såg stint på gamla Greta, »vi hann aldrig reda ut den där frågan vi var inne på.» Mikaelas glada och rörda min vek för ett grubblande uttryck.

»Ni är visst förtörnad för den där planen om Balkan», sade hon. »Se det är nu så, att jag liksom inte kan uthärda i denna tid att leva annat än ett magert, svårt och öde liv och vara de olyckligas kamrat. Jag tyckte jag var det så länge jag hade min verksamhet men då den hör upp blir det annorlunda.

»Vart räknar ni mig?» frågade han med samma bittra tonfall som förut.

Hon såg forskande på honom: »ni har blivit så förvandlad», sade hon med ett leende, »ni har något av framgång över er, förresten, jag kan ju inte räkna er till de olyckliga den dag jag bleve er kamrat! Jag skulle kanske bli en så lycklig kvinna hos er, att jag skulle med min feta hand vinka av alla olyckliga och säga: 'det är bara för att ni inte förstår att sköta er!'»

Han bet ihop tänderna, medan hon talade. Hon älskar mig inte, jag har bara rört vid hennes sinnlighet, tänkte han. Och vad har jag egentligen för bevis? Några kys-sar, som hon egentligen förtrutit, några ögonblicks extas, avbruten av så mycken förtröddhet, så mycken omsörg om den hemliga hedern, arbetet, livsuppgiften, allt det, som hon bort glömma. Jämt drog hon in hela världen mellan oss de stunder då vi bort vara mycket allena. Kärlekens uppgift borde väl nu om någonsin vara den att förmå människan att glömma världen, endast därmed gör den sig själv möjlig. Men hon älskade icke. Allt det

hon sagt är bara en ömskrivning för hennes innersta likgiltighet.

Hon kände hur kylan och tystnaden blev bred mellan dem, hur de skiljdes åt, som två som gått på var sin sida om en bäck skiljas åt, när bäcken vidgas till flod.

»Ni vill inte tro, att jag älskar er», sade hon.

»Det är ju möjligt», sade han, »men i så fall alldeles för lite. En kvinna är aldrig rädd för att fetma hos den hon älskar.»

»En kvinna och aldrig, det är mycket sagt», svarade hon, en aning förnärnad. »Även en kvinna kan ha ett hjärta, som inte finner ro annat än i stormen. Om ni visste vilken oro, som jagar mig. Men om en gång världen åter blir lugn...»

»Men hur vet ni att ni ska finna mig densamme jag är nu, när ni fått nog av storm och kommer tillbaka», sade han hett. »Ni vill tilldela mig nånslags feminin lott av den som väntar tåligt på en förhoppning. Den rollen passar inte mig! Jag vill veta vem ni är, och vad ni är villig att bli för mig. Jag måste ordna mina familjeförhållanden i ena eller andra riktningen.»

»Vad menar ni med det?» frågade Mikaela allvarsamt. »Säg mig rent ut, ämnar ni kanske söka återförening med er hustru? Hon är ju er hustru ännu? Ni är ju inte skilda?»

»Nej, men hon anser sig som änka, förmodar jag.»

»Då skulle hon väl betrakta er som spöke, om ni kommer tillbaka?»

Det kom en glimt av smärta i hennes ansikte, det pinade henne att samtalet förde dem bort från varandra, att de båda tycktes vara i ovisshet om hur den andra innerst kände det.

Han såg det och ve knade med en gång. Hur har jag kunnat begära svar och besked av henne, när hon inte vet, om det är en annan kvinnas man, som begär henne,

tänkte han. Det är inte så märkvärdigt, att hon vill till Balkan, hon tror hon flyr från för mycken lycka, i själva verket flyr hon förstås från oklarheten och dunklet i vår ställning. Jag betänker inte vad hon pinats av iden, när hon gått omkring och sökt rädda sitt hus.

»Jag skulle själv känna mig som ett spöke», sade han och drog henne in till sig. »Det är endast hos dig, hos dig, jag är en levande människa.»

XIII.

TORNLANDET

»Vad gör hon just nu?»

Filip hade vandrat ett stycke av den breda aveny, som steg upp mot Taffelberget. Nu stod han stilla på den punkt, där han visste, att han måste vända för att hinna tillbaka till stan vid den tid, då myndigheterna väntade att få se honom. Just här hade han vänt otaliga gånger förut, aldrig, aldrig kom han närmare det sköna berget, aldrig nådde han de höga regionerna, som utbreddes sig på andra sidan de branta höjdernas taggiga stängsel. Man var i januari, och under sommarregnet blomnade Afrikas törnen, Acacia horrida dölde sina taggar under ett blomsterflor, fälten grönskade, floderna skummade nere i ravinerna, de svarta betade sina hjordar. Men han fick intet se av allt detta, han var bunden vid staden med en kedja om sitt ben. Hans vänner bland afrikanerna berömde i patriotisk stolthet de gammalholländska lantgårdarna vid kusten, där vin och vete växte, och väldiga ekar från europeiska skott beskuggade husen, blandade med silverträdens milda lövverk.

Man talade om Cape Point, där vindarna från norr och söder blinda och tjutande törnade om hörnet och stötte ihop, som två folkhärar, som hatade varandra innan de skådat varandras anlete. »I morgon reser vi dit, i morgon dit», men han var fånge, han måste stanna nere i staden.

Om det ändå varit på den tid, då slavskeppen gingo och kommo, eller då man kunde möta ett lejon i guvernörens park. Men nu för tiden var allting här nere så tamt och överciviliserat, och en hamnstads lösa folk av halvras var lika mycket en karrikatyr av europeen, som av grästeppernas fria folk.

Vad gör hon? Denna samma idag hade han av en händelse kommit över en mycket gammal svensk tidning och funnit ett fredsupprop, en varm vädjan, ack, ack, och bland andra undertecknare var Andrea. Hon kom honom så nära, tyckte han, därvid. Han visste ju att hennes älskliga iver gällde framförallt honom, som satt där i fångenskap och väntade fredens och befrielsens ovissa timme. Hon, som annars aldrig skrivit på ett upprop i hela sitt liv, måste ha gjort ett undantag allenast för hans skull. Ty hans frånvaro, det var kriget, i all dess fasa och dårskap, men hans hemkomst, det var fred, läkedom, glömska av det förgångna och nya himlar och en ny jord. Fången i Kapstaden, som just ingen frågade efter, vars liv var lika mycket värt som en gräshoppas eller vit myras, sökte upprättelse i tanken att i ett hjärta vara för mer än hela världen.

Sakta gick han neråt, blickande ut över havet. Han såg en ångare styra in i bukten och frågade sig hur han skulle känna det, om hon utan vidare vore med på den? En söt ilning genomför hans kropp, han kände hur raseriet över vanmakten var nära att följa den i spårren, men tvång det med van skicklighet tillbaka och länkade tanken in på andra banor. Den där ångaren hade säkerligen post från Europa. Vad har hänt där? Har man måhända vaknat upp ur sitt ursinne? Hur redes sig Andrea på sina brödkört? Han skyndade på stegen, ivrig att komma ner i staden igen, och inandas röken av europeiska kol, betrakta passagerarna för att se, om de buro krigets eller fredens ansikte.

Filip stod numera på god fot med kapten Wright, officern, som dömde honom. Denne man var ett original, en melankoliker, en schopenhauerian och strindbergsbeundrare. Efter ett år eller så föll honom in, att, eftersom mr Humble var från Sverige och Strindberg från Sverige, han därmed hade fått en förbindelseled till författaren av *Plaidoyer d'un fou*, och detta gav uppslaget till en mera privat bekantskap. Först helt nyligen hade dock Filip blivit införd i hans hem och presenterad för hans fransyska hustru, som tyckte om Filip, så fort hon fick se honom, och vägrade tro att han var svensk, det stred mot hennes begrepp om demibocher. För henne berättade Filip om Andrea, och hon grät. »Han har inte rört en annan kvinna på två år», sade hon till sin man, »du måste ge honom fri.»

När Filip nu kom ner till den dagliga inställelsen, fick han bud att kapten ville tala med honom själv, och och ärendet var en bjudning till middag. Det var stor högtid i det engelsk-franska huset, denna dag, en bror till mrs Wright hade kommit en mission speciale, och i kväll skulle han berätta nyheter från Frankrike. Filip tillbragte timmarna före middagen i den största spänning. Han hade hört talas om denne bror, som först stått vid Verdun, och skrivit brev därifrån, krympta av hetta från världsbranden, sedan övergått till det konstruktiva arbetet att av Dödens land, som fråntvungits fienden, göra en bygd, dit de fördrivna kunde vända åter. Och nu var han här. Nu skulle man kanske ändå få någon klarhet över allt det förunderliga som man icke begrep hur man än grubblade: Vad det var som hänt med människorna hemma i Europa, eftersom det blev möjligt, som skedde dag efter dag.

»Och Marthe», sade värdinnan och bjöd sin bror skålen med höstens färska frukt: plommon, persikor och druvor, »och Marthe, hon genomgår väl en förfärlig kris nu efter

Luciens död, stackarn?» Den franske officern såg på sin syster, åter märkte han den klara men odefinierbara skillnaden mellan två franska patrioter, varav den ene inte varit med. »Marthe», sade han, »hon har inte en enda dag gråtit eller vacklat. Hon sköter sin plikt som om ingenting hänt och småler...» »Får man inte sörja i Frankrike?» frågade Filip. »Våra unga flickor, monsieur», svarade officern med stolthet, »vet, att det ingår som ett led i det moraliska försvaret att inte tynga atmosfären med sorg över en privat förlust, som ändå betyder så litet...»

Filip betraktade honom halvt förstämd, beundrande men ändå isad och fränstött. Själv betraktade han rätten att sörja som människans äldsta och heligaste, och han hade begagnat sig av den till det yttersta.

Mrs Wright länkade in samtalet på annat spår, frågade om brodern ville berätta om sitt konstruktionsarbete i de återerövrade provinserna, som han var så stolt över. Återstoden av aftonen ägnades till dessa skildringar. Fransmannen berättade väl, man såg för sig hur härar av arbetare släpptes ut över markerna, där fördörelsens styggelse bodde, hur krigets avskräde samlades ihop och de fårör det plöjt i jordens ansikte jämnades ut på nytt. Sen kommo de väldiga motorplogarna, som gjorde hundrade mans och oxars arbete, man började odla, bygga byar och kommuner, sätta samhällslivet igång, allt medan man arbetade hade man kanondundret oavlätligen i öronen, vilket numera knappt hördes, lika litet som man hör sfärernas harmoni, emedan den aldrig upphört att ljuda under något ögonblick av ens liv.

Herrarna i kretsen diskuterade detaljerna i planen, fördelen av ett gigantiskt och elektrifierat jordbruk, damerna undrade sins emellan, om det väl någonsin mer kunde bli så gott och ljust att leva, som på den tid,

då bonden gick bak sin plog och sin oxe, och husen stodo som blommor ungefär var det föll sig.

»Men sådana här praktiska saker kanske inte intresserar mr Humble», sade värdinnan i enlighet med sin föreställning om honom såsom poet och olycklig son av midnattsolens land.

»Å», sade kapten Wright, innan Filip hann svara, »det ser du väl att det gör.»

Han hade rätt, Filip var i själva verket hänförd, han levde upp, han strålade. I årtal hade inga budskap kommit från Europa andra än de om hat och död och förstörelse och en sammanbiten heroism, som isade ner själen. Och så i dag kom direkt och ovedersägligt ett bud om människans odödliga lust att leva ändå! I denne fransman, som hade en arm för liuet, men talade som om han haft hundra mäns krafter, såg Filip symbolen av hoppets och tålmodets seger över olyckan, om den obändiga kraften i viljan till ordning och kultur och modet att börja på nytt. Det tycktes honom så gripande och storslaget, att han skulle velat knäppa samman sina händer — och gjorde så med — för att tacka Livets Herre, som han i detta ögonblick kände måste finnas emedan detta kraftflöde krävde en källa. När han lämnat de övriga, strövade han omkring ensam ännu en stund, hans känslor genomgingo snabbt sin förvandlingsprocess till sång och dikt. För första gången hade han ett annat inspirationsmoment än kärlek. Han upptäckte det praktiska arbetets gloria, hans ögon öppnades för en ny värld. Under alla fångenskapens år hade hans kraft gått åt till att hålla melankolien stängd och leva igenom prövningen oskadad. Nu fann han sig i stundens upphetsning ha krafter över att sätta in på Förnyelsen av världen. Han såg för sig andens fält, så som fransmannen beskrivit de franska slagälten, även det behövde rensas, röjas, befrias från lik och lump, även där måste plogarna gå

fram på nytt och gå djupt. En sång började vakna inom honom, han arbetade hela natten, lycklig och glömsk av sig själv.

När han äntligen lade sig fram på morgonen, var hans sista tanke ägnad den framtid, som väntade honom och Andrea vid prøvotidens slut, där de skulle vara så lyckliga, att allt vad de förut kallat lycka skulle synas dem som en blek fattigdom. När han vaknade följande morgon, hade han en känsla nästan som en gud, framför vilken ligger kaos väntande att ordnas till kosmos. Hans stämning var så olik hans vanliga vemodiga resignation att till och med principalens fru, som svepte genom rummet, där han satt och skrev affärsbrev, märkte hans förändrade utseende och kastade åt honom en fråga, om han inte nu börjat acklimatisera sig i Kapstaden och snart vore mogen att skriva något vackert om Sydafrika.

Nu började händelserna utveckla sig. Några dar senare lät hans vän och vaktare kapten Wright undfalla sig ett yttrande, att mr Humble nog snart skulle få återse mr Strindbergs land igen. Under tidens gång hade Filip kvarhållande här i Kap fullständigt förlorat all betydelse för det brittiska imperiet. Kriget blev för denne man alltmera en ödets väldiga blinda lek, ett opersonligt skuggspel mot himlen, och han kunde knappt ha samma sinne för detaljerna mer och vikten av den enskildes verksamhet som han haft i början. Han visste ju att dramat skulle utveckla sig efter obevekliga och hemliga lagar, så som de måste, och lille mister Humble, förövrigt nu i mycket vunnen för engelska och franska synpunkter, kunde intet ändra därvid.

Men kan kanske inte borde ha sagt det så utan vidare. Ty hur litet och likgiltigt än mister Humbles öde var, så voro dock dessa ord i förbigående nog för att Filip skulle känna det, som om ville han dö av glädje. Hela maskineriet stod stilla i outhärlig hänförelse, och det dröjde

några minuter, innan han kunde hämta sig så pass som för att fråga efter närmare detaljer. När bleve han fri? Varför? Var det här han hade sin välgörare och vän?

Han fick inte mera besked, men ansåg sig dock kunna avsända till Andrea ett jublande telegram. Han slet sina rötter ur den främmande jorden, och han diktade till lidandet ett tack och farväl, nu när de skulle skiljas efter denna långa gemensamma vandringen i Törnlandet, Afrika.

Men den visan var diktad för tidigt...

»I am dreadfully sorry», sade Wright till svar på en vördsam fråga från Filip som efter ett par veckor blev allt för otälig för att kunna tiga, »men ni måste ha tålmod. Man fäster mer vikt vid er än jag trodde. Dock ska ni visst inte förlora hoppet», tillade han, då han såg Filip knäa under slaget. »Och det har jag i alla fall gjort för er, att ni slipper infinna er här mer än varannan dag. Seså, seså, ni som burit er fångenskap så manligt... Vad skulle ni säga om ten tre dars tur med mig upp i höglandet? Ni har ju alltid längtat så mycket bortom bergen. Jag har permission ett par tre dar och än finns god tillgång på hyenor, kanske får vi jaga antilop. Har ni sett en strutsfarm? Ni kan köpa de härligaste plymer till mrs Humble för en ringa slant.»

»Om jag bara inte hade telegraferat till henne», tänkte Filip förkrossad. Han hade helt enkelt inte mod att delge henne missräkningen och nedslå hennes nyväckta hopp i ett naket telegram. Om ett par veckor skulle en postångare troligen gå, den ångare han haft ett svagt hopp att få åtfölja själv. Och han satte sig att skriva till henne det ömmaste brev han kanske någon gång skrivit under de två år han varit borta för att förbereda henne på att hans hemkomst kunde dröja ännu någon tid.

Själv bar han slaget bättre nu, än han skulle ha gjort, om han aldrig tagit del av brevet från den franske konstruktören. Även sedan det första ruset lagt sig för-

blev en känsla av trygghet och hopp, och tron på att han själv ännu hade en uppgift i världen. När han nu äntligen fick komma upp med sin vän officeren på höglandet och se vad som dolde sig bakom bergen, när de oändliga slätterna öppnade sig för honom, tyckte han sig gå omkring i en förkroppsligad symbol. Ty nu hade han genom örnen, över branter, i hetta och regn nått till den punkt, från vilken människan äntligen skådar framtiden lagd till ro som en slätt för hans plog och hans sådd.

När han kommit ner igen till Kapstan, mottog han en dag ett gåtfullt telegram från Andrea, som uppfyllde honom med stridiga känslor. Antingen måste det vara avsänt innan hon fått hans första jubeltelegram om hemresan, eller också hade genom ett underverk hans brev med återbud nått henne så snabbt, att telegrammet var svar på detsamma. Slutligen stannade han vid det senare antagandet. Och därmed ansåg han sig ha klarat dess gåta. Men det hade han inte.

ANDREAS MISSRÄKNING

Törnros hade under sin bokbindartid skaffat sig en kolonilott, strax intill Mikaelas. Han hade grävt åt henne, vattnat och vårdat hennes land bättre än sina egna. En vecka efter (det han varit på middag hos henne gick han åter dit för att se om jorden vårats så pass att hon dög att gräva i. På långt håll såg han att så måste vara fallet. På varje tomt en blå blus, en man med spade, en hustru med kaffepanna, barn, som lekte. Här reste en karl omkring och bjöd ut gödsel, alla ville köpa. Mikaelas lott låg orörd och oförsedd, småleende hejdade Törnros mannen med lasset och köpte med en älskande mans generösa hand en laddning att bredas på hennes jordgubbsland. »Ändå mer? Nej, nu får det vara nog», sade kusken »tror herrn att en överklassare ska få mer gödsel av mig än en arbetare, så misstar han sig. Vad fan behöver just herrns jordgubbar bli större än en fattig arbetares potatis?»

Herr Törnros hörde någon skratta bakom sig och vände sig om rodnande vid att bli gripen i sin hyllning på bar gärning. Men då han kände igen Andrei Humblø barhuvad, korg på armen, trädgårdshandskar och sig lik från mycket länge sen, höll han på att alldeles komma av sig. Han mindes henne från föredraget förra söndagert, omsluten av en dunstkrets av böner, oätkomlig och ofattlig.

»Titta här», sade hon och räckte fram sin korg. »Jag

har ingen koloniträdgård och ingen som gödslar åt mig, men jag har ändå börjat skörda redan. Det är inte dåligt eller hur?»

»Ska ni äta upp alla de där nässlorna själv?»

»Nej, inte genast», förklarade hon, »jag lägger in på glas. Då smakar de som färska och jag kan hålla vår när som helst.»

Hon måste i hans ansikte ha läst hans omätliga häpnad, och förstått hans tankar, ty hon rodnade plötsligt djupt, sade brådskande adjö och vände honom ryggen. Stödd mot sin spade stirrade han efter henne. Hon plockade inga nässlor mer, han hade tydligen skrämt henne, påmint henne. Snart var hon försvunnen, men från den plats där han stod, såg han en snubb av hennes trädgård och kunde iakttaga hur hon skyndsamt sprang in till sig och slog dörren igen. Han erinrade sig en fras hon begagnat i sitt föredrag: »där är hopar vid hopar av folk i Skiljedalen. Där formas divisionerna till den sista striden. Avgörandet är hart nära.» Och i dag lägger hon in på burk! Sannerligen, tänkte han och satte spaden i jorden, som med sin tjäle djupt i botten påminde honom om Mikaela, sannerligen är inte kvinnorna det mest frivola på jorden.

Men Andrea ställde korgen från sig på köksbordet, och stirrade överksam ut genom köksfönstret, medan tårarna runno nedför hennes kinder. Det hade varit hennes mening att passa på och konservera sina nässlor, medan Dorkas ännu var i kapellet, men hon kom sig inte för.

Dorkas hade velat ha henne med till gudstjänsten, men hon hade spänt sig stel, och för en gång skull hade Dorkas måst ge vika. Allt sedan sitt misslyckade föredrag led Andrea under tyngden av reaktion. Hon örkade liksom inte med den sanning hon funnit, den var henne för tung att bära, hon längtade att stundom förgäta den. Hennes ögon och fingertoppar blödde av att leva

ständigt på bergstopparna i denna tunna luft, av att inte ha omsorger, önsknigar och bekymmer som andra jordiska varelser. I dag hade hon fallit för den övermäktiga passionen att lägga in på burk. En stund, innan hon i Törnros ögon läste hur dåraktigt hon uppförde sig, hade hon haft det riktigt skönt. Hon lekte att det var fred, att Filip skulle få nässelkål till middan, att hon var lycklig igen.

Allt det som låg emellan denna söndagseftermiddag och Filip's sista kyss var bara en dröm, hon hade somnat i vårsolen och drömt den.

Men nu, när hon såg på nässlorna, visste hon att de voro en dröm liksom Törnros gödsellass och solen på himlen: verkligheten, som av de blinda och oupplysta kallades för dröm, låg högt ovanför allt detta.

Medan hon stod i köket och grät, kom brevbäraren över gården. Hon gjorde sig ingen brådska med att gå och hämta posten; så snart hon tänkte på att hon kunde få svar från Filip på det brev, där hon meddelat sin omvändelse, kände hon en viss fruktan, ty hur skulle han kunna ur hennes matta och ofullkomliga ord få någon föreställning om det utsägliga? Hon kände, att det var inte blott halva jorden, som skilde dem åt utan en hel livsåskådning. Att tänka på honom ingav henne en dunkel olust, lik samvetskval, som beginge hon någon orätt mot honom i och med det att hon flyttat in i en ny värld med det härliga hopp, som han inte kunde dela.

Men brevet var inte från Filip, nei, den besynnerlige Per Brinkman skrev åter ett förolämpande brev, vari han var nog skamlig att vilja övertyga henne om att hela hennes utsägliga kärlek till Kristus och den förvandling, som försiggått med henne, ingenting annat var än otillfredsställd erotisk längtan. Men denna gång gick han ett steg längre och erbjöd sig att bli den, som komme henne att glömma alla funderingar och botade henne för hennes dårskap.

»Jag befinner mig tydligen inom frestarens arbetsområde», tänkte Andrea, »men också inom Guds, pris ske honom.» Detta brev, avsett att fördärva henne för evig tid, tjänade henne i stället till tröst och uppbyggelse. Sedan hon läst det, föll hon på knä och tackade Gud, övertygad att han använt sig av det ovärdiga verktyget Per Brinkman för att stärka henne och fördriva dunklet över hennes själ. Ty när hon läste dessa utläggningar, denna grova och låga tydning av det oförklarliga och ousägliga, då visste hon att Per Brinkman ljög. Hon visste nu, det inte var ersättning för Filip hon sökte, nej hon var mätt på kärlek, hon hade för hela sitt liv haft nog, och skulle aldrig kunna flamma upp mer i en jordisk passion, inte ens för Filip. Per grep till denna klumpiga tydning, därför att han inte kunde inse att det fanns något högre, som kunde fatta människorna vid handen och leda dem, än deras jordiska begärelser. Hur dåraktigt av henne att ens för en stund önska sig tillbaka till den tid, då hon lade in förgängliga jordiska håvor på burk, och då hennes tankar kretsade uteslutande kring det, som gav det flyktiga livet dess flyktiga tjusning. Inläkningsapparaten erbjöd inte längre några frestelser för henne, den lika litet som Per Brinkman. Hon satte sig ner vid skrivbordet för att så tydligt som möjligt meddela honom det.

Först långt fram på eftermiddagen kom Dorkas in. Hon hade fastat hela dagen och var helt upphetad.

»Vad har du gjort?» frågade Andrea och stoppade hastigt undan Per Brinkmans brev.

»Jag har slagits med Pettersson», sade Dorkas uppörd, »mormor ligger för döden och jag får inte tala med henne i enrum, därför att mostrarna och karn sitter och vaktar hennes arv i översta byrålådan, 95 kronor. Det är omöjligt att rubba dem, jag kunde ju ta pengarna.»

Andrea ville genast koka nässelkål till den stackars gum-

man, men Dorkas förklarade att det finge inte ske. Det fanns det, som var angelägnare för henne i denna stund då hon stod på tröskeln till helvetet.

»Ja, men stackarn», invände Andrea, »hon sände ju ändå bort Pettersson då efter pojkens vittnesbörd och död! Det tror jag Gud kommer att se till.»

»Ja, men nu ångrar hon denna enda handling!» utbrast Dorkas med en rysning, »denna enda i hela sitt långa syndaliv! 'Det är ju för dant, men jag tölte det inte', så sa hon till mig nyss. Vad hon dessutom sagt, nämligen att hon nog bättrat på historien om pojken betydligt, så att den skulle göra sig inför församlingen, det behöll Dorkas för sig själv. Hon ville inte för Andrea grumla minnet av hennes ömvändelse.

»Andrea!» sade hon, »du som har en sån oro ibland att Gud är för sträng och som vill öppna nån bakport åt de fördömda. Se nu själv vilka djur människorna är, när de gått bort från Gud! Kan 'du tänka dig mormor i himlen?»

»Gustava har varit en så god mor hon förstått för sina många barn», sade Andrea försonande.

»Som hon aldrig borde ha fått, ja», klippte Dorkas av. Andrea hörde inte. Hon hade dragit en tidning ur Dorkas kappficka och höll den framför sig med händer, som darrade något. Det var en li en skämttidning, vilken presidenten Oxensköld föraktat att vidtala. På första sidan satt hon själv, Andrea, hängivet lutad mot aposteln Johannes knän. I bakgrunden Filip, som sade: »så går det, när man inte är hemma och ser efter sin fru.»

»Varför tog du hem den?» frågade Andrea i det hon långsamt rev sönder tidningen och kastade bitarna i spiseln.

»Därför att jag förstod, att Gud hade någon mening även med att tillstämja detta», sade Dorkas. »Förstår du inte vad Gud vill visa dig med den där teckningen?»

»Jag tvcker inte den visar någonting annat än att människorna är mycket råa här i landet», sade Andrea.

»Ja, men det är just vad Gud vill säga dig. Han vill att du ska lämna dem som med vilja förhärdat sig och gå till dem, som längtar efter att höra Guds budskap.»

»Vad menar du?» frågade Andrea med klappande hjärta.

»Det finns ett tusen millioner hedningar!»

»Hedningar?»

»Ja, och det är dessa, som nu ropar på oss, både dig och mig!»

Dorkas iakttog uppmärksamt Andrea för att se vilken verkan hennes ord hade. Och hon fick se vad hon hoppats, hur det häpnadsväckande uttrycket vek för hänförelse. »Äntligen! äntligen en uppgift för mig!» ropade hon. »Nu får jag offra mitt liv i Kristi tjänst, och få lämna allt de gamla. Och du vet alltså att vår stund är kommen?»

»Ja», nickade Dorkas med säkerheten hos en som sitter inne med underrättelser i första hand.

»Men vart ska vi fara?»

»Till Sydafrika.»

Andrea såg förvånad ut, hade Dorkas, eller till och med Gud själv, glömt att det var där som Filip fanns?

»Jag har ingenting glömt», sade Dorkas majestätiskt.

»Men tiden är nu inne att du ska få återse honom. Men gläds inte över det, jag har fått visshet om att det ligger mycket lidande framför dig. Vad det är vet jag inte, men...»

»Jag vill så gärna lida», sade Andrea glatt. »Jag känner det som om jag skulle kunna uthärda vad som helst för Kristi skull.»

»Jag är så lycklig i dag», sade Andrea, när de gingo ner till det farvälsmöte, som skulle hållas före deras avresa till missionsskolan, vid tanken att i morgon är vi borta från alltihop. Det var en ryslig scen jag hade med Mikaela,

när hon fick veta att vi hyrt ut huset och sålt våra ägodelar. Hon gick utan att säga farväl.

»Evighetens barn måste väcka förargelse bland tidens barn, som inte förstår vad som driver dem», svarade Dorkas.

»Ja, ja, jag vet, du har sagt det så ofta. Men jag tyckte själv också det var tungt att skiljas vid mina vackra saker», sade Andrea. »Men man behöver ju pengar, fast man är evighetens barn!»

»Ja, tänk att även en troende kan vara så fäst vid sina jordiska ägodelar», anmärkte Dorkas. »Men nu har du kommit ett stycke på försakelens väg. Nu återstår blott för dig att möta din man, men inte som make mer utan som vilken broder som helst, som vandrar i mörkret och behöver din hjälp för att nå sanningen», tillade Dorkas.

Församlingen hade gjort ivriga ansträngningar att göra Dorkas' och Andreas avsked till en stor dag. Mötet hölls inte i den vanliga lilla lokalen utan i en annan dubbelt större, och en väldig ungdomskör sjöng och spelade med en iver, som var svår att hålla inom gränserna. Dessutom bjöds på en stor överraskning, arrangerad av den unge predikanten, som var själaglad att hans syster skulle resa. Liknelsen om de tio jungfrurna uppfördes till musik, och de fåvitskas roll uppbars med stor naturlighet och behag av fem av hans vackraste kusiner, och det var det sista stackars Gustava hade att skryta av inför sina grannfruar i denna världen.

Till huvudtalare för dagen var införskriven en predikant från Kristiania, och det låg för alla något trostärkande i att höra sin egen tro förkunnas så bergfast på ett annat tungomål. Han hade dessutom valt att tala uteslutande om den väntande härligheten, och när han frågade med skriftens ord: »ho äro desse, som uti sida

vita kläder klädde äro och vadan äro de komne?» då svarade alla hjärtan i salen: »det är vi, det är vi!» Och mer än en, som inte ätit sig mätt varken den dagen eller den föregående, bland dem Andrea, lyssnade med fröjd till löftet: »de skola intet mer hungra eller törsta, icke heller skall solen falla på dem. Ty lammet skall regera dem och leda dem till levande vattukällor och Gud skall avtorka alla tårar av deras ögon.» I detta ögonblick var allting glömt: världskrig, ekonomiska bekymmer, sjukdom, klenmod, anfäktelser. Alla hade räddat sig undan allt detta. »Men utantill äro hundar och trollkalar och bolare och mandråpare och avgudadyrkare och alla de som älska och göra lögnen.» Utantill voro alla de, som i vardagslag hade övertaget, åto bättre, roade sig mera, hade större framgång och blevo föredragna framför Guds barn. Men världens värdering av människorna var blott en vrångbild av den rätta, som var Guds!

När Andrea's tur kom att tala, voro alla i så hög stämning, att hon kände sig buren som på osynliga händer. Hennes nerver togo intryck, och hon uppfylldes av fröjd. Hennes ansikte var nästan ungt igen, hon strålade ut lycka, vishet, godhet mot alla. Hon fann på något att tacka nästan var och en för särskilt. För ett stilla uppmärksamt ansikte, som bar stämpeln av Guds frid, för en vänlig hälsning, då hon varit bedrövad, för förböner, som nått Gud och bevekt honom, för en röst, som hörts över alla i sången, ett innerligt tonfall i en bön. Alla hade varit goda, alla hade hjälpt, alla måste ytterligare hjälpa, gå före med förbönens plog och röja henne väg. Hon bad om allas förböner: era, herr Olsons, era fru Jonsons, och era och era. Hon gick ner från estraden och tryckte allas händer, sade farväl, påminde om det sälla återseendet på andra sidan. Hon lade församlin-

gen för sina fötter, så fullständigt hade hon aldrig som värdinna i sitt hem besegrat en krets av vänner.

Medan hon så stod som medelpunkt i en grupp, hände något. Ett bud kom in med telegram, han hade blivit hitvisad av Gustava. Andrea slet upp det, och hennes ansikte slocknade med ens, trolldringen omkring henne var bruten. Alla omkringstående blevo det varse med deltagande och nyfikenhet, men Dorkas blev uppriktigt rädd. Det var något om mannen, så mycket förstod hon. O, denne herr Humb'e, när skulle han upphöra att oroa henne?

Med den förtrogna vännens rätt gick hon fram och gjorde en fråga. »Något ledsamt?»

Andrea nickade och räckte henne telegrammet. Dorkas gjorde en rörelse av överraskning. Det var Filips jubeltelegram från Kapstan, avsänt den dag, då kap'ten Wright ställt hans snara befrielse i utsikt. »Fri med det snaraste. Närmare sedan.»

Dorkas försökte av alla krafter att trösta Andrea på hemvägen, men det hade sig inte så lätt. »Du måste genast telegrafera och be honom vänta!»

»Så kan jag ändå inte bära mig åt!»

»Förresten så ska broder Söderberg resa tillbaka till Afrika om en sex veckor, och vi får säkert följa med honom. Och då hinner vi ner innan han kommer iväg. Inte går det så fort att bli fri.»

De stego in, Andrea stannade på tröskeln och betraktade sitt tomma hem, där var bäddat på golvet och ett handfat stod på en gammal stol. »Om han kommer hem och det ser ut så här, vad ska han tänka om mig? Tänk om Herran fördröjer sin ankomst — något litet», tillade hon hastigt till svar på en blick av Dorkas. »Filip blir förtvivlad.»

»Minns du», frågade Dorkas allvarsamt, »att jag förberedde dig på att det väntade dig mycket lidande?»

Den gången var du så villig att lida, ja du fröjdade dig däröver. Men nu när lidandet står för dörren, då vacklar du!»

Andrea lystrade och försökte följa Dorkas råd att ta Filips telegram som en prövning. Men hon sov inte en blund den natten, hennes ångest var mycket stor, och aldrig hade frestelsen att svika varit så stark. Dorkas låtsade sova, men då hon hörde den andras djupa kvalfulla suckar, tänkte hon med en viss tillfredsställelse på, att Andrea redan gått för långt för att vända tillbaka. Om inte alla snabbrika varit så ivriga att köpa hennes möbler, krämkoppar och böcker, om saken kunnat göras om igen, då hade hon förvisso stannat för att invänta närmare underrättelser, och man kunde inte veta hur det gått. Herren tänker på allting, Dorkas tackade honom av uppriktigt hjärta och somnade.

Vad skulle Andrea göra? Hon avreste till missions-skolan nere i Skåne med mycken oro och undran i sitt hjärta. På Dorkas uppmaning — själv såg hon inte klart i frågan — beslöt hon att lämna alltsamman åt Herren till dess närmare underrättelser kommo och fördjupa sig i studier, så att hon snart finge resa ut. Dorkas gick till skolföreståndaren och talade om hela historien för denne, som insåg hur viktigt det var att fru Humble kom ut fortast möjligt, samtyckte till att läsa enskilt med henne och Dorkas.

När tiden för utresan nalkades, växte hennes spänning till en outhärdlig höjd. Hon hade svårt att hålla tankarna samlade kring sina studier, så stor var hennes iver att hinna åstad, innan brev kom. En vecka före uppbrottet avsånde hon det telegram, som nådde Filip, när han kom från sin jaktfärd, och som förorsakade honom så mycket huvudbry: Avreser i början av sommaren till Kapstan som missionär.

18 — Den befriade kärleken.

Just i uppbrottets timma kom det fruktade och länge väntade brevet.

»Men lider jag av din missräkning», skrev Filip, »när du nu får höra att på grund av unge Meullers rymning, och åtskilliga andra händelser i samband därmed, som förstämt myndigheterna, min resa hem blivit uppskjuten på obestämd tid.»

Andrea sjönk ner på knä och tackade Gud i brinnande böner. Hennes hjärta var lättare än det varit sen den dag, då jubeltelegrammet kom.

»Jag känner dig så väl», fortsatte brevet, »att jag vet att du å din sida lider mest för min skull. Men älskade, det skall du inte göra. Visserligen är mitt liv tarvligt och trist men, vet du, jag har dock vant mig. Så långt det är möjligt. Men jag är inte bara resignerad. Jag har på sista tiden upptäckt att det finns en framtid för världen, trots allt. Mitt i min stora sorg och ensamhet, som du, men ingen mer än du, fullt kan fatta, därför att blott du vet gemenskapens hemlighet, har jag erfarit en orimlig och i dessa tider nästan stötande glädje. Jag ser bortom det som är nu in i den tid, då världen ska börja leva på nytt i stället för att som nu dagligen dö en kvalfull död.

Jag gnolar på den morgonsång jag ska sjunga i gryningen, en sång så full av vemod och fröjd, att alla skola le och gråta därvid. Sången ska innehålla människans löfte vid de millioner gravarna: aldrig mer! En dag, ska jag få visa dig, mitt hjärta, den sången jag skrev om natten, då jag fått veta, att jag inte var fri, som jag trott, utan fånge ännu.»

Andrea läste brevet med ömhet och överseende, han var en fin och god man, men ändå alltjämt blott ett tidens barn.

Så föll en tanke henne in, hon tittade på brevets datum och gjorde ett överslag i huvudet. Brevet var nå-

got öfver en månad gammalt, och för en vecka sen hade hon avsänt sitt telegram, däri hon meddelade, att hon ämnade resa till Sydafrika. När han fick det, skulle han tro att det kom som svar på detta hans brev med återbud, och han skulle inte vredgas på henne, tvärtom. På så sätt skulle hon lättare kunna möta honom, lättare vinna honom för Gud än om han anade hur det verkligen hängde ihop. Kanske hela hans frälsning hängde på att hon fördolde för honom, att hon telegraferat, innan återbudet kom? Kanske skulle han uppta samma verk, Guds verk, som hon? Han ska aldrig mer återse sitt fosterland, inte få hålla sitt inträdestal i Svenska akademien, tänkte hon. Men han ska få sin stol i de frälstas akademi i det eviga fosterlandet därövan. En gång, när han fattat sanningen och ser allt i dess ljus, i himlen om inte förr, kunde hon ju berätta honom, hur det verkligen hängde ihop.

Hon anförtrodde Dorkas sin plan helt oskuldsfullt, utan att tänka på, att det var ett regelrätt bedrägeri hon var i färd med. Men Dorkas såg det genast, och förbjöd henne utan vidare att nalkas sin make med en välsmakande lögn på läpparna.

Andrea borde akta sig! Hos mannen, där låg hennes stora frestelse och fara. Nu ingav den onde frestaren henne, att hon och hennes man skulle kunna mötas som om ingenting hänt, istället för att hon genast borde visa honom hur hon hänsynslöst brutit med allt det förgångna och inte tvekade att av kärlek till Gud tillfoga honom de smärtsammaste sår. Det var ju tvärtom vad hon trodde, just hennes fullständiga omdaning till en ny människa som skulle övertyga honom om kraften hos Den, som omskapat henne. Det var just det hårda slaget, det bittra lidandet, som skulle krossa hans hjärta, som jollrade om framtiden, och det var sanningens beska frätande droppe, som skulle göra honom seendel!

Under den långa resan var denna fråga föremålet för deras samtal och böner. Andrea ville inte utan vidare låta övertyga sig; gent emot Dorkas förklaring: det är Guds vilja, att du tvärt säger honom allt, om han också ska avsky dig därför, ställde hon sitt: ja men jag känner ju Filip, jag vet hur han ska tas!»

Dorkas behandlade Andrea med mycket tålamod. Hon visste att hon skulle segra.

Det gjorde hon också fullständigt.

GUDEN MED DE FEM SPJUTEN

»Andrea? Andrea? Andrea!»

När ångaren från Kap löpte in i den sydvästafrikanska hamnen, låg där en båt från Europa vid kajen. Passagerarna från båda båtarna skyndade att låta föra sig i land, granskande, hälsande varandra. »Vad nytt från kriget? Har tysken tagit Petrograd? Blir det snart fred?»

Plötsligt detta rop över vimlet i den stilla heta luften: en fråga, en ny fråga, slutligen ett jubelrop, dock sammanvinnat med rädsla ännu att underverket ska visa sig vara ett sken blott.

Andrea hade gått kajen framåt, pratande med Dorkas och bröder Söderberg. När den välkända rösten nådde hennes öra, tvärstannade hon, och armarna föll slapp ner utefter sidorna. Hjärtat i hennes bröst lystrade och gjorde ett språng som en hund, som återfinner sin herre. Men sen kom eftertanken: vad ska detta bli till? Dorkas ständiga grepp i hennes arm var en varning om vad som komma skulle. Filip kom störtande genom hopen, som förundrad vek för herrn, som hade så brått. Utan att se åt höger eller vänster tryckte han henne intill sig i en vild, darrande, exalterad fröjd.

»Du lilla, du lilla, här kommer du och möter mig! Ett litet stycke utom Skanstull, kantänka. Hur i all

världen? Hur i all världen? Och har inte fått mitt sista telegram att jag gått ombord? Men det behöver jag ju inte fråga. Tänk om vi inte sett varandra, om vi rest om varandra, älskade, älskade! Nej, vi får förklara allt sen, nu måste vi genast ställa om att flytta över dig på min båt. Hur länge ligger den andra här? Du lilla, som är förstummad och inte ens har sagt goddag.»

»En två, tre timmar, tror jag», svarade Andrea. Hennes axlar darrade under hans arm. Hon var fullständigt förvirrad, solen på himmelen snurrade vilt som hade den redan gripits av apokalyptisk danssjuka. Medan människorna deltagande stirrade, snarare bar än ledde han sin lilla kvinna bort över kajen.

Dorkas stöd ett ögonblick osäker. Så stramade hon upp sig. »Här gäller kämpa med den jordiska kärleken om hennes odödliga själ», tänkte hon. »Jag följer efter», sade hon hastigt till broder Söderberg. »Håll vakt över hennes saker i hytien, låt ingen hämta dän dem.» De nyfikna stimmade samman omkring henne, sökte förklaring: Var de gifta? Visste de inte om varandra? Var det en överraskning? »Ja, ja», sade hon och skakade av dem. Hon var alldeles oerhört rädd just nu. Hon hade satt in så mycket på Andrea, Guds auktoritet, sin egen. Hon ville inte mista henne. Vem kunde väl veta? Möjligheten att fullborda resan ensam med broder Söderberg tycktes henne plösligt avskräckande. Men det finge inte ske. Andreas själ skulle räddas, sak samma med vilka medel.

Filip talade hela tiden: »det är fullt på båten, men inte sjunker vi av dina små kilon. Du har magrat, fy då. Jag tar däckplats förstär du eller sover i mästorkorgen eller nere på kolboxarna. Du får min plats. Där är förstär en karl till, men det låter nog arrangera sig. Jo, jo», sade han, då Andrea försökte protestera, »jag är så van vid besvärligheter, det gör mig inte nånting nu-

mera. Jag har uthärdat fängelse och sjukdom alldeles allena. Skulle jag inte då ligga litet knöligt för din skull, nu vi är tillsamman. Efter tre oändliga år. Men Andrea, lilla, lilla, älskade, gråt inte så, varför gråter nu mitt älskade hjärta?»

I stället för att svara vände sig Andrea snabbt om, såg Dorkas följa efter och började gråta än mer övergivet. Dorkas fick nytt mod, raskade på stegen och kom med i hisskörgen med dem. När de voro uppe på däckets, steg hon fram för att blanda sig i saken. Filip betraktade med oförställd förvåning den besynnerliga flickan, klädd som hon tagits direkt från Vesterlånggatan med en röd nästipp, den frosten bitit, men fullkomligt säker och ogenerad.

»Fröken Olson, en missionär», förklarade Andrea och såg ner i däckets.

»Också», sade Dorkas med en nick till Andrea, som Filip dock inte förstod.

Hon är tokig, tänkte han, vände henne oartigt ryggen och skyndade bort med den viljelösa Andrea.

»Andreat!» ropade Dorkas varnande.

»Ja, jag kommer igen», svarade hon.

»Nej, du kommer visst inte igen, men det kan göra det samma. Du går ner och lägger dig i hytten med en gång och jag ordnar allting. Vad behöver det där fruntimret Petterson eller vad hon hette, springa i hälarerna på dig? Du kan då inte hålla folk ifrån dig, Andrea. Hur har du bara rett dig ensam utan utan mig?»

»Hon är en vän», sade Andrea med en djup suck. Min Gud, vad skall komma av detta?»

»Du skulle inte bli god vän med första besynnerliga figur du träffar på en resa: Andrea, kan tänka. Men i de här krokarna hittar hon inte. Här är min hytt, kamraten är ute och ser på stan, så du kan ligga lugnt och tryggt. Han ska inte störa dig när han kommer. Han

har kolonistens hela vördnad för den sällsynta vita kvinnan.»

Han stängde dörren och som en drömmande slöt han henne i sin famn, förnam åter dessa lemnar mot sina, deras värme och doft. »Men kyss mig då!» sade han, »har du glömt att ge kyssar. Vad är det du ser efter, varför darrar du? A, du sällsynta vita kvinna, min vita kvinna, den enda!» Han strök henne över håret, »vad har du gjort med det? A, det är vitt för min skull, men det ska få sin färg igen nu ska du se!»

Hon skakade på huvudet. »Tror du inte? Ja, så gör det aldeles detsamma, du är nästan ändå sötare än förr, du liknar den vita paradisiägeln. Men vad du är blek, lägg dig ner, seså, streta inte emot, nu ligger du stilla och blundar till dess jag kommer med dina reseffekter. Vad har du för hyttnummer? Oroa dig inte, kapten är så snäll, och jag är bekant med en framstående fransman här ombord; som säkert...» På knä vid kojens kysste han ömt hennes ögon, som voro fulla av tårar ännu. Hon grep hans hand och höll den kvar, då han ville resa sig och gå. Hon måste ju tala, men det var mer än för mycket. Vad Filip var förändrad, åldrad. Hans hår var tunt, hans ansikte avmagrat och hans ansiktsfärg gulaktig. Kring hans ögon var huden sårig, mörknad och svullen, fullskriven av de vakna nätternas skrift, bränd av tårar. Där stod mycket att läsa, som hon inte funnit i hans brev. Och fast ögonen syntes så glada, såg man genom glittret på ytan det sjunkna svärmodet på deras botten.

»Filip», viskade hon så lågt, att han måste böja sitt öra mot hennes mun för att höra, »säg fick du aldrig ett brev från mig, där jag meddelade dig något som hade hänt?»

»Nej?» sade han, »vad då? Jag tyckte det hände aldrig något i de fyra brev jag fått av dig på hela tiden. Men

det får vi tala om sen, jag måste ju gå ett tag, sen ska du aldrig skiljas från mig mer, så länge vi båda är i livet.»

Hon började gråta på nytt. »O, hur ska jag kunna säga dig det», snyftade hon, »O Gud, Gud hjälp mig!» Var gång steg hördes utanför, ryckte hon skrämmd till i tro att det var Dörkas.

»Du kan säga mig allting», sade han. »Har du glömt det. Men spar det till sen, barn.»

»Nej, nej, jag måste säga det nu.»

Det började gry för honom att något allvarsamt var på tok, fast han inte kunde fatta vad. En annan man? Omöjligt? Förresten, då hade hon väl inte gett sig av på denna resan.

»Om du bara hade läst brevet», sade hon förtvivad.

»Vad stod i brevet då?»

»Att jag tänkte bli missionär.»

»Ja visst, ja, missionär. Det stod ju i telegrammet också, som du avsånde i första bedrövelsen efter mitt återbud. Jag tyckte det var en god idé att klara sig ut under den förklädningen. Men inte trodde jag att du, lilla kräk, skulle ge dig av utan vidare innan du fått lov av mig. Nå lika gott. Det kunde blivit en ryslig olycka, men Försynen hade inte hjärta att åse, att du kom till Kap och jag till Kvastmakarbacken och funno ingendera vad vi sökte.»

»Men Filip, missionär var ingen förklädning. Jag har funnit sanningen genom Guds stora nåd. Och jag reste för att förkunna den där nere för dem, som aldrig hört den.»

»Du hade väl ändå tänkt att hälsa på mig?» frågade Filip med ett litet osäkert försök att skämta. Han visste inte alls ännu hur landet låg, gissade på mån olycklig påverkning under sjöresans lidanden av den påpassliga un-

derklasstypen, som nu väl sprang och letade efter sitt byte.

»Ja visst», svarade Andrea, som tog frågan på allvar. »Det skulle jag alltid göra. Jag hade ju så mycket att tala med dig om. Jag hade tänkt mig, att jag skulle få bli ett redskap för din omvändelse till Gud. Seså, bli inte ond eller lessen, Filip. Men sen skulle jag förstås till Betschuanaland.»

»Betschuanaland?» upprepade han mekaniskt. »Min Gud», tänkte han, »när jag får igen min älskade efter alla sorgliga år, då har hon blivit förbytt till negermissionär. Det var inte så jag hade tänkt det, jag hade trott att mina sorger var slut nu. Men så får man ta det som det är och behandla henne därefter. Man får tänka, en sån frestning på nerverna. Jag har nog aldrig riktigt satt mig in i det.»

»Jag ska bli ditt Beschuanaland», sade han milt. »Du måste ju alltid ha nån att uppföra dig för. Men du ska inte behöva ta till de svarta i förtvivlan mer. Jag behöver lika mycken vård som en hel kafferstam. Du har varit trött och ledsen, nu ska det börja en ny tid. Du ska se, att du får anledning att bli stolt över mig. Vet du jag håller på att lära mig dikter utantill, som jag gjort, för jag får dem nog inte igenom. Du ska få lära en del. Du ska lära dig den, som heter: 'Den fångna kärleken!' Nu måste jag gå. Ligg stilla hör du.»

Andrea reste sig på armbågen, hon var alls inte lugnad av hans prat, som han avsett, tvärtom mera nervös och motspänstig. Och hur skulle detta reda sig? Måste hon antingen svika sitt löfte till Gud och de svarta bröderna eller skiljas från Filip? Hon tyckte att båda delarna var lika fruktansvärt. Hon försökte en tredje utväg.

»Filip», bad hon, »kan du omöjligt följa mig tillbaka? Du har ju inte hunnit så långt på väg.»

När hon sade detta, slocknade med ens det glada milda skimret i hans ögon. De blevo sorgsna och stränga på en gång, även hans röst förändrades.

»Vet du vad du säger?» ropade han smärtsamt förebrående. »Nej, det vet du inte. Vill du att jag ska följa dig tillbaka dit, där jag lidit och längtat så obeskriwligt, dessa tre djävliga fångenskapens år. Försök förstå det! Äntligen fri, ingen bevakning mer, inget kontorsslit. Man får fara hem, man vet knappt till sig för lycka, när båten lägger ut, och man räknar dagar och veckor till man ska vara i sitt hem igen. Man håller det för en sån lycka att få komma hem, att intet i världen kan jämföras med det, och att alla sorger och lidanden och alla resans besvärligheter och faror blir till ingenting. Menade du vad du sa, att jag skulle följa med dig till Kapstan tillbaka?»

Filip drog ett djupt andetag. Nej, det var ju dumt att bli ond, och han hade inte tid att resonera nu. Tyst reste han sig upp från sin knäböjande ställning och vände mot dörren.

Men Andrea hörde honom.

»Vänta», sade hon, »jag skulle ju aldrig bett dig följa med mig tillbaka, om jag inte visste vad som skulle hända. Nej, jag har inte blivit galen av sorg, tvärtom har jag fått ögonen öppnade. Filip, vi lever i de yttersta tiderna. Profetiorna, den ena efter den andra slår underbart in. I dag eller i morgon kan änden komma. Ack kära du, det gäller att begagna tiden. Om du bara ville göra det!»

»Nå», tänkte han, och det var en underlig stillhet inom honom, »även detta. Men jag skall tåla det som allt annat. Det är gott att vara van.»

»Hur har allt detta gått till, Andrea?» frågade han milt.

»Det är så svårt att förklara, om du gör anspråk

på att fatta det med ditt förstånd. Jag har bara varit tillsammans med enkla människor de här åren, och vi bara tror, helt enkelt. Först var jag bara förkrossad. Alltihop var bara för mig ett enda virrvarr. Sen lärde jag med hjälp av Dorkas Olsön och andra troende Guds barn förstå vad som verkligen skedde, jag vände mig till Gud och han uppenbarade för mig korsets hemlighet.»

»Och nu vill du förkunna den för de svarta?»

»Ja, jag försökte i Stockholm, men ingen ville höra på. Jag belastade mig med ansvaret för deras själar som hörde mig. För att försöna det måste jag ut till de svarta och rädda så många jag kan hinna med. Annars får jag ju inte frid i min sista stund.»

Filip såg på klockan, minuterna svunno hastigt.

»Kunde du tänka dig att resa till hedningarna ensam?» frågade han med handen på dörrvredet.

»Jag har sällskap.»

»Med den där figuren?»

»Hon har varit min vän sen jag blev ensam.»

Filip tog sig för pannan. Han förstod nu att mycket som han inte drömt om hade hänt. Men tiden medgav honom inte att genomtränga det förflutna och komma dess hemlighet på spåren.

»Andrea?» frågade han beslutsamt, »håller du ännu av din man?»

»Ja», sade hon och vred sig inför dessa milda och vemodiga ögon, »ja visst Filip, jag önskar blott...»

»Men du håller mer av den där figuren?»

»Så du säger. Jag håller mest av min Frälsare.»

»Jag erinrar mig att han sagt något om att en hustru skall hålla sig till sin man», sade han. »Eller hur? Alltså bör du följa hem med mig. Jag kan inte vända med dig, och vi kan inte skiljas nu igen. Stackars liten jag skulle aldrig ha lämnat dig.»

»Jo Filip, det var Guds vilja. Han skiljde oss åt

för att lättare nå våra själar. Men nu lovade Dörkas, att det var Guds vilja vi skulle återses», tillade hon tveksamt.

»Ja, där ser du», sade Filip och begagnade sig även av detta redskap för att nå sitt mål. »Lovar du då att ligga stilla och vänta, till dess jag ordnat för dig? Jag måste ju ha dina reseffekter. Adjö så länge!»

Han stod ett ögonblick och såg på hennes infallna ansikte och de grå strimmorna i hennes hår. Hon var som en liten aska av sig själv. Hänförd av kärlek, medlidande och smärta, av minnen, böjde han sig ner och kysste henne. Han erfor en känsla av triumf över att ha besegrat henne på nytt, vunnit i kampen om henne med hennes Gud. Hon var erövrad och hans, hade fallit honom till så som första gången för tio år sen. Men, underligt, det var som om han inte tusentals gånger kysst denna mun. Det var en främmande mun han rörde vid.

Så gick han.

När han gått knäppte Andrea hop sina händer: »är nu detta det du menade, Gud?» frågade hon. Hon förnam intet svar inom sig, men det var väl så i alla fall. Och vad skulle nu ske? Hon tänkte sig den långa återresan över samma hav med samma kval som hon nyss genomgått. England, visitationen, Nordsjöresan, Bergen, hemkomsten och... här stannade hon som bländad av en blxt. Hon såg hemmet på Kvastmakargatan, sådant det såg ut den kvällen hon lämnade det, såg handfatet på stolen bredvid sängen, vad skulle hon ta sig till? Hur skulle hon förklara? Hur skulle de kunna skaffa sig ett nytt hem i dessa tider? Pengarna för det gamla hade hon ju frikostigt skänkt missionen.

O, så gränslöst mycket svårigheter, och hur skulle det bli mellan dem? Filip skulle naturligtvis vägra att lyssna till den sanning, som orsakat allt detta? Hon satte

hastigt ner benen på golvet. Hellre reste jag väl till Betschuanaland, tänkte hon. Ack, om jag hade Dorkas här! Hon visste nog vad jag borde göra. Då hon nu såg sig om i hytten, fick hon sikte på sitt porträtt, som hängde strax över huvudgården, ack, hon hängde där i inte mindre än tre upplagor. Stackars Filip! Att skiljas från honom nu och inte få se honom förr än hon måste skämmas för honom inför Guds tron, det var också en förfärlig tanke.

»Ska jag stanna, ska jag gå?»

Plötsligt föll henne något in. »Jag glömde säga honom var mitt pass är», tänkte hon lättad. »Och han glömmet det förstås. Han hittar det inte. Men utan det kan jag ju inte resa hem.» Hon störtade upp, flög ut i korridoren och rakt i armarna på Dorkas.

»Gud vare lov», sade Dorkas, som såg upphettad och förargad ut. »Här har jag sprungit som en toka i korridorerna och öppnat åtminstone hundra hytt dörrar. Nu får vi skynda oss. Är han kvar därinne?»

»O, Dorkas, vad ska jag göra?»

»Det finns bara en sak att göra», svarade Dorkas utan skynt av tvekan. »Det är att gå lidandets tunga väg rakt fram och inte låta sig lockas.»

»Men när alla vägar äro lidandets väg, hur ska man veta då vilken som är det rätta lidandets väg?»

»Det kan väl inte jämföras», sade Dorkas. »Om du följer hem med din man, får du det ju mycket bättre, än om du följer med mig. Seså, nu skyndar vi oss.»

»Jag lovade att bli kvar tills han kom, det vill säga, han fattade visst som om jag lovade, men så kom jag att tänka på mitt pass, som jag inte kan fara utan, och då kunde jag ju inte bli i hytten.»

Dorkas grep ett fastare tag om hennes arm. »Jaså!» sade hon, »du ämnade svika Gud? Om du bara haft ditt pass? Du tänker inte på hur det ska bli att inte ha

pass till himmelen på domens dag. Spring nu, så vi hinner med den här hisskorgen!»

»Dorkas, du är ofördragsammare än Kristus», flämtade Andrea. »Det går inte så lätt. Vilket är egentligen att svika? Har inte han också rätt till mig?»

»Att bli här är att svika Gud», sade Dorkas medan de hastigt firades ner på kajen från det höga skepps-däcket. Inte en skugga av tvekan fanns i hennes sinne, intet medlidande, inte ens den svagaste känsla av att hon hade något ansvar. Hon var förutbestämd att segra. »Jag har ju båda passen», tänkte hon. »Jag släpper inte Andreas från mig.»

De skyndade längs kajen bort mot den andra ångaren. Några svarta hejdade dem med utsträckta händer, tiggande.

»Ser du!» ropade Dorkas ivrigt, »ser du, Gud själv visar oss vägen, han sänder oss ett tecken. Den kvinnan, som inte vill släppa dig — let us come fram, hear you, — vem tror du hon är? Hon är Hednavärlden, som behöver dig.»

De firades upp på däck, och Dorkas andades lättare. Andrea skulle inte lämna denna båt förr än den nått Taffelbukten.

»Nu börjar jag förstå det som förut varit dunkelt», sade hon. »Det var detta möte Gud menat, när han lätit mig se det lidande, som förmörkade min väg. Han förde dig hit för att du skulle strida, blöda och segra.»

»Du sade, jag skulle få återse Filip och bli ett medel till hans frälsning», invände Andrea.

»Ja, om du har kraft att gå din väg fram och fullfölja ditt uppsåt, då ska du visserligen lära honom inse att du tjänar levande Gud», sade Dorkas. »Seså, en liten kort kamp och sen frid och salighet.»

»O, vad gör jag, vad gör jag nu?»

Ack den som vore viss på att göra rätt, tänkte An-

drea. Om det är rätt, det jag nu gör, då skulle jag väl känna en hel välsignad smärta och i smärtan trygghet och frid? Beskär inte Gud en sådan visshet åt den, som går hans vägar? Eller är det en del av lidandet att känna det så här blandat, till hälften sorg, till hälften lättnad och förresten bara längtan att allt ska vara över? Om jag avgudade honom som förr, då vore det ingen tvekan, då skulle jag veta, att jag måste överge honom. Men 'nu har jag inte nån stor kärlek att offra mer.»

»Men jag måste ju säga adjö åt Filip», sade hon.

»Jag tänker nog vi finner honom nånstans omkring vår hytt.» Dorkas litade på att broder Söderberg skulle uträtta hennes ärende och väl bevaka Andreas effekter. Men däri missräknade hon sig. Som karl ansåg han att Filip hade en av Gud given och av Paulus bestyrkt rätt att fordra, att hans hustru samt med henne hennes kläder följde honom hem. Han ville därför inte lägga sig emot, att mannen tog hennes saker, tvärtom lovade han styra om en bärare.

När de båda kvinnorna kommo, höll Filip alltså på att packa samman de kringströdda sakerna, och det föll sig inte svårt för honom att skilja på vad som var Andreas och vad som var den andras.

I detsamma skuros öronhinnorna av ångarens första varningssignal före avgången.

»Skynda er iväg, vi går strax», skrämdde honom Dorkas. Han ryckte till, hennes röst var vassare i hans öron än ångvisslans.

»Det dröjer minst en timme efter första signalen», sade han. »Var snäll och gå nånstans i en salong, till dess jag är färdig. Sen får ni ju ensam hytt. Jag ska hälsa min fru från er.»

Han hade inte märkt Andrea, som höll sig i korridoren, bakom Dorkas.

Vid ljudet av sin mans röst, började hon skälva igen. Om hon bara finge springa och gömma sig någonstans till dess båten gått. Filip skulle lämna ångaren utan att misstänka nånting och när han upptäckte att Andrea var borta, då var det för sent, då gick båten. Men i så fall tog han ju med sig alla hennes tillhörigheter! Så det gick ju inte. Förresten vore det kanske skamligt. Hon tvang sig att ta ett steg framåt mot dörren.

»Filip!» sade hon.

Han vände sig hastigt om, en klänning han höll på att vika ihop föll på golvet.

»Fast du lovade!» ropade han. »Jag tänkte ett tag på att låsa in dig, men jag kunde väl aldrig ändå tro det! Andrea, hur vågade du?» nästan skrek han fram. Och plötsligt gav självbehärskningen vika, han brast i gråt.

»Nej, men Filip», ropade hon och kom fram till honom, »hör på, jag kom att tänka på mitt pass. Och så träffade jag Dorkas...»

»Passet har jag i förvar», sade Dorkas, »och jag lämnar inte ut det. Ta nu farväl av varandra, men håll inte på för länge.» Och hon stängde dörren efter sig.

Filip hade nu behärskat sig. »Vill du följa med, om jag tvingar av henne passet?» frågade han, »svara fort och ärligt, så går jag sen till kapten.»

»Det är försent», sade Andrea, »det kan inte ordnas.»

»Du svarar varken fort eller ärligt», sade Filip med ett bitter dragning på överläppen.

»Jo», sade Andrea, som nu fattat sitt beslut. »Jo, jag ska svara dig ärligt. Jag måste följa Guds kallelse. Jag handlar med evigheten tätt framför mig, jag kan inte göra på annat sätt. Men du kan inte fatta detta, förr än även du fattat sanningen. Förstår du inte, att om jag kan göra detta, måste det vara en underbar kraft som uppehåller mig?»

»Svammel», sade Filip otåligt.

I detsamma öppnades dörren, bäraren, som broder Söderberg skaffat, kom in. »Tack», sade Andrea hastigt, »det behövs inte.» Filip tog i vredesmod kappsäcken och skakade ut allting så att kläderna yrde omkring. »Se där, nu är det omgjort igen.» Full av avsky såg han på Andrea och sade sig, »att det väl var en fördom, att hela hans liv var beroende av denna på en gång vankelmådiga och hjärtlösa kvinna. Varför skulle nödvändigt hans hjärta brista för att hon ville till Betschuanaland? Jag kan leva utan henne. I morgon eller övermorgon ska jag börja. Och samtidigt tycktes honom ett steg utanför denna hytt som en omöjlighet.

Andrea var vit som en vågkam i ansiktet. »Förvål Filip», sade hon mödosamt. »Gud välsigne dig! En gång ska du förstå mig.»

»Det är bortkastat», sade Filip med svävande röst, »så be inte. Vi kan aldrig förstå varandra. Du står vid slutet, jag står vid början», han smålog flyktigt, »till en ny värld. Men om du skulle ändra dig, Andrea, om du skulle komma till förnuft igen, så ska ditt gamla hem stå öppet för dig, hemmet åtminstone, om också inte jag.»

Andrea öppnade munnen som för att säga något, men förmådde inte. Hon slog händerna för ansiktet, hon hörde dörren gå upp och tänkte: Gud give mig kraft att genomlida detta. Men han tycktes inte ge kraft. Förfärad över att Filip gick, gjorde hon något oförlåtligt, hon ropade honom tillbaka.

»Angrar du dig?» frågade han och kom tillbaka. »Låt då kläderna vara, låt Gud vara, och följ mig!»

En ny skarp signal hördes. Han slog armen om henne: kom!

»Passet!» sade hon, »jag kan inte fara utan pass.»

Dorkas kom instörtande. »Är ni kvar än? Ska ni kanske

följa med oss till Kapstan? Inte? Nå så skynda er! Så här ser ut, ska ni kliva på hennes rena kläder?»

Filip och Andrea sågo på varandra, som två, som inte förmå fatta hur livet kan ha fört dem till denna punkt, in i denna vanvettiga situation. De ha en dunkel aning om att de äro offer för något grymt misstag, som de kanske ännu skulle kunna rätta, om de bara hade tid på sig. Men så mycket tid, som annars finns till strunt och ingenting, nu består inte en minut, ödet sliter dem från varandra. Hyttporten smäller igen, och reglas inifrån av Dorkas, dagens segrare. När hon vidtagit denna åtgärd blir hon ett ögonblick för länge stående vid läset med ryggen mot Andrea, det är hennes korta stund av svaghet. Sen tar hon modigt itu med sin uppgift att hjälpa Andrea.

Detta förvridna, förmörkade ansikte på kudden, en dag, en dag ska det stråla förklarad som solen och prisa sitt lidandes stund. Dessa sönderslitande rop, som drunknar i maskinens dån, när ångaren lämnar kajen, de ska bytas i jubel och lovsång. Och med händer lika stadiga som sinnet håller hon Andrea tillbaka, då hon vill rusa upp, rusa ut för att i sista stund göra den härliga segern om intet.

»Andrea får sin plats närmare lammet än jag», säger hon tröstande, »men jag unnar Andrea det. För hur det är, så ja, så ja, det som gör ont, måste göra ont, på det att vi måtte ha något att berömma oss av sedan.»

Dorkas är godheten själv mot Andrea, hon överröstar hennes rop med sånger om martyrskapets översvinnliga lön, och fast hon ville falla ihop av trötthet och hunger lyder hon ständigt, när Andrea viskar mer, mer! Sängen liksom dövar Andreas tankeförmåga, hon känner då bara en stor smärta, men hindras att räkna ut ur vilket sår den strömmar.

Så går dagen och natten, natten och dagen. Ångaren anlöper icke hamn mer, den öde klippiga kusten har inga hamnar, den har blott plats för skeppsbrött om så önskas.

En dag är Andrea plötsligt förändrad. Hon ber Dorkas kalla broder Söderberg och så många Guds barn som får rum, fort, fort! Och när alla, som kunna få plats i hytten äro komna, börjar hon tala till dem. Dorkas, som sitter uppkrupen och dubbelvikt i sin kojplats, ser ingenting, hör blott den välkända och dock helt nya, obekanta rösten, en röst som dött och stått upp igen, brista ut i fröjd över sin smärta, ropa som i yrsel och prisa Gud över att han låtit sin ringa tjänarinna smaka det bittraste av alla lidanden, som är icke att bli slagen och dö för Kristus, men att slå och döda för Honom. Ty det är en droppe av Guds eget lidande.

Detta var en oförgätlig stund för alla de närvarande, och alla skrevo därom brev till sina missionstidningar. Där Per Brinkman, sedan mycket vatten runnit, till slut hittade dem i Riksbiblioteket.

Filips hyttkamrat, en hederlig afrikan, fann honom på kajen fullständigt försjunken och tog honom med sig i sista stund till Europabåten. Han hade haft mycken trevnad av sitt sällskap, glatt sig åt hans skinande glädje, gärna sett på hans hustrus porträtt. Men nu var allting förvandlat. Filip låg länge som död i sin hytt, förblödd med vita och tomma ådror. Han var lik en sårad tagen upp från ett slagfält. Men här fanns ingenting att göra, inga förband att göra. Man kan inte förbinda efter en kvinna, som amputerats. Kamraten kunde ingenting göra mer än hålla sig tyst och låta bli att spotta i närvaro av en olycklig och det iakttog han.

Historien om det tragiska mötet var spridd på båten i alla vrår och: »hur har han det?» frågade medpassagerarna. »Jag vill bli hängd om jag det vet», sade afrikanen. Men fann anledning till mången ärlig fördömelse inte bara av Andrea men av hela könet. Var och en ansåg sig ha någon att innesluta i en sådan åkallan, men Andrea, det

kom man överens om, hon var ändå kvinnlig världschampion på området. Hos oss kallar man kärleken Guden med de fem spjuten, sade en herre, som kom från Indien.

En vecka senare angjorde båten ny hamn. Afrikanen kom upplarnad ut ur hytten med ett papper i handen. »Nu telegraferar han till en annan», sade han.

»Åhå? Nå vad gör han annars?»

»Ja han är lite underlig. Han ligger och läser vers och vers och vers från ett skrivet papper.»

»Vem är telegrammet till?»

»Miss Humble och hon måste vara en konstig kropp!»

»Hur så? Vad står det?»

»Har du en plats bland dina gentlemän för mig? Jag hoppas i alla fall hon har det», tillade hyttkamraten.

KONSULINNAN TÖRNROS OCH DEN BOIFÄRDIGE BOKBINDAREN

Det stundade till uppbrott på Skansgård. I trädgården arbetade redan Olfeldts folk, Mikaela satt i sin sal med ryggen åt fönstret för att slippa se. Hon var inte längre herre i sitt eget hem, varken inomhus eller utomhus. Var hon gick mötte hon främlingar, som sågo snett eller icke alls på henne, som endast väntade på att hon och hennes fattiga ägodelar kommo bort, för att riva och börja lägga grund till en ny värld. Ibland undrade hon, om de verkligen ämnade vänta så länge, om hon inte skulle vakna en morgon och finna bakdelen av en arbetare i taket över sitt huvud, medan himlen vänligt tittade ner genom hans ben. När hon nu satt och sorterade sitt nötta matsilver och valde ut, vad som kunde säljas, hörde hon steg, högljudda röster och hugg utanför, och anade vad som var i görningen. Hon tvang sig till att sitta stilla och bearbetade silvret så att det glödde under hennes vreda händer.

September hade gått in, och hon visste intet om sitt liv efter första oktober.

En man var den ovissa faktorn i hennes liv, icke Törnros, men Filip. Presidenten Oxensköld trodde sig kunna lova henne, att han skulle komma tillbaka snart, äntligen hade han lyckats få engelska legationen att be-

gripa, att en medlem av Svenska akademien måste ha tid på sig att skaffa material till sitt inträdestal och författa det. Men frågan var den: skulle han komma, om han bleve fri, när nu Andrea rest ner till Kap? Kunde han övertala henne att vända om, kunde han resa hem ensam? Det var på dessa frågor Mikaela måste ha ett svar, innan hon bestämde för sig själv, ty så mycket visste hon, att komme brodern hem ensam, då ville hon inte vara borta, hon med. Hon hade gjort allt hon kunnat för att sätta sig i förbindelse med Filip, slutligen kom besked från Kapstan: han är inte här. Och nu väntade hon dagligen bud från honom.

Presidenten Oxensköld bjöd henne bo i sitt hem, medan hon väntade, mot att möjligen räcka en hjälpande hand åt hans, av alla kort vansinniga, hushållerska. Törnros skrottade åt henne, som skulle hamma vid Strandvägen, »men», sade han, »vad ska en utfattig människa annars ta sig till?» Hon hade först tagit denna fattigdom mera på skämt, snart märkte hon, att den var ett högst allvarligt faktum.

Medan hon nu satt vid sitt arbete, missmodig därför att nysilvret blott tycktes bli än mer slitet, ju längre hon gnodde det, drog en mörk skugga över rummet, och hon hörde det fall hon väntat på. Hon satt stilla så länge hon förmådde, om han var därute, skulle han inte behöva se hennes upprörda ansikte bakom rutan. Ett underligt ljud förmådde henne dock att kasta en snabb blick bakom sig, det var som hon trodde, där låg den ärriga och skägghiga gamla hängbjörken tätt intill husväggen, dess grenar sopade fönstret likt hjälpsökande armar och frambringade detta besynnerliga ljud. Hon sade sig: »jag visste ju alltid att detta skulle ske, eftersom jag blev ond på honom, när han tog löv ur björken.»

Men när nu dådet var begånget, och hämnden fullbordad, retade och sårade det henne gränslöst. Hur myc-

ket mer var inte det vackra trädets liv värt än människans, som tagit det? Hur kunde man utan vidare med penningar köpa sig rätt att slå det ihjäl? Men människan tillät sig alla övergrepp mot träd och mark och djur, blott inte mot penningen. Den vördade och skyddade man, för dess skull hade de flesta av hennes herrar blivit straffade. Sannerligen, människan borde under förmyndare igen, seså, sitter nu jag, Mikaela Humble och tänker detta, jag som en gång slogs för friheten!

»Djävla lymmel», sade hon högt.

Så vände hon sig om, gripen av en aning och stod ansikte mot ansikte med en uppenbarelse, så fullkomlig, att hjärtat stannade vid dess åsyn.

En sekunds ovisshet, så var Mikaela inne i situationen.

Konsul Törnros hustru i hans härlighets dagar hade ju varit idealet av skönhet och förfining och det måste vara detta ideal, som lyste upp Mikaela Humbles stökiga matsal i detta olämpliga ögonblick.

»Jag söker fröken Humble», sade den vackra damen med en frappant svärmodig röst. Och hon såg förbindligt och utan tecken till förvåning, på fruntimret i kökstörkläde med klut på huvudet, som luktade ammoniak och svor.

Mikaela drog den gamla polerhandsken av sig. »Jag är ledsen, men det är jag», sade hon, »vill inte konsulinna vara god och ta plats.»

»Ni känner mig alltså?» sade damen utan att visa någon överraskning.

»Nej», svarade Mikaela, och med en jätteansträngning för att uppträda lika fint, yxade hon hastigt till en komplimang: »Men eftersom ni är mycket för ung att vara skådesarinnan Eugenie så måste ni ju vara konsulinna Törnros.»

Damen smålog vänligt, som om hon var dag vore van att bli jämförd med förra århundradets vackraste kvinna.

»Exkonsulinna, menar ni», sade hon och teg så plötsligt. Hur ska jag börja? undrade hon.

»Jag vet inte, om ni vill ta emot mitt varma tack», sade hon slutligen dröjande, »för allt vad ni varit för min man... Utan er vet jag inte hur det gått honom, han hade nog sjunkit blott djupare.» Och hennes stämma sjönk på ett mycket åskådligt sätt, så att den ett ögonblick rysande snuddade vid djupen.

Mikaela spärrade upp ögonen. Hon förmådde inte yttra ett ord, hon var förstummad. Konsulinnan Törnros såg förvånad på henne, »ni hade visst inte väntat, att jag skulle tacka er», sade hon.

Mikaela drog ett djupt andetag. »Nej», sade hon. »Ja, inte försmår jag era vänliga ord. Men jag är kolossalt överraskad.» »Tack för er vänlighet mot min man!» »Därmed återtar ni honom ett tu tre, som om alla dessa år konsulinnan under hela tiden med godhet och överseende följt mina berödanden att skaffa er man ett hem, och, om jag ska säga som det var, få honom att gå med på att leva.»

Hon hade lagt sin röst lika förbindlig som fru Törnros', och intet yttre tecken visade att hon var förnärad, men fru Törnros tog det för givet.

»Jag började kanske inte riktigt, som jag bort», sade hon. »Men hur jag än börjar, så har ni alla fördelarna framför mig, ni som varit så storslagen, medan jag varit hårdhärtad och småsint.» Hon uttalade orden med tydliga citationstecken, man kunde inte tvivla på att hon själv ansåg sig ha en annan uppfattning om sig själv än den hon uttalade. Och hon sänkte ögonlocken och slog upp dem igen med oerhörd effekt.

»Å», sade Mikaela, bländad, »så enkelt var det ju inte, som konsulinnan framställer det. För mig var ju er man ett fall bland många, en intressant uppgift...» (Gode Gud,

vad allt skulle jag inte ha sagt, innan detta samtal är slut, tänkte hon.)

Konsulinnans min blev plötsligt ytterligt älskvärd, och hon sträckte fram sin hand i en vit handske. »Vad ni är god och förståndig», sade hon, »precis sådan som jag tänkt mig er. Ni vet precis hur annorlunda saken ställde sig för mig än för er.»

»Jag kan inte ta konsulinnan i hand, innan jag tvättat mig», sade Mikaela. »Jo, jag förstår det. Han var ju inte min man, det var inte mig han avgudat och älskat och burit på sina händer...»

»Nej, just det! Och inte fröken men mig, det drabbade, när han, o, jag kan inte tala lugnt om det ännu, rymde, med affärerna i kaos, lämnande åt mig att upptäcka, att han var en svindlare. Och det var jag, inte fröken, som föll till jorden som en död, när jag läste i tidningen, att han var infångad, och att han skjutit på en avlägsen släkting till mig.»

»Stackars konsulinnan», sade Mikaela uppriktigt.

»Ja, det har ni rätt i», sade hon, »men om det bara varit slut med det att domen var avkunnad, och tidningarna äntligen teg. Om det nu varit fröken, som under alla år straffet varade fått dra sig fram med två barn i förhållanden så absolut olika mot dem ni varit van vid först i ert föräldrahem och sen som gift, skulle fröken då ha förmått att glömma att ert liv och era barns liv var förstört och tagit emot honom med öppna armar, när han kom ut? Jag vet mycket väl», fortsfor hon efter ett kort uppehåll, »att fröken skrev och hälsade honom välkommen direkt från fängelset, medan jag inte svarade på brev. Men det är frökens yrke, inte mitt. Om fröken kände mitt utmärkta föräldrahem och de tänkesätt jag uppfostrats i, skulle fröken inse, att ett svalg skilde mig från min man.»

»Det har jag alltid trott», sade Mikaela. »Där är tydligen i

alla fall din sjuka punkt», tänkte hon för sig. »Varför försvarar du dig annars så hett utan att vara »ngripen? »Så vitt jag minns», sade hon, »så var det heller aldrig herr Törnros' mening att pocka på det orimliga, då när han kom ut», tillade hon. »Var det inte frågan om ett santal bara? Är konsulinnan så säker på, att han själv velat vända om hem?»

»Nej», sade hon, som om en ny möjlighet dök upp för henne, »naturligtvis inte säker. Men nu, när han skriver och ber mig komma hit i dag och möta honom här hos er, nu lån jag väl ändå inte tro annat, än att han vill åstadkomma något närmande?»

Det gick en stöt genom Mikaela. Vad ville detta säga? Vad var det för nytt drag i spelet av en man, som ständigt visade nya sidor?

»Eller hur?» frågade fru Törnros, »vad menar fröken? Jag gick hit tidigare enkom för att orientera mig litet. Det är minsann svårt nog ändå, detta möte, men jag ansåg det vara min plikt...» Hon böjde sig fram, såg Mikaela rakt in i ögonen, hennes milda parfym mötte och drog sig skrämnd tillbaka för ammoniak. »Jag kan ju tala till fröken, som till hans sjuksköterska eller hans syster», sade hon. »Ni är förmodligen van vid sådana här pinsamma situationer som denna, stackars arma hustrur, som vänder sig till er... rent ut, jag skulle vilja veta något om hans karaktär.»

»Å», sade Mikaela blott.

»Ja», hans hustru suckade, »fröken Humble förstår, man måste vara klok och försiktig... Jag flyttar nu i höst upp till Stockholm, jag har dragit mig så för det, men båda mina barn ska studera här uppe, och det är ju ändå bättre att jag är med dem i den stad där deras far bor. De är i en ömtålig ålder, en vacker dag kan de begära av mig, att jag tar emot deras far, ungdomen tänker ofta så vackert... När han kommer, vill de kanske öppna lörrer

för honom. Vad ska jag göra då? Jag har ju ansvaret för dem ensam.»

»Om konsulinnan vill veta, ifall han dricker, så gör han inte det», sade Mikaela. »Han för ett enkelt regelbundet levnadssätt, stiger upp tidigt, arbetar...»

»Nå gudskelov, allt det där är goda saker», sade hans hustru, som om det varit fråga om en gårdskarl eller trädgårdsmästare. »Men när ni nämner arbete, så måste jag säga, att, det är kanske en fördom av mig, men det där bokbinderiet luktar ju Långholmen på långt håll. Det skulle förbättra saken rätt mycket, om han kunde skaffa sig ett annat arbete.»

»Konsulinnan vet då inte, att han är anställd på nytt vid sitt gamla rederi, här på Stockholmskontoret?»

Hans hustru rodnade lätt. »A», sade hon, »det var ju en intressant upplysning. Den föranleder mig att göra en annan fråga: vet fröken, om han vet, att mina förmögenhetsförhållanden blivit helt förändrade de här sista åren genom den oväntat stora vinsten på mina personliga rederiaktier?»

»Ja», sade Mikaela, »det vet han.»

»Och tror fröken det är tänkbart, att i så fall den vetenskapen kan ha haft något inflytande på... på...»

»I'å?»

»Hans beslut att skriva till mig och be om ett sammanträffande?»

»Ni som är hans hustru, tror ni det kunde vara möjligt?»

»Nej», svarade hon pinad, »jag vill ju inte tro det. Men ni menar väl inte, att jag kan i minsta mån bedöma hans handlingar nu från min kännedom om honom sådan han var eller jag trodde han var, förut?»

»Jo, det menar jag», sade Mikaela. »Jag börjar inse, att han i många fall är sig ofantligt lik och återvinner mer av sig själv för var dag. Men om ni ursäktar ett ögonblick, ska jag ställa undan silvret, tills han kommer.»

Detta samtal om en man beredde Mikaela det på en gång tarvligaste och mest utsökta nöje hon erfarit i hela sitt liv. Bredvid det skapelsens underverk, som var hans hustru var hon själv, med eller utan hushållsförkläde och lukt av ammoniak grov och simpel. Med vilken förintande likgiltighet skulle han inte betraktat Mikaela den tid han ägde denna hustru, om hon råkat komma i hans väg. Det blev plötsligt en seger att ha vunnit honom, och hon, som smålett ironiskt åt sig själv och sin kärlek ibland, uppfylldes plötsligt av det ljuvligaste kvinnliga högmod. »Jag skall bekämpa, sedan», tänkte hon, »men jag kan inte släppa än.»

Men vad menade han med att arrangera detta sammanträffande? Sist han var hos henne hade han varit så hemlighetsfull, så egenrådlig och obegriplig. De hade nästan blivit ovänner. Vad var väl hans avsikt med att föra de två kvinnorna tillsammans? Vad ville han locka fram därmed? Hon visste det inte.

Uppå Blå tornet betraktade hon sin bild i spegeln med en noggrannhet som kanske aldrig förr. Hon genomgick allt det, som bakom en välvårdad, bildad och medveten personlighet talade om hennes ursprung, ur fattigdom och dunkel, av en buse och av en kvinna, som, själv hemmastadd i djupet, givit henne namn av de fallna änglarnas besegrare. Hon såg bredvid detta ohyvade, som hon själv dömde, oandliga ansikte, konsulinnan Törnros' profil, så själfull att den i och för sig gjorde en själf fullkomligt överflödig, och så fanns den där kanske ändå till råga på allt. Även han måste ha ofta sett den bredvid Mikaela! Sett den och kommit ihåg så mycket, drömt om sina barn, till vilka vägen gick genom henne. Likväl hade han älskat Mikaela, inte bara som välgörarinna men som kvinna, som kvinna... Detta var en hyllning, som — förlåt Leonora Christina — kunde bringa de allvarligaste beslut att vackla! Om det varit det

minsta att anmärka på konsulinnans näsa, om hon haft en svart tand eller en ful figur skulle det inte varit så roligt, det var detta, att hon var fullkomlig, som beredde Mikaela en sådan vällust! Men ack, här stod hon och förspillede minuterna framför spegeln som en backfisch! Av högfärd, för att understryka skillnaden behöll hon förklädet och den vita klufen om huvudet, gned endast av en fläck på kinden och sprang så ner.

Konsulinnan å sin sida erfor en viss lättnad, alldeles meningslös men ändå, över att mannens goda ängel såg så föga änglamässig ut. Hon kunde ju varit sån att man blygts för sin jordiska natur, försvarade hon denna lättnad inför sig själv. Men denna flyktiga sensation drunknade i den stora överväldigande känsla, som bemäktigade sig henne vid tanken på att hon skulle återse den man, som varit lyckan och olyckan i hennes liv. Skulle hon känna igen honom? Om han fölle på knä? Skulle han ha någon makt över henne, tvinga henne längre än hon själv ville? Tvinga henne att börja leva tillsammans med honom på nytt? Nej!

När hon slutligen hörde hans steg, och han trädde in genom dörren, befann hon sig redan i ett tillstånd av upphetsning, som gjorde henne nästan omöjlig för det samtal, som nu måste äga rum.

Hon hade utan att riktigt göra sig reda därför väntat någonting i stil med de uppenbarelser, som ibland ringa på dörrarna, inte den värsta sorten förstås, men den där tragiska stillsamma, förkomna existensen, som är agent för något ingen människa vill köpa. Och det fullkomligt bragte henne ur fattningen att finna honom så lik hennes svärfar, gamle konsul Törnros, endast att denne var tio år äldre, när han såg ut som sonen nu. Hon blev bara stående och stirrade på honom, när han kom emot henne korrekt och välskött med sin fars raka hållning och avmätta värdiga gång, ja värdig! Hennes in-

billningskraft räckte inte till att förbinda detta utseende och sätt med tjuven och så gott som mördaren, och senare den botfärdige bokbindaren. Hela den form för sitt uppträdande hon beslutat sig för blev oduglig, hon visste inte vad hon skulle säga eller göra. Att börja leva tillsammans med denna man vore ju som att plötsligt gifta om sig med sin svärfar. Möjligheten flög genom hennes hjärna och tjänade icke till att klara begreppen.

Han såg hennes häpnad och gissade sig till dess orsak, men tillät sig inte ett småleende. Allvarsamt, utan den minsta förvirring, fäste han sin blick på henne, tackade hövligt för att hon kommit, gjorde frågor om barnen. »Du är uppe för att ordna om din flyttning?»

»Ja», sade hon, plötsligt osäker. Nu hade hon inte längre det svagaste begrepp om vad han ville, ack om fröken Humble ville komma ändå.

»När jag hörde att du ämnade flytta hit upp», fortfor han. »ansåg jag att vi inte kunde skjuta upp längre att ordna vårt förhållande till varandra så som det borde varit ordnat för länge sen.»

»Vad är det du önskar?» frågade hon, »säg ut det genast.»

I detta ögonblick kom Mikaela in. I stället för att svara reste sig Törnros, gick fram och hälsade på henne. Det undgick inte hans hustru, att denna hälsning hade en helt annan karaktär än den, som nyss utbytts mellan dem, knöt an på ett helt annat sätt vid något levande, befinnligt.

Törnros presenterade dem, ingen av dem kom sig för med att säga, att de redan gjort bekantskap.

»Anni frågade mig just vad jag önskade av henne», började Törnros, men gjorde intet försök att förklara, varför han ansåg, att Mikaela borde vara närvarande vid uppgörelsen. Men eftersom hon gärna ville veta det, sade hon: »då är det kanske bäst att jag drar mig tillbaka, innan ni svarar fru Törnros.»

»Nej», sade de båda med en gång, och fru Törnros tillade: »jag är verkligen tacksam, om ni stannar. Jag är rädd, att om vi blir ensamma, så mycket blir sagt, som inte borde sägas. Det är nu ingen idé, att vi säger varandra så mycket sanningar.»

»Jag tycker tvärtom», sade han, »och det är just därför jag ville fröken Humble skulle vara närvarande.»

»Om du ämnar anklaga mig», sade fru Törnros värdigt, »så vill jag bara säga dig, att fröken Humble fullkomligt förstår mitt handlingssätt.» Han såg förvånad på dem, hade ju nyss presenterat — »Hon medger, att det var så mycket lättare för henne, som inte kände något särskilt för dig utan bara såg dig som ett fall i sin praktik, att ta emot dig och hjälpa och stödja dig, när du tjänat ut straffet. För resten kan jag tala om något för dig, jag var starkt betänkt på att skriva till dig vid krigsutbrottet, men så fick jag ju veta, att du i stället för att gå ut till ditt fosterlands värn, som jag trodde, helt enkelt vägrade inställa dig till militärtjänst.»

»Och då lät du bli att skriva», sade Törnros och såg på henne med ett uttryck, som hon inte kunde tolka. Hon gnade ju inte hur stolt han var i all stillhet över just denna handling i sitt liv.

»Ja, det gjorde jag. Då förstod jag, om jag inte gjort det förr, hur mycket det fanns hos dig, som jag aldrig kunde begripa eller gilla, det var ju rama vansinnet, eftersom du ändå inte slapp undan till sist, precis samma tankegång, som när du — reste din väg... Och du kan inte begära...»

»Men kära Anni», svarade han med en skymt av ofärlighet, »du måste kommit hit med föresatsen att hålla dig stram mot alla anspråk, men jag begär ingenting av dig. Du har verkligen haft nog av mig, stackars du, och jag kan knappt ens begära din förlåtelse. Jag har endast

bett dig komma hit för att erbjuda dig din frihet, som det heter. Det kommer att göra er ställning på alla sätt trevligare nu i Stockholm. Du återtar ditt namn och barnen kallar sig som du.»

»Skiljas», sade hon överraskad. »Var det det du ville? Varför vill du skiljas nu, när vi inte gjort det förut?»

»Medger du inte själv att tidpunkten är lämplig?» frågade han utan att svara på hennes fråga. Fru Törnros kastade en blick på Mikaela, som satt vid bordet med huvudet stött i handen liksom för att antyda, att hon dragit sig tillbaka och inte hade med denna uppgörelse att göra. Jag tror, att hon förstår, om jag samtycker, tänkte hon, en ovanligt begriplig människa. Hon begär tydligen inga underverk.

»Jo, mycket», svarade hon. »Men har du verkligen tänkt över det, tror du inte att du ångrar det, Antur?» Hon volnade plötsligt, nu när det alls inte gällde att värja sig mot ett krav.

»Tack för vänligheten Anni, men du skulle bara veta hur orimlig en sådan tanke är för mig. Graven mellan oss är precis lika djup för oss båda. Har du tillfälle att följa mig direkt upp till en jurist?»

»Jo», sade hon, »men jag vet inte, om du har klart för dig... min ekonomiska ställning?»

»Bättre än du själv, tänker jag», sade han. »Det underlättar saken betydligt.»

»Nå då så... Då ska vi väl säga farväl åt fröken Humble. Det här gick kort och förnuftigt till, så det hade vi nästan kunnat reda upp utan tredje man.»

»Det tvivlade jag aldrig på», sade Törnros med ett leende, »men jag ville att fröken Humble själv skulle höra hur lätt du var att övertala till skilsmässa. Om jag kommit och sagt henne det sedan, hade hon kanske inte trott mig. Hon litat helst bara på sitt eget omdöme.»

»Vad fan betyder det, att jag inte kan få källarnyckeln?»

Dörren ut till hallen flög upp, där stod Olfeldt, röd i ansiktet. När han såg gruppen mitt på golvet, tog han ett steg baklänges: »jag trodde fröken var ensam», sade han. »Det hördes», anmärkte Törnros. »Ja är vi då färdiga, Anni? Får jag be er vara vänlig att låta oss komma fram?»

Men Olfeldt stirrade utan att röra sig ur fläcken på fru Törnros. »Jag ska be att få presentera mig», sade han: »Olfeldt.»

Fru Törnros såg frågande på sin man, men han gjorde ingen min av att på något sätt föreställa. »Vi har brättom», sade han, »var snäll och gå ur vägen.»

»Å!» sade Olfeldt och brast i skratt, »men det var väl komiskt. Här satt jag på Operakällaren i går och höll på att dö av nyfikenhet över vem den vackra damen med sin förtjusande dotter vid bordet bredvid kunde vara, och så är vi ju så gott som gamla bekanta. För jag förstår nu alltihop, det är konsulinnan Törnros, jag har framför mig? Var det inte konsulinnans dotter, som var med i går?»

»Jo», sade hon förvirrad, »jo, men...»

»Och konsulinnan gör fröken Humbles bekantskap, det var ett vackert drag, må jag säga. Konsuln är inte blyg.»

Mikaela drog en djup suck, nå nu började sanningarna komma, nu skulle man börja talas vid efter att så länge ha konverserat.

Törnros vände sig till Mikaela. »Ge honom källarnyckeln», bad han lugnt.

»Ingen brådska», sade Olfeldt, vänd till Mikaela, som redan var på väg till serveringsrummet.

Men nu hade det hunnit klarna för fru Törnros.

»Ah! ropade hon och såg på Mikaela. »Det var en nyhet! Ingen under att du finn tid på den lämplig att skiljas. Men varför, det talade du minsann inte om!»

»Därför att det var en sak, som blev aktuell först när våra mellanhavanden var klara. Inte ett ord», vände han sig befallande till Olfeldt, som försökte göra en vits på aktuell. »Får jag nyckeln!» Mikaela gav honom den, han gick fram och räckte den åt Olfeldt. »Var så god, och sen var det väl inte mera? Det är inte första oktober än, och ni har ingen rättighet...»

»Nej det var inte mera», svarade Olfeldt och drog sig tillbaka storskrattande, »jo, det var sant, kunde jag inte få veta konsulinnsans hotell, jag skulle vilja skicka upp en liten blomma till den lilla vackra fröken.»

»Gösta Olfeldt har väl tur», tänkte han, medan han gick ner i källaren. »Att få ett sådant osökt tillfälle att ge henne för gammal ost. Jag undrar vad fru säger i det här ögonblicket, hon är nog ursinnig.»

Det var hon också. Inte just därför att mannen valt en annan kvinna, det hade hon ofta tänkt sig och undrat om han hade någon viss, och i så fall hur den manne såge ut. Men hon var ond, naturligtvis, över att han vågat sammanföra henne med sin kärleks föremål och över att det just var Mikaela Humble; hon hade tänkt sig ställets husjungfru eller så. Nu hade hon suttit med hans älskarinna och diskuterat hur hon borde göra, när staccaren bad att få komma tillbaka. Mikaela måste ju haft roligt åt henne invärtes liksom den där figuren, haft det utvärtes. Även denna skymf till alla andra lit Artur henne undergå! Att bli utsatt för att en okänd person störtar in i rummet och avslöjar för en vad hela världen kanske redan vet!

»Jag ber om ursäkt», avbröt Mikaela hennes förebråelser, »för att ni blev förolämpad i mitt hus. Men jag

har inte längre ett hem, en dörr att stänga. Den nya ägaren uppträder överallt. Men annars ville jag säga, att jag inte sörjer över, att vi kom att tala också om herr Törnros och mina förhållanden.»

»Herr Törnros och mitt förhållande, menar ni väl? Jag får säga att det ser ut som om jag kommit på spårren en skandal, dold under ett socialt intresse.»

»Jag är ingen Messalina, om det är det konsulinnan tror», sade Mikaela så allvarsamt, att Törnros ofrivilligt brast i skratt.

»Det här är för gale!», sade han. »Hör nu Anni lilla, lugna dig, du har ju inte den allra minsta anledning att vara upprörd. Fröken Humbles moral är nog någonting alldeles ovanligt stadgat. Men vad angår det strängt taget dig hur den är?»

»Angår det mig inte, när det är min man som...»

»Jo, om det vore så, men det är det ju inte. Jag betraktar mig inte som din man mer.

»Du gör det inte heller, kära Anni. Du är ett minne, som skulle vara bara angenämt om jag inte gjort dig så ont, ett namn, en historisk personlighet. Men den kvinna som hör till mitt nuvarande liv, det är hon som står här», och han visade på Mikaela. »Hon har genomlevat dessa sista år med mig, hon vet allting, bara det! Hon var med då jag beslöt hålla mitt löfte att aldrig bära vapen mer, om det så kostade mig fängelse. Hon var med, när jag kom ut igen, och var den första, som fick veta, att jag ämnade vända tillbaka in på mitt gamla yrke. Hon har sett mig långsamt återvinna mig själv, och hon har del i det. Att jag är en medborgare nu som har en plats i samhället och ids avrunda mitt liv på det vanliga hyggliga sättet i stället för att strypa av det, det är hennes verk till stor del. Hennes plats ligger nedlagd i mig, sådan jag är nu. Om jag varit ung, så skulle jag kanske gått från

henne och älskat dig i alla fall. Men vid mina år älskar man den kvinnan, som hjälper en att uthärda livet, och det är henne man vill ha hos sig till sin sista stund.»

Hans hustru hade alls icke tänkt sig att själv vara hos honom i hans sista stund, men hon kunde dock inte tycka annat än att han bort underrätta henne, innan han ordnade för densamma. Nu skulle hon alltså vara färdig att skiljas, inte, som han sagt, för att det bleve bättre för henne, men därför att han ville gifta sig på nytt.

»Jag vet inte om jag har lust att ordna med skilsmässan just i dag», sade hon.

»Du lovade nyss att följa mig direkt härifrån till en jurist», invände Törnros och betraktade henne med något som liknade ringaktning.

»Ja, men man ändrar sig.»

»Så länge du visste att skilsmässan var önskvärd endast för dig, var du med om den! Men när nu märker, att jag har mina skäl att också bli fri, då vägrar du.»

»Det har jag inte sagt. Men jag hinner inte gå i dag. Det gör dig ingenting att vänta till dess jag kommer tillbaka i oktober. Och inte din blivande fru heller.»

»Jag är inte blivande fru», sade Mikaela torrt.

»Och vad då, om jag får fråga?»

»Gärna, men jag vet det inte själv. Jag kan inte tala om det, ni kan ändå inte förstå.» Och hon, som nyss trott sig vara glad åt att man talade om saken, reste sig hastigt och skyndade ut ur rummet.

»Ja», sade fru Törnros, sedan Mikaela stängt dörren, »och så ska man säga till slut, att du övergav mig för en annan, det var verkligen bara det, som fattades i min försmädelse.»

»Jag vet något värre», sade han lugnt, »om man kommer att säga, att du av svartsjuka inte unnade den utsläppte fången att göra det.»

Hon stod vid det fönster, där Mikaela för en stund sedan svurit över Olfeldt. Björken låg där på samma sätt på rygg, arbetarna hade gått, det var tomt därute. Hon kom att tänka på något: »folk har sagt att du bodde i en vedbod», sade hon. »Men det är väl ändå inte sant?»

»Jo, det med», sade han och drog henne till ett annat fönster, »i den här. Därför att huset var under reparation, och jag inte kunde uthärda att leva annat än inom detta staket.»

»Du gjorde det för hennes skull?»

»Ja, för hennes skull. Anni, är du verkligen svart-sjuk eller bara helt simpelt missunnansam? Var inte det! Det vore så olikt dig. Förresten är vi alls inte något lyckligt par, om det är vad du tror. Det är alls inte säkert, att hon blir min hustru, hon är en dam med större planer än så.»

»Och du skulle aldrig, även oavsett henne, tänkt på att återvända till dina barn igen?» Hon ångrade sina ord i samma ögonblick de voro utsagda, det lät ju som om hon tiggde honom.

»Nej», sade han bestämt. »Aldrig. Om jag så ska vara ensam i hela mitt liv, aldrig mer någon anknytning till det förflutna.»

»Är du säker på, att du inte säger så bara för att du älskar en annan och har hopp om att börja ett nytt liv?»

»Nej, jag säger det inte därför. Men jag är högfärdig, med den slags högfärd man får med min historia bakom sig. Jag skulle aldrig tåla att bo under tak med dem, som sågo ner på mig. Och det skulle ni göra alla, ni tre. Mikaela Humble däremot skulle det aldrig falla in. För henne går inte gränsskillnaden mellan folk vid Långholmen. Det finns inte skuggan av egenrätt ärdighet i hennes sätt mot mig. Tillsamman med henne har jag

aldrig känt mig stämplad på något sätt. Därför är hon den enda på jorden jag vill vara tillsammans med.»

»Men när hon inte vill, vad är det för, om inte för samma sak, som du fruktar hos mig och barnen?»

»Du känner henne inte», sade han. »Det är inte olyckan hon är rädd för, men lyckan.»

Fru Törnros skakade på huvudet, hon begrep inte dessa originella människor. Hon började förstå, att de två hörde ihop på grund av erfarenheter, som hon inte delat, och en fördomsfrihet, som hon inte heller ville dela. De tillhörde inte hennes värld, eller hennes pappas och mammas värld, men det fanns ju andra världar, och de, som levde i dem, fast de tänkte och handlade på sitt eget besynnerliga vis, hade väl sina känslor de med. Bara man slapp att vara med dem, gick det väl an. Vad var det då att hålla på? Hon skämdes över att hon satt sig på tvären ifråga om skilsmässan, otvivelaktigt var det en smula simpelt.

»Jag har ändrat mig igen Artur», sade hon och smålog älskvärt mot honom. »Jag ska inte skilja dig från den du bodde i vedbod för. Jag går nu genast med dig, men kanske skulle jag säga adjö åt fröken Humble.»

De funno henne nere vid stranden på en liten bänk vid Amazonflodens utlopp, hon satt och såg rakt framför sig med ett öppnat telegram i sitt knä.

Törnros gick fram till henne, hans fru stannade något efter.

»Vad är det?» frågade han lågt.

Hon räckte honom telegrammet, och han läste: »har du en plats bland dina gentlemän för mig?»

»Så reser ni inte till Balkan», sade han.

Men hon tycktes just nu inte tänka på sig själv.

»Då har Andrea inte följt med honom hem», sade hon. »O, stackars gosse.»

»Låt oss träffas i kväll och tala om det», sade Törnros med låg röst, »jag går till kolonien ifall...» Han gjorde ett tecken, hans fru kom fram och räckte Mikaela handen.

»Jag började med att tacka er», sade hon, »nu skall jag sluta med att göra det också! Men lämna inte ert verk halfvärdigt, han älskar er bra mycket, gift er med honom! Ja, se inte så förvånad ut, det är verkligen hans fru som ber.»

Mikaela syntes inte till. Törnros arbetade i kolonilandet, så länge han fann något att göra, så tog han upp några potater, fyllde med dem en korg, och satte sig på sin lilla trädgårdsbänk att vänta. Men ingen kom. Då steg han upp, tog korgen och gick bort åt Skansgård.

Han fann Mikaela i köket. »Jag kom att tänka på, att jag kanske skulle äta middag», sade hon, »men jag har ingen mat.» — »Är inte Greta hemma?» frågade han. »Å, vet ni inte. Greta har blivit sin egen nu vid sjuttiofem års ålder. Hon ämnar börja en affär och skapa sig en framtid i livet. Hon tycks nämligen misströsta om min. Men vad har ni i korgen?»

»Potatis.»

»Nå men då så! Vill ni också tvätta dem? Har ni ätit middag själv?»

»Ja», sade han, »men jag kan gärna äta kväll med er, klockan är över åtta.»

De sysslade en stund i tysthet med middagen, Mikaela letade fram en burk med sill.

»Är huset alldeles tomt nu då?» frågade han.

»Ja, så när som på oss nu. Alla har flyttat. Och till råga på allting annat har jag varit tvungen att gå med dem alla tolv och se på bostäder och tala med deras nya värdinnor. Gud välsigne dem, jag saknar dem för-

färligt, både dem som det blivit folk av och även de andra.»

»Är det så tomt efter dem?»

»Frågar ni mig, om det är tomt efter min livsuppgift? Stick en gaffel i potatisen! Ä den kokt, tar vi upp den.»

»Nu får ni ju en ny», sade han med hänsyftning på telegrammet, men hon svarade inte. En stund därefter gingo de ut i trädgården. Från en osynlig källa bakom träden flödade månljuset ner och belyste husets fasad. Lövverkets konturer stodo skarpt utritade mot väggen, och när ett löv föll, gled dess lilla svarta skugga tyst utmed den ljusa väggen.

Mikaela drog ihop axlarna.

»Jag blir hemsk till möds av att se på», sade hon. »Här hade jag tänkt mig att leva mitt liv, i Blå tornet skulle jag dött under Leonora Christinas ögon, varför hade jag väl annars reparerat? Och om fjorton dar är alltihop förbi. Tiita, det ser inte ut som ett hus mer, men som minnet av ett hus. Tycker ni inte det är som om det vore bestämda tomrum i atmosfären efter herrarnas prat och köksan, som jämt sjöng, och Gretas näsa, att inte tala om mig själv?»

»Jo», sade han, »och efter alla andra, som levat och dött eller flyttat härifrån före vår tid. Det är ett helt beskedligt århundrade, som Olfeldt ska börja riva första oktober.»

»Det är väl därför jag känner mig så gammal», sade hon, »och så onaturligt melankolisk. Det är precis som om det idag vore dagen, då jag skulle göra den där tysta vändningen, som ingen annan märker, men som betyder allting, den, då man vänder sitt ansikte mot döden. Jag har sett en port öppen för första gången i mitt liv, den ledde in till min ålderdom.»

»Det är ett moln, som går förbi.»

23 — Den befriade kärleken.

»Det är mörkt mens det varar.»

»Låt oss inte sitta här ute längre, om ni inte vill. Vi går in och tänder några träen i spisen i vardagsrummet.»

»Där finns inte en möbel kvar, jag har sålt dem.»

»Gå in ni bara, jag tar trädgårdssoffan med mig.»

Hon lydde.

»Det är jag som lider av svärmod nu, och ni, som hjälper mig, tvärs om mot förr», sade hon, och betraktade tankfull hur eldsken och månsken bröt sig i rummet. »Ni har blivit oerhört förändrad, inte minst i er syn på mig, tänker jag.»

»Ni hörde inte händelsevis vad jag sade i dag om er till min hustru?»

»Jo, och jag var så glad över det en stund. Men sen tänkte jag att allt det där gällde vad som varit. Numera ser ni på mig med andra ögon, mera kritiska, inte sant? Men jag saknar er oriktiga och dåraktiga syn på mig. Medan ni dagligen tilltar i tillförsikt, avtar jag, sen jag inga har att ryta med mera, inget hem och inga pengar. Och den förste måste jag ha i ordning en våning åt Filip.»

»Har ni inga pengar?» frågade han lugnad. »Är det det, som det hänger på? Jag ska skaffa er något fast inte mycket. Satan, om jag haft kvar mina båtar, då hade jag varit en av de tio rikaste männen i Sverige! Jag skulle köpt er ett hus.»

Han sade det med en oerhörd lidelse i stämman.

»Säg inte så», bad hon, »ni vet ju att i så fall hade ni ändå inte köpt mig hus. Vad hade det varit för nöje att vara så omänskligt rik?»

»Ni talar som — ja som man kunde vänta sig av er. Vad det gör att man inte är en av de tio rikaste? Begriper ni inte? Det gör hela skällnaden i en mans liv, vet jag.»

»O, nej», sade hon.

»Nej, det förstås för all del, man har ju sin värdighet, sin hemliga heder, sina gudar. Men kom inte och säg mig att ni inte förstår, att det känns för den, som vet, att han kunde varit en av männen i landet i dag, och nu sitter undanpetad på ett avdelningskontor, där bilder av alla båtarna han ägt hänger på väggarna medan han inte har kvar ett öre i dem. Och vet ni vilka som har dem nu? De olyckliga som förlorade på mig, som satte pris på mitt huvud, och måste hålla till godo med mina otillräckliga tillgångar! De är rika nu, till och med han jag sköt och min hustru! Jag är inte skyldig en människa ett öre mer i världen, i stället har de på det här viset fått mer än de skulle ha. Och jag har inte ett baktråg att sätta i sjön på denna tidpunkt av världshistorien!»

Mikaela lystrade, detta var nya toner, eller mycket gamla kanske. Var han nu där igen, inne under den makt, som en gång krossat honom? Hon måste söka få honom att tala mera.

»Vet ni», sade hon, »jag kan inte låta bli att undra, om det verkligen var sant det ni sade i dag till er hustru, och som vi båda också trott, att det var jag som fick hjälpa er. Minns ni, den dag, då Olfeldt hade sin fest, ni försäkrade att jag först då gjort er fri, när jag sade jag höll av er. Men det är först på allra sista tiden ni verkligen blivit en annan och er själv från förr i världen, och det är inte min förtjänst, eller mitt fel, det är rederiets. Och under tiden har vi, som jag sa nyss, bytt roller på något vis, och allting är så på huvudet.»

»Är allting upp och ner», frågade han skrattande, »därför att jag inte mer är en olycklig och utstött, som ska hållas under armarna, och ni som ska göra det? Är det upp och nervänt att ni själv för en gång skull be-

höver hjälp och stöd och är i en klämma? En sån högfärdig kvinna! Gud i himlen, jag tackar dig för Olfeldt, han var nödvändig. Och nu, Mikaela Humble», han reste henne upp, »nu är det du, som äntligen ska finna en man och vilja över dig! Du ska känna att det är en upprätt man som håller dig. Du ska låta mig hjälpa dig med den där våningen nu till Filip kommer, och du ska... Vad? — Bli min!»

»Ja», sade Mikaela.

»Nu.»

XVII.

I GUDS KRÖKTA ARM

»Kan man göra skandal, när man har ny klänning och ens broder gör sitt inträde i Svenska Akademien?» Mikaela gjorde sig denna fråga, där hon satt på en framskjutna plats i Börssalen, vid sidan av en gammal sorgklädd fröken Gylling, syster till Filip's företrädare. Hon hade inte kommit i någon sådan avsikt, tvärtom var hon särdeles medveten om stundens vikt och betydelse. Efter denna långa underliga dödsstilla höst, var det minnsann märkligt nog att vara med om något, som kallades för högtidsdag. Hon hade aldrig varit närvaende vid akademien's årsfest, och hade mycket dimmiga begrepp om vad man hade för sig där och i akademien överbuvad. Det enda hon tagit reda på var, att Filip skulle hålla lovtal över den man, han efterträdde; och som verkligheten förtjänat det, ty hans verk hade givit Filip den smula sömn han njutit under den följande rysiga tiden.

Det roade henne mycket, att betrakta den lite åldrande, mycket välklädda och väl uppfostrade församling, som utgjorde det officiella litterära Sverige, hon som under de senaste åren mest vstats bland låglönlare. Gömd i sin decolletering som en förklädnad, var hon övertygad att hon lit kunde tas för en av de andra. Ett par av Filip's gamla vänner hälsade på henne med en flkonung. ny hovlighet, nu när Andra inte mera var där

att ta åt sig det mesta. — Andrea, detta namn, som inte nämndes mellan Filip och henne, denna skugga över deras liv, i kväll var hon åter här. Hon borde suttit på denna plats, och under hennes ögon skulle Filip talat. Nu satt bara hans truliga gamla syster där.

Han skulle verkligen blivit glad över att möta Mikaelas ulster på kajen i Bergen, emedan han kände igen den från förr i världen, och han hade tackat den för att den kommit och föreslagit att hålla ihop. Men sedan han fått löftet, hade han försjunkit på nytt och ännu, intill denna dag inte vaknat upp, om man undantar, att han omkring den första november plötsligt sade: »det var så sant, vi skulle väl betala hyran.» »Ja, och du måste ha en inträdesfrack», hade hon svarat, och då hade han tagit sina dikter och gått till förläggaren med dem och kommit hem och sagt, att denne tänkte ta 12 kronor för den lögnaktigaste diktsamling, som någonsin sett dagen, vilket inte ville säga litet.

Om vad som verkligen hänt honom på hemresan visste Mikaela bokstavligen ingenting, men se, nu skulle hon få veta det. Ett sällskap hade slagit sig ned bakom henne, och en medelålders manlig röst började berätta Filip's och Andrea's historia med en noggrannhet, som jagade kalla kärar längs Mikaelas uringning. Så småningom kom den anonyma rösten fram till den punkt, där Mikaela svävade i okunnighet, och nu fick hon höra, att de mötts i den afrikanska hamnen, att de skilts och Andrea rest till sina svarta men Filip till en syster, som tog hand om honom. Han visste allt, att Andrea sålt sina ägodelar, och den ungfärliga summan de gått till, att Filip kom hem utan att ana, att allt var borta, så när som på böckerna, som presidenten Oxensköld välvilligt köpt åt honom, att han numera bodde i det stora huset vid Asögatan, som blickade ner på huset vid Kvastmakarbacken. Hans syster hade nån slags social plats dessutom på

ett intresskontor och försörjde dem båda. Här väntade Mikaela med spänning att få höra om en dag i sistlidne september eller rättare sagt en natt... men denna upplysning gled rösten förbi, inte för att den inte visste den, bevars, men han tyckte väl inte att Törnros hörde till historien. När rösten slutligen fortfor: »skalden lär inte ha mer än sexti procentens hemoglobinhalt», kände hon sig ur stånd att längre behärska sig. »Hur vet ni det?» frågade hon inte utan beundran i tonen, och kastade en skygg blick på röstens ansikte, som inte sade någonting, det kunde tillhöra vem som helst. Ansiktet stirrade på henne tillbaka med rätta förvånad: »men det vet ju alla människor», sade det.

»Inte jag», svarade Mikaela hastigt, »men jag är ju bara hans syster.»

Hon satte sig att betrakta alla människor, ja så, tänkte hon, de vet det allesamma och nu skall han gå in till dem, som en kristen för vilddjuren, och de ska uppsluka honom. Om han insåg det? Men, tänkte hon, han brydde sig väl inte om det. Hans hjärta har ju alltid varit ett upplyst rum folk fått titta in i mot en liten avgift. Men till mig förmår han inte säga ett ord!

»Han har gett ut en diktsamling», fortsatte rösten, nu viskande, men Mikaela hörde ändå, »den kom i bokhandeln i dag, jag har redan läst den, underbart äkta och känd, den heter: 'Den fångna kärleken'.»

Detta var emellertid inte skandalen, eller det, som föranledde Mikaela att önska att hon kunnat ställa till en.

Men då salen var fullsatt, ögonblicket före de kungligas ankomst, inträdde Olfeldt klädd i frack, med nyförvärvad Wasaorden och en min, som skulle han allra minst intaga en stol bland de aderton. En artig vaktmästare förde honom fram till Mikaelas bänkrad. Han bugade sig, grannarna beredde rum och där satt han

bredvid henne. Tårarna kommo henne i ögonen, hon hade velat resa sig, protestera, men... salen var bugnande full, ingen annan plats stod att uppdriva, och nu kom konungen.

Nej, man gör inte skandal, när ens bror gör sitt inträde i Svenska akademien. Så försökte hon isället göra en brandmur av sin högra sida och lika liit som en sådan låtsa om den förhålliga tryckningen av en frackärm och värmen av en fet kropp. Men oturen, som alltid var beställsamt framme, så snart det gälde hennes förhållande till Olfeldt, hade placerat henne så, att när hon ville se inåt salen, åt det avlånga bordet till, där Akademien satt med Oxensköld vid kortsidan, måste hon vända huvudet åt Olfeldts håll och så förbi honom. Hon kände raseriet stiga, som Mälaren om våren, oemotståndligt. Hon hatade ödet, Svenska akademien och samhället, framför allt samhället, som sålde sig som en sköka till denne man för hans penningar. En detalj, en småsak i det förgångna, som hon glömt för senare och viktigare ting, stack henne plötsligt outhärdligt. Hon hade ju själv sålt sig, hon hade låtit honom köpa det vackra Humbleska barockkronan, hennes enda arv, för att klara upp utgifterna för flyttningen och göra rätt för sig. Han hade köpt den genom bulvan, hon hade vetat det, men låtsats okunnig därför att han bjöd tusen kronor mer än någon konsthandel. Allt var till salu för honom, hennes relik, hennes hem, hennes arbete, hennes stolthet och nu hennes första officiella funktion som syster till en av de aderton. Om hon bara inte varit uringad, hans blick bet som en loppa på hennes bara hals.

Var hade denne man fått denna fruktansvärda nyck ifrån att förfölja henne? Sutto verkligen så djupt de små förödmjukelser hon tillfogat honom under hans ringhets tid? Och hade då endast hon sårat hans egenkärlek

eller hade han flera offer, som han hann med att förfölja? Hon trodde det inte, det föreföll som om han koncentrerat sig på detta fall.

Hennes blickar sökte Törnros, som satt inte så långt ifrån, han höjde ögonbrynen och smålog tröstande. Nå, det var kanske rätt så löjligt det hela, men nu hade ceremonien redan börjat, och hon hade inte följt med, hade inte haft tankar för någon annan än Olfeldt.

Plötsligt yttrade denne i halvhög ton ett par ord, som tvungo henne att vända huvudet och lyssna.

»Vill ni höra vad jag vet om fru Andrea Humble?» frågade han.

Ända sen Andrea reste hade Mikaela inte hört en suck från henne, hon var som sjunken i jordens famn. Och hon hade lärt sig tyda Filip's låtsat likgiltiga blick över posten.

Hon nickade tyst till svar på Olfeldts fråga.

»Dorkas har skrivit hem», sade han, »jag läste brevet, då jag var hemma i dag. Jag ska tala om, att nu, sen den ursinniga jäntan är borta, är jag lika god som igen mot mina gamla föräldrar.»

»Hur ska jag få veta vad hon har skrivit?» frågade Mikaela lågt.

»Sch, sch», hördes bakifrån, det var den välunderrättade rösten, som gav tillbaka.

»Jag ska låta skicka er brevet», sade han, »men jag tror inte det kommer att glädja er bror.»

Mikaela föraktade att fråga mera, men hon hörde inte ett ord av Oxenskölds tal, mer än att han nämnde Olfeldt, som givare av en stipendiefond på tjugofem tusen kronor.

»Så högt skattar jag nöjet att få tillbringa en afton i er närhet», viskade han.

Nu kom Filip. Mikaela kastade en rundblick kring salen, och sedan nu hennes ögon öppnats såg hon i alla

dessa ansikten skriven hans historia, i de hundratals varianter den fått, sedan den passerat alla dessa lynnen. I varje kvinnas ögon läste hon nyfikenhet, künkskap, ett visst medlidande, endast de kungliga damerna smålago med förbindlig och ounderrättad likgiltighet.

Det var ett under, när hon tänkte på det marterade stycke av en människa, hon mött, samlat ihop och fört hem från Bergen i höstas, att nu se honom så fattadt till det yttre. Hon tänkte, kanske är det själva hans likgiltighet för allt, som icke är Andrea, som hjälper honom. Men man kan vara likgiltig och ändå altererad, det är livets lag. Hon upptäckte hos honom också något nytt, en viss osökt, men likväl måhända medveten värdighet. Han hade haft så svårt att bli riktigt fullvuxen, i det kärleksliv och drömliv han levt. Det sista hon trott Filip om var att bli vördnadsbjudande, nåväl, nu var han det. Det var så tyst i salen, när han gick igenom, som ett erkännande därav. Han såg inte ner mot golvet, han lekte icke blind med öppna ögon, han såg och mötte blickar, vad han så läste i dem. Det låg inte något onaturligt och låtsad likgiltighet i hans hållning mot salen, han behandlade inte dessa damer och herrar som luft, deras godhet eller kyla skulle inte vara detsamma för honom, ehuru han ju kunde finna sig i båda med lika tålamod.

Den välunderrättade bakom Mikaela viskade: »det syns att han är med sina tankar borta hos hencie bland negererna», men för en gångs skull hade han tagit fel. Filip skulle inte ha tillåtit sig något så ohövligt att låta sin själ dväljas bland negrer, medan hans kropp gjorde sitt inträde i Svenska akademien. Han var där han skulle vara, han bugade i rätta ögonblicket mot logen, iakttog ceremonielet minutiöst korrekt, och läste sitt tal över Gylling med den bestämda avsikten att alla som i salen voro, skulle höra vad han hade att säga.

Filips tal var blonstersmyckat och lent som det hövdes en julidiktarens minne, och skuggan av remontant-sornas skald. Men det var fullständigt opersonligt, och Mikaela lyssnade förgäves efter ett tonfall, som skulle klargöra vad han själv tyckte om sin företrädare, hur han såg på hans livsverk. Om jag bara visste det, tänkte hon, då visste jag något om Filip själv, och vandrade inte i så svart mörker.

»Å, han hade det minsann inte alltid så roligt, som herr Humble tror», viskade plötsligt Olfeldt, jag kände på sin tid springpojken hos hans privatdiskontör, och vet många-handa om honom.» Men på andra sidan grät hans gamla syster: »ack vad det är vackert och sant!» Hon har nog rätt, tänkte Mikaela, men troligen har Olfeldt det även.

Filip fick syn på Mikaela, när han slutat talet och gick bort för att inta sin stol. Han nickade åt henne med det första småleende hon sett sen hans återkomst, och hon smålog tillbaka. Och detta möte av småleende födde en ny tanke, vansinnig och ändå förnummen som sann: kanske har allt detta, som skett med Filip och Andrea, varit nödvändigt och det enda möjliga till slut!

Hon försökte föreställa sig Filip, sådan han skulle varit denna dag, om allt gått sin jämna och fredliga gång på Kvastmakarbacken med den akademiska äran som ett pydligt krön på den husliga lyckan. Hur skulle Filip sett ut i det a ögonblick om Andrea suttit bredvid Mikaela, om han aldrig känt till annan fångenskap än den hos sin hustru, och om det varit henne han nyss smålett emot i sin upphöjelses stund? Mikaela gjorde en grimas, den bild, som framstod för henne var kvalmig bredvid Filip sådan han nu var. Hade hon blott vetat hur det såg ut på den valplats, där han utkämpat striden, kunde hon blott förutsäga vad som skulle stå i det nästa manuskriptet till tryckeriet!»

Bland kläderna hittade hon Törnros och bad honom

följa med sig hem; då han tvekade, blev hon enträgen, och han giv med sig. Att hon nu ville sammanföra honom med sin bror betydde kanhända ännu det beslut hos henne han väntat hela denna höst!

Det måste helt enkelt vara så. Redan hade det dröjt onaturligt länge. Att en man kunde erövra en kvinna, som vid något öfver de trettio ännu förblivit till den stunden oberörd, och icke därmed ha hennes själ som i en liten ask, det föreföll honom ofattligt och nästan stötande. Han hade hela hösten varit full av förvåning öfver hur litet makt han egentligen därmed vunnit öfver hennes tankar, hur litet detta faktum berört hennes beslut öfver hennes f a r t. Hennes tvekan hade inte därmed varit öfvervunnen, hennes oro icke stillad, hennes öde icke sammanvuxet med hans. Men nu hade hon alltså bett honom komma med för att presentera honom för sin bror, införa honom i hemmet. Han beslöt att till det yttersta utnyttja sig av möjligheten, han skulle tala med denne Filip Humble, höra honom med utsikten att fullkomligt förlora Mikaela, om han inte ginge in på att dela henne, och vinna honom till bundsförvant.

De gingo hem till Asögatan tillsammans alla tre. Mikaela skyndade före i trappan, och det var som hon väntat, där låg ett brev till henne med Andreas stil. Hon öppnade det och jämnt stoppa det på sig, så stodo herrarna där.

»Välkommen till ditt ringa hem herr En av de Aderton», sade hon och neg i dörren. »Ögonblicket fordrar ett glas champanj, eller hur? Har vi ingen, jo förallidel!»

»Jag ska hjälpa er dra upp korken», sade Törnros och följde henne hastigt. »Vad är det? Ni är upprörd?»

»Brev från Andrea, kom, lät honom inte vänta, han bara står och lider vid fönstret.» Ja, riktigt, där stod han lutad mot fönsterposten skådande ned på sina minnens hus, som letade han efter Andreas älskade — el-

ler hatade — skugga bakom gardinen. Hur väl Mikaela kände den synen nu.

»Kom Filip», bad hon med så mild röst, att han vände sig om bara för det.

»Och låt oss dricka en skål nu», tillade hon djärvt, gripen av en desperat vilja att söka bryta tystnaden i detta stumhetens rum, »en skål för världens bästa bok, som du ska skriva!»

»Vem har sagt dig det?» brusade Filip ut, »jag menar förstås, hur kan du komma med sådana dumheter? Du är då alldeles omöjlig.»

»Ursäkta», sade Mikaela, nöjd med vad hon fått höra, »påminn mig bara om den vördnad jag är skyldig dig, så lovar jag genast att rätta mig. Nå men så drick då, mina herrar!»

Filip tömde glaset i botten.

»Ja du är skyldig mig mycken vördnad från alla år vi har känt varandra», bekräftade Filip, »men jag är nådigt stämd i dag, jag efterskänker den.»

»Å», sade hon glad, »är du nådigt stämd, så roligt, då ska jag minsann passa på att rycka fram med mina önskingar.»

»Vänta», sade han, »vänta lite, här står jag nu med g'as i handen och borde jag inte tacka dig då för det hem som du ställt i ordning åt mig och alla omsorger, som . . .»

»Hon tål inte, att man tackar henne», anmärkte Törnros, och mycket riktigt, Mikaela bröt tvärt av: »det är alldeles för tidigt än, Filip», sade hon, »av första kvarteret kan man ingenting döma, och min malagning är verkligen ingenting att skryta med. Tacksägelse vill jag förresten inga ha någon gång, men om du kunde löna mig med att säga ett par meningar till mig nån gång, så där om söndagarna för att jag inte ska behöva känna mig som en ko på sabbaten.» Hon log mot honom för att förta udden i sina ord, men rörde inte sitt glas.

»Så dricker vi väl med vår vän», sade Filip älskvärt efter ett par sekunders tystnad. Endast en svag rodnad visade, att han tagit åt sig förebråelsen i hennes ord.

Men brevet brann i Mikaelas ficka, hon uthärdade inte längre, så snart herrarna slagit sig ned med sina cigarrer, smög hon sig ut. Hon gjorde inte något tecken åt Törnros att vara underhållande, det visste hon, att han skulle göra sitt bästa ändå.

Sittande på köksbordet läste hon sitt brev.

»Kära Mikaela.

'Vi hava ett fast profetiskt ord och i gören väl att akta på det, liksom ett ljus, som skiner i en vild trakt, till dess det dagas, då morgonstjärnan uppgår.'

Du skall inte öppna detta brev, Mikaela, med tanken: 'men vi skildes ju åt som ovänner, jag sade inte adjö? Jag skickade tillbaka bibeln hon gav mig, jag ville inte mer ha något med henne att göra.' Tro mig, jag har fullständigt glömt och förlåtit detta, och inte heller bör du använda din korta tid till att hata och vredgas. Jag vet ju inte om dig eller om Filip, hur han kom hem eller om han kom hem. Men för att jag ska ha en plats att skriva till, tänker jag mig, att det är julfest, då du får detta brev, och ni båda sitter tillsammans ensamma med milda och rörda hjärtan. Ja, när jag nu skriver detta, får jag Guds nådiga visshet om att det är så, och jag känner mig lugn och nöjd.

Jag har varit här nu på Ebuleni, den plats där Gud ställt mig, i över tre månader. Jag har genomlevat vintern, och nu är det vår. Jag har arbetat mycket flitigt på att lära den dialekt, som talas här, det går inte så fort, ty jag orkar inte läsa så länge i sträck, men Gud vare lov, det finns ett språk, som förstås av alla och av mina svarta bröder och systrar kanske bättre än av några jag förr träffade, och det är sången och musiken. Jag kan

ju inte så mycket, men jag kan alltid lära barnen här i missionsskolan vad jag kan, de upplatta ögonblickligt och glömma ingenting; och så fort jag lärt dem en sång, måste jag ta en ny. På så sätt har här sjungits mycket till Jesu lov och pris här på Ebukeni i vinter och vår station har genljudit av förtrostan, tacksägelse och hopp. Det är helt annorlunda att arbeta här än i Stockholm.

Men hur har Filip haft det? Jag hade väl knappt tänkt att någon av er skulle skriva, men tystnaden är ändå svår. Att jag motsad Filip's bön att vända om med honom hem, det var en handling, som aldrig skall synas annat än onaturligt grym för dig, så länge du ingenting anar av den hemlighet som uppenbaras för den, som lär känna Gud. Gud give, att du lär förstå, inatt det är försent, och att du måtte få en enda glimt av hur världen ser ut från en kristens synpunkt. Allt är förvandlat, det viktiga har blivit oviktigt, det dyrbara värdelöst och det hjärtlösa är den enda rätta barmhärtigheten. Kristi kärlek, som den oomvände rycker på axlarna åt, det blir nu det enda man lever för. Dag och natt tränar man efter mer och mer av den. Jag kom till Gud för att rädda mig undan de kommande vedermödorna, men sedan jag lärt känna Guds kärlek rådes jag ingen smärta mer. När man ger sig under Guds ledning, visar han dag för dag, timme för timme, minut för minut hur man ska handla och belyser ens väg med sitt ljus. Men ser du, Gud mäter med andra mått än vi, han är fordrande, och han ömmar inte för en tillfällig smärta, som till sist blir läskedom. För honom, ser du, finns inte som för oss någon förlåt mellan tiden och evigheten, och därför äro Hans befallningar hårda många gånger. En människa, som givit sig helt och odelat åt Gud, måste därför bli en oro och en olycka i en familj, som tillhör världen. Hon måste göra sig illa omtyckt, förorsaka lidande och bli ansedd vansinnig. Tidens barn och evighetens barn måste

alltid sarga varandra inbördes. Men tror du inte att jag ändå lidit och anklagat mig själv för Filips lidande? Men jag hoppas, att Gud genom smärta skall verka på hans hjärta och att de förböner jag och hela Ebuleni dagligen uppsända för hans frälsning vid våra morgon- och aftonandakter skola verka mäktigt för honom hos Gud.

Vi arbeta här för att i elfte timmen rädda så många som möjligt undan Guds vredes vinpress. Vi iakttaga profetiornas märkliga uppfyllelse, som visar att det lider mot änden. Hur underbart, Mikaela, allt går i uppfyllelse! Vi läsa i tidningarna om bomberna med giftiga gaser varmed härrarna gått emot varandra och säga: 'Är inte avgrundens brunn öppnad, och uppstiger inte en rök ur brunnen, som röken av en stor ugn?' Profetian öppnar sig för oss med nya blad dag för dag och inseglen bräckas. Ack, Mikaela och Filip, tro inte att en bokstav skall gå förlorad, eller att världen skall undslippa en enda av de sju plågorna, vilka äro de sista!

När jag for igenom Kapstaden, tänkte jag mycket på Filip och förstod hur han måste ha känt sig som i landsflykt, en främling vid Babylons älvar. Även jag har hemlängtan, inte alls till Sverige, men till det himmelska fadershuset. Bördan känns ofta tung, och krafterna äro helt svaga. Klimatet pressar den, som inte är stark. Det är inte bara för sina taggiga buskars skull, som Afrika kallas törnlandet. Troligen skall jag aldrig se min make mer. Gud gör under, där han vill, men jag tror inte, att han vill det. Han har utvalt mig till Kristi brud. Du får bäst döma, om du bör låta honom läsa detta brev, men det är min önskan, att han gör det. Jag lät brevet gå över dig av försiktighet. Han har väl hållit sitt inträdetal i Svenska akademien nu? Det förefaller mig så underligt och främmande att tänka, att det är jag, den vita nkosazana på Ebuleni, som har

inspirerat den diktning, som är orsaken till hans berömmelse. Jag som numera aktar människors ära och pris för det likgiltigaste av allt. (Här smålog Mikaela för första gången under läsningen av brevet.)

Kära Mikaela, jag har hållit på flera dar med detta brev, jag har haft så mycket att säga, men helt liten tid och kraft att skriva. Jag vill sluta med ett ord till just dig, på det att du inte måtte tro att din odödliga själ är mig likgiltig. Hela dagen i dag har ljudit i mina öron den sköna sången:

Se Herren Gud haver skapat din själ,
helt och allena för sig,
mer än en brudgum för väntande brud,
mer vill han göra för dig.

Jag tror att Gud sänt den i mitt öra, för att jag skulle skriva den åt dig.

Du har inte haft någon jordisk brudgum, Mikaela, men kanske kan du ändå ha någon föreställning, genom vad du såg av Filip och mig, om hur han älskar sin brud, hur han vill göra allting för henne till tack för hennes gåva av sig själv. Men tänk dig då, att om du inte fick någon jordisk brudgum, så kan du få en himmelsk, som vill göra långt mer för dig. Ack Mikaela, ingen kan vara ensam, ingen kan leva eller dö av egen kraft. Minns, att det är mitt kanske sista ord till dig. Till sist en bön, skriv till mig och säg mig hela sanningen om Filip. Måtte Gud i sin nåd giva att det är goda underrättelser. Med goda menar jag blott att han böjt sitt hjärta till Gud.

Med hälsning från en liten lem i Kristus, Andrea Humble.»

Mikaela satt ett ögonblick tankfull över brevet, så gick hon mot dörren. Medan hon stod där grubblande med handen på låset, kom Törnros.

»Vad gör Filip?» frågade hon hastigt.

»Han skulle dra av inträdesfracken och sätta på rökrocken. Men jag kunde snarare fråga, vad ni gör så länge, som inte kom in. Vi har druckit ur champanjén.»

»Det var meningen ni skulle. Brevet var långt.»

»Kommer hon hem?»

»Å, ni känner inte Guds barn. Så ni förstår, jag tvekade en smula, innan jag gick in med brevet till Filip, men nu ska det ske.»

»Vänta, jag måste tala om något för er. Filip lade bort titlarna med mig, — vilket är mer än ni har gjort — och då tyckte jag att jag måste säga honom att jag älskade er — och ni mig. Var det er emot?»

»Det är så dags att fråga nu», sade hon och blev röd, »men det blir många letsamma nyheter på en gång för stackars Filip.»

»Å, han tog det inte hårt, det med oss. Jag sade honom, att jag kände till ditt löfte att hålla ihop och, att jag inte ville förmå dig att bryta det, även om jag kunnat. Jag blott antydde var jag ansåg, att jag kunde komma in, och det tyckte han inte var någon orimlig tanke, åtminstone sade han så. Han förstod att också du kunde ha krav på ett eget liv, han var mycket vänlig.»

»Så ni har gjort upp framtidsplaner med andra ord», sade Mikaela. »Nå nu får han annat att tänka på», och hon steg in med brevet i hand, medan Törnros stannade kvar i köket för att tända och sätta på tevatten.

Denna gång stod Filip verkligen inte vid fönstret, han satt i sitt rum vid skrivbordet, med ett häfte av de nya dikterna framför sig. »Jag hade skrivit in ditt namn här förut, Mikaela», sade han, »nu sätter jag hans bredvid, så slipper jag kosta på mer än ett exemplar tillsammans. Kära du, skämt å sido, här kommer en stor nyhet, som redan tycks vara tämligen gammal, nedramlande på mig, och så säger du, att det är jag, som är

stum! Att du skulle kunna väcka en sådan passion, Mikaela.»

»Filip», sade Mikaela, och han lyfte förvånad sina ögon mot hennes ansikte, »bry dig inte om att tänka på den saken nu. Det är inte något, som kommer att förändra vårt liv här varken i dag eller i morgon eller om ett år. Men se här, vad som nyss kom med posten.»

»Från Andrea!» Han kastade sig över brevet, rev upp det ur kuvertet, och inom ett ögonblick var Mikaela glömd. Hon lämnade tyst rummet. »Att jag egentligen nånsin kunde undra om han fortfarande älskade henne», tänkte hon.

Han hade ingen aning om hur länge han varit ensam med brevet. Det upprörde honom från grunden, slet sönder honom som en projektil. Hans hjärta flängdes upp och den obotliga vreden över Förräderiet, Andreas livets, var åter blottad, efter att han under dessa månader svept in det i förmildrande slöjor och sökt kalla det vid mera förstående namn. I hemlighet för Mikaela hade han sökt upp Gustava, som fortfarande låg till sängs, dock numera bidande döderna ensam, sedan de nitti kronorna gått åt under sjukdomen. Gustava hade med vanlig slughet sagt det, som herrn helst ville höra, hon hade skildrat Dorkas, sitt eget barnbarn, som en katta som fått en liten maktlös fågel i sina klor. Den dag rovdjuret tröttnade, skulle fågeln nog flyga tillbaka till bo och make på nytt, hade Gustava försäkrat och med glädje tagit emot fem kronor av Filip till Hoffmans droppar. När Andrea skrivit, hade han tänkt, och funnit lindring i den tanken, då skall jag iltelegraferat till henne, att jag förlåtit. Och världen ska kanske ändå bli ny, och vi ska tillsammans uppleva dess morgon.

Men när brevet kom var det blott en upprepning av timmarna i den sydafrikanska hamnen, en bekräftelse på förräderiet. Utom sig av förbittring läste han fra-

serna om sig själv, det svala medlidandet, det — som han dömde — skrymtande ordandet om hans frälsning, det fullkomligt onödiga försöket att förklara för offret, varför man för sin kärleks skull torterat det.

Han hörde röster i yttre rummet och erinrades om nyheten Törnros anförtrott honom, och som nyss fyllt honom snarare med en smått road förvåning än med smärta. Men nu, nu var det plötsligt något helt annat, nu betydde detta meddelande att också Mikaela svikit och förrått honom, att hon, vars syskontillgivenhet han betraktat som en av tillvarons få fasta punkter, kommit in under kärlekens stormcentrum och att han inte längre kunde vara säker heller för henne.

Ack skammen och sorgen över kärleken, som givits och tas tillbaka! Ack, blygseln över att inte ha kunnat hålla den kvar och inte kunna vinna den åter! Ack, den svarta framtiden!

En sakta knackning hördes på dörren och upprepades efter ett kort uppehåll:

»Jag kommer!» svarade han, »vänta blott ett ögonblick!»

»Kan jag lägga på teet?»

Nå så hade han så lång stund på sig som Mikaelas te behövde för att dra, för att återvinna fatningen.

När teet var färdigt, gick han ut, men han kom som han var, utan förband, berusad av smärta och champagne tillsammans.

»Ja», sade han rakt på sak och tog sitt te, »ja, säg mig, vad tycker du om brevet du fick? Var det vad du väntat?»

»Ja», sade Mikaela och såg överraskad på honom, »ja, utom i en punkt, att hon inte nämmer Dorkas namn i sin långa skrivelse. Jag skulle tänkt mig att finna henne en gång på var rad.»

Filip hade inte tänkt därpå, »men», sade han, »det

kommer sig kanske av, att hon vet att varken du eller jag hör till Dorkas hjärtligaste beundrare.»

»Nej», sade Mikaela, »det har en annan orsak. Just nyss var bud från Olfeldt här uppe med ett brev Dorkas skrivit till sina föräldrar — jag läste det medan budet väntade och — lämnade igen det», tillade hon för att Filip inte skulle komma åt att läsa det. »Och vet du orsaken», tillade hon, »jo, de har blivit ovänner!»

»A, är det möjligt! Har katten släppt sitt tag om fågeln, och fågeln flyger ändå inte till sitt bo!»

»Hon har fått ett nytt bo och en ny brudgum, Filip. Men vet du varför de är ovänner? Man kunde lätt läsa det mellan raderna i Dorkas' okonstlade brev. Därför att Andrea gjort sig för mycket älskad av de svarta, därför att de ger henne för mycket gåvor för att glädja henne och för mycket medicin för att bota henne, när hon är sjuk!»

»För mycket älskad», ropade Filip. »A, jag borde kunnat tänka mig det. Hon är alltid för mycket älskad, alltid, alltid! Och Dorkas har inte kunnat bära det! Andrea kanske har vunnit flera själar än hon för Gud! Så förargligt! Ja, men det är ju storartat!»

»Filip», sade Mikaela stilla och lade sin hand på hans arm som för att lugna honom, »är du inte glad att du avstått Andrea inte åt en så lågt stående person som Dorkas, men åt Gud?»

»Men så vänder hon inte mera tillbaka.»

»Nej», sade Mikaela, »men jag trodde du hela tiden vetat det.»

»Jag tror hon vänder tillbaka», sade plötsligt Törnros. Efter vad han nyss hört genom Dorkas om Andreas malarianfall hade han beslutat att skrämma Guds barns äldste, som skickat ut henne och stod i ansvar för hennes liv, att också hemkalla henne fortast möjligt.

»Ja, man är optimist ibland», sade Filip och såg med

ett svagt leende på Törnros, »när man har någon som älskar en. Då kan man inte ens fatta den fullständiga övergivenheten.»

»Å», sade Törnros blott, »vem talar du till?»

Mikaela satt och läste igenom brevet på nytt.

»Hur man kan komma till visshet om Guds kärlek just år 1916 fattar inte jag», sade hon grubblande. »Det är året för de armeniska blodbaderna.»

»Det bevisar hur våldsamt starkt människans krav är på att vara älskad», sade Törnros. »Dostojevski har lagt sanningen i en fattig och föraktlig människas mun: ty det är nödvändigt att även en sådan som jag har någon som älskar sig.» Han såg oavvänt på Mikaela, medan han citerade.

»Men det måtte väl hon ha haft!» utbrast Filip.

»Ja, och övernog!» svarade Mikaela. »Ni hade båda haft övernog. Det var väl därför du reste. Det är också nödvändigt att hålla måtta, herr Törnros!»

»Vad är det du säger? Du vet mycket väl, att jag reste ensam, därför att förläggaren...»

»Ja visst, men inte ens en förläggare borde ha hindrat dig från att skaffa två tusen kronor, ja så, var det fem, och ta Andrea med, om det varit en absolut nödvändighet. Ack, jag minns så väl Andrea från den tiden, strax innan Dorkas grep in, hur hon var som en som ramlat på huvudet ner i en källare och sökte famla sig ut igen. Hon prövade och kasserade den moderna litteraturen som stöd och hjälp i olyckan. Jag minns henne jag hos Brinkmans en kväll, för dig gjorde hon ett undantag, men när hon sen gav sig att riktigt på allvar söka tröst och vägledning i din produktion, så fann hon bara en spegelbild av sig själv! Det äcklade henne, ja, jag förstod det inte då, men nu förstår jag det bättre, hon hade fått övernog.»

»Det man kan få övernog av är inte kärlek», sade Fi-

lip sakta. »Jag trodde du numer skulle veta bättre, än på den tiden då du kastade mig i ansiktet, att jag ingenting gjorde av livet, därför att jag sysselsatte mig med att räkna Andreas huvudhår i stället för att bilda människors förbund för kvinnans politiska rösträtt.»

Törnros smålog, när han hörde detta, han hade alltid undrat varifrån den strävhet mot kärleken härledde sig, som plötsligt uppenbarade sig, misslänt någon knöl i det förflutna. Nu förstod han, att den vållats av det förmycket hon tyckt sig se hos brodern. Ack han såg henne framför sina ögon, ung, oförskämd, trotsig och innerst en liten smula sorgsen, när hon grälade på sin bror för hans alltför lyckliga äktenskaps skull, hemkommen från röst-rättsprocessionerna och stenkastningen i London.

»Ja, jag har ju alltid varit klurpig», svarade hon, »och ändå alltid haft på sätt och vis rätt. Om ni haft barn, hade ni gärna fått vara lyckliga, de skulle ha givit ert liv den nödiga oron och avledningen från era egna personer. Som det nu var tror jag att katastrofen fyllde en uppgift, när den kom!»

Micaela andades ut, nu när hon äntligen fick öppna sin mun och begagna den första ärliga dagen på länge.

»Jag har varit argare på Andrea än på någon annan människa i världen», sade hon, »och nu efteråt, tycker jag det ligger så klart för mig, att så som hon blivit förvand vid att ha det bra, och som hon var van vid att känna efter och okunnig om världen och människorna, hade hon ingen annan utväg än att bli galen!»

»Jag har sett sämre sätt att bli galen på under världskriget än hennes», sade Törnros.

»Ja», sade Filip inte utan bitterhet. »Här sitter vi och diskuterar fram och tillbaka, medan hon vilar lycklig i Guds krökta arm.»

MIKAELAS JULKLAPPAR

Filips julafton hade intet av den charm den haft i Andreas tid. Inte kände Mikaela till Andreas små ceremonier och vanor, och inte hade hon tid att uppfinna några egna. Det stora elektriska bolaget, vars intressekontor hon skötte, hade funnit det bekvämt att låta all julgodheten gå genom henne, och efter att ha serverat Filip en tidig och hastig frukost, måste hon störta iväg till sina väntande plikter. »När kommer du hem då?» »Så fort det står i mänsklig makt, Filip. Greta kommer att ge dig oerhört mycke mat hela dagen och — Törnros kanske kommer innan jag hinner hem, så jag hoppas du håller honom lite sällskap.»

Det var en lång dyster dag. Han satt vid skrivbordet timme efter timme, skrev och lade åt sidan och började på nytt. Greta kom, men hon var vid dåligt humör, och sade på hela dagen ingenting mer än: 'nu så', när maten var färdig.

Mikaela ringde hem en gång och frågade hur Filip hade det, om han fått mat, om Törnros var kommen.

Hennes trötta röst i telefon gav Filip en idé, han skulle minsann skriva en julklappsvers till henne om hennes nya lycka, så att hon kunde se, att han unnade henne den. När den var färdig, gick han ut i köket:

»Greta», sade han, »kan hon räkna ut nån bra present

till en fröken, som ska gifta sig? Nåt riktigt praktiskt och husligt? Jag har skrivit en vers, nu skulle jag ha nån liten sak till den.»

»En köttkvarn», sade Greta, »för det har inte fröken nån. Ska jag köpa den åt herr Filip?»

Han tackade lättad, och sedan sålunda hans broderliga plikter voro uppfyllda, satte han sig att grubbla på nytt. Det var överenskommet mellan honom och Mikaela, att hon skulle svara i helgen på Andreas brev, och sen skulle Filip skriva några rader på slutet. Dessa rader på slutet voro snart många nog för en liten volym om så skulle vara, så flitig hade han varit dessa dar. Och nu kände han det plötsligt som om han inte kunde sända av någonting. Vad angick henne hans känslor? Vad frågade hon efter hans minns du? minns du? Hon hade ju glömt. Hon var fångad in i ett annat solsystem och dansade kring en sol han aldrig sett, kring vad han stundom trodde vara blott inbillningen av en sol. Ett vänligt brev med lagom mycket sorg skulle nog ha gjort henne glädje, befriat henne från den sista lilla oron, som störde hennes frid. Men det förmodade han inte åstadkomma, om han så försökte skriva det som en diktad man till en diktad kvinna, en skiss till någon skämttidnings julnummer... Och hastigt rensade han skrivbordet från allt utom julklappsversen till Mikaela och vrok alla »raderna på slutet» in i kakelugnen.

Men när han hörde Mikaela komma, stängde han försiktigt igen dörren och satte sig med pennan i hand så att hon skulle tro honom fullt upptagen, om hon tittade in. Han var desperat. Det var julafton, och han hade ingen i vida världen som älskade sig. Han var tredje man i dag vid familjefesten, enslingen som såg på. Han gav fan i de sånger han ämnat sjunga i gryningen för mänskligheten. Det var långt till gryningen än och kanske kom den aldrig mer. Han kunde alls inte begripa nu,

att han blivit så gripen av historien om några motorplogar i norra Frankrike. Vad hjälpte nya motorplogar, då människorna voro behäftade med samma gamla dåraktighet?

Men Mikaela lät sig inte nöja med att blott titta in, hon gick fram till hans skrivbord och såg att han gjorde ingenting. »Jag tänkte nästan du skrev», sade hon.

»Jag har gjort det, men de är uppbrända. Jag kan inte få den lämpliga tonen, det lönar sig inte försöka, hälsa du så hjärtligt från mig, säg att jag mår bra, att jag har förlåtit och glömt och att jag första januari ska tillträda en befattning på Nobelinstitutet, som kommer att ge mig en inkomst, så jag aldrig behöver skriva en bok mer i mitt liv. Vilket är bra för henne!»

»Ska 'Den fångna kärleken' verkligen bli ditt sista ord?» frågade Mikaela, »det tror jag inte.»

»Vad menar du jag skulle skriva då?»

»Å, till exempel om 'Den befriade kärleken'.»

»Vad menar du med det?»

Men hon svarade inte, smålog blott hemlighetsfullt och försvann. »Jag har bråttom», ropade hon, »och har ingen, som hjälper mig.»

Men varför kom inte Törnros? Klockan blev sex, blev sju, halv åtta, han hördes inte av. Julbordet var längesen i ordning, en liten gran väntade med mörka ljus, ute i köket rörde Greta i gröten. Filip hade varit i dörren ett par gånger, hon hade frågat: »ska vi kanske tända ändå?» men han hade leende skakat på huvudet och vänt om in till sitt igen. Mikaela satt vid brasan i salen, som i kväll syntes henne mera lik en tredje klass kupé än någonsin med sin nästan fullständiga brist på stoppade möbler, och två korgstolar, ensamma representerande eftergiften för den mänskliga naturens längtan till bekvämlighet. Om nu åtminstone eldskenet hade glittrat mot den gamla barockkronans tårffärgade prismor.

men i stället hängde där en stump av den avskurna elektriska ledningstråden i taket och liknade i eldskenet en liten orm med spelande tunga i munnen.

Länge kunde hon inte sitta stilla, hon måste fram och till fönstret och se ut, hän till tamburdörren och lyssna. I tamburen gav hon Filip's överrock en för den samma fullständigt överraskande omfamning: »nu förstår jag lite av vad du har lidit», sade hon. »Dröjer han en timme till, så ska jag förstå ännu mera.» I samma ögonblick ringde han, hon blev stående stilla ett par sekunder, för att han inte skulle förstå, att hon väntat honom i tamburen, öppnade så och fick genast ett rosenträd i famnen.

När de kommo in i salen blev han stående, och såg sig omkring, tyckte hon.

»Rosenträd pryder upp», sade hon, »annars är här inte så vidare trevligt. Filip har fått det lilla jag hade av prydnadsylle till sitt rum. Nu ska jag gå och be honom komma.»

»Vänta ett ögonblick», sade Törnros.

Hon stannade och såg förvånad på honom, hans tonfall var så fullt av hemligheter.

»Jag har varit hos Guds barns äldste», sade han, »och övertalat dem till att utfärda en hemkallelseorder åt fru Andrea Humble!»

»Tala lägre», bad Mikaela med en blick åt dörren, »men vad är det ni säger? Hemkallelseorder, måste hon lyda den?»

Han nickade.

»Det tror jag ändå inte på. Hon kommer aldrig tillbaka. Jag känner det. Hon kommer att dö därborta innan...»

»Ja, om hon inte får byta klimat, kommer hon att dö därborta. Och därför ska hon under alla förhållanden hem, hon är ju inte fyrti år fyllda än, och hennes liv är inte slut.»

»Jag förstår inte varför hon inte kan få dö därute», sade Mikaela. »Nyss anförtrödde Filip mig, att han inte ens förmådde skriva ett vänligt ord till henne. Och du vill kalla hem henne.»

»Har ni talat om för honom om hennes klenhet?»

»Nej, jag har inte kommit mig för. Tänker ni tala om för honom det här om heinkallelseordern?»

»Ja, om inte ni vill, Mikaela.»

»Jag tycker inte han skulle få veta det.»

»Vad ni kvinnor ändå har för en lust att förmynda oss!»

»Men det är ju ni som förmyndar!» utbrast hon och glömde nu själv att tala lågt. »Det är ni, som tar på er att söka sammanföra dem igen, utan att fråga honom om lov. Och jag kan inte hämta mig från att den, som gör det, är ni, just ni, som själv vägrade att slå b:o över den klyfta, som var mellan er och er hustru! Sannerligen för varje dag jag lever synes mig människan allt besynnerligare. Jag begriper inte var hon fått begreppet logik ifrån.»

»Jag hade er på andra sidan klyftan», sade han. »Men jag har gjort mer än detta i dag, vill ni höra mer?»

»Vad ni är energisk», sade hon, »ni förvånar mig. En sån v:lja, som ni driver era syften med. Men vad mera ni kan ha gjort, får jag vänta med att höra, så vlad inte Filip kan vara med, han sitter nu därinne och väntar i idel grannlagenhet på att bli utkallad.»

De hade svårt att komma i någon stämning. De båda männen voro så upptagna av sina tankar, att Mikaela fick blott enstaviga svar, när hon tilltalade dem. Så teg även hon och ägnade sig åt att knäppa nötter. Hon var oerhört hungrig.

Filip och Mikaela sprutto häftigt till i tystnaden vid att Törnros ropade högt: »Tänk om det var hon: Nej, det kan inte vara möjligt!»

Filip stirrade förvånad på honom i det svaga skenet från grändjusen, ur stånd att förstå vad som gick åt honom. Mikael blev inte så förvånad över utropet, hon visste att Törnros gärna tänkte högt sen sin fängelsetid, men hon undrade vad det väl kunde vara för tanke som slagit honom så häftigt.

»Vad är det, som inte är möjligt?» frågade hon.

Törnros hade rest sig upp, »jag vet inte, jag tror nästan jag måste gå», sade han nervöst, »det kan hända en olycka omars.»

»Händer olyckan, om ni dröjer två minuter och säger oss vad det rör sig om?» frågade Mikaela lugnt, men i en ton, som han av gammal vana lydde.

»Ane», sade han och tog sig för pannan, »jag blev bara så förskräckt, när tanken slog ner i mig, just som jag satt och tänkte på helt andra saker.»

»Filip», sade Mikaela, »servera en whisky.»

»Det hänger ihop med ett besök jag nyss ämnade berättas för Mikaela jag hade gjort», sade han och satte sig på nytt.

»Hos Guds barn?»

»Nej, ett annat. Hos Olfeldt. På Sabbatsberg. Vet ni inte av att han ligger där i ett svårt njurlidande? Jag höjde det hos hans föräldrar och fick det infallet att besöka honom. Jag har länge tänkt, att jag skulle ta reda på en sak, som bara han kunde ge besked om, och nu var jag ju rädd, att han kanske skulle dö, innan jag fått veta hemligheten. Och nu det, som jag blev så förfärad för. När jag gick sjukhuskorridoren fram, mötte jag bland andra personer en ung flicka, jag minns att jag flyktigt tänkte att hon såg ovanligt behaglig och tilltalande ut, fast jag inte gjorde mig reda för vad det låg i. Sen kom jag ju in till Olfeldt och hade ett mycket intressant samtal med honom och först nu slog det mig, att flickan jag gått förbi kunde vara Ka-

rin, min dotter! Ja, förresten det var hon, det är inte möjligt annat.»

»Å», sade Filip, deltagande, »att gå förbi sin dotter och inte veta säkert om det var hon eller ej!»

»Det är inte det, som förskräcker mig», sade Törnros, »det kan ju vara lite underligt, men jag vill själv ha det så, jag har förtjänat det. Men Olfeldt hade blommor vid sin säng, och han ryckte till, när han såg mig, jag tror flickan kom från honom!»

»Omöjligt!» sade Mikaela och Filip på en gång.

»Nej, varför det? Mikaela minns från ett tillfälle, att han talade om, han hade fäst ögonen på flickan, ville skicka henne blommor. Och tror ni inte att en backfisch med gott hjärta går med en bukett tillbaka, när beundrarn blivit sjuk? Men det är helt enkelt fruktansvärt!»

»Ånej», sade Mikaela och lyfte lugnt bördan av honom och på sig själv, »det tycker jag knappt. I afton sitter fröken Karin vid sin moders gran i lugn och ro. I morgon går jag upp och har ett samtal med konsulinan, kanske ett med fröken också. Och sen tror jag vi lugnt kan avvakta hur den Olfeldtska sjukdomen vänder sig, och inte förfäras för hennes skull, om han skulle bli frisk. Men tala nu om för mig vad det var för viktig upplysning, ni måste ha av Olfeldt före hans död.»

»Jag kan alltså lita på att ni reder upp affären?»

»Jag ska behandla den som om de båda damerna tillhörde min intressepersonal», svarade Mikaela, medan Filip inom sig beundrade det sangfroid, varmed Mikaela talade om Törnros' forna familj.

»Nå?»

»Ja, nu vet jag, när Olfeldt beslöt att köpa huset», sade Törnros och sökte Mikaelas blick.

Hon gick bort och ställde sig att röra om elden. »Jaså», sade hon, »när då?»

»Den tionde maj 1914, på er födelsedag. Förstår ni vad det betyder?»

Hon gav ett par duktiga slag åt en brand, så att gnistorna yrde om den.

»Då hade han ju inga pengar.»

»Nej, men han beslöt han skulle få. Han berättade det själv för mig, när jag frågade. Han blev så kolossalt arg över den misslyckade födelsedagsfirningen så han ville absolut ha Svensson med sig, och hugga björken på natten, när ni sov. Men Svensson tordes inte. 'Vänta till du har köpt huset först', sade han. Då svor Olfeldt, att han skulle en gång köpa huset och hugga träet. Nu har han gjort det, och det har berett honom mycken glädje, försäkrade han mig. Och ni ser alltså att er teori var oriktig.»

»Vilken teori?» frågade Filip.

Törnros smålog mot Mikaela. »Jag vet inte om ni vill kännas vid den. Det gör detsamma nu, när den är avlivad. Men tänk vad ni plågat er själv med den! Och mig.»

»För all del», sade Filip, »var uppriktig mot mig, Mikaela, du som anklagar mig för att behandla dig som en ko.»

»Min tro, var den», sade hon, »att Olfeldt vågade sig på att köra ut mig, därför att han mist respekten för mig, då han hörde att jag» — hon såg på Törnros och avslutade med ett generat leende.

»Jag förstår», sade Filip, »och nu har Törnros varit nog förnuftig att gå till källan och ta reda på sanningen.»

»Ja, hon klagade, att hon förlorat sin hemliga heder, och nu ville jag ge henne den i julklapp.»

»Det är sant», sade Filip och reste sig, i känsla av att de två kunde vilja vara allena med julklappen en stund.

»Jag har ju också en julpresent åt dig, ifrå I Greta utfört mitt uppdrag.»

Medan han trevade efter det elektriska ljuset i den mörka tamburen hörde han Törnros' röst: »Nu ser ni, Mikaela, att vi ha datum på att hans beslut att köpa huset var tre månader tidigare än den dag, då jag erkände min kärlek till er. Första gången han hörde sig för om priset, tog jag också reda på. Det var i slutet på 1914, medan jag satt i fängelse igen.»

Filip tog sin hand från strömbrytaren, som han nyss funnit.

»Medan han satt i fängelse igen», upprepade han förfäad över sig själv. Mannen hade begått brott och suttit i fängelse, sedan han förklarat Mikaela sin kärlek, och när han kom ut, hade han fortsatt med samma kärlek, och nu voro de förlovade och skulle ha en köttkvarn och en diktsamling gemensamt i julklapp! Vilket lidande detta måste ha inneburit för Mikaela, men intet spår märktes därav på henne! Kanske det inte bekom henne någonting med en långholmsvisit mer eller mindre hos den man hon älskade? Eller var hennes passion för honom oberoende av den aktning hon hyste? Vad om något hände sedan han blivit medlem av familjen och hörd bar hans namn? Man var ju ändå medlem av Svenska akademien och med Andrea var det tillräckligt stoff för skvaller om namnet Humble. Den aversion han förut haft mot hela Mikaelas företag och själva hennes utmärkta handlag med dessa undermåliga personer, hotade att på nytt bemäktiga sig honom, sedan den varit liksom fullständigt bortbränd i de senare årens lidande. Nu började i hans sinne bilda sig en övertygelse att denne man, som han så villigt öppnat sitt hem för, i alla fall måste förbli utanför den gräns en gentleman måste dra, och att det var något ohjälpligt i hans liv. Medan han lät Greta förevisa sig köttkvarnen därute i köket och förklara för

sig dess användning, skakade han hemligen invärtes av fruktan för Mikaelas öde. Och hur skulle det gå honom själv, ifall han b'ëve tvungen att dra sig undan systemen och hennes män? Hon var ju hans tillflykt, hans hjälp, hans hem, och han hade tryggt sig vid hennes löfve, att hon alltid ville vara det, och försökt nöja sig med tanken, att hon skulle räcka till för dem båda.

Och nu!

»Se här», sade Greta, »nu är den inslagen. Gå nu in och ge dem det, och tag med det här från mig, det är mina brudlakan, jag har gömt på åt henne i tjugo år, men nu täcks jag inte ge själv, när det skulle bli den karlen!»

Filip tvekade, han visste inte hur han skulle förmå sig till att utföra uppdraget, men då Mikaela ropat två gånger på honom, gick han slutligen med in med dröjande steg och skum och pinad uppsyn.

»Du lovade mig att skriva en julklappsvers till mig», sade Mikaela glatt, »var har du den?»

»Jag har ingen skrivit», sade han tvärt, »var så god, här är en nyttig present, som Greta påstod att ni behövde. Förresten får du förlåta, Mikaela, men jag är lite trött, jag går in till mig.»

»Ska du inte ha dina presenter?» frågade hon häpen. »Och inte äta gröt?»

»Nej tack, godnatt Törnros, god natt Mikaela.»

De två starrade på varandra utan ett ord, när han stängt igen dörren om sig. Med en bitter min höjde Törnros på axlarna.

»Det blev honom för mycket», sade han.

»Vad då?»

»Hans ädelmod mot mig, han kunde inte hålla uppe det längre. Han kunde ändå inte äta gröt med en långholmare.»

»Du pratar», svarade Mikaela sårad, »nej, det är för-

27 — Den befriade kärleken.

stås Greta därute, som plågat honom med någon elakhet i sitt dåliga humör.» Och hon skyndade ut i köket för att förhöra Greta angående hennes yttranden till Filip. Men Greta sade ingenting annat än »det kan väl fröken tänka att det inte är för roligt för herr Humble, som är så berömd. Jag har till och med sett honom åritad i tidningen. Han skalv i hela kroppen, när han kom ut te me, stackarn.»

När hon kom in igen, fann hon Törnros sittande med ansiktet dolt i händerna i den ställning hon kände lika väl som Filips borta vid fönstret.

Hon gick bort och satte sig på hans stolkarm. Även hon trodde nu att Filip plötsligt fått ett anfall av dåligt humör över Törnros, och hennes hjärta var helt och hållet på den förolämpades sida.

»Käraste vän», sade hon, »bry er inte om det.»

»Det var som jag trodde i alla fall», svarade han mörkt, utan att lyfta huvudet.

Hans tonfall hade med en gång blivit sig så likt från den tid, då hon lärde känna honom.

»Det måste vara något i mitt väsen, som aldrig går bort, som framträder utan att jag vet det själv, och som stöter fint folk tillbaka», sade han. »Hur kan man annars förklara Filip.»

»Han är ju ur jämvikten, han har lidit så mycket!»

»Det förklarar ingenting, tvärtom gör det ju mera svårbegripligt, att han inte har fördrag med mig. Men vad är det då Mikaela?»

»Jag vet det inte», sade hon enkelt, »jag tror inte där är något.»

»Jag har grubblat så mycket på vad grundfelet var», sade han. »Varför blev jag en brottsling? Och svaret blir alltid det, Mikaela, att det var för att mitt jag inte kunde tåla tanken att bli krossat. Hellre än det kunde jag göra vad som helst, och gjorde det också i den

dåraktiga förhoppningen att undgå att krossas. Jag har läst nånstans att det är för mycket jag i orangutangens livsåskådning, det var det i min med, men det delar jag ju med många utanför Långholmen, och när jag nu insett det, så tycker jag... Men det är visst fåfängt, de kan inte komma över Långholmen, ingen kan mer än du, Mikaela.»

Hon lade sakta sin arm om hans nacke. Hon oroad sig inte så mycket över denna konflikt, som drog upp vid horisonten. Herrar blev så arga, men Filip skulle nog låta tala vid sig så småningom. Men hennes hjärta ömkade sig över detta sår som gått upp på nytt, hur hade han inte blivit förvandlad och all den nya värdigheten gått av honom vid blotta misstanken om en förömläppning! Hon förstod nu, att såret inte skulle läkas hur länge han levde. Åter och åter skulle det inträffa sådana händelser som i dag, och ständigt skulle han på nytt behöva någon, som hindrade honom att ställa till en olycka för sig själv och andra med sin sårade stolthet.

»Mikaela», sade han, »även om där finns ett grundfel, så är det nödvändigt att även en sådan som jag har någon som älskar sig. Det är ju orimligt, men utan denna orimlighet kan jag inte uthärda.»

»Jag förstår det», sade hon sakta, och det var sant. Hon förstod det. Hon upprepade tyst orden: det är nödvändigt att även en sådan som jag har någon som älskar sig, och gjorde dem fullkomligt till sina egna. En ny och okänd känsla uppfyllde hennes ödmjukhet. Det var något helt annat än den förkrosselse hon erfarit vid insikten av så många teoriers ohållbarhet, ty denna känsla, uppvuxen i hennes eget hjärtas jord, gav ro emedan den var stark och fullkomligt sann.

»Förstår ni det?» sade han halvt tvivlande, »ibland trodde jag ni inte begrep det.»

»Jag förstod det nu. För en minut sen.»

»Jag märkte ingenting.»

»Nej, det går så ljudlöst till, när man begriper. Men glädjen över att ha begripit, den tycker jag måste ha ljud. Det kunde ju också ha varit en förfärlig smärta att förstå det, om jag inte haft dig.»

»Tänker du sjunga?» frågade han med en skymt av ängslan mitt i sin glädje.»

»Ja», sade hon, »jag tror väl. Jag har bara sjungit en gång förr i mitt liv, och det var i Black Mariafångskjutsen, när jag fördes ut till Wormwood scrubbs efter att ha slagit polis i London.»

»Också en jämförelse», sade han och rynkade skämtsamt pannan mot henne.

»Ja, det förstår du inte naturligtvis, men då erfor jag också känslan av frid och fullbordan alldeles som nu! Men jag ska inte sjunga förrän du har gått!»

Inne i sitt rum utkämpade Filip en kamp mot sin motvilja och sin olust att träffa Törnros efter vad han nyss hört. På detta sätt, det insåg han, förstörde han ju kvällen för Mikaela och lönade henne illa för den godhet hon dock bevisat honom.

Nog borde han ändå kunna behärska sig därhän att hålla jul med brottslingen, en stund, sen kunde det ju bli en fråga, om han inte borde tala allvar med Mikaela vid tillfälle.

Men han ville inte gå ut, innan han hunnit riktigt rena sitt hjärta från bitterhet, innan han verkligen kände sig god. Och det tog ju tid. När han var beredd att le mildt mot varje uppenbarelse av dårskap och svaghet i världen, rätade han på sig och gick ut. Rummet var tomt och upplystes endast av en helt svag elektrisk låga. Bordet var dukat för två. Men han tyckte sig höra ett underligt ljud, innanför dörren till Mikaelas lilla sovrum. Han gick bort och knackade på, ljudet tystnade, och Mikaela kom ut.

»Är du ensam?» frågade han förskräckt. »Ja», hon nickade.

»Grät du?»

»Nej, jag sjörg.»

»Det är snällt av dig att säga så, tnen nu har jag förstört din julafton.»

»Tvärtom», sade Mikaela tankspridd, »sätt dig nu, jag äter omigen med dig.»

Tvärtom, det var inte smickrande, hon insåg det, när hon sagt det, men brydde sig inte om att förklara eller ta tillbaks, något fick han ju ha för sitt uppförande.

Strax innan hon släckte ljuset ett gott stycke in på julkvällen skrev hon med blyerts i sin almanacka: julklapp ar: en köttkvarn, ett par brudalken (po t f e t m), en hemlig heder, ett rose

XIX.

DEN LILLE INVALIDEN

När direktör Gösta Olfeldt ett stycke in på 1917 återvände från Sabbatsberg till sin våning och sitt kontor, från döden till livet, fann han med grämselse sin värld förändrad. Han reste hem med det fasta beslutet att pröva om läkarens föreskrifter verkligen voro nödvändiga i sin stränghet, han gjorde det också, och fann med smärtsamt klarhet att hans möjligheter att äta och dricka blivit starkt begränsade. När han kom till kontoret, märkte han rätt snart, att han blivit satt på diet även i fråga om sina affärer. Där var visserligen fullt upp att göra ännu, men där var intet perspektiv i hans affärer, ingenting nytt seglade upp, och snart skulle hans pengar ligga där lika sjuka och orörliga, som nyss han själv på Sabbatsberg.

Sedan han fått korgen av fröken Karin Törnros hade han ingenting annat att göra än sitta för sitt porträtt till Stockholms nation, vars hedersledamot han blivit för en rätt dryg penning till det nya refectorium, som skulle bli färdigt ungefär vid samma tidpunkt, då genom donators och andras verksamhet mycket litet eller intet skulle kunna serveras där. Det fria initiativet att svälta ut landets befolkning började oroas av lagar och förordningar, dessutom fanns där inte mycket mer att skrapa samman och göra corner i. Vad skulle han nu ta sig för? Ödet kom honom till hjälp. Medan han satt för porträttet ut-

formade han ur ett dimmigt hugskott en idé, en plan, och det är detta intellektuella arbete, som präglar hans drag på porträttet, där det nu pryder nationssalen med en av den nya tidens män. Han hade märkt att hans affärsvänner och — fiender alla på en viss punkt i sin utveckling eller rättare sagt i sina rikedomars önskade köpa en egen- dom, allra minst ett slott, de hade sådan kärlek till tor- van. På flertalet av de gamla godsens flögo ägarna ut och in som i en slängpolska, men den som kunde sticka sig själv och tillräckligt med pengar emellan slotten och miljonärernas begär efter dem, den skulle bli i stånd att göra affärer! Man kunde inte exportera Sveriges slott och herresäten eller skogarna och åkrarna till andra länder, men man kunde exportera dem från en klass till en annan. För den, som hade bildat corner i Sveriges historiska minnesmärken borde oerhörda pengar vara att förtjäna.

Han bildade en trust, som satte planen i verket med ho- nom som ledare. Resultatet blev lysande, och härmed höjer sig direktör Olfeldt över denna historias horisont. Sista gången vi ha att göra med honom är då han säljer huset vid Skanstull eller rättare sagt tomten, där huset hade stått. Han gjorde det gärna, alldeles i förbigående, fäste sig varken vid köparen eller priset. Det äcklade honom fått ha ett trähus, han var glad att bli av med det. Själv bodde han för det mesta på ett gammalt skånskt gods, det underbaraste av alla hans köp, klimatet passa- de honom, och så var han så nära den köpenhamnsspecia- list som skötte hans njuar, att denne vid given signal utan dröjsmål kunde släppa allt vad han hade för händer och infinna sig för att ställa vetenskapens yttersta hjälp- medel till den lidande godsherrrens tjänst.

Det var en agentur, som köpt tomten vid Skanstull, men den verkliga ägaren var Törnros.

Han hörde till dem som fått en vink om centralmak- ternas fredserbudande vid årsskiftet tillräckligt många

timmar i förväg för att begagna sig av konjunkturen, och ehuru han inte kunnat göra det i alltför stor skala, var resultatet dock tillräckligt givande för att han skulle vara oerhört rädd, att Mikaela skulle få veta det. När framgångens exaltation var över honom, undvek han henne, likaså under spänningen före en kupp. När Lemskillnadsåret i höst var slut, och hon blivit hans hustru, då skulle han ge henne tomten och låta henne bygga ett hus därpå och befälka det med så många långholmar som hon lyste, och hon skulle säkert förlåta honom, att han hade råd därtill.

Han hade upphört med sina besök i hennes hem, Mikaela hade förmått honom att modifiera sitt ord att aldrig visa sig där, så långt, att han lovade komma när Filip enkom bad honom. Hon kunde aldrig, när de gjorde upp detta, tänka att det skulle dröja så många dagar, men vecka efter vecka gick och Filip nämnde aldrig Törnros' namn.

Så träffades de då endast uppe i Törnros' dubblett vid Kornhamnstorg, den enda mänskliga boningen i ett hus fullt av kontor, men Mikaela trivdes där inte rätt väl, hon påstod där luktade Mammon. Hon för sin del var mest böjd för att tillbringa de timmar, hon kunde vara samman med Törnros, på biograf, »det har vi råd till», sade hon, och han svarade: »är du säker på det?» Han följde henne villigt på biograf i tanke att den gav henne något av det äventyr hennes natur behövde. »Det ersätter väl Balkan för dig, kan jag tro», sade han en gång med ett halvt överlägset leende. »Det tar du fel i», svarade hon, »det här är min vila från det Balkan jag har var dag på intresskontoret.» »Hur så?» »Har jag inte berättat för dig om den revolution, som ska spira ur potatissten?»

Förhållandet mellan Filip och Mikaela hade sedan julafton inträtt i ett nytt skede. Efter den korta och fullständiga öppenjärtigheten omkring jul, hade de återfallit i tystnad på nytt. Men det var en ny tystnad, inte

den gamla från hösten, och åtminstone Filip trivdes sämre i den nya. Det blev aldrig av att tala med Mikaela om hans oro för hennes framtid med Törnros. »Jag ska göra det, när hon nämner något om att bjuda hit honom», sade han för sig själv, men det gjorde hon ju inte. Då föll han på den underliga idén, att det måhända vore möjligt att utplåna Törnros genom att inte låtsås som om han funnes. Han hade den tro till Mikaelas lojalitet, att hon skulle hålla sitt löfte att stanna hos boältern även om den inte ginge att därmed förena en framtid med Törnros. På så sätt skulle han, Filip, bli i stånd att rädda henne från en olycka, i all stillhet utan bråk eller brytning — trolde han.

Mikaela anade inte anledningen till Filip's manöver att glömma Törnros' existens, men den retade henne. För att straffa honom, teg hon med nyheten om Andreas hennelsoorder, hon väntade blott spánt på att bud skulle komma, att hon var hemma igen eller på en upplösning i någon form av det närvarande tillståndet.

Hur skulle väl Filip ta underrättelsen om Andreas hemkomst eller hennes död? Ettdera av dessa bud skulle ovillkorligen nå honom inom inte alltför långt avlägsen framtid. Hon anade det inte, han svepte in sig i sitt arbete, anlade ämbetsmannens mask och hon visste inte om han diktade. Atminstone publicerade han inte en rad, varur ledning kunde hämtas om tillståndet i hans själ. »Jag vill inte väcka uppseende genom att dikta sen jag kommit in i akademien», svarade han, när Mikaela en gång bröt tystnaden så långt som för att fråga honom om han arbetade. »Kan du inte gå ut ur den då?» föreslog hon. »För ser du, jag tycker det är skada att du inte skriver, du som ändå upplevt en del saker. Vi har inte så många författare här i landet, som verkligen själva känt dessa tre år på sitt skinn. Därför förlåter de lite för lätt och finner för lätt de allt försonande

sluten på sina böcker. Men vi andra vill inte läsa optimistiska böcker annat än av olyckliga människor, Filip.»

»Mikaela», svarade han, »du har ingen aning om litteratur. Då får du hellre sjunga!» Men naturligtvis skrev han ehuru i djupaste hemlighet.

Dikta ville han icke mer, men han tog fram sin roman, som han låtit ligga orörd sen krigsutbrottet. Början var bra, tyckte han. Det var en ren fördel, att han begynt boken före fallet och så fått det rätta övermötet och glädjen över det första partiet och den äkta glansen kring Andreas bild. Nu var det bara att skildra livets förräderi, och Andrea var ju självskriven som livets symbol i dess ljus och dess mörker, dess leande och godhet och dess obarmhärtighet. Det måtte väl kunna bli en bok, tänkte han, om också inte en sådan, som Mikaela önskat.

Han arbetade på den dessa vinternätter. Mikaela kom föröfrigt så småningom underfund därmed genom den elektriska mätaren. På den lärde hon sig att så tämligen noga räkna ut hur länge Filip suttit uppe, hur många sidor han skrivit under natten. Ibland kunde hon pröva honom: »satt du uppe länge i natt?» »Nej, inte särskilt», svarade han, då suckade hon och tänkte, att det levdes äkta svenskt familjeliv i hörnet av Asögatan.

Men när boken var färdig fram på våren, och han satte sig en afton, då Mikaela var ute, att läsa igenom alltihop, så tyckte han att det ingenting var med den. Det var historien om en solförmörkelse, om hur en kvinnas skugga täckte solskivan, och gjorde världen mörk för en man. Det var minsann inte världens bästa bok, inte ens dess förfärligaste. Om han ändå inte själv så helt och fullständigt varit mannen i boken, om där varit ett enda småleende över denne herre, som sedan han mitt i världskriget, trots eller genom det lyckades komma till en tro på världens förnyelse, förlorade den genom sin frus förräderi.

Han trodde han skrivit en hel bok, och märkte med en gång, att det bara var en halv. En solförmörkelse varar icke evigt, till slut förändras de två himlakropparnas läge, så att de inte mer täcka varandra, och man ser solens klara rand, medan skymningen viker.

Han förblev länge försjunken i tankar. En stilla, en obemärkt dag i dag, och dock hela utsikten förändrad. Nu var Andreas skugga gliden förbi solens skiva, och världen, om skum eller klar, var vad den var oberoende av henne. Hon var inte livet mer, bara en liten person, vandrande däri, strävande, snavande, sårande och sårig själv, besvikande och besviken.

Med en gång kände han, att han kunde skriva till henne. Inte för att minska avståndet emellan dem eller anknyta på nytt, ty det kunde endast ske, om han ginge igenom samma förvandling som hon, vilket syntes honom omöjligt. Han kunde inte förstå annat än att Andrea löst konflikten och befriat sig från lidandet på ett väl hastigt och bekvämt sätt genom flykten från världen till Gud. Om nu Gud var nödvändig i världen, — och det var den osynliga rubriken över tidningarnas artiklar om dagens senaste missgrepp, missförstånd, segrar, lidanden och förordningar från F. H. K. — nåväl, då skulle Gud också komma tillbaka till världen, och en människas plikt blev egentligen bara en: att stanna kvar där och förena sina röster med deras, som bådo honom därom.

Om han skulle skriva detta till henne? Skulle hon förstå det? Troligen inte, men vad gjorde så strängt taget det, han förstod ju henne. Han kunde följa hennes spår till den avtagsväg, där de tagit av, han förstod tyngden och tröttheten, som drivit henne in på den. Han hade helt och fullständigt förlåtit.

Och han gick till sängs med den suveräna känslan en konung bör erfara, när han begagnat sin benådningsrätt.

Men på morgonen, när han vaknade, fann han ett pro-

biem olöst: boken. Förläggaren hade beviljat honom ett förskott på tre tusen kronor, han hade inte givit honom något manuskript, men antytt att ett sådant vore att vänta. Skulle detta nu få lov att kasseras? Något nytt kunde han inte hinna med, han ryste vid tanken på att ta fram ett block och skriva siffran 1 på dess första blad. Han tog emellertid manuskriptet med på Nobelbiblioteket, ifall han skulle se sig någon utväg att lämna in det till förläggaren på hemvägen. Det var en bra bok, på sitt sätt, och han visste att den nog skulle göra lycka, och att ingen döllig skulle märka dess stora fel. Vid denna punkt slog en tanke ner i honom, och lösningen låg där så enkel, så självklar, att all tvekan var bortblåst. Han tog en blåpenna och skrev på första sidan under titeln en stor romersk etta, och därmed hade han räddat sin själ och var nöjd. Denna etta var ett löfte, ett heligt löfte, om man så vill, givet mänskligheten och han skulle leva för att infria det med en tvåa.

Han sade naturligtvis inte ett ord till Mikaela, när han kom hem, vad anginge det väl henne, att solförmörkelsen var över, och att det var som morgon fast mitt på eftermiddagen. Men sedan han fått klarhet i så mycket annat, kände han sig ha mod att söka få klarhet i hennes förhållande till Törnros och hennes planer för framtiden. Han beslöt fråga henne. Det var så pass varmt i solen denna våreftermiddag, att de kunde dricka sitt kaffe ute på balkongen. Han betraktade henne i smyg, medan hon gick fram och tillbaka. Voro hennes steg väl lätta eller tunga, hennes ögon glada eller bedrövalse? Han fick ingen klarhet däri, det var vardagens mekanik, som tycktes driva hennes rörelser, hon gjorde de vanda handgreppen med tankarna långt borta kanske. Och hennes dräkt, han kunde inte avgöra, om han sett den hunara gånger förr eller aldrig, om den var modern eller omödeln-

»Har du skaffat dig en ny dräkt?» frågade han. »Ja»,

svarade hon med någon förvåning, »märker du det nu, jag har haft den en vecka.» »Jag har haft annat att tänka på. Men jag tycker om den. Är det modellen, eller har du verkligen magrat, du ser så smärt ut?»

»Kära Filip», sade Mikaela, »i dag måtte du inte ha annat än mig att tänka på. Jag har magrat tio kilo.»

»Hur kan det komma sig, är du inte frisk?»

»Jo, då,» sade hon vårdslöst, »se här var så god, drick me'n det är varmt.»

Filip fortsatte inte sina frågor. De tycktes stöta på ett motstånd han inte gillade övervinna. Han satte sig i stället och betraktade en klunga barn, flertalet antagligen Gustavas avkomma i någon generation, som lekte och rasade under skuggan av den nyspruckna gamla alléhalvan, som Andrea så ofta beklagat, emedan den såg ut som en gammal änpling eller frånskild. Så småningom formade sig deras lek till en bestämd idé. De blevo tystare, och sprungo inte längre vilt omkring under höga skrän mot himlen, de samlade sig i en klunga kring lekens anförare, ivrigt selsatta med någon stor hemlighet. Så småningom vecklade klungan ut sig till ett tåg, och när Filip funderat ett ögonblick, märkte han till sin häpnad, att barnen lekte invalid! En hjälte på kryckor, en annan med armen i band hade största möda i världen att kväva sin fröjd däröver, ett par vöro blinda och leddes av små sjuk-systrar, de minsta drogos i vagn med ett skynke över sig, och de hade varken armar eller ben, förklarade anföraren, »kom nu ihåg det snorungar.» Det glada tåget drog förbi under balkongen, linkande, snavan le, jublande över en ny lek. Då avbröts alltsamman, en mamma blev synlig i porten till det gula huset: »skynda er in ungar, så får ni kaffe!»

Och i ett nu slängdes kryckorna, bindlarna revos av, de små klättrade ur vagnen, och en oordnad hop stötade in genom porten. Men en enda liden grabb hade inte

slängt sina kryckor, när de andra slängde sina, han hade inte märkts förut, när alla voro invalider, nu blev han plötsligt ensam och isolerad, där han med dinglande ben kavade på så gott han förmådde i riktning mot porten, genom vilken de andra försvunnit.

Filip kände en skarp smärta vakna inom sig, ack fåfängt att tro att den dött.

»Han var sån», sade han sakta.

»Ja», sade Mikaela tankfullt. Hon hade inte tänkt på Filip utan på Törnros. Hennes ögon fylldes med tårar. Det var nu bara en liten dimma av en pojke, hon såg försvinna in genom porten. Filip märkte ingenting, hans blick var oavvänt fäst på käpparna, kryckorna och bindlarna, leksakerna som barnen kastat med ett skrott. Han hade glömt, att han skulle fråga Mikaela om hennes framtid i dag. Den snabba, oreflekterade ångesten, den klara visionen av hjärtats oläkbarhet, sedan tanken förlåtit, försonat och återställt proportionerna, hade omärkligt blivit djäkt inom honom, ännu medan känslan fortfor att vara levande. Sångens återkomst efter så lång tid gjorde honom helt högtidlig. Han steg upp, glömsk av Mikaela och gick förbi henne, genom matsalen in till sig, låste dörren.

Mikaela torkade ögonen och hällde upp en ny kopp kaffe åt sig, ack det var ändå skönt med några tårar, de hade liksom tagit de sista dagarnas oro med sig, när de föllo.

Inte sedan julafton, då hon upptäckte den barnsliga sanningen om kärlekens nödvändighet, hade hon ett ögonblick sviktat i det beslut hon då fattade. Men stundom grep det oäkttat världsoran sitt tag i henne, och gjorde henne rastlös, och hon uppfylldes av längtan att själv få följa sina tankar, där de jagade ute i världen. Böljor av lust och ölust, vilja och motvilja genomströmmade henne. Hon skulle vilja uppsöka i deras un-

dangömda vrår i världen generalerna i den skingrade armén, där hon en gång varit någon slags underofficer, och fråga dem bakom stängda dörrar, om deras verkliga mening med vad de sade på talarstolen och i pressen, och höra av deras egen mun om de förnekat sin tro på kvinnornas samhörighet över hela världen eller behållit den. Och om de glömt den skulle hon ha velat ord för ord upp-repa för dem vad de förut tänkt och sagt och lärt andra tänka och tro och ge sitt liv för. Och fråga dem: var det då lögn och snack att också vi hade en vilja och en kraft att sätta in i världen. Fråga om sanningen helt enkelt var den, att kvinnorna äro stumma trälar, som ge sina liv för ändamål man inte ansett nödvändigt att förklara för dem, och som de inte begära att begripa annat än i den mest vulgära förenkling. Mikaela hade många gånger i ensamheten repeterat de anföranden och de förhör hon skulle hålla med sina forna ledare, hade till och med gjort misslyckade försök att skriva ner dem på papper. Det pinade henne att aldrig få svar, att mötas av tystnad i söder och väster, tystnad, blott tystnad, »Intet av våra teoretiska ideal, för vilka vi levat har visat sig hålla under verklighetens tryck», skrev en gång en vän från Amerika till henne. Skrev, och levde ännu, nästan som vanligt, på sina räntor, som åtminstone höllo under verklighetens tryck.

Den, som så var i världsorons våld, kunde inte tänkas ha det rätta sinnet för att samla till sin utstyrsel. Törnros gav henne någon gång presenter, blygsamma i förhållande till dem han kunnat och velat ge, men han gick så långt han tordes. Hon tackade för dem och reflekterade aldrig över deras penningvärde, men det hände henne aldrig att slå upp silverretuiets lock, för att på nytt betrakta en gåva och hon sölade med att märka det linné han gav henne. »Har du inga kvinnliga instinkter?» frågade han

Hon visste att hon hade det, som nu, då hon såg den lille ensamme krymplingen, kunde modersinstinkten komma rusande med dån. Den hade antvardats åt henne genom oräkneliga led, blind, stark och segrande, oberörd av varje misshandel, likgiltig för våld, orättvisa och meningslöshet. Och nu, på denna punkt, i denna generation var den sårad. Blödande stred den för sitt liv och släktets. Var det den svagaste och den förfallna, som lät slå sig sår? Hon tänkte på de kamrater av den sårade instinkten, som hon måste äga, ehuru hon inte kunde meddela sig med dem. »Vi är inte de sämsta», sade hon. »Men vad skall nu ske; när sorgens udd äntligen rört vid vår livsinstinkt?» Det var en stum fråga, hon framställde den aldrig till någon, icke ens i sina tänkta förhör med generalerna. Det var nu inte en fråga, som kunde komma fram interpellationsvis i parlamenten och besvaras av statsmännen, som tänkte på allt, blott inte på den saken. Men hon lyssnade alltid oavlåtligt bakom bullret och skrytet, bakom tröttheten, gråten och ilskan efter svaret.

XX.

KORSET

Törnros skulle blivit högst förvånad, om han vetat hur den hemkallelseorder i själva verket lydde, som han utverkat för fru Andrea Humble av Guds barns äldste. Ledaren, som kände både Guds och världens barn, själv ett stycke av båda, hade insett riktigheten av att fru Humble i alla parters intresse inte borde gå under därute. Men han visste, att det skulle vara fullständigt lönlöst att kalla hem henne, om man sade som det var att hon måste hem för sin hälsas skull. En kvinna som hon, som så brutit världens bojer, är inte att skrämman, men väl att locka, med döden. På henne verkar ingenting annat än kallelsen till ett förnyat lidande i Guds lydnad. Och han skrev och meddelade missionsanstaltens föreståndare i Ebuleni, att man på Guds ingivelse beslutat söka stärka intresset och den klena offerviljan för den sydafrikanska missionen genom att hemkalla en missionsarbetare så fort Gud och landets myndigheter tillåte resan. Hans eller hennes uppgift skulle vara att resa omkring till församlingarna i hela Skandinavien för att liva, styrka och uppmuntra dem. Beklagligtvis började man här och där, trots alla tecken i himmel och på jord säga sig att Herren dröjer, och visa benägenhet att falla i sömn. Vad beträffade valet av den, som skulle åta sig att utföra upp-

byggelseverket, borde man nu som alltid begära Herrans ledning. Det gällde vem som var mest villig att taga sitt kors uppå och göra den långa farofulla resan, vem som bäst kunde undvaras och vem, som vore mest skickad att gripa församlingarnas hjärtan här hemma. Vore inte syster Andrea lämplig? Atminstone föreföll det ledningen här hemma så.

En ung tropikhjälmad ryttare avlämnade detta brev en vinterdag i juni till Dorkas, som gick honom till mötes utanför missionsanstaltens dörr. Hon hade torkat ihop och åldrats ganska mycket under sitt första år i Afrika, och pannan hade fått djupa rynkor av att ögonen alltid skyggade för solen.

Brevet bar utskrift till missionsföreståndaren, men som broder Söderberg var borta, tjänstgjorde Dorkas, och hon bröt det.

Knappast någonsin hade hon erfarit en så stark sinnserörelse, en så överväldigande känsla av Guds hjälp och närhet, som då hon läste detta brev. På stationen rådde för närvarande bland de vita bestörtning och djup nedslagenhet. Föreståndaren hade samma morgon kallat in dem alla och förklarat, att han ville rida runt till utstationerna på en fjorton dagar, inte bara för att inspektera sina svarta evangelister, men för att själv vinna klarhet och i bön utbedja sig hjälp i den svåra inre nöd, vari han råkat.

Och nu detta brev! Inte i går kom det, då han ännu var hemma, och det blott blivit en ny frestelse för honom, men i dag, då det direkt kunde falla i Dorkas starka händer. De små svarta kristenbarnen storrade häpna på henne genom fönstren. I stället för att nkosazama skulle komma in och fortsätta lektionen om de vites frälsare som hängdes på kors, förblev hon därute, lyftande sina händer mot himlen, som om hon väntade, att Gud

skulle kasta ner en boll åt henne — klassen hade nyss fått en boll från Sverige och kunde inte tänka sig någon härligare gåva.

Ja, detta brev var verkligen för Dorkas en himmelsk boll. Hon visste ju, alla de vita på stationen visste, att den nöd föreståndarne talat om, härrörde av en böjelse för syster Andrea. Han skulle ingenting högre ha önskat än att gifta sig med henne, han menade icke synd, men Andrea var ju ännu en annans hustru, och att ta en frånskild hustru, även om en skilsmässa kunde arrangeras, det hövdes inte en kristen missionsarbetare. Dorkas fnyste, när hon tänkte på scenen i morse, hur dåraktigt att hysa sådana världsliga känslor i dessa tider, hur kundq jordisk kärlek trivas i de sista dagarnas tunna överjordiska luft! Hon förstod det inte, men trivdes gjorde den, antagligen just i kraft av sin syndfullhet, trivdes trots alla försök att utrota den. Dorkas kunde inte förneka, att broder Söderberg gjorde aktningsvärda försök att behärska sig, men hela stationen såg ju hans kval, alla utom syster Andrea själv tycktes det, hon förblev nämligen lugn oh fridfull som vanligt under hela uppståndelsen, och hade inte rört en min vid bekännelsen i morse. Dorkas hade inte talat med Andrea om saken, annat än i förtäckta ordalag under bön, det kunde ju möjligen ha sett ut, som om hon avundats Andrea föreståndarens hjärta. Dessutom skötte de var och en sina värv och gingo mest ur vägen för varandra.

Men nu ämnade hon inte dröja ett ögonblick med att tala med henne, återta sitt gamla välde och skicka i väg henne åtminstone till Kapstan, innan föreståndaren hunnit vända tillbaka. Aldrig var Guds mening tydligare uttryckt än i dag.

Andrea hade kombinerad handarbets- och sånglektion med den minsta flickklassen.

De sjöngo unisont:

»Om jag det förstode,
liten såsom jag
var också den gode
Frälsaren en dag.»

då Dorkas trädde in genom dörren.

Andreas lyckliga ansikte fördystrades, då hon såg vem det var som kom. Nu skulle Dorkas förstås vara pastor och inspektera, men Andrea var för trött för att ta emot anmärkningar, och det kunde väl tänkas, att Dorkas skulle tycka, att barnen sjöngo mer än de sydde. Dorkas frågade, om Andrea kunde avbryta lektionen för att läsa ett mycket viktigt meddelande från Europa, som nära rörde henne själv. Andrea bleknade, blev vit som körsbärsblom, som barnen sedan sade, och vände sig till barnen för att förklara för dem, att de fingo gå ut en stund, »se här», och hon drog upp ett älskat föremål ur sin ficka, här var bollen.

Dorkas rättade först två fel i Andreas dialekt, innan hon lämnade brevet ifrån sig, och Andrea darrade av spänning. Hon kunde inte tro annat än att Filip var död, något annat bud kunde hon ju inte ha att vänta från Europa. Då hon äntligen fick brevet, knäppte hon händerna över det och bad en kort bön. Men innehållet var långt förfärligare än hon väntat, och den fullständigaste överraskning därjämte. Hon hade varit fullkomligt övertygad, att hon nått slutmålet för sin jordevandring, när hon kom till Ebuleni, och medan hon för var dag trodde sig alltmera lösgjord från världen, fastnade hon oförmärkt i denna nya värld, med sin kärlek, sin godhet, sin drift till förbättringar och sitt hopp om framgång i arbetet. Företaget att lösgöra sig från sitt forna liv och begynna detta nya hade varit så oerhört och tagit så

mycket av hennes krafter, att hon helt naturligt tagit för givet, att hon därmed fullgjort sin plikt och bringat sitt yttersta offer. Hennes kors var att försaka världen, ett kärt och lätt litet kors numera, nu kom Dorkas med ett nytt och alltför tungt: att återvända dit.

»Kan Gud begära av mig, att jag ska lida även detta», frågade hon sig själv.

»Det står den, som har största förutsättningarna», sade hon skyggt till Dorkas, »det kan inte vara jag, för jag skulle ju komma fram som lik och inte kunna uträtta någonting. Jag skulle aldrig orka den resan.»

»Det står också den, som lättast kan undvaras», sade Dorkas obevekligt. »Inte vill jag yarken förhäva mig eller förringa ditt arbete här, men du vet själv, när något sådant händer, som att vårt förestyre reser bort skulle du då kunna åta dig ansvaret för stationen?»

Andrea teg, nej det insåg hon ju att hon inte dugde till, helst hon inte rädde över hälsan, och feberanfallets vissa årstider kommo täta. Men hon tänkte på alla sina kära barn, skulle Dorkas, som de mest bara fruktade kunna ersätta henne hos dem? Hon tänkte på Sara och Rebecka, sina två minsta, de hade lite svårt att fatta som hon själv. Dorkas skulle kanske bli otålig mot dem, så begåvad som hon var. Andrea hade förut inte särskilt frågat efter barn, i detta senare skede av sitt liv älskade hon dem, och hennes hjärta kändes nära att brista vid blotta tanken på en skilsmässa.

Hon började plötsligt gråta. »Om jag visste att det är Guds vilja», snyftade hon.

»Att du kan tveka om den saken?» frågade Dorkas med sin vanliga kyliga överlägsenhet.

»Därför», brast Andrea ut häftigt, »därför att jag inte alltid tolkar den så som det passar mig själv bäst.»

Dorkas såg förvånad ut, hon hade aldrig förr sett Andrea häftig.

»Vakta din tunga», sade hon allvarsamt, »så att du inte försyndar dig ohjälpligt. Tänk efter: här hotar din närvaro hela Guds verk här med förfall och upplösning hedningarna till triumf och våra kristna till skam, och du kan våga tala till mig om att misstolka Guds vilja. Vill du kanske försöka påstå, att du inte vet varför Söderberg har rest?»

»Nej, det vet jag mycket väl», sade Andrea.

»Men då!»

»Men det är en sak mellan honom och Gud. Det är något, som hans kristna tro måste hjälpa honom att övervinna, om det är något med den. Vad hjälper det, om den yttre frestelsen kommer bort, ifall han inte övervinner den invärtes?»

Andreas oväntade motstånd gjorde Dorkas utom sig. Hon miste kontrollen över sig själv och for ut i anklagelser mot Andrea. Det var hon, som väckt den syndiga lidelsen hos pastorn, ja, även i sitt förhållande till de svarta vann hon sina lätta segrar genom sin personliga tjuskraft, inte genom Guds ords kraft. Hon trodde sig förstås iklädd en ny människa, men den gamla med sin törst att väcka beundran levde allt kvar ändå. Den enda räddningen inte bara för stationen här, utan för Andrea själv vore om hon underkastade sig botgörarsesan hem till Sverige. Förresten var det inte brukligt bland missionsarbetarna att resonera över de äldstes bud och befallning, dem lydde man helt enkelt.

»Ledningen vet nog inte, hur sjuk jag är», sade Andrea med något besegrat i hållningen. Dorkas lämnade rummet Andrea tog sig uppför trappan och vacklade in i den lilla skrubben, som tjänade henne till sovrum. Där blev hon liggande som en, som dignat under korset.

Hon misstänkte inte i ringaste mån det verkliga upphovet till hemkallelscordern, drömde inte om att uppslaget kom från någon, som hade med hennes forna omgivning

att skaffa. Men hon kunde inte rå för, att hon misstänkte Dorkas för att ha förstått att framkalla den, i förtvivlan över de ringa framgångar hon hade i sitt arbete. Trots att hon aldrig unnade sig rast eller ro, gav lektioner, bibelförklarade, skötte sjuka och hjältemodigt strävade natt och dag, bar henne arbetet endast ringa frukt. Orsaken hade hon inte sökt hos sig själv eller de svarta i och för sig, men hos Andrea, som tog allt intresse och all kärlek för egen räkning, och Andrea hade under detta år av gemensamt arbete kunnat märka dag för dag, hur Dorkas' kärlek och vänskap svalnade och förbyttes i kyla, bakom vilken hon anade avund. Hon hade lidit rätt mycket därav, men ålagt sig att vara vänlig mot Dorkas och även försökt att få de svarta att dela lika med sina skänker och sin uppmärksamhet.

Skulle hon nu låta jaga ut sig i öknen för Dorkas' skull? Kunde Gud verkligen mena det? Det var så bittert att tjäna Dorkas' syften samtidigt som Guds.

Antaget att hon stannade, och så föreståndaren komme hem och vore likadan som förut, och Dorkas bleve kvar för att dagligen hata och förebrå henne därför, skulle hon kunna få frid och krafter och Guds välsignelse till att fortsätta sitt verk? Och vad skulle ledningen tänka om varken hon eller Dorkas komme hem, om till exempel broder Söderberg komme, när den väntat henne, Andrea? Säkerligen skulle den inte tillmötesgå hennes önskan att få byta station. Men finge hon det, då måste hon ju skiljas från Sara och Rebecka i alla fall. Det föreföll verkligen, som om hon vore fången och måste lyda.

Ack, efter ett kort litet uppehåll mötte hon nu åter lidandet, det grymma kravet att lösgöra sitt hjärta från den plats, där det vuxit fast och de minnen, det skapat omkring sig. Var man stannade på jorden, där slog man visst rot, men Gud ville ha de sina till vandrare,

intet av det svaga mänskliga hjärtats ansatser att slå rot undgick honom, och han ryckte de späda rötterna upp med våld. Men ske Guds vilja.

Efter en stund kom Dorkas i dörren: »Nå, har du beslutat dig?» Och Andrea som gärna ville lyda Gud, men mindre gärna Dorkas, förhårdade sitt hjärta och svarade nej.

Den gamla vita husmodern på stationen och hennes dotter kommo in med mat. Andrea berättade för dem vad som hänt, och det upprörde dem förfärligt. Kunde inte syster Dorkas resa i stället, syster Andrea kunde väl inte ta döden på sig heller? Blotta tanken på en svag möjlighet att bli av med Dorkas uppfyllde dem med en vild glädje, och de gjorde allt vad de kunde för att förmå Andrea att lova att inte ge sig bort, förr än föreståndaren kom hem igen. »För Guds skull», bådo de, »lämna oss inte ensam med syster Dorkas, då reser också vi, det härdar vi inte ut med.»

Den bönen ansåg sig Andrea kunna bevilja, och trots Dorkas' iver och oro vidhöll hon sitt beslut att lägga avgörandet i föreståndarens händer, när han kom hem.

Fjorton dagar gingo under daglig spänning, föreståndarens häst syntes inte stieka upp över gräskullarna, hur man än spejade efter honom. Ännu en vecka gick, under vilken stämningen på stationen mellan de kvarvarande kvinnorna förgiftades dag för dag. Den ende manlige vite arbetaren där, diakonen, stod inte ut. Han flydde åtta mil åt norr till svenska kyrkans mission, där var han säker. Men när även den tredje veckan förgått, kom broder Söderberg tillbaka. Han hade gjort en lång omväg bort till en av missionens patriarker för att av honom utbedja sig den ledning Gud vägrade honom direkt. Och förknössad över hans hårda råd, vände han åter. Efter aftonbönen framlade Andrea, innan Dorkas hann säga ett ord, i allas närvaro hela saken för honom. »Jag är beredd att resa», sade hon, »om vår broder anser

det vara min plikt. Och naturligtvis är syster Dorkas det också.» Han flyttade sin blick från Andrea till Dorkas, och så tillbaka till Andrea igen.

Andreas blotta röst rörde hans hjärta, enbart hennes bildade dialekt och ordval behagade honom såsom tillhörande ett högre kulturskikt än de kvinnor som vanligen voro hans systrar i Herren. Och plötsligt tänkte han också på mannen, som packat hennes kläder i hytten, och han såg för sig hans ansikte, då han ensam lämnade den.

För att få tid att samla sina tankar läste han genom brevet från församlingens äldste två gånger, innan han yttrade någonting. Liksom Dorkas såg han i denna kallelse Guds hand, men honom var den icke mild och ljuvlig utan förfärande hård. Men »ho kan fly ditt ansikte?»

»Syster bör resa, om syster har krafter till det», sade han med något ostadig röst, och ögonen fästa på brevet. Dorkas drog en lättadens suck, de andra började högt jämra sig, och framförde genast sin önskan att ge sig iväg. Andrea böjde endast på huvudet, hon hade redan satt sig in i tanken, det fanns inte skugga av tvekan hos henne, att hon inte måste lyda Guds vilja, tvärtom uppfyllde henne tanken på det förestående lidandet med en viss smärtsam fröjd.

I augusti på våren, då träden voro vita av blom, då hela världen grönskade och blommade i vild fart och fröjd, lämnade Andrea Ebuleni, till mods som en pilgrim, som lyder Guds kallelse att gå över öknar och hav, i hetta och törst genom faror och dödshot till Guds rike.

Det gjorde henne ont, att människor, ja Guds egna barn, kunde inför vissheten av hans snara ankomst vara uppfyllda så som stationens vita voro det, av lust och vrede och avund, av kärlek till ett hus, en mark, av rädsla för plåga och av sorg att skiljas från små svarta barn man snart skulle återse och evigt få leka boll med inför

Guds tron. Ack, vad hon var led vid denna ständiga ofullkomlighet hon fann hos sig själv och andra. Hennes hjärtas enda längtan stod dit, där fullkomligheten bor.

De svarta, små och stora, gjorde avskedet svårare för henne än hon kunnat tänka. Lugnet hon tillkämpat sig under böner hotade gång på gång att svika. Det var gråt och skänker och avskedsbesök långt ifrån, dag efter dag, och man följde henne på väg, när hon red bort. De trognaste höllo ut en mil: »Pinda ngomso», ropade de gråtande, gör om det i morgon. Hon viftade med sin näsduk och tårarna runno. Hon visste att hon aldrig skulle komma tillbaka för att göra om det i morgon.

»Nu drager Guds välsignelse från Ebuleni», sade Saras och Rebeckas moder till Dorkas.

DET NYA HUSET

Törnros hade aldrig sett någon öppna en dörr så likgiltigt. Mikaela höll den på rak arm och blicken fäst nånstans på den skära putsen i trappuppgången ovanför hans huvud, hon iddes inte ens se efter vem det var hon öppnade för. På hennes panna stod skrivet ordet: tråkighet, och hon hade inte ens en vit krage på sin blå cheviotklänning, fast det var söndag. Att se allt detta tog blott en sekund, och längre varade heller inte hennes distraktion. Hon behagade nu sänka sin blick och fick klart för sig vem det var, som stod där. Och se, nu fick hennes själ en vit krage genast.

»Nej, vad står nu på», ropade hon, »att du kommer hit?»

»Det ska du nog få höra», sade han, och lät så stolt, och hemlighetsfull på en gång att hennes nyfikenhet stegrades till det yttersta. »Tala om, vad det är?» »Men låt mig då ta av rocken först!» »Vill du komma in riktigt då, jag trodde du bara ville hämta mig.» »Nej, jag vill min själ komma in riktigt.»

Filip var ute på en ensam promenad i den höstliga naturen, hon trodde han satt på en tuva i Ulriksdalslunden med lyckliga kolonifamiljer runt omkring, och drömde om fjärran land vid klirret av skedar och porslin och doften av skördecaffet på lusthusverandorna. Det var omöjligt att säga, om han komme hem snart eller

dröjde ett par timmar ännu, men klockan fem skulle han ha sin middag.

»Räcker den åt mig också?» frågade Törnros.

»Om det inte är annat, som är i vägen?» sade Mikaela förvånad, »så oroa dig inte för maten.»

»Ja», sade han och slog sig ner i den ena av korgstolarna, »man vill ju alltid veta, om man kan få vara med på min förlovningsdag.»

»Du kanske har ringarna med också!» utropade hon ironiskt.

»Ja», sade han, »vill du se dem?» Och han tog upp ett etui ur fickan och räckte henne. Men hon ställde det ifrån sig med en smäll på bordet.

»Jag ser inte på ditt etui, förr än jag får veta vad detta betyder», sade hon bestämt. »Jag fick två brev i dag», svarade han, alltjämt lika road av hennes spänning, »du ska få se det ena först, och det andra sen.» Han tog fram ett kuvert av officiell storlek, vecklade upp ett papper med stämpel på, det var den officiella bekräftelsen på att skilsmässan med hans hustru var fullbordad. Hon genomläste det noga, det var ett mycket underligt papper att begrunda för den, som stod med handen på ingångsportens lås.

Han tog det sakta ifrån henne: »Nu har du väl fattat vad där står, Mikaela? Nu stoppar vi in det igen», och han var på väg att placera det i sin innerficka på sin kavaj, men med en glimtlik aning av vad hon kanske kände, ångrade han sig. »Så går jag och lägger det i ytterrocken», sade han.

När han stod där i tamburen kom Filip, han hade satt nyckeln i låset helt stilla, utan ett ögonblicks varning stodo de mitt för varandra. Mikaela hade därinne hemligen provat en ring... nu lade hon den hastigt tillbaka i etuiet igen, det var väl tidigt.

Filip stod ungefär lika stel av förvåning, som han

skulle varit om han fått visit av en avliden. Han hade ju intill för en minut sedan fast trott, att han så stilla och varligt makat Törnros bort ur de levandes antal, och nu stod han här i tamburen och hade tagit av sig ytterrocken.

»Goddag», sade Törnros lugnt, »trodde du att du aldrig skulle behöva se mig mer?»

Filip svarade inte på frågan. »Goddag», sade han, »det är ju så länge sen, men stig in.» Själv tog han hastigt av sig ytterkläderna och följde gästen. Det som var viktigt var inte att Törnros kom, utan hur Mikaela tog emot honom. Och han behövde blott kasta en blick på hennes ansikte, för att förstå vilken dåre han varit, när han trodde sig färdig med problemet Törnros. Och för att förstå hur tråkigt hon vid jämförelsen måtte ha haft det med honom allena under året 1917!

När han så flyttade blicken över till Törnros uppgav han varje tanke på att strida med honom om Mikaela. Han var solbränd och spänstig från sin semester och hade en beslutsam min, som slående påminde om en herres, som föregående dag varit uppe och fått honom att lova, att för första gången i sitt liv rösta på riksdagsman. Det var en gåta hur denne man kunnat komma i fängelse för andra gången.

»Din bror blev mycket förvånad över att se mig här», avbröt Törnros den besvärande tystnaden, »men nog hade väl du ändå väntat mig vid det här laget?»

»Vill ni kanske vara för er själva», frågade Filip och såg med längtan mot sin dörr. »Nej», inföll Törnros snabbt, »det som vi haft att tala ensamma om, det är klart, tror jag oss emellan, det blev klart den gången jag var här sist. Det som återstår gäller lika mycket dig, Humble.»

»Snälla Filip», bad Mikaela, »låt oss få tala inne hos dig, på stoppade stolar, jag tror det blir liksom lite

lättare. Och så kanske Artur skulle visa Filip det papper du nyss gav mig.»

Han gjorde som hon bad. »Det är detta jag väntat på», sade han och räckte papperet åt Filip. »Jag förstår», muttrade Filip, »var så god och sitt ner, ja det ger er ju formell rätt att be Mikaela bli er hustru.»

»Menar du, att jag inte skulle ha moralisk då?»

»Hur i all världen kom du att tänka på moral i detta sammanhang?» frågade Filip.

Mikaela kände, att hon började på att bli ond, vad var det för sätt av dem, av Filip framförallt, att rikta in samtalet på den väg som förvisso skulle leda till brytning och fiendskap? Hade de då inte någon känsla av vad de bäge, som gentlemän i alla fall var skyldiga henne? Men hon teg ännu, för att de möjligen skulle bli i tillfälle att komma underfund med det själva.

»Därför att jag har den rätten», svarade Törnros med kuvad häftighet. »Jag har stritt mig fram till den, Mikaela vet det.»

»Ja», sade hon och såg Filip rakt i ögonen, så att han slog ner blicken, »om den saken hyser jag inte minsta skugga av tvivel.»

»Också ekonomiskt», fortfor Törnros, och hans röst fick en särskilt auktoritativ klang, när han nämnde ordet ekonomisk. Han undertryckte en lust att ge de båda syskonen några siffror och sade blott: »Jag kan väl försörja henne.» De båda människors blickar voro stadigast fästa på hennes ansikte. Nu var det hennes tur att vara en gentleman. Men i stället för att högtidligen avgiva den deklaration om sin kärlek och trohet, som Törnros väntade av henne, eller att vända sig till Filip med den bön om att bli löst från sitt löfte, som han var beredd att med en magnifik och tillintetgörande gest bevilja, lät hon sin stämning få utlopp i ett fullständigt oberäknat utrop: »Ack, att man inte kan ha lite glada och trev-

liga släktingar omkring sig när man ska förlova sig för första gången på trettiofem år!» utbrast hon misslynt. »Nog kunde man väl nån gång få känna sig som festföremål, som folk gratulerar i stället för att stå och vakta på hur hon ska klara sina förpliktelser och moraliska skyldigheter, men jag ger dem fan.»

Ingen sade ett ord, båda voro alltför häpna, men med tystnaden kom blygseln krypande över Mikaelas vältränade samvete.

»Kära Filip», sade hon, »jag tänkte ha sagt nånting helt annat, men så blev det tvärt om. Men säg, tycker du inte det kan vara på tiden att tala om vad som kom åt dig julafton? Det är snart jul igen nu. Jo du, något var det. Ena dan skrev du in våra namn i din diktbok, och nästa ville du inte en gång hålla jul med oss.»

»Jag gjorde en upptäckt däremellan», tillstod Filip tvekan, »men vad ska det tjäna till att tala om den saken. Det är väl klart, inte ska du ta nära hänsyn till mig då du vill gifta dig. Och du vill bli gratulerad, sa du. Om du visste hur hjärtligt...»

»Vad var det för upptäckt?» frågade Törnros.

»Å, något som det kan göra detsamma att tala om, något som Mikaela vetat hela tiden men inte fäst sig vid, och då behöver ju heller inte jag göra det. Hon har förtroende för den man hon ska gifta sig med, då ska väl jag ha förtroende för hennes förtroende. Seså, kära Törnros.»

»Vad var det för upptäckt?» upprepade han envist.

»Jag hade inte vetat förr, att du varit... straffad två gånger...»

»Var det upptäckten?» frågade Mikaela ivrigt. »Var det alltihop? Ja vet du, Filip Humble», och hon knöt bägge händerna framför honom, »skulle du inte ha stryk, som har gått med det här och plågat oss alla tre hela vintern och inte iddats öppna mun till en fråga, när

allting kunde ha klarats upp på mindre än fem minuter. Och du ska höra till de vettigare i landet och skriva poesi för andra och utdela Nobelpriset, nej det är väl ändå höjden!»

Filip stirrade på henne, Törnros skrattade, han hade med ens blivit så kollosalt glad.

»Vad menar du?» frågade Filip långsamt.

»Jaså du begrep inte det?» frågade Mikaela och drog mot sin vilja på munnen. »Kanske du har varit för fin att gå till mig och säga: 'Hör du Mikaela, hur hänger det ihop med att du vill ha Törnros, när han varit straffad två gånger?'»

»Nå, vad skulle du ha svarat då?»

»Att det är just därför jag vill! Jaha du, se du på mig, för så är det.»

»Kära Mikaela», insköt nu Törnros, »du kan väl begripa, att om din bror inte vet varför det hände andra gången... tala om det för honom och lugna dig sen. Var du glad att det ser ut, som det skulle reda sig, när det inte var värre.»

»Han kunde väl ha sagt ett ord», muttrade Mikaela, hon var på glid att bli god igen, men det var inte riktigt färdigt. Så berättade hon i några korta kraftiga ord historien om Törnros' andra fångenskap och tillade: »Nå vad säger du nu?»

»Förlåt mig», sade Filip, »båda två. Det är nog dumt att man blir sån, att man aldrig vill fråga. Men det är väl ändå inte så förfärligt mycken tid förspild, kära du», vände han sig till Mikaela, och det roade, smått spefulla och goda leendet var återkommet.

»Nå», sade Mikaela om en stund, »hur ska vi så få det ordnat till vintern. Ack om jag hade haft mitt gamla hus. Det är bostadsbrist, därför har Olfeldt rivit det förstås. Självt bör han visst på tre slott, har jag hört

sägas. Men vart vi ska ta vägen, det har jag ingen aning om.»

Medan Törnros satt och funderade, om han skulle tala om han köpt tomten, oviss om inte det var säkrast att ha lyst alla tre gångerna först, föll Filip in: »Jag vet vad vi ska göra. Törnros och jag ska byta bara. Jag tar hans lägenhet och ni två tar den här för er. Jag tycker inte så förfärligt om den av skäl, som Mikaela vet, så jag tror jag skulle trivas bättre vid Kornhamnstorg.»

Mikaela funderade lite. »Det bleve bara sämre för dig», sade hon. Hon tyckte inte om förslaget, det bar henne emot att tänka sig Filip ensam och allena i det där stora huset, så ensliga nätter det bleve! Och att besöka henne skulle betyda detsamma som att röra vid ett bittert minne.

»Vi får ha det som vi har det, till dess vi kan skaffa hem för oss alla tillsammans», sade hon.

»Ja, men jag börjar utveckla mig till enstöring.»

»Just därför. Det kan ingen människa lämna dig på egen hand.»

»I höst ett år till», sade Törnros och inga betänkligheter kunde hejda honom mer, han måste tala om det, »tror jag nog vi skulle kunna ordna det så att Filip kunde få fritt välja mellan ensamhet och vårt sällskap. När jag får vårt hus färdigt...» Han sade det som: 'när jag får rökt den här cigarren färdig', men Mikaela anade bakom orden hela stoltheten hos en man som drivit sin vilja igenom.

»Å, det har varit det huset som har stuckit mig i näsan hela sommaren», sade hon, »något har det varit, jag kunde bara inte fatta vad. Hus säger du! Var ska det huset stå?»

»På Skansgård», sade han lika lugnt, »jag har köpt igen tomten. Jag skulle inte ha talt om det förr än vi

var gifta, men se jag måste ha dina ritningar, för det ska grävas i höst.»

»Får du låna så mycket pengar då?»

»Det kallas in-teckning, fröken. Lite har jag själv.»

»Hur mycket precis?»

»Har du hört nån stå och säga på rak arm hur mycket han har? Kom hem till mig ska du få se mina räkenskaper. Jag har också ett par förslag till ritningar. Vill du ha ett stort hus, Mikaela?»

»Det går väl inte på annat sätt», sade hon affärs-mässigt. »Vi måste väl bygga en kasern kan jag tro för att ränta tomten. Det är inte tider att bygga upp radiumhem... Men vi kunde ju inreda en hygglig våning åt oss och en åt Filip. När jag ser hus med en enda balkong, som är dubbelt så stor som de andra på huset, tänker jag alltid, där bor värden.»

Törnros vågade inte tala om fångarna i dag. Han sade: »Du frågade om jag hade ritningarna med mig. Nej det var ett brev jag fått, som innehåller den största nyheten av allt samman. Kära Filip, det är något som rör dig helt nära.»

»Min hustru?» och Filip spratt upp ur sina tankar, han hade inte intresserat sig så värst mycket för det där huset...

»Ja», sade Törnros. »När jag var här sist», fortfor han för att parera ett angrepp, som han måste vänta sig, »då var det min avsikt att meddela dig ett besök jag gjort samma dag, men du ville inte ge mig tillfälle.»

»Vad för besök?»

»Jo, jag hade varit hos Guds barns äldste, de som skickade ut fru Humble, och hemställt hos dem, om de inte borde kalla hem henne, och det tyckte man också, och...»

»Och nu är hon här!» Filip störtade upp. »Andrea!» Hans tonfall drev upp tårarna i Mikaelas ögon.

»Nej», svarade Törnros, »men jag hade några rader

från Guds barn i dag, att hon avrest för en månad sen från Kap på väg hem över London.»

»Är det sant?» utbrast Mikaela, »jag trodde aldrig hon skulle komma.»

»Du visste det också!» sade Filip bittert, »det var bara jag som skulle hållas utanför. Säg mig, varför talade ni inte med mig först och främst? Vad har ni ställt till? Människor, tänker ni då bara på er själva, att ni vill kunna gifta er med gott samvete, och ordnar det för oss utan tanka på vad det kan betyda.»

»Kom ihåg, att du bröt av själv och gick och stängde dörren, då jag ville tala med dig», sade Törnros.

»Men att överhuvud taget komma sig för att ingripa!»

»Det ska jag säga dig, varför jag gjorde», sade Törnros. »För att jag visste något som inte stod i din hustrus brev till dig: att hon inte härdade ut med klimatet. Och jag tänkte: 'Hennes liv ska väl räddas hur det än går, hon är ju unga människan.»

»He...nnes liv?» sade Filip. »Hennes..., liv,,, stackars liten... Vad var det för sjukdom?»

»Malaria, lindrigt, men i alla fall, hon skulle inte ha uthärdat klimatet.»

»Och nu är hon på väg hem. Är hon ensam?»

»Det vet jag verkligen inte», svarade Törnros, »det har jag inte tagit reda på...»

»Inte? Nå så ska jag då? Var bor de där Guds barn? Jag ska gå dit genast och inhämta underrättelser.» Han tog sig om hakan. »Måste jag raka mig?» frågade han otåligt, vänd till Mikaela.

»Ja, det är nog bäst», sade hon, som visste att han i alla fall skulle göra det. »Jag ska gå efter rent vatten.»

»Tänk om hon reser ensam», sade Filip fönebrände. »Ni vet inte vad ni har ställt till i er iver att ordna för andra. Den förfärliga resan, och så sjuk till! Ma-

laria. Kunde inte det stackars barnet fått dö i ro. Herre Gud, jag kunde gärna ha bott hos er så att ni fått lugn för den saken. Om ni hade frågat mig, aldrig hade jag tillåtit, att hon blev kallad tillbaka. Men ni har inget riktigt hjärta för henne. Det hördes väl på hennes brev hur gott hon tyckte hon hade det. Det har glatt mig många gånger. Mikaela! Det gör detsamma, jag kan inte vänta på varmt vatten längre.»

Mikaela kom i dörren. »Se här, var så god.»

»Tack.» Och han stängde dörren bakom sig.

»Vad sade han, varför var han så upprörd?» frågade hon.

»Han trodde inte hon skulle härda ut med resan. Det hade jag alls inte tänkt på.»

När Filip störtat sin väg, satte de ringarna på, som de ju tänkt göra.

Men de voro inte så glada, som de kanske hade tänkt. Möjligheten av att Andrea skulle förgås, under resan de tvingat henne ut på tyngde dem. Filip, som älskade henne, hade genast insett faran, som aldrig fallit dem in. Nu fingo de ju inte ro förr än Andrea var levande tillbaka på Sveriges mark.

»Är du ond på mig?» frågade han.

»Kära du», svarade hon och smålog uppmuntrande, ty det gjorde henne ont att se honom nedstämd, »jag är lika ond på mig själv. Vi har kanske begått ett misstag. Men om jag kunnat få en fästman, som aldrig gjorde några misstag, så hade jag inte velat ha honom. Nu får vi bida tiden, och kan jag, så far jag och hämtar henne i London.»

PILGRIMERNA

»Det känns som morgon», tänkte Andrea, »alldeles som morgon i hela min kropp. Men hjärtat är inte ljust, så det måtte vara natt i alla fall.» Omtöcknad av sömnen och av drömmar, som följt med in i den nakna världen, trodde hon sig i sin gamla säng på Kvastmakarbacken, i rummet med det klarnade hjärtat. Hon smekte sängens lena trä som en väns hand, tacksam över att befinna sig inom det trygga hägnat av en sängkant, ty fastän alla minnen sovo just nu, mindes händerna dock, att de saknat denna trygga förnimmelse och mött ingenting eller kalla järnet, när de trevat efter stöd. Rädd att somna, rädd lika mycket att vakna, låg hon tyst och glad, och visste ännu inte varifrån glädjen kom. Hon blundade, hon såg upp, men hjärtat ljusnade inte, i stället trädde fram en stor ljus fläck med fönsterbågens mörka kors, men lika gott, bara hon slapp se skyltfönstrets cirkel. Nu visste hon var hon befann sig och visste varför hon var glad. Det var för att hon kom hit i går till Guds barns pilgrimspensionat från en lång, fruktansvärd resa, sönderbruten, yrande av trötthet och pina och fick lägga sig till ro. I går! Hon smålog lite. »Nej det var inte i går», rättade henne pilgrimsföneståndarinnan var gång hon sade: »jag kom i går.» »Det är snart fjortonde dag sen, fru Humble». Men det var i alla fall i går,

varje morgon hon vaknade, kändes det som igår, och lyckan av att vara framme vid det tillfälliga målet, i trygghet på så fast mark som överhuvud fanns i dessa gungande tider, bjöd alltid samma försmak av den eviga saligheten.

Hon låg och drömde det underliga i detta, att hon inte följde med tiden bort från resans lidanden och sin trötthet, utan alltjämt förnam den, som om den slutat i går. Och så med ens begrep hon det. Var är jag, tänkte hon, jag måtte ha kommit till den värld, där man begriper allting... Lidandets gåta, den är ju egentligen mycket enkel, när man löst den. Och som jag ändå har grubblat över den, eftersom Gud är god. Lidandet, det är ju helt enkelt saltet, varförutan himlens salighet mister sin sälta. Bortom döden finns ingen tid, därför är pilgrimspensionatet så likt himlen, för här finns heller ingen tid. Bortom döden är allting örörligt, evighet, förblivande. Stiger man in över tröskeln, gråtande, skäl-vande och våt av ångestsvett, utpinad av arbete, fattig-dom och lidande, ropande efter mat och dryck och vila, mättnaden och plågfriheten genom evigheters evighet alltid är lika i går, och dödens bittra smak alltid dröjer som ett minne på ens tunga. Men den mätte, den välskötte, bekymmerfrie skall aldrig känna saligheten, liksom aldrig dess försmak på jorden.

Det föreföll henne nu, att detta var en oerhörd upptäckt hon gjort i förklaringens stund. Denna sanning, när den bleve förstådd, skulle försona människan med jordens lidanden. Hon önskade, att det ville komma många besök till henne i dag, så att hon finge tala om för dem, vad hon visste.

Det var ljusa dagen nu, pensionatsföreståndarinnan, som Andrea kallade »pilgrimsfröken», tittade i dörren: »ska vi försöka stiga upp i dag?» Men Andrea svarade som hon gjorde varje morgon: »Fröken får inte jaga upp mig redan.»

Fröken gjorde en min vid »redan», hon anade ju intet om salighetens hemlighet. Men när hon tvättade Andreas utmagrade kropp och märkte darrningen i hennes lemmar därvid, sade hon sig, att hon fick unna den lilla människan att ligga. Hon kunde ju på det viset inte komma ut till församlingen, som väntade henne, och hela turnéen hade fått uppskjutas, men hon gjorde ju nytta för Guds rike ändå, det visste nog den, som skulle hålla rent i tamburen efter församlingen, som gick här i en jämn ström alla dagar.

Som dess äldste antytt i brevet till Ebuleni, hade församlingen inte kunnat hålla sig ren från smittan utifrån, nej, den hade under det sista året trängt långt in i dess mitt. Och den kom in genom kvinnorna, förstas med deras till en viss gräns lovligen omsorg om livsuppehållet för sig och de sina. Hur skulle det kunna bli någon andakt, några besök av Anden, när halva församlingen satt och tänkte på sina vetekilar och fläskkört, och på var i hela världen fru Johanson fått sina två kilo smör ifrån, och om det ändå inte skulle vara möjligt att förmå sin enda syster att smugla ett stycke sidfläsk med sin man, när han kom till Stockholm. Inte att man bytte och jobbade och skinnade och bröt mot förordningarna så grovt och så ofta som alla andra, men man gjorde det lite, och det var ungefär lika illa det. Man gjorde det med blygsel och ånger och löften om bättring och bäst vad det var föll man igen och äventyrade sin själ för en sockertopp.

Men med Andrea började det åter komma något av de sista dagarnas rena luft över församlingen igen. Efter ett samtal med henne släppte den ena efter den andra sina bekymmer och sin ångslan, påverkade av hennes fasta visshet om ändens närhet och fullkomliga likgiltighet hur det gick hennes kropp den korta tid, som var kvar. Och så tog en dag Dörkas gamla mor första steget. Hon kom

med en rökt skinka och åtskilliga andra lagrade varor och lade dem på Andreas säng. »Man skall inte älska något mer än Gud», sade hon. »Ta det här och ge våra pilgrimer, fröken Erikson.» Föreståndarinnan visste att inte alla pilgrimer voro som Andrea, åtskilliga av predikanterna försedde sig rätt bra under sina resor i landsorten, men hon sade ingenting, suckade blott. De närvarande blevo gripna. »Låt oss införa egendomsgemenskap i församlingen, som de första kristna», utbrast ädelmodigt en av dem, som hade mest, »låt oss alla ta hit vad vi har och låta vår syster fördela det på de fattiga.» »Ja», sade en gumma, »jag har ingenting annat att ge än min avund över era skinkor, men den har varit tung nog den.» Så kom det sig att Andreas rum stundom kunde likna en speeribod och en helgedom på en gång. Till henne kom man med allting, hon måste sätta till en kommitte, som hjälpte henne att förvara och fördela.

Den första, som kom denna dag, var en ung blek hustru, som hon kände från sin tid på hjälpyrån, blott att hon var ännu magrare nu och hade två barn till. »Finns här några havregryn?» frågade hon, »om har sagt det.»

»Tillhör ni Guds barn då?» frågade Andrea.

»Nej, inte alldeles, men jag har fyra ungar med dåliga magar och ingenting att ge dem. Di får hjärtfel av kålrötter, så det tör jag inte. Frun i samma förstu har fått här.»

»Ville hon inte dela med sig då?»

»Jag ba na inte, hon har sex. Finns här?»

Andrea rådfrågade fröken Erikson, som kom med en helt liten påse. Den unga modern tog den besviken; »De här tar snart slut.» »Världen tar snart slut.» »Jag tänker ungarna hinner bli hungriga många gånger innan dess.»

Andrea grät. Hon låg här och njöt himlens salighet i

förväg. Hon borde inte ligga utan gå upp och försöka, vad då? Skaffa dem havregryn? Nej, tala till dem, om det som var nödvändigare ändå, om Kristus. Säg dem att de borde vara lyckliga över att få lida hunger nu, det skulle göra saligheten dess större. Själv hade hon emellertid fått havregröt till frukost, och det skulle låta bra elakt att säga detta till mödrar med fyra barn, som fick hjärtfel av kålrötter. Hon var åter i dunkel nu om det som nyss varit så klart, men ett visste hon, nu måste hon upp, ge sig ut, verka, börja sin resa, och aldrig mera äta havregröt. Febern skulle helt enkelt förbjudas komma i dag. Hon gjorde ett försök, men föll omkull på golvet. Hennes ben förmådde inte tjäna Herren.

»Det är ett nytt besök, en herre, får han komma in?»

»Ja, naturligtvis», svarade Andrea ivrigt.

Hon lyfte ögonen och smålog vänligt, som alltid mot bröderna. Men leendet stelnade, och de klara bruna ädelstensögonen fingo ett uttryck av förvirring. Så slöt hon dem igen, behöll dem endast på glänt så pass, att hon kunde se den hand, som bar hennes vigselring.

»Andrea», sade Filip saktat, »orkar du tala en stund med mig?»

»Inte länge», sade hon så lågt att han fick gissa sig till orden, »vet du jag kom hem från den långa resan igår, och jag svimmade för fem minuter sen.»

»Inte länge», bekräftade han, »men ensamma. Hon hörde hur han gick bort och sköt igen dörren. Nåja, han bar ju hennes vigselring. Hon hade för länge sedan lagt bort sin, hon var ju Lammets brud.

Filip tog en stol och satte sig vid sängen. Detta var tredje gången han sökte Andrea, sen hennes hemkomst. Första gången kom han för att öppna sin dörr och ta henne till sig. Han hade varit så säker om att inga hinder skulle möta, emedan han övervunnit de hinder som

funnits hos honom själv. »Snart är jag tillbaka», hade han sagt till Mikaela, »du har väl sängen bäddad.» »Ja, jag ska ha sängen bäddad», svarade Mikaela, förfärad över hans lycka och tillitsfullhet.

Den gången kom han aldrig in, man sjöng och bad ända ut i tamburen, och han vände genast.

Andra gången kom han fylld av allmän människokärlek för att söka hjälpa Andrea, så som man hjälper en nödställd like. Den gången kom han så långt, att han stod i mörkret i rummet utanför det, där hon låg, och såg henne i sin säng, ivrigt sysselsatt att mottaga allmosor, ur församlingens odeclarerade förråd.

»Har ni kanske också något att lämna för Herrens skull», frågade fröken Erikson.

»Nej, jag är fattig», sade han.

Tredje gången kom han för att ta avsked för alltid. Han begärde ingenting mera av henne än detta avsked, men det måste hon bevilja. Hon hade glömt honom! Men nu ville han väcka upp minnet ur dess grav. Han måste se, om hon verkligen bytt själ, om det inte fanns något kvar av hans hustru. Det måste finnas, det vore alltför smärtsamt och orimligt att tänka något annat.

Han satt och såg på henne och förstod, att livet var stätt i uppbrott. Det var något ojordiskt, icke mänskligt och icke kvinnligt över hennes malariabitna ansikte.

Liksom vid deras förra sammanträffande hade han en känsla av tidens knapphet och dyrbarhet. En klocka skulle ringa snart, en signal ljuda, en maskin sättas i gång, en båt lägga från kaj och bege sig ut på havet.

Men hon såg ut att vila så gott, så gott, han mindes sitt eget uttryck: »Som i Guds krökta arm.»

Plötsligt började hon tala: »Varför har du den där gamla redingoten?» frågade hon, »den vet du jag inte tål.»

Hon kunde ingenting ha sagt, som gjort honom mera lycklig, hela hans ansikte sken upp.

»Jag har varit med Mikaela på rådhuset», sade han »hon har gift sig.»

»Jaså, har hon det?» sade Andrea, men frågade inte med vem. »De tar sig hustrur och givas män, alldeles som i Noe dagar. Och du då, Filip?»

»Jag är ensam förstås, som jag varit sen jag blev skild från dig. Men du, Andrea du är omgiven av mycket folk. Jag har varit två gånger förut och inte kommit in till dig.»

»Det var tråkigt», sade hon, »men det har jag inte haft reda på. Om du sänt in ett bud...»

»Du kunde kanske ha sänt mig ett bud.»

»Jag tänkte säkert att du skulle komma ändå», sade hon. »Men om du inte kommit, så hade jag förstås gjort det. Men jag är så trött.»

Hennes likgiltighet gjorde honom förtvivlad. Hur hon ännu förmådde göra honom ont! Han härdade inte ut med detta, han ville inte nöja sig, växla några ord och gå. Hans tvangs närmare, att försöka det omöjliga, att ännu göra sitt yttersta för att väcka anden ur dess dvala. Han satte sig på sängkanten, böjde sig över henne och sköt sin hand under hennes nacke.

»Se på mig, Andrea», bad han, »och var ärlig nu, som om vi skulle dö. Tänk dig vi är på en båt, som sjunker: har du glömt? Är du inte min hustru mer?»

»Kära Filip, kan du då aldrig låta dig försonas med den stora förvandlingen, som skett med min själ?»

»Det är så onaturligt att jag ska bära kärleken ensam», sade han.

Hon suckade blott till svar, hon tycktes omöjlig att komma nära och ändå drev honom smärtan till ännu ett försök.

»Sörjer du inte ens över min själ?» frågade han. »Det har du skrivit du gjorde. Antag till exempel att du såge den ledas till helvetet av Guds bödelsknektar,

jag förmodar du tror han har såna, skulle du inte känna det då, som om en del av dig själv skulle brinna i evig eld?»

Hon svarade inte på denna fråga, inte ens med en min av smärta.

»Gud är barmhärtig», sade hon, »han älskar mig, och jag är förvissad att du ska leva.»

»Men du gör ingenting för att föra mig på rätt väg, ändå du tror jag är på orätt?»

»Inte jag», svarade hon och upprepade Dorkas gamla argument, »men sorgen ska göra det. Gud, genom sorgen. Vet du, jag har fått klart för mig i dag, att salighet, det är detsamma, som det friska minnet av befrielse från smärta.»

»Du lilla», tänkte han, »du anar ingenting om den smärta, som det är tungt att minnas.» Och plötsligt kom han ihåg, så starkt som om det varit i dag det skett, vad han känt då det blev honom klart, att Andrea skingrat deras hem. Fast han icke ville det, drog en smärtsam skugga över hans ansikte, och Andrea såg den.

Hon gav hans hand den allra lättaste smekning, den var så lätt som beröringen av en solstråle, men den följade hans smärta. Och med ens var minnet icke bittert mer.

»Kära Filip», sade hon, »jag skulle ändå önska, att du komme över svalget hit på min sida medan jag lever. Så kunde jag vara viss om, innan jag dör, att du helt och hållet förstod, varför du fått lida så av mig.»

»Men jag förstår dig ju», sade han enträget, »tror du, jag annars kommit till dig? Du tar alldeles fel, där är inget svalg mellan oss. Tro mig, jag har upptagit hela din åskådning i mitt hjärta. Där är inget jag inte förstår.» Han tryckte henne ännu närmare intill sig: »Känner du inte hur nära våra själar är varandra?» frå-

gade han och liksom samlade hela sitt jag, alla de gångna åren, hennes och hans, i frågan.

»Du trycker mig så», sade hon. Hon var så trött att hon knappt orkade med konsonanterna.

»Men försök då», bad han ur stånd att uthärda smärtan av att släppa taget, »försök se tingen uppifrån som om du vore en — Guds flygare. Tänk dig högt över världen, se ner på den, vad ser du? En man och hans hustru, som älskat varandra och varit så lyckliga i många år. De bli åtskilda, de lider mycket. Hustrun lär känna Gud först, hon var Honom närmast. Men sen mannen också». Han uttalade orden långsamt och med stark tonvikt.

»Du?»

»Ja, Andrea.»

»Samma Gud? Frälsaren?»

»Frälsaren? Ja.» Det föreföll honom inte svårt att inlägga en betydelse i detta ord, som han fullkomligt kunde ha varit med på. »Det är ju den skillnaden», förtförför han, »att hon ger världen förlorad, det gör inte han. Därför tror hon inte det kan vara samma Gud, de menar. Men det är det ändå. Sedd uppifrån är skillnaden så liten, att intet hindrar dem från att ånyo komma varandra nära. Gud småler åt det inbillade svalget, Andrea. Men han bedrövas samtidigt över dem som inte förstår, att han är nog stor att vara allas Gud. Han tycker inte om att människorna skapar tomrum omkring sig och kallar ett sandkorn för en ogenomtränglig öken.

Andrea såg på honom så forskande, så genomträngande, som om hon ville få klarhet i om han talade sanning eller lögn. Hon ville fråga honom hur han fått visshet, men orkade inte. Men se han svarade ändå.

»Du ser så förvånad ut», sade han. »Men det jag säger är sant, medan jag talade med dig, förnam jag Guds närhet, och att vi hör honom till båda.» Han lutade

sig ner över henne och kysste hennes mun. »Känner inte du det också?»

Hon rodnade litet över kyssen. Ack, hon önskade, hon också känt glädjen ovanifrån sänka sig ner i själen och kurnat överlämna sig utan fruktan åt den.

»Men Jesu blod då?» frågade hon och menade: »Men har du också låtit dig frälsas genom det?»

Han lyfte henne och tryckte henne intill sig, full av överscende och ömhet med hennes idéer. »Min älskade», sade han, »förstår du inte, att det är oväsentligt, på vilka vägar vi når frid och visshet? Jag behöver ju inte ha kommit samma väg som du, när vi nu ju ändå är här återförenade inför samma Gud.»

Att det är oväsentligt... Hennes tro, hennes bibel sade henne att detta var fåfängliga ord, villa och kärlekens självbedrägeri. Men... ändå! Kanske hade kärleken inte orätt? För första gången sedan hon vann frälsning sviktade hennes hjärtas visshet, och hon förmådde inte värja sig mot den makt som var henne så nära och så levande.

Hon svindlade vid tanken på att övergiva sin visshet, men förmådde heller inte dra sig tillbaka in i sin trygga ro och lämna honom utanför, som förlåtit henne sitt förstörda liv, vars kärlek i orimlighet något liknade Guds.

Hon slog armarna om hans hals och grät, det var som om hon åter jagats upp ur sin vila ut på ett långt vildare och mörkare hav än det som slog mot Afrikas kuster. »Stackars Filip», sade hon, »stackars oss.»

De höllo varandra omfamnade länge, utan ett ord. Slutligen släppte hennes armar sitt tag, en skakning genombävade henne och hon föll tillbaka mot kudden.

»Vad är klockan?» frågade hon. »Halv ett.» »Å, då måste du nog gå. Om tio minuter får jag mitt anfall, det kommer varannan dag, och jag kommer att må... så...»

»Då stannar jag förstås, för jag vill vara hos dig ännu hellre när du är sjuk.»

Hon örkade inte streta emot, låg blott och såg på hans ur som han tagit ur västfickan. Visaren rörde sig snabbt.

»Filip!», sade en röst i dörren, »Filip!« »O, det är Mikaela», utbrast Filip uppfarande, »jag hade alldeles glömt. Jag lovade be dig att hon skulle få komma in och hälsa med sin man.» Och då Andrea endast svarade med en suck, gick han bort och öppnade. Mikaela tog ett steg baklänges, då hon fick se Andrea. Febern var nu kommen, hon var fullkomligt i dess våld. Hon sade ingenting, inte heller hennes ögon.

»Det är Mikaela», sade hon sakta och böjde sig ned över Andrea. »Jag ville så gärna hälsa på dig i dag, Detta är min man.»

Ett svagt småleende på Andreas läppar. »Jag trodde aldrig du skulle bli gift», sade hon med oväntat tydlig röst. »Och jag aldrig att du skulle komma åter. Men nu är du här. Jag är så glad du är här, Andrea. Men nu ska vi gå Filip, jag tror du bör inte stanna längre heller, i dag.»

»Ett under har hänt», sade han och såg upp. »Vi har återfunnit varandra under Guds ögon.»

»Jaså», sade Mikaela, »jag förstår.» Hon tyckte att det var liksom så självfallet att två, i grunden så lika människor som Filip och Andrea, som inte kunde nöja sig med mindre än spränga verkligheten skulle se samma syner för sina ögon bakom verklighetens spillror. Hennes blick gled över till Törnros, hon tog in hela mannen i ett ögonkast, hans tragik, hans nederlag och seger, hans stolthet och förnedring, misstänksamhet, hans frestelse, hans vilja att uteslutande äga henne och tänke att allt detta och sina egna ryck och framtidens dunkel därjämte måste hon klara utan tanke på något som helst underverk, bara med god vilja och envishet.

»Försök att få Filip med dig», viskade Törnros, som

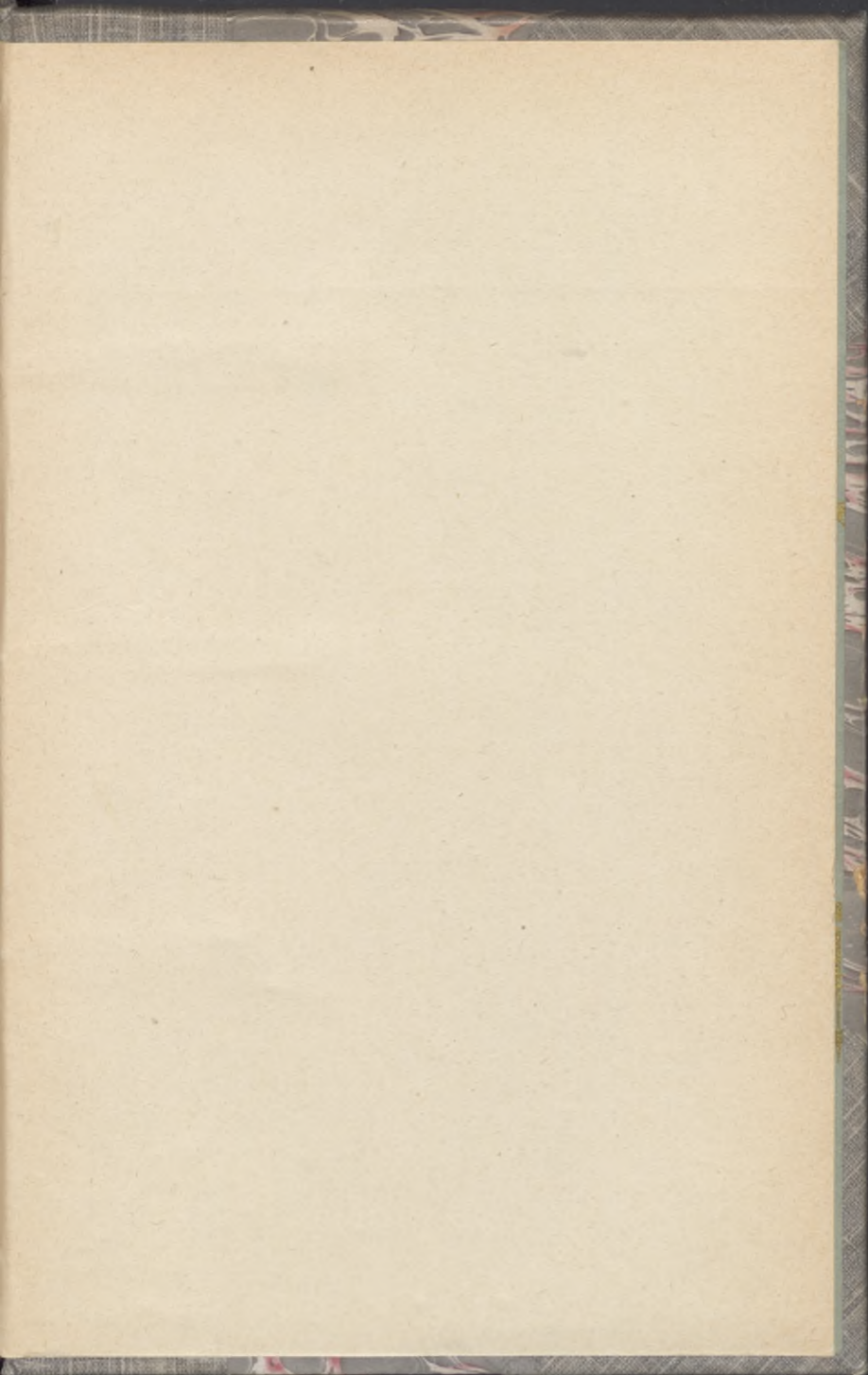
icke utan darning åsåg resultatet av hans, som han tyckt så lovliga önskan att främja sina syften. »Jag tror hon vill det. Hon orkar inte med honom.»

Innan hon hunnit yttra ett ord, kom pilgrimsfröken in. »Är herrskapet kvar?» viskade hon ivrigt. »Ni måste gå genast. Om det också är släkt. Det duger inte, när febern kommer måste vi låta henne vara i fred.»

Mikaela tog Filips hand.

»Kom, vi ska låta henne vara i fred nu», sade hon.

SLUT

6000007597

Göteborgs universitetsbibliotek

